PREMIUL NOBEL 2013

Alice Munro

Dragă viață

Cuprins

ȚĂRMUL JAPONIEI
AMUNDSEN
DESPĂRȚIREA DE MAVERLEY
CARIERA DE PIETRIȘ
REFUGIUL
MÂNDRIE
CORRIE
TRENUL
VEDERE SPRE LAC
DOLLY
FINAL
OCHIUL
NOAPTEA
VOCILE
DRAGĂ VIAȚĂ

„Cel mai bun volum de până acum al lui Munro."

The Philadelphia Inquirer

„Una dintre cele mai oneste și mai exigente proze ale timpului nostru."

The Times

„Munro are un talent incredibil de a-l convinge pe cititor că personajele ei trăiesc și înainte de începerea poveștii și că își continuă existența la sfârșitul ei..."

The Guardian (Londra)

„Este cel mai aprig scriitor pe care l-am citit vreodată, dar și cel mai blând, mai onest și mai receptiv."

Jeffrey Eugenides

„Alice Munro își mișcă eroii în timp într-o manieră în care nici un alt scriitor nu o poate face."

Julian Barnes

„Un adevărat maestru al formei."

Salman Rushdie

„O scriitoare minunată."

Joyce Carol Oates

„Unul dintre cei câțiva scriitori – unii în viață, cei mai mulți, morți – pe care îi am în minte atunci când spun că religia mea este literatura."

Jonathan Franzen

premium

ALICE MUNRO

DRAGĂ VIAŢĂ

Traducere din limba engleză Justina Bandol
Titlul original: *Dear Life,* 2012 Alice Munro

ŢĂRMUL JAPONIEI

După ce îi aduse valiza în tren, Peter păru nerăbdător să se retragă. Dar nu să plece.

Îi era pur şi simplu teamă că trenul avea să pornească, îi explică el. Rămase afară pe peron, uitându-se în sus la fereastra lor, zâmbind şi făcându-le cu mâna. Zâmbetul pentru Katy era larg, senin, fără nici cea mai mică umbră de îndoială, ca şi cum ar fi fost convins că ea avea să fie şi de acum încolo minunea care era pentru el, şi el pentru ea, de-a pururi. Zâmbetul către soţia lui părea plin de speranţă şi încrezător şi radia un soi de fermitate. Ceva care n-ar fi putut fi exprimat prea uşor în cuvinte – şi poate că nici n-avea să fie vreodată. Dacă Greta ar fi pomenit de asta, el i-ar fi spus: „Nu fi ridicolă”. Şi ea ar fi fost de acord, găsind că era nefiresc ca doi oameni care se vedeau constant, în fiecare zi, să trebuiască să-şi dea vreun fel de explicaţii.

Pe vremea când Peter era încă sugar, mama lui traversase cu el în braţe nişte munţi cărora Greta le uita într-una numele, ieşind din Cehoslovacia comunistă în Europa de Vest. Împreună cu alţii, desigur. Tatăl lui avusese de gând să meargă şi el, dar fusese trimis într-un sanatoriu chiar înainte de ziua plecării pe ascuns. Urma să vină după ei de îndată ce ar fi putut, dar până la urmă murise.

— Am citit povestiri de genul ăsta, spusese Greta când Peter îi istorisise întâmplările. În povestirile respective, explica ea, bebeluşul începea întotdeauna să plângă şi trebuia invariabil să fie sugrumat sau sufocat, de teamă ca zgomotul să nu pună în pericol întregul grup de fugari.

Peter spusese că el nu auzise niciodată o asemenea poveste şi nu voise să-şi dea cu părerea despre ce ar fi făcut mama lui într-o astfel de împrejurare.

Ceea ce făcuse însă mama lui fusese să ajungă în Columbia Britanică, unde îşi pusese la punct engleza şi obţinuse un post la un liceu, să predea o materie care se numea pe atunci „noţiuni de antreprenoriat”. Îl crescuse singură pe Peter, îl trimisese la facultate, şi el devenise inginer. Când venea în apartamentul lor şi, mai apoi, în casa lor, mama lui se aşeza întotdeauna în camera de zi şi nu intra niciodată în bucătărie decât dacă Greta o invita în mod special. Aşa îi era felul. Prefera să observe cât mai puţin – exagera chiar. Să nu observe, să nu deranjeze, să nu facă nicio sugestie, deşi, în gospodărie, era mult mai bună decât nora sa în toate privinţele.

Vânduse, tot aşa, apartamentul unde îşi crescuse fiul şi se mutase într-o garsonieră în care îi încăpea doar o canapea rabatabilă. „Pentru ca Peter să nu se poată întoarce la mama?” o tachinase Greta, dar ea păruse tulburată. Glumele o mâhneau. Poate era o chestiune de limbă. Şi totuşi, vorbea deja în mod obişnuit engleza şi, în plus, era realmente singura limbă pe care Peter o ştia. El învăţase noţiuni de antreprenoriat – deşi nu de la mama lui – în timp ce Greta studia *Paradisul pierdut.* Ea se ferise cu obstinaţie de orice fel de materie practică. El părea să fi făcut exact contrariul.

Separaţi de geam şi siliţi de Katy să-şi facă într-una cu mâna, se complăcură amândoi în dovezile unei bunăvoinţe caraghioase, ba chiar de-a dreptul demente. Greta se gândi cât de bine arăta el şi cum părea să n-aibă habar de asta. Îşi tundea părul periuţă, în stilul vremii – mai ales al inginerilor vremii – iar pielea lui deschisă la culoare nu roşea niciodată ca a ei, nu se păta niciodată de la soare, ci rămânea egal bronzată indiferent de anotimp.

Opiniile lui erau întrucâtva asemănătoare. Când se duceau la vreun film, el nu voia niciodată să-l discute după. Spunea că fusese bun, sau destul de bun, sau acceptabil şi nu vedea de ce ar fi trebuit să adauge ceva. Cam în acelaşi fel se uita la

televizor sau citea cărţi. Era răbdător cu ele. Oamenii care le făcuseră îşi dăduseră probabil toată silinţa. Greta obişnuia într-o vreme să se ia la harţă, întrebându-l repezită dacă ar fi spus acelaşi lucru în cazul unui pod: că oamenii care îl construiseră îşi dăduseră toată silinţa, dar că silinţa aceasta nu fusese de ajuns, şi podul se prăbuşise.

În loc să se certe, el râdea.

Nu era acelaşi lucru, spunea.

Nu?

Nu.

Greta ar fi trebuit să-şi dea seama că această atitudine – neimplicată, tolerantă – era o binecuvântare pentru ea, pentru că ea era poetă şi în poeziile ei existau lucruri nici pe departe vesele sau uşor de explicat.

(Mama lui Peter şi muncitorii cu care lucra el – cei care ştiau ce înseamnă aşa ceva – spuneau încă „poetesă”. Ea îl învăţase să nu mai întrebuinţeze cuvântul acela. În rest, nu fusese nevoie să înveţe pe nimeni. Rudele pe care le lăsase în urmă şi oamenii pe care îi cunoştea acum în calitate de soţie casnică şi de mamă nu trebuiau învăţaţi, pentru că nu ştiau nimic despre această ciudăţenie.)

Mai târziu în viaţă, Gretei avea să-i vină tot mai greu să despartă ce fusese bun în perioada aceea şi ce nu. Sigur, putea spune că feminismul nu fusese. Dar atunci se vedea nevoită să explice că „feminism” nici măcar nu era un cuvânt folosit pe atunci, şi apoi nu mai putea evita toată povestea despre cum simplul fapt că aveai o idee serioasă, ca să nu mai vorbim de ambiţie, ba eventual chiar şi că citeai o carte adevărată putea fi considerat un gest suspect, care avea legătură cu îmbolnăvirea copilului de pneumonie, şi despre cum un comentariu politic aruncat la vreo petrecere la firmă putea să-l coste pe soţ promovarea în carieră. Nici nu conta despre ce partid politic era vorba. Problema era că nu-ţi ţineai gura.

Iar oamenii râdeau şi comentau „ei, glumeşte, bineînţeles”, şi ea trebuia să replice „nu chiar”. Apoi le spunea cum, pe de altă parte, dacă scriai poezie, era întrucâtva mai puţin riscant să fii femeie decât bărbat. Şi aici, în contextul acesta, cuvântul „poetesă” se dovedea foarte maleabil, ca o bucată de vată de zahăr. Peter nu gândea aşa, spunea ea, dar nu uitaţi că el se născuse în Europa. Înţelegea însă şi el cum gândeau bărbaţii cu care lucra.

În vara aceea, Peter avea să fie, timp de o lună sau poate mai mult, şeful unei lucrări care se executa la Lund, în nordul ţării – de fapt, cel mai departe loc în nord unde se putea ajunge pe continent[1]. Katy şi Greta nu primiseră cazare.

Dar Greta ţinuse legătura cu o fată cu care lucrase cândva la biblioteca publică din Vancouver şi care acum era căsătorită şi locuia la Toronto. Ea şi soţul ei aveau de gând să petreacă o lună în Europa în vara aceea – el era profesor la universitate – şi ea îi scrisese Gretei, întrebând-o dacă nu-i putea face cumva o favoare – era foarte politicoasă – anume să vină să stea cu familia, o parte din timp, în casa lor din Toronto, ca să n-o lase goală. Greta îi răspunsese povestindu-i despre lucrarea lui Peter, dar acceptând oferta pentru sine şi pentru Katy.

Şi de aceea făceau acum cu mâna, fără oprire, toţi trei – de pe peron şi din tren.

Pe vremea aceea exista o revistă numită *The Echo Answers,* care apărea când şi când la Toronto. Greta o găsise la bibliotecă şi trimisese la redacţie câteva poezii. Două dintre ele i se publicaseră şi, drept urmare, atunci când redactorul-şef venise la Vancouver cu o toamnă în urmă, Greta fusese invitată la o petrecere, alături de alţi scriitori, ca să-l cunoască. Petrecerea se ţinu în casa unui scriitor căruia Greta descoperi că îi ştia numele, s-

ar fi zis, dintotdeauna. Era după-amiaza târziu, la o oră când Peter încă lucra, aşa că ea angajă o bonă şi luă autobuzul de North Vancouver peste Lions' Gate şi prin Parcul Stanley. Apoi trebui să aştepte în faţa Golfului Hudson un alt autobuz, cu care merse mult în afara oraşului, până în campusul universităţii, unde locuia scriitorul. Coborî la ultima staţie, găsi strada şi porni în lungul ei, căutând numerele de pe case. Purta tocuri, care îi încetineau considerabil mersul, şi cea mai sofisticată rochie neagră a ei, cu fermoar la spate până sus, strânsă pe talie şi întotdeauna puţintel prea strâmtă pe coapse. Arăta probabil cam ridicol, se gândi ea în timp ce mergea împiedicându-se din când în când pe străzile şerpuitoare, fără trotuar, singură în după-amiaza tot mai palidă. Case moderne, ferestre largi, cu vederi frumoase, ca în orice suburbie promiţătoare – nici pe departe genul de cartier la care se aşteptase. Începu să se întrebe dacă nu cumva greşise strada şi simţi că nu i-ar fi părut rău s-o fi greşit. S-ar fi putut întoarce la staţia de autobuz, unde exista o bancă, şi-ar fi scos pantofii şi ar fi stat liniştită să aştepte călătoria lungă şi singuratică până acasă.

Dar apoi văzu maşinile parcate, numărul de pe casă, şi fu prea târziu să se mai întoarcă. Din spatele uşii închise răzbătea zgomot. Trebui să sune de două ori.

Fu întâmpinată de o femeie care părea să fi aşteptat pe altcineva. „Întâmpinată" nu era cuvântul potrivit – femeia deschise uşa, şi Greta spuse că probabil aici se ţinea petrecerea.

— Cum arată? întrebă femeia, sprijinindu-se de tocul uşii, şi rămase acolo, blocând trecerea, până când Greta spuse: „Îmi daţi voie să intru?", şi atunci femeia se dădu la o parte cu o mişcare ce parcă i-ar fi provocat o durere considerabilă. N-o invită pe Greta să vină după ea, dar Greta o urmă oricum.

Nimeni nu-i spuse nimic şi n-o băgă în seamă, dar, la scurt timp după aceea, o adolescentă îi împinse sub nas o tavă cu pahare al căror conţinut semăna cu o limonadă roz. Greta luă unul şi îl dădu pe gât însetată, apoi încă unul. Îi mulţumi fetei şi încercă să înnoade o conversaţie despre cum căutase casa pe străzile încinse de soare, dar fata nu manifestă niciun interes şi se îndepărtă, îndeplinindu-şi în continuare atribuţiile.

Greta trecu mai departe, fără să înceteze să zâmbească. Nimeni nu părea s-o recunoască sau să se uite la ea cu plăcere – şi de ce ar fi făcut-o? Privirile musafirilor alunecau pe lângă ea, şi conversaţiile continuau. Oamenii râdeau. Toată lumea în afară de ea avea la dispoziţie prieteni, glume, replici pe jumătate secrete, toată lumea părea să fi găsit pe cineva să-i ureze bun venit. Mai puţin adolescenţii cu feţe posomorâte care continuau neobosit să împartă băuturile lor roz.

Nu renunţă totuşi. Băutura îi prindea bine, şi, de îndată ce tava îşi făcu din nou apariţia, hotărî să mai ia un pahar. Căută un grup de discuţii cu o verigă lipsă, pe care s-o poată suplini. Tocmai părea să fi găsit unul, când auzi menţionate numele câtorva filme. Erau filme europene, dintre cele care începeau să fie proiectate în Vancouver la vremea aceea. Auzi titlul unuia pe care ea şi Peter îl văzuseră la cinema. *Cele patru sute de lovituri.*

— A, l-am văzut!

Vorbise tare şi cu entuziasm. Toată lumea se uită la ea, şi una dintre membrele grupului – purtătoarea lui de cuvânt, evident – spuse:

— Serios?

Greta era beată, bineînţeles. Dăduse pe gât, în viteză, Pimm's No. 1[12] cu suc de grepfrut. Nu puse aşadar la inimă înţepătura aceasta, cum ar îi făcut poate în mod normal. Rătăci doar mai departe, dându-şi seama că era cumva în derivă, dar căpătând tot mai mult impresia că în încăpere domnea o atmosferă permisivă, uşor ameţitoare, şi

că nu conta că nu-şi făcuse prieteni, putea pur şi simplu să umble fără ţintă şi să emită singură judecăţi.

Într-o arcadă dădu peste un grup mic şi compact de oameni importanţi şi între ei îl văzu pe amfitrion, scriitorul căruia îi cunoştea numele şi chipul de atâta vreme. Făcea conversaţie zgomotos şi cu înflăcărare, şi în jurul lui şi al altor doi bărbaţi părea să plutească primejdia, ca şi cum erau gata mai curând să-ţi arunce o insultă decât să se uite la tine. Soţiile lor, se convinse Greta, alcătuiau cercul în care încercase să intre cu atâta aplomb mai devreme.

Femeia care îi deschisese uşa nu făcea parte din niciunul dintre grupuri, pentru că era ea însăşi scriitoare. Greta o văzuse întorcându-se când cineva o strigase pe nume – numele unei autoare care scria în revista unde fusese şi ea publicată. În cazul acesta, n-ar fi fost oare posibil să se ducă la ea şi să i se prezinte? Poate s-ar fi dovedit o egală, în ciuda răcelii de la uşă.

Dar acum femeia îşi legăna uşor capul pe umărul bărbatului care o strigase pe nume, şi cu siguranţă, o întrerupere nu le-ar fi picat bine.

Reflecţiile acestea o făcură să stea jos şi, pentru că nu erau scaune, se aşeză pe podea. Se gândi la ceva. La o petrecere de ingineri unde mersese odată cu Peter, atmosfera fusese plăcută, deşi conversaţia o plictisea. Asta pentru că toată lumea avea un statut deja fixat şi clar, cel puţin pentru moment. Aici, în schimb, nimeni nu era în siguranţă. Oricine putea fi judecat pe la spate, chiar şi cei deja cunoscuţi şi publicaţi. Ca urmare, toţi, indiferent cine erau, căpătau un aer de isteţime sau de nervozitate.

Ea însăşi căutase cu disperare la alţii un subiect – oricare, cât de mărunt – de conversaţie.

Limpezindu-şi teoria aceasta despre lipsa de amabilitate din jur, Greta se simţi cumva despovărată şi nu-i mai păsă prea mult dacă îi

vorbea cineva sau nu. Îşi scoase pantofii, cu o uşurare imensă. Stătea cu spatele lipit de perete şi cu picioarele ieşite pe unul dintre culoarele mai mici dintre grupurile de petrecăreţi. Nu voia să rişte să-şi verse băutura pe covor, aşa că o termină în grabă.

Deasupra ei se postă un bărbat.

— Cum ai ajuns aici? o întrebă.

Ea îl compătimi pentru picioarele mari şi nătânge. Compătimea pe oricine trebuia să se ridice în picioare. Îi spuse că fusese invitată.

— Da, dar ai venit cu maşina?

— Am venit pe jos.

Dar nu era suficient, şi, după un timp, ea reuşi să-i ofere şi restul, ca pe o ofrandă:

— Am venit cu autobuzul, apoi am luat-o pe jos.

Unul dintre bărbaţii din cercul acela special stătea acum în spatele celui cu pantofi.

— O idee foarte bună, zise el.

Părea de fapt gata să stea de vorbă cu ea.

Bărbatului dintâi nu-i prea păsa. Găsise pantofii Gretei, dar ea îi refuză, spunând că o strângeau prea tare.

— Ia-i în mână. Sau îi iau eu. Poţi să te ridici?

Ea se uită după bărbatul cel important s-o ajute, dar el dispăruse. Şi atunci îşi aminti ce scrisese. O piesă despre duhobori[3], care iscase un întreg scandal pentru că protagoniştii trebuiau să apară pe scenă goi. Bineînţeles că nu erau duhobori adevăraţi, ci actori. Şi, în cele din urmă, nu li se dăduse voie să apară complet dezbrăcaţi.

Încercă să-i explice toate acestea bărbatului care o ajutase să se ridice, dar el nu arătă nici cea mai mică urmă de interes. Ea îl întrebă ce scrie. El spuse că nu era genul acela de scriitor, era jurnalist. Venise în vizită acolo, în casa aceea, cu fiul şi fiica sa, nepoţii gazdelor. Copiii erau cei care împărţeau băuturile.

— Mortale, spuse, referindu-se la ele. Criminale.

Ieşiseră afară. Ea merse doar în ciorapi prin iarbă, evitând în ultima clipă o băltoacă.

— Cineva a vărsat aici, spuse ea către bărbatul care o însoţea.

— Într-adevăr, zise el şi o duse să se aşeze într-o maşină.

Ei aerul de afară îi schimbase starea de spirit – de la o exaltare nesigură trecuse la ceva apropiat de stânjeneală, chiar de ruşine.

— North Vancouver, zise el. Probabil că ea îi spusese asta. În regulă, pornim. Lions' Gate.

Ea speră că n-avea s-o întrebe ce căuta la petrecere. Dacă ar fi fost nevoită să spună că era poetă, atunci situaţia ei de acum, răsfăţul acesta indulgent, ar fi sunat lamentabil de stereotip. Nu era încă întuneric afară, dar se lăsa seara. Maşina părea să se îndrepte în direcţia bună, de-a lungul unei ape, apoi peste un pod. Podul Burrard. Din nou pe străzi, şi Greta începu să închidă şi să deschidă ochii, uitându-se la copacii care treceau în fugă, apoi să-i închidă din nou, fără să vrea. Când maşina opri, ştiu că era prea devreme să fi ajuns acasă. Acasă la ea, adică.

Deasupra lor stăteau copaci mari şi deşi, prin care nu străbătea nicio stea. Dar pe apă sclipea ceva, între locul unde se aflau şi luminile oraşului.

— Stai puţin şi chibzuieşte, zise el.

Ea fu fascinată de cuvântul acesta.

— Chibzuieşte.

— Cum ai să intri în casă, de pildă. Poţi să te ţii demnă? Nu sări calul! Sau nonşalantă? Bănuiesc că ai un soţ.

— Trebuie să-ţi mulţumesc în primul rând că m-ai condus acasă, zise ea. Aşa că trebuie să-mi spui cum le numeşti.

El răspunse că îi spusese deja. Poate chiar de două ori. Dar, fie, încă o dată. Harris Bennett. Bennett. Era ginerele gazdelor de la petrecere. Adolescenţii care împărţeau băuturile erau copiii lui. Veniseră în vizită din Toronto. Era mulţumită?

— Au şi mamă?

— Sigur că au. Dar este în spital.

— Îmi pare rău.

— Nu e nevoie. E un spital chiar foarte plăcut. Pentru probleme mintale. Sau emoţionale, se poate spune.

Ea se grăbi atunci să-i spună că soţul ei se numea Peter, că era inginer şi că aveau o fetiţă pe nume Katy.

— Bravo, foarte frumos! spuse el şi începu să dea cu spatele.

Pe podul Lions Gate, adăugă:

— Scuză-mă că ţi-am vorbit aşa. Mă gândeam dacă să te sărut sau nu, şi am hotărât să nu.

Greta crezu că voia să spună că ea nu se ridica la înălţimea unui sărut. Umilinţa fu ca o palmă care o trezi la realitate.

— După ce trecem de pod mergem drept pe Marine Drive? continuă el. Ghidează-mă tu, te rog!

În cursul toamnei, iernii şi primăverii care urmară, Greta se gândi aproape în toate zilele la el. Era ca şi cum ar fi avut acelaşi vis chiar în clipa când adormea. Îşi rezema capul de spătarul canapelei, închipuindu-şi că stă în braţele lui. Nu te-ai fi gândit că avea cum să-şi mai amintească de chipul lui, şi totuşi, el îi apărea brusc în minte în toate detaliile – chipul unui bărbat ridat şi mai degrabă obosit, ironic, genul de om care-şi petrece cea mai mare parte a timpului în încăperi închise. Iar trupul lui era şi el acolo, destul de uzat, dar capabil, şi radiind un farmec singular. Aproape plângea de dor.

Şi totuşi, fanteziile acestea dispăreau, intrau în hibernare atunci când Peter se întorcea acasă. Sentimentele de zi cu zi ieşeau atunci în prim-plan, trainice ca întotdeauna.

Visul ei semăna de fapt foarte mult cu vremea din Vancouver – un soi de tânjire posomorâtă, o

tristeţe ploioasă, onirică, o greutate care apăsa, schimbându-şi mereu locul, asupra inimii.

Dar refuzul acela de a o săruta, care ar fi putut să pară un gest atât de lipsit de curtoazie?

Ea îl anulă pur şi simplu. Uită cu totul de el.

Şi poezia?

Niciun rând, nici măcar un cuvânt. Nici cel mai mic semn că fusese cândva interesată.

Bineînţeles că îşi dădea frâu liber emoţiilor mai ales atunci când Katy dormea de prânz. Uneori îi spunea numele cu voce tare, într-un soi de idioţie asumată. Simţea după aceea o ruşine muşcătoare, se dispreţuia. Idioţie, într-adevăr. Idioată.

Veni apoi o răsturnare bruscă – perspectiva şi, în cele din urmă, certitudinea postului de la Lund, oferta de a locui în Toronto. O spărtură de cer senin între nori şi, cu ea, o izbucnire de îndrăzneală.

Se trezi scriind o scrisoare. Fără niciuna dintre formulele obişnuite de început. Niciun „Dragă Harris", niciun „Mă mai ţii minte".

Scriu ca şi cum aş pune răvaş într-o sticlă pe mare,
Sperând s-ajungă la
Ţărmul Japoniei.

Singurul lucru care aducea a poezie din ultima vreme.

Nu ştia niciun fel de adresă, şi fu de ajuns de îndrăzneaţă şi de nesăbuită să sune la gazdele petrecerii. Dar, când îi răspunse soţia scriitorului, simţi cum i se usucă gura, cum i se cască şi-i îngheaţă şi trebui să închidă. Apoi o luă pe Katy cu căruciorul până la biblioteca publică, unde găsi o carte de telefoane din Toronto. Erau o mulţime de Bennett, dar niciun Harris sau H. Bennett.

Îi trecu atunci prin cap o idee nebunească – să se uite la rubrica de anunţuri mortuare. Nu se putu stăpâni. Îl aşteptă să termine de citit pe bărbatul care împrumutase exemplarul gazetei din Toronto. De obicei, nu citea ziarul acesta, pentru că îl putea cumpăra numai de undeva de dincolo de pod, iar Peter aducea întotdeauna acasă *Vancouver Sun.* Răsfoindu-i paginile, găsi în sfârşit numele în capul unei rubrici. Deci nu era mort. Scria o rubrică în ziar. Era firesc să nu vrea ca oamenii să-l deranjeze acasă, spunându-i pe nume.

Scria despre politică. Părea să spună lucruri inteligente, dar ei nu-i păsa deloc.

Îi trimise scrisoarea acolo, la redacţie. Nu ştia dacă îşi deschidea singur corespondenţa şi se gândi la un plic cu inscripţia „confidenţial" ar fi părut suspect, aşa că, după cele două rânduri de început, îi scrise numai ziua şi ora când avea să ajungă cu trenul la Toronto. Fără niciun nume. Se gândi că persoana care deschidea plicul şi-ar fi putut închipui că era vorba de o rudă mai în vârstă, dedată la întorsături excentrice de frază. Nimic care să-l implice pe el, chiar şi presupunând că o scrisoare atât de bizară i-ar fi fost trimisă acasă şi că soţia lui ar fi deschis-o, dacă ieşise din spital.

Katy nu înţelesese că dacă Peter stătea afară pe peron însemna că nu avea să meargă împreună cu ele – era limpede. Când trenul se puse în mişcare, iar el stătu pe loc, şi apoi când, pe măsură ce prinseră viteză, el rămase cu totul în urmă, fetiţa se necăji, simţindu-se părăsită. Dar după o vreme se linişti şi-i spuse Gretei că dimineaţă tati avea să fie cu ele.

Greta se temu a doua zi la trezire, dar Katy nu scoase niciun cuvânt despre absenţa tatălui. Greta o întrebă dacă îi era foame, şi ea spuse că da, apoi îi explică mamei – aşa cum Greta îi explicase la rândul ei chiar înainte de urcarea în tren – că acum

trebuia să-şi scoată pijamalele şi să meargă să ia micul dejun într-o altă cameră.

— Ce vrei să mănânci?

— Cerelale.

Asta însemna „cereale”.

— Să vedem dacă au.

Aveau.

— Acum mergem să-l căutăm pe tati?

Exista un spaţiu de joacă pentru copii, dar destul de mic, care fusese ocupat de un băiat şi o fetiţă – frate şi soră, judecând după hăinuţele asemănătoare, cu iepuraşi. Lansau maşinuţe unul spre altul şi le respingeau în ultimul moment. Bang!

— Ea e Katy, spuse Greta. Eu sunt mămica ei. Pe voi cum vă cheamă?

Maşinuţele se avântară cu şi mai mare îndârjire, dar copiii nu ridicară privirea.

— Tati nu-i aici, spuse Katy.

Greta decise că mai bine se duceau înapoi, luau cartea cu Christopher Robin[4], mergeau până la vagonul panoramic[5] şi citeau din ea. Probabil că n-aveau să deranjeze pe nimeni, pentru că micul dejun nu se sfârşise, iar peisajele montane cele mai populare nu începuseră încă.

Problema era că, de îndată ce-l terminară pe Christopher Robin, Katy voi să-l înceapă din nou, imediat. În timpul primei lecturi ascultase tăcută, dar acum începu să repete sfârşitul versurilor. A treia oară, vocea ei acompanie poemul, cuvânt cu cuvânt, deşi nu era încă pregătită să-l spună singură. După ce vagonul panoramic se umplu de pasageri, Greta îşi imagină cât de enervantă trebuia să fie lectura lor pentru oamenii din jur. Pe copiii de vârsta lui Katy monotonia nu-i deranja. Din contră, o practicau, afundându-se în ea şi plimbând cuvintele deja familiare prin gură ca pe nişte dropsuri care nu se terminau niciodată.

Doi tineri, un băiat şi o fată, urcară scările vagonului şi se aşezară vizavi de Greta şi de Katy. Le spuseră veseli bună dimineaţa, şi Greta le răspunse. Katy păru mai degrabă nemulţumită că mama ei le acceptase prezenţa şi continuă să recite cu voce joasă şi cu ochii în carte.

De pe scaunul de vizavi se auzi atunci vocea tânărului, aproape la fel de înceată ca a ei:

La Palatul Buckingham se schimbă garda. Iute
Alice şi Christopher Robin se duc să se uite.

După ce termină poezia aceea, începu alta.

Nu-mi plac ouăle, Sam-I-Am.[6]

Greta râse, dar Katy nu. Greta îşi dădu seama că fetiţa era un pic scandalizată. Înţelegea ca asemenea cuvinte prosteşti să vină dintr-o carte, nu din gura cuiva care nu avea o carte.

— Scuzaţi-mă! îi spuse tânărul Gretei. Suntem preşcolari. Aceasta e literatura noastră.

Se aplecă spre ele şi îi vorbi lui Katy pe un ton blând şi serios:

— E o carte frumoasă, nu?

— Vrea să spună că lucrăm cu preşcolarii, îi explică fata Gretei. Uneori însă ne zăpăcim şi noi.

Băiatul vorbea în continuare cu Katy:

— Acum lasă-mă să ghicesc cum te cheamă. Cum oare? Rufus? Rover?

Katy îşi muşcă buzele, dar până la urmă nu-şi putu reţine o replică severă:

— Nu sunt câine, zise ea.

— Nu, într-adevăr. N-ar trebui să fiu atât de prost. Eu sunt băiat şi mă numesc Greg. Iar fata de lângă mine se numeşte Laurie.

— Te necăjeşte, spuse Laurie. Vrei să-i dau o palmă?

Katy se gândi o clipă, apoi răspunse:

— Nu.

— „Alice se mărită cu un soldat din gardă”, continuă Greg. „Viaţa le e grea aici ca o halebardă, spune Alice.”

Katy murmură şi ea sfârşitul ultimului vers.

Laurie îi povesti Gretei că umblau din loc în loc, prin grădiniţe, dând scurte reprezentaţii comice pentru copii. Era parte dintr-o campanie de pregătire pentru lectură. Ei doi erau de fapt actori. Ea avea să coboare la Jasper, unde căpătase o slujbă pe timpul verii – chelneriţă şi interpretă de momente comice într-un local. Asta nu mai avea nicio legătură cu pregătirea pentru lectură. Se chema distracţie pentru adulţi.

— O, Doamne! zise ea şi râse. Luăm ce ni se dă.

Greg nu avea niciun angajament deocamdată şi se dădea jos la Saskatoon, unde locuia familia lui.

Erau amândoi foarte frumoşi, se gândi Greta. Înalţi, supli, aproape nefiresc de subţiri, el cu păr ondulat, închis la culoare, ea brunetă şi zveltă ca o Madonă. Ceva mai târziu, când ea le pomeni de faptul că semănau, ei spuseră că uneori profitaseră de asta când îşi căutau locuinţă. Le era mult mai uşor astfel, însă trebuia să nu uite să ceară două paturi şi să aibă grijă ca amândouă să arate răvăşite dimineaţa.

Dar acum, îi povestiră ei, nu mai exista motiv să-şi facă griji. Nu mai aveau cu ce să scandalizeze pe nimeni. Se despărţeau, după trei ani de stat împreună. De luni de zile practicaseră abstinenţa, cel puţin unul cu altul.

— Gata cu Palatul Buckingham! îi spuse Greg lui Katy. Trebuie să-mi fac exerciţiile.

Greta crezu că asta însemna că trebuie să coboare la etajul de dedesubt sau cel puţin pe platforma dintre etaje, ca să facă puţină gimnastică, dar el şi Laurie îşi dădură capetele pe spate, îşi întinseră gâturile şi începură să ciripească, să croncăne şi să scoată tot felul de sunete monotone. Katy era captivată. Lua totul ca

pe o ofrandă, un spectacol în cinstea ei. Se comportă de altfel ca o adevărată spectatoare – rămase aproape nemişcată până la sfârşit, apoi izbucni în hohote.

Câteva persoane care voiseră să urce în vagon se opriseră la baza scărilor, mai puţin încântate decât Katy şi fără să ştie ce se întâmpla.

— Scuze! spuse Greg, oferindu-le drept explicaţie doar tonul prietenesc, aproape intim, al vocii lui.

Apoi îi întinse lui Katy o mână.

— Hai să vedem dacă există vreun loc de joacă!

Laurie şi Greta îi urmară. Greta spera că Greg nu era unul dintre cei care se împrietenesc cu copiii mai mult ca să-şi demonstreze cât sunt de fermecători şi care apoi se plictisesc şi devin morocănoşi când îşi dau seama cât de neobosită poate fi afecţiunea unui copil.

Încă înainte de prânz înţelese că nu avea motive de îngrijorare. Nu numai că atenţia lui Katy nu-l obosise pe Greg, dar mai mulţi alţi copii se prinseseră în joc, iar Greg nu dădea niciun semn că s-ar fi săturat de ei.

Nu le organiză niciun fel de competiţie. Potrivi lucrurile în aşa fel încât, în loc să-şi concentreze atenţia asupra lui, aşa cum făcuseră la început, copiii să ia aminte unii la alţii şi apoi la o serie de jocuri antrenante, ba chiar vijelioase, dar nu violente. Niciunul dintre ei nu făcu vreo scenă, niciunul nu se răzgâie. Pur şi simplu nu aveau timp de aşa ceva: prea multe lucruri interesante se petreceau în jur. Era o minune cum, într-un spaţiu atât de mic, puteau fi în acelaşi timp dezlănţuiţi şi în largul lor. Iar energia consumată însemna că aveau să doarmă un somn zdravăn după-amiază.

— Greg e remarcabil, îi spuse Greta lui Laurie.

— E pur şi simplu foarte prezent, zise fata. Nu se precupeţeşte, înţelegi? O mulţime de actori fac chestia asta. Mai ales actorii. Sunt morţi în afara scenei.

„Asta fac eu”, îşi spuse Greta. „Mă precupeţesc, aproape tot timpul. Sunt prudentă cu Katy, prudentă cu Peter.”

În deceniul în care intraseră deja, dar căruia ea, cel puţin, nu-i dăduse prea mare atenţie, avea să se facă mare caz de lucrul acesta. A fi prezent avea să însemne ceva ce nu mai însemnase până atunci. A se lăsa purtat de flux. A dărui. Unii dăruiau, alţii, mai puţin. Graniţele dintre interiorul şi exteriorul propriei minţi aveau să fie călcate în picioare. Aşa cerea autenticitatea. Lucruri precum poeziile Gretei, care nu curgeau limpezi, erau suspecte, ba chiar dispreţuite. Bineînţeles că ea continuă să facă exact ceea ce făcuse şi înainte, frământându-se, încercând, respingând în secret cultura revoltei. Dar acum, copilul ei era cucerit de Greg şi de tot ce făcea el, iar ea fu profund recunoscătoare pentru asta.

După-amiază, aşa cum prevăzuse Greta, copiii adormiră. Unele mame adormiră şi ele, altele jucau cărţi. Greg şi Greta îi făcură cu mâna lui Laurie când coborî la Jasper, iar ea le trimise bezele de pe peron. Alături de ea apăru un bărbat mai în vârstă care îi luă valiza, o sărută afectuos, aruncă o privire spre tren şi îi făcu lui Greg cu mâna. Greg îi răspunse.

— Gagiu’ ei de-acuma, zise el.

Mai fluturară o dată din mână când trenul se puse în mişcare, apoi el şi Greta o duseră pe Katy înapoi în compartiment, unde fetiţa adormi între ei, chiar în mijlocul unei sărituri. Acum că nu mai risca să cadă din pat, traseră la o parte draperia compartimentului ca să intre aer[7].

— E tare să ai un copil, spuse Greg.

Era încă un cuvânt nou la vremea respectivă – sau cel puţin nou pentru Greta.

— Se întâmplă pur şi simplu, spuse ea.

— Eşti aşa de liniştită! Acuma o să spui că aşa-i viaţa.

— N-o să spun, zise Greta.

El se uită drept în ochii ei, şi ea îi întoarse privirea până când el clătină din cap şi râse.

Îi povesti apoi că se apucase de actorie datorită religiei lui. Familia lui făcea parte dintr-o sectă creştină de care Greta nu auzise până atunci. Nu avea mulţi adepţi, dar era bogată – sau cel puţin o parte dintre membrii ei erau. Construiseră într-un orăşel din prerie o biserică dotată cu un teatru. Acolo începuse el să joace, înainte să împlinească zece ani. Puneau în scenă parabole biblice, dar şi piese contemporane, despre soarta îngrozitoare a celor care nu credeau ca ei. Familia era foarte mândră de el, şi, desigur, la fel era el însuşi. Nici prin vis nu i-ar fi trecut să le spună părinţilor ce se întâmpla când membrii cei bogaţi veneau să-şi înnoiască jurămintele şi să fie reconfirmaţi în sfinţenia lor. Oricum, îi plăcea foarte mult admiraţia celorlalţi şi îi plăcea să joace.

Până într-o zi când îi trecuse prin cap că putea să joace şi fără să aibă de-a face cu biserica. Încercase să le explice politicos alor lui, dar ei fuseseră de părere că era lucrarea Diavolului. „Ha-ha", spusese el, „ştiu eu a cui lucrare este". Şi plecase.

— Să nu-ţi imaginezi că a fost numai rău. Cred încă în rugăciuni şi toate celelalte. Dar n-aş fi putut să le spun alor mei ce se petrecea acolo. Chiar şi numai jumătate de adevăr i-ar fi omorât. Tu nu cunoşti asemenea oameni?

Ea îi spuse că, atunci când ea şi Peter se mutaseră în Vancouver, bunica ei, care locuia în Ontario, luase legătura cu un preot dintr-o biserică de acolo. Preotul venise pe la ei, şi ea, Greta, fusese foarte ţâfnoasă cu el. El spusese că se va ruga pentru ea, şi ea mai că nu-i răspunsese „nu vă obosiţi". Bunica ei era la vremea aceea pe patul de moarte. Greta se simţea ruşinată, şi furioasă pe ruşinea ei, ori de câte ori se gândea la întâmplarea aceea.

Peter nu înţelegea lucrurile astea. Mama lui nu mergea niciodată la biserică, deşi se presupunea că plecase cu el din ţara lor, străbătând munţii, şi ca să poată fi catolici. Peter spunea că a fi catolic era probabil un avantaj, puteai să te eschivezi de judecată practic până mureai.

Era prima oară când se gândea la Peter în ultima vreme.

De fapt, cât timp purtară această conversaţie dureroasă, dar şi întrucâtva consolatoare, ea şi Greg împărţiră o sticlă de ouzo pe care o adusese el. Ea fu destul de precaută cu băutura, aşa cum fusese cu orice fel de alcool după petrecerea scriitorilor, dar nu se putu feri cu totul de efectele ei. Fu de ajuns ca să înceapă să-şi mângâie unul altuia mâinile şi apoi să se sărute şi să se dezmierde, toate astea lângă fetiţa adormită.

— Mai bine ne oprim, spuse Greta. Altfel o să se sfârşească jalnic.

— Nu suntem noi, zise Greg. Sunt nişte străini cei care fac asta.

— Atunci spune-le să se oprească. Ştii cum se numesc?

— Stai puţin! Reg. Reg şi Dorothy.

— Termină, Reg, spuse Greta. Nu vezi că suntem lângă un copil inocent?

— Putem să mergem pe patul meu. Nu e departe.

— Nu am niciun…

— Am eu.

— Ţi l-ai pus?

— Bineînţeles că nu. Ce fel de bestie mă crezi?

Îşi aranjară hainele mototolite, se strecurară afară din compartiment, închiseră cu grijă toate capsele draperiei care acoperea patul lui Katy şi îşi croiră drum din vagonul Gretei până într-al lui, cu un soi de nonşalanţă căutată. De fapt, nu aveau nevoie de ea, căci nu întâlniră pe nimeni. Cei care nu făceau poze munţilor nemuritori în vagonul

panoramic stăteau în vagonul-restaurant sau moţăiau.

În compartimentul dezordonat al lui Greg continuară ceea ce începuseră. Nu era loc pentru doi oameni să stea întinşi alături pe pat, dar ei reuşiră să se rostogolească unul peste altul. La început râseră pe înfundate fără să se poată opri, apoi fură brusc înghiţiţi de marele val al plăcerii, şi ochii lor nu mai căutau decât ochii larg deschişi ai celuilalt. Se muşcară unul pe altul ca să-şi înfrâneze gemetele sălbatice.

— A fost bine, zise Greg. E în regulă.

— Trebuie să mă întorc.

— Atât de repede?

— S-ar putea să se scoale Katy, şi eu nu sunt.

— Bine, bine. Oricum trebuie să mă pregătesc şi eu pentru Saskatoon. Ce-ar fi fost să ne trezim acolo chiar în mijlocul…? Bună, mami! Bună, tati! Scuzaţi-mă un minut până când… ahhhh!

Ea se aranjă şi plecă. De fapt, nu-i păsa prea mult cine avea s-o întâmpine. Era slăbită, consternată, dar vioaie, ca un gladiator – chiar la asta se gândi şi zâmbi închipuindu-şi – după o luptă în arenă.

Oricum, nu întâlni pe nimeni pe drum.

Draperia era deschisă în partea de jos. Greta ştia precis că nu uitase s-o închidă. Deşi, chiar şi dacă ar fi rămas desfăcută, Katy abia dacă ar fi putut să iasă şi, cu siguranţă, nici n-ar fi încercat. O dată, când plecase pentru un minut la toaletă, Greta îi explicase pe îndelete că nu trebuia să încerce niciodată să vină după mami, şi Katy îi spusese: „N-o să vin”, ca şi cum fie şi numai a vorbi despre asta însemna să fie tratată ca un bebeluş.

Greta apucă strâns draperiile să le desfacă până sus şi, despărţindu-le, văzu că fetiţa nu era acolo.

Simţi că înnebuneşte. Smulse perna de pe pat, de parcă un copil de mărimea lui Katy ar fi putut să se acopere cu ea. Pipăi pătura cu mâinile, ca şi cum fetiţa ar fi putut să se ascundă acolo. Se

stăpâni în cele din urmă şi încercă să se gândească unde oprise trenul câtă vreme ea fusese cu Greg. Dacă oprise într-adevăr, putuse oare în timpul acela cineva să urce în tren, s-o răpească pe Katy şi să fugă cu ea?

Rămase nemişcată pe culoarul dintre compartimente, încercând să înţeleagă ce trebuia să facă să oprească trenul.

Apoi se gândi – îşi impuse să creadă – că nimic din toate astea nu se putuse întâmpla. Nu fi ridicolă! Katy probabil se trezise, n-o găsise acolo şi se dusese s-o caute. De una singură.

Undeva pe aici, trebuia să fie undeva pe aici. Uşile de la ambele capete ale vagonului erau prea grele ca să le poată deschide.

Abia se putea mişca. Îşi simţea tot corpul, mintea – golite. Nu se poate să se fi întâmplat. Dă înapoi, înapoi, în minutul dinainte ca ea să plece cu Greg! Opreşte-te acolo! Opreşte!

Vizavi era un loc încă neocupat. Un pulover de femeie şi câteva reviste fuseseră lăsate în semn că aparţinea totuşi cuiva. Mai departe, un alt compartiment cu toate capsele închise până sus, aşa cum fusese şi al ei – al lor. Greta le desfăcu dintr-o smucitură. Bătrânul care dormea acolo se întoarse pe spate, dar nu se trezi. Era imposibil să ascundă pe cineva.

Ce neghiobie!

O frică nouă. Dacă totuşi Katy ajunsese la unul dintre capetele vagonului şi reuşise până la urmă să deschidă o uşă? Sau se luase după cineva care o deschisese înaintea ei? Între vagoane era o mică punte peste locul unde se uneau tampoanele. Acolo, mişcarea trenului se simţea brusc, alarmant. O uşă grea îndărăt şi alta înainte, şi de ambele părţi ale platformei plăci metalice zornăitoare, acoperind treptele care erau coborâte la oprirea trenului.

Întotdeauna te grăbeai pe porţiunile acestea, unde clănţănitul şi zguduiturile trenului îţi

aminteau că lucrurile erau asamblate într-un fel care nu părea, până la urmă, chiar inevitabil. Zornăitul acela şi balansul violent păreau aproape inofensive, doar că prea grăbite.

Uşa de la capătul vagonului fu grea chiar şi pentru Greta. Sau poate era ea sleită de frică. O împinse tare cu umărul.

Şi acolo, între vagoane, pe una dintre plăcile acelea metalice al căror zăngănit nu mai contenea, şedea Katy. Cu ochii holbaţi şi gura întredeschisă, uluită şi singură. Nu plângea deloc, dar, când îşi văzu mama, tresări violent.

Greta o apucă repede, o ridică pe şold şi se împletici înapoi spre uşa pe care abia o deschisese.

Toate vagoanele aveau nume de bătălii celebre, de expediţii de explorare sau de canadieni celebri. Vagonul lor se numea Connaught[8]. Greta n-avea să uite asta niciodată.

Katy nu păţise absolut nimic. Hainele nu i se prinseseră de colţurile ascuţite ale plăcilor în mişcare, cum s-ar fi putut întâmpla.

— M-am dus să te caut, spuse ea.

Când? Cu un minut în urmă sau imediat după ce Greta plecase?

Nu se putea. Ar fi văzut-o cineva acolo, ar fi luat-o, ar fi dat alarma.

Ziua era însorită, dar nu tocmai caldă. Katy avea faţa şi mâinile reci.

Greta o înveli în pătura de pe patul lor, şi abia atunci începu şi ea să tremure, ca de febră. Simţi că i se face rău şi în fundul gurii îi veni chiar gust de vomă. Katy spuse: „Nu mă împinge” şi se dădu mai încolo.

— Miroşi urât.

Greta îşi luă mâinile de pe ea şi se întoarse pe spate.

Era groaznic – gândul la ce ar fi putut să se întâmple. Alături, fetiţa stătea încă încordată, ţeapănă de supărare, se ţinea la distanţă.

Cineva ar fi găsit-o, în mod cert. Un om de treabă, nu răuvoitor, ar fi zărit-o acolo şi ar fi dus-o într-un loc sigur. Greta ar fi auzit teribilul anunţ, ştirea că un copil fusese găsit singur în tren, o fetiţă care spunea că se numeşte Katy. Ea s-ar fi repezit de acolo de unde era, după ce s-ar fi aranjat cât de cât, s-ar fi repezit să-şi revendice copilul şi ar fi minţit, spunând că tocmai se dusese la toaletă. Ar fi fost înspăimântată, dar n-ar mai fi văzut imaginea pe care o avea acum în minte – Katy şezând în pasajul acela zgomotos, neajutorată, între vagoane. Fără să plângă, fără să se lamenteze, de parcă ar fi urmat să stea acolo pentru totdeauna, fără să primească vreodată vreo explicaţie sau vreo speranţă. Ochii îi erau ciudat de inexpresivi şi gura îi atârna pur şi simplu deschisă în clipa dinainte să-şi dea seama că fusese salvată şi că putea începe să plângă. Abia atunci îşi regăsise lumea şi, cu ea, dreptul de a suferi şi de a se plânge.

Acum spuse că nu-i mai era somn, voia să se ridice, întrebă unde e Greg. Greta îi spuse că trăgea un pui de somn, era obosit.

Merseră împreună în vagonul panoramic, unde-şi petrecură aproape tot restul după-amiezii. Erau aproape singure. Cei care făcuseră fotografii mai devreme se plictisiseră probabil până la urmă de Munţii Stâncoşi. Şi, aşa cum observase Greg, preria îi lăsa reci şi şterşi.

Trenul se opri pentru scurtă vreme în Saskatoon şi din el coborâră mai mulţi oameni. Printre ei, şi Greg. Greta îl văzu întâmpinat de un cuplu – probabil părinţii lui – de o femeie în cărucior, pesemne o bunică, şi apoi de câţiva tineri care aşteptau acolo parcă fără rost, veseli şi stingheriţi. Niciunul nu părea să facă parte din vreo sectă şi nu arăta în niciun fel strict sau dezagreabil.

Dar cum puteai să-ţi dai seama precis de aşa ceva?

Greg se întoarse cu spatele la ei şi cercetă ferestrele trenului. Greta îşi flutură mâna din

vagonul panoramic, şi el o zări şi-i răspunse.

— Uite-l pe Greg! îi spuse lui Katy. Uite acolo, jos! Ne face cu mâna. Nu vrei să-i faci şi tu?

Dar lui Katy părea să-i fie prea greu să-l caute cu privirea. Sau poate nici nu vru să încerce. Se răsuci cu spatele, cu un aer sobru şi uşor ofensat, şi Greg, după o ultimă fluturătură grotescă din mână, se întoarse şi el. Greta se întrebă dacă nu cumva copila îl pedepsea pentru c-o părăsise, refuzând să-i fie dor de el, ba chiar să-l recunoască.

Foarte bine, dacă aşa aveau să stea lucrurile, atunci lasă-le aşa.

— Greg ţi-a făcut cu mâna, spuse ea în timp ce trenul se smucea din loc.

— Ştiu.

În noaptea aceea, în timp ce Katy dormea lângă ea în pat, Greta îi scrise o scrisoare lui Peter. O scrisoare lungă, care ar fi vrut să fie amuzantă, despre toate soiurile de oameni pe care îi văzuseră în tren. Despre preferinţa majorităţii de a privi realitatea prin ochiul camerei, nu direct, şi aşa mai departe. Despre purtarea în general frumoasă a lui Katy. Nimic despre cum o pierduse, bineînţeles, sau despre groaza prin care trecuse. Puse scrisoarea la poştă la vremea când preria rămăsese deja mult în urmă, iar pădurea de molid negru se întindea nesfârşită şi trenul fu oprit din cine ştie ce motiv într-un orăşel uitat de lume, Hornepayne.

În tot timpul cât străbătură sutele de kilometri, Greta se dedică exclusiv lui Katy. Ştia că nu mai dăduse niciodată până atunci dovadă de o asemenea devoţiune. Da, avusese grijă de fetiţă, o îmbrăcase, o hrănise, vorbise cu ea în orele cât stăteau împreună, când Peter era la serviciu. Dar Greta avea atunci alte lucruri de făcut în casă şi atenţia îi fusese intermitentă, tandreţea, deseori doar tactică.

Şi nu numai din cauza treburilor în gospodărie. Gândul la Katy fusese alungat de alte preocupări. Chiar înainte de obsesia inutilă, istovitoare, stupidă

pentru bărbatul din Toronto existase cealaltă îndeletnicire, poezia, cu care Greta părea să se fi ocupat în capul ei aproape de când se ştia şi care acum i se păru brusc încă o formă de infidelitate – faţă de Katy, de Peter, de viaţă. Şi acum, datorită imaginii aceleia din mintea ei – Katy şezând între vagoane, în mijlocul clănţănitului aceluia metalic – poezia era încă un lucru pe care ea, mama, avea să trebuiască să-l abandoneze.

Era un păcat. Îşi risipise atenţia pe altceva. Atenţia ei fermă, cercetătoare. Era un păcat.

Ajunseră în Toronto la mijlocul dimineţii. Ziua era întunecată, cu tunete şi fulgere de vară. Katy nu văzuse niciodată o asemenea circulaţie pe coasta de vest, dar Greta îi spuse că nu avea de ce să se teamă, şi ea păru într-adevăr să nu se teamă. Şi nici de întunericul încă mai mare, luminat electric, din tunelul unde se opri trenul.

— E noapte, zise Katy.

Greta îi spuse „nu, nu”, acum că se dăduseră jos din tren, trebuia doar să meargă pe jos până la capătul tunelului. Apoi urcau nişte scări – sau poate era o scară rulantă – şi aveau să ajungă într-o clădire mare, şi pe urmă afară, unde urma să ia un taxi. Un taxi era o maşină, atâta tot, care-i ducea până la casa lor. Aveau să locuiască acolo o vreme şi apoi să se întoarcă la tati.

Merseră în sus pe o rampă şi văzură într-adevăr o scară rulantă. Katy se opri brusc, aşa că Greta se opri şi ea şi aşteptă până când oamenii trecură pe lângă ele. Apoi o ridică pe Katy şi şi-o puse pe şold, şi luă valiza cu cealaltă mână, încovoindu-se şi izbind-o de treptele în mişcare. Sus, în capăt, puse fetiţa jos şi putură din nou să se ţină de mână, în lumina înaltă şi intensă a Gării Centrale.

Acolo, oamenii din faţa lor începură să se împrăştie, revendicaţi de cei care aşteptau şi care îi strigau pe nume sau care pur şi simplu se apropiau de ei şi le luau geamantanele din mână.

Aşa cum cineva apucă şi de mânerul valizei lor. Îl apucă bine, o prinse de mână pe Greta şi o sărută pentru prima dată, cu fermitate, sărbătoreşte.

Harris.

Şocul, apoi măruntaiele făcute ghem – şi, imediat, o imensă destindere.

Încercă să se agate de Katy, dar în clipa aceea fetiţa se smulse şi îşi eliberă mâna.

Greta nu încercă să scape. Rămase acolo, pe loc, aşteptând ceea ce avea să vină.

AMUNDSEN

Stăteam pe banca de lângă gară şi aşteptam. Clădirea gării se deschisese la sosirea trenului, dar acum era încuiată. O altă femeie şedea la celălalt capăt al băncii, ţinând între genunchi un săculeţ din plasă cu ochiuri largi, plin cu pachete învelite în hârtie pătată de grăsime. Carne proaspătă. Se simţea mirosul.

Peste un rând de şine vedeam trenul electric, gol, aşteptând.

Nu mai apăru niciun alt pasager, şi, după o vreme, şeful de gară scoase capul pe fereastră şi strigă:

— San!

La început am crezut că striga pe cineva Sam. Şi, într-adevăr, un alt bărbat îmbrăcat într-un fel de uniformă oficială apăru de după colţul clădirii. Traversă şinele şi urcă în trenul electric. Femeia cu pachetele se ridică şi o porni în urma lui, aşa că m-am luat şi eu după ea. De peste drum izbucniră deodată strigăte, şi uşile unei clădiri cu acoperişul plat şi pereţii din lemn întunecat se deschiseră, făcând loc să iasă câtorva bărbaţi care îşi îndesau căciuli pe cap. La brâu li se legănau cutii cu mâncarea de prânz. După gălăgia pe care o făceau ai fi zis că trenul avea să le plece de sub nas dintr-o clipă într-alta. Dar, după ce urcară, nu se întâmplă nimic. Vagonul rămase pe loc, iar ei se numărară unul pe altul, îşi dădură seama cine lipseşte şi îi spuseră maşinistului că încă nu putea să plece. Apoi cineva îşi aminti că omul care lipsea avea zi liberă. Vagonul porni, deşi n-ai fi putut să-ţi dai seama dacă mecanicul ascultase vreo parte din discuţia lor sau dacă-i păsa.

Coborâră toţi la un joagăr în pădure – le-ar fi luat cel mult zece minute să ajungă acolo pe jos – şi, la scurtă vreme după aceea, apăru lacul, acoperit de zăpadă. În faţa lui era o clădire albă din

lemn. Femeia îşi aranjĂ pachetele cu carne şi se ridică. Am urmat-o. Mecanicul strigă din nou „San”, şi uşile se deschiseră. Vreo două femei aşteptau să urce. O salutară pe femeia cu pachetele, şi ea le spuse că era o zi mizerabilă.

Toate evitară să se uite la mine atunci când am coborât în urma ei.

Se părea că, la capătul acesta de linie, trenul nu avea de aşteptat pe nimeni. Uşile se trântiră în urma mea, şi vagonul porni înapoi.

Apoi se făcu linişte. Aerul era ca gheaţa. În jur, mesteceni parcă sfărâmicioşi, cu scoarţa albă dungată cu negru, şi un soi de conifere mici, miţoase, încolăcite ca nişte urşi adormiţi. Gheaţa de pe lac nu era netedă, de-a lungul malului se formaseră moviliţe, ca şi cum valurile ar fi îngheţat chiar în clipa când se rostogoleau la ţărm. Iar dincolo de apă, o clădire cu şiruri ferme de ferestre şi cu verande acoperite cu geamuri la ambele capete. Totul auster, în stil nordic, alb-negru sub cupola înaltă a norilor.

Şi totuşi, scoarţa mestecenilor nu era chiar albă, dacă o vedeai mai de aproape, ci gălbui-cenuşie, albastru-cenuşie, fumurie.

Totul neclintit, ca într-o vrajă întinsă peste toată lumea.

— Unde mergi? mă strigă femeia cu pachetele de carne. Programul de vizitare se termină la trei.

— Nu sunt vizitator, am spus. Sunt profesoară.

— Oricum n-o să-ţi dea voie să intri pe uşa din faţă, spuse femeia cu un fel de satisfacţie în glas. Vino mai bine cu mine. N-ai valiză?

— Şeful de gară a zis că o aduce el mai târziu.

— Stăteai acolo de-am crezut că te-ai pierdut.

Am spus că mă oprisem pentru că era minunat de frumos.

— Unora aşa li s-o fi părând. Dacă nu-s prea bolnavi ori n-au prea multă treabă.

N-am mai schimbat nicio vorbă până când am intrat în bucătăria de la un capăt al clădirii.

Simţeam deja nevoia de căldură. N-am apucat să arunc nicio privire în jur pentru că femeia mi-a atras atenţia asupra ghetelor.

— Scoate-le mai bine, să nu laşi dâră pe podea! M-am opintit să le trag din picioare – nu era niciun scaun prin preajmă – şi le-am aşezat pe covoraşul pe care şi ea le pusese pe ale ei.

— Ia-le cu dumneata, nu ştiu unde o să-ţi dea cameră. Mai bine ţine-ţi şi haina, vestiarul nu e încălzit.

Nu era nici căldură, nici lumină, în afară de ceea ce intra pe o ferestruică aflată prea sus ca s-o pot ajunge. Mă simţeam ca atunci când eram pedepsită la şcoală. Trimisă la vestiar. Acelaşi miros de haine de iarnă care nu se uscau niciodată complet, de cizme pătrunse de apă până la şosete, de picioare nespălate.

M-am căţărat pe o băncuţă, dar tot n-am putut vedea afară. Pe raftul unde zăceau aruncate căciuli şi fulare am găsit o geantă cu nişte smochine şi curmale în ea. Cineva le furase probabil şi le înghesuise acolo să le ducă acasă. Am simţit brusc că mi-e foame.

Nu mâncasem nimic de dimineaţă, în afară de un sendviş uscat cu brânză pe tren. Am reflectat la posibilitatea de a fura de la un hoţ. Dar smochinele mi s-ar fi lipit de dinţi şi m-ar fi trădat.

M-am dat jos chiar la ţanc. Cineva intra în vestiar. Nu era una dintre fetele de la bucătărie, ci o elevă într-o haină groasă, umflată, cu un fular pe cap. Intră în fugă: cărţile aruncate pe bancă se împrăştiară pe podea, de sub fularul smuls îi ţâşni o claie de păr, iar ghetele, scoase cu picioarele, una după alta, parcă în exact acelaşi moment cu haina, lunecară hârşâind pe podeaua încăperii. Nimeni n-o văzuse, se părea, s-o pună să şi le scoată la uşa bucătăriei.

— Bună, n-am vrut să te lovesc, spuse. Aici e atât de întuneric când vii de afară că nu-ţi mai dai

seama ce faci. N-ai îngheţat? Aştepţi pe careva să iasă de la lucru?

— Îl aştept pe domnul doctor Fox.

— A, n-o să trebuiască să aştepţi prea mult, tocmai am venit din oraş cu el. Nu eşti bolnavă, nu? Dacă eşti bolnavă n-ai voie să vii aici, tre' să mergi la cabinetul lui, în oraş.

— Sunt noua profesoară.

— A, da? Eşti din Toronto?

— Da.

Fata făcu o mică pauză, poate în semn de respect. Ba nu. Îmi cerceta haina.

— E foarte drăguţă. Ce blană e aia de la guler?

— Astrahan. De fapt, e imitaţie.

— Mie mi s-a părut adevărată. Nu-ş' de ce te-au pus să stai aici, o să-ţi îngheţe şi curu'. Scuză-mi expresia. Dacă vrei să-l vezi pe dom' doctor, îţi arăt eu. Ştiu unde sunt toate, locuiesc aici practic de când m-am născut. Mama e bucătăreasa-şefă. Pe mine mă cheamă Mary. Pe tine?

— Vivi. Vivien.

— Dacă eşti profesoară, n-ar trebui să fii doamna cumva? Cum îţi spune?

— Doamna Hyde.

— Hait că vine! spuse ea. Scuză-mă, mi-a venit aşa în cap. Mi-ar plăcea să fii profesoara mea, da' eu trebuie să merg la şcoală în oraş. Regulile astea tâmpite. Pentru că n-am TBC.

Vorbea în timp ce mă conducea, după ce ieşiserăm pe uşa de la celălalt capăt al vestiarului, pe un coridor obişnuit de spital. Linoleum frecat cu ceară. Pereţii vopsiţi într-un verde spălăcit. Miros de antiseptic.

— Acuma, dacă ai venit tu, poate-l conving pe Reddy să mă lase să mă mut.

— Cine-i Reddy?

— Reddy Fox. E dintr-o carte[9]. Pur şi simplu, eu şi cu Anabel ne-am apucat să-i spunem aşa.

— Cine e Anabel?

— Acum nu mai e. A murit.

— Ah, îmi pare rău!

— Nu e vina ta. Pe-aici aşa se-ntâmplă. Anul ăsta eu am intrat la liceu. Anabel n-a apucat niciodată să meargă la şcoală, de fapt. Când eram în generală, Reddy l-a convins pe profesoru' de la şcoala din oraş să mă lase să lipsesc de multe ori, ca să pot să stau cu ea.

Se opri lângă o uşă deschisă pe jumătate şi fluieră.

— Hei! Am adus-o pe profesoară!

— Bine, Mary, îi răspunse o voce de bărbat. Ai făcut destule pe ziua de azi.

— În regulă, te-am auzit.

Mary se îndepărtă cu paşi agale, şi m-am trezit în faţa unui bărbat subţire, de înălţime medie, al cărui păr blond-roşcat, tuns foarte scurt, lucea în lumina artificială venită de pe coridor.

— Ai cunoscut-o pe Mary, zise el. Îi turuie gura cam multe despre ea însăşi. N-o să fie în clasa ta, aşa că n-o să trebuiască s-o rabzi în fiecare zi. Oamenii ori o plac, ori o resping.

Mi se părea că are între zece şi cincisprezece ani mai mult ca mine, şi, la început, îmi vorbi într-adevăr aşa cum ar fi făcut-o orice bărbat mai în vârstă. Un viitor şef foarte ocupat. Mă întrebă cum călătorisem, ce se întâmplase cu valiza mea. Voi să ştie dacă avea să-mi placă să locuiesc aici, în pădure, după Toronto, dacă n-aveam să mă plictisesc.

Nici gând, i-am răspuns, şi am spus că era foarte frumos.

— E ca şi cum… ca şi cum am fi într-un roman rusesc.

El mă privi cu atenţie pentru prima dată.

— Serios? Care roman rusesc?

Avea ochi albaştri-cenuşii, deschişi la culoare, luminoşi. O sprânceană i se ridicase pe frunte, ca o căciuliţă.

Nu pentru că nu citisem romane ruseşti – pe unele le citisem până la capăt, pe altele nu – însă,

din pricina acelei sprâncene şi a expresiei lui amuzate, dar uşor belicoase, nu mi-am putut aminti niciun titlu în afară de *Război şi pace.* Şi nu voiam să-l spun pe acesta pentru că era ceea ce ar fi spus oricine.

— *Război şi pace.*

— E, noi aici avem numai pacea, zic eu. Dar, dacă ai fi tânjit după război, bănuiesc că te-ai fi înrolat într-unul dintre detaşamentele alea de femei şi ai fi plecat în străinătate[10].

M-am simţit furioasă şi umilită, pentru că nu încercasem deloc să-mi dau aere. Sau nu doar asta. Voisem să explic ce efect extraordinar avusese asupra mea peisajul.

El era, evident, genul de om care punea întrebări-capcană.

— Cred că mă aşteptam de fapt să văd o profesoară bătrâioară venită din cine ştie ce fund de ţară, spuse pe un ton oarecum de scuză. E ca şi cum toţi cei de-o vârstă decentă şi cu calificări potrivite s-ar fi întors în sistem zilele astea. Tu n-ai învăţat ca să devii profesoară, nu? Ce aveai de gând să faci după ce-ţi luai diploma?

— Să intru la masterat, am răspuns scurt.

— Şi de ce te-ai sucit?

— M-am gândit că ar trebui să câştig nişte bani.

— O idee foarte cuminte. Deşi mă tem că aici n-ai să câştigi cine ştie ce. Scuze că-mi vâr nasul. Am vrut doar să fiu sigur că n-ai să fugi după câteva zile şi să ne laşi baltă. N-ai în plan să te măriţi, nu?

— Nu.

— Bun, foarte bine. Gata, te scutesc de-acum înainte. Nu te-am descurajat, nu?

Întorsesem capul în altă parte.

— Nu.

— Ia-o pe hol până la biroul intendentei, şi ea o să-ţi spună tot ce ai nevoie să ştii. O să iei masa cu asistentele. Intendenta o să-ţi arate şi unde ai să

dormi. Încearcă doar să nu răceşti. Bănuiesc că nu ai avut niciun contact cu tuberculoza, nu?

— Păi, am citit…

— Ştiu, ştiu. Ai citit *Muntele vrăjit.* Încă o capcană – şi el părea să-şi fi revenit. Lucrurile s-au mai mişcat niţel de atunci, sper. Uite câteva lucruri pe care le-am scris despre copiii de aici şi ce mă gândeam că ai putea să încerci să faci cu ei. Uneori prefer să mă exprim în scris. Intendenta o să-ţi explice toate dedesubturile.

Nu trecuse nici măcar o săptămână şi întâmplările din prima zi mi se păreau deja unice şi improbabile. Bucătăria şi vestiarul bucătăriei, unde lucrătoarele îşi ţineau hainele şi-şi ascundeau lucrurile furate, erau încăperi pe care nu le mai văzusem şi probabil nici n-aveam să le mai văd. În cabinetul doctorului îmi era de asemenea oprit să merg. Biroul intendentei era locul potrivit pentru toate întrebările, plângerile şi micile schimbări cotidiene. Intendenta însăşi era o femeie scundă şi voinică, cu o faţă roşie, cu ochelari fără ramă şi care sufla greu. Orice cerere părea s-o uluiască şi s-o pună în dificultate, dar, până la urmă, situaţia era cercetată, iar ceea ce lipsea era completat. Uneori mânca în sufrageria asistentelor, unde i se servea un desert special şi unde strica toată atmosfera. În general însă rămânea în biroul ei.

În afara intendentei, erau trei asistente medicale de gradul 1, toate cu cel puţin treizeci de ani mai în vârstă ca mine. Se întorseseră de la pensie ca să muncească aici, făcându-şi datoria pe timp de război. Apoi veneau infirmierele, care erau de vârsta mea sau chiar mai tinere, majoritatea căsătorite, logodite sau făcând eforturi să se logodească, în general cu băieţi din armată. Vorbeau într-una când intendenta şi asistentele nu erau acolo. Nu manifestau niciun fel de interes faţă de persoana mea. Nu voiau să ştie cum era Toronto, deşi unele cunoşteau oameni care

fuseseră acolo în luna de miere, şi nu le păsa cum îmi merg orele sau ce făcusem înainte să vin să lucrez la sanatoriu. Nu erau nepoliticoase – îmi dădeau şi mie untul (se numea unt, dar era de fapt margarină cu dungi portocalii, colorată neuniform în bucătărie, după singura metodă legală pe vremea aceea) şi mă avertizaseră să nu mănânc din plăcinta cu carne, care, spuneau ele, era făcută cu carne de marmotă – doar că orice lucru care se întâmpla într-un loc pe care ele nu îl cunoşteau sau unor oameni pe care nu-i cunoşteau, sau în vremuri necunoscute lor trebuia ignorat. Altfel le stătea în drum şi le intra sub piele. De câte ori aveau ocazia, mutau radioul de pe ştiri pe muzică.

Dance with a dolly with a hole în her stockin'... [11]

Şi asistentelor, şi infirmierelor le displăcea CBC[12], despre care eu fusesem crescută să cred că răspândea cultura până în provinciile cele mai îndepărtate. Dar tot ele îl venerau pe doctorul Fox, în parte pentru că citise atâtea cărţi.

Spuneau de asemenea că nimeni nu se pricepea mai bine ca el să-ţi tragă un perdaf dacă avea chef.

Nu mi-am putut da seama dacă vedeau vreo legătură între cititul cărţilor şi perdafuri.

Noţiunile obişnuite de pedagogie nu-şi găsesc locul aici. Unii copii se vor întoarce în lume sau în sistem, alţii nu. Mai bine fără prea mult stres. Adică toată aiureala aia cu teste, învăţat pe de rost, clasificări.

Renunţă complet la note. Cei care rămân în urmă pot să-i ajungă pe ceilalţi mai târziu sau să se descurce şi fără. De fapt, numai nişte deprinderi, cunoştinţe etc. elementare, necesare pentru Întoarcerea în Lume. Cât despre aşa-numiţii „copii superiori"... O expresie dezgustătoare. Dacă sunt isteţi conform dubioaselor standarde academice înseamnă că pot să-i prindă uşor din urmă pe ceilalţi.

Uită de fluviile din America de Sud sau de Magna Carta[13].

Preferabile desenul muzica povestirile.

Jocurile sunt bune, dar ai grijă la supraexcitare sau să nu le exacerbezi spiritul de competiţie.

Ideea e să găseşti un echilibru între stres şi plictiseală. Plictiseala e blestemul vieţii de spital.

Dacă intendenta nu-ţi poate da lucrurile de care ai nevoie, s-ar putea ca uneori femeia de serviciu să le aibă dosite pe undeva.

Bon voyage[14].

Numărul copiilor care veneau la ore oscila. Cincisprezece, câteodată scădea la doisprezece. Învăţau numai dimineaţa, de la nouă până la prânz, cu tot cu perioadele de odihnă. Copiii erau ţinuţi în saloane dacă le creştea temperatura sau dacă erau supuşi la teste. Când veneau la ore, erau tăcuţi şi disciplinaţi, dar nu manifestau prea mare interes. Se prinseseră imediat că aceasta era o falsă şcoală, unde erau scutiţi de orice fel de obligaţie de a învăţa ceva, aşa cum erau scutiţi de sarcina de a răspunde la ore sau de a memora materialul. Această libertate nu-i făcea înfumuraţi, nici plictisiţi în vreun fel supărător, ci doar docili şi visători. Cântau canoanele cu voce înceată. Jucau X şi 0. Peste sala de clasă improvizată plutea umbra eşecului.

Am hotărât să-l cred pe doctor pe cuvânt. Sau, cel puţin, să cred câteva dintre cuvintele lui, de pildă că plictiseala era inamicul principal.

În cămăruţa femeii de serviciu văzusem un glob pământesc. Am cerut să-mi fie adus de acolo şi am început cu noţiunile de geografie cele mai simple. Oceanele, continentele, tipurile de climă. De ce nu şi vânturile, şi curenţii? Ţările şi oraşele? Tropicul Cancerului şi Tropicul Capricornului? De ce, la urma urmei, nu şi fluviile din America de Sud?

Unii copii învăţaseră lucrurile acestea înainte, dar aproape le uitaseră. Lumea de dincolo de lac şi

de pădure li se ştergea din minte. Mi s-a părut că se înviorează, ca şi cum s-ar fi împrietenit din nou cu ceea ce ştiuseră cândva. Nu le-am trântit pe toate în faţa lor dintr-odată, bineînţeles. Şi a trebuit să o iau uşor cu cei care nu învăţaseră niciodată în viaţă asemenea lucruri pentru că se îmbolnăviseră prea devreme.

Dar nu era nicio problemă. Putea fi un joc. I-am împărţit pe echipe şi i-am pus să-mi dea răspunsurile în timp ce eu plimbam indicatorul ici şi colo. Aveam grijă să nu-i las în starea aceea de însufleţire prea mult timp. Dar, într-o zi, doctorul intră în clasă, venit direct de la operaţia de dimineaţă, şi mă surprinse în flagrant. N-am putut să opresc ora imediat, dar am încercat să temperez competiţia. El se aşeză, părând întrucâtva obosit şi retras în el însuşi, şi nu făcu niciun comentariu. După câteva momente se prinse în joc, dând răspunsuri ridicole, denumiri nu doar greşite, ci şi imaginare. Apoi, treptat, îşi înăbuşi vocea. Vorbi tot mai încet, mai întâi o mormăială, apoi o şoaptă, până când nu se mai auzi nimic din ce spunea. Absolut nimic. Şi în felul acesta, în modul acesta absurd, prelua controlul asupra clasei. Toţi copiii începură să vorbească fără glas, imitându-l. Erau cu ochii aţintiţi asupra buzelor lui.

Brusc, el scoase un mârâit jos, care-i făcu pe toţi să râdă.

— De ce naiba se uită toată lumea la mine? Asta vă învaţă doamna profesoară? Să vă holbaţi la cei care nu deranjează pe nimeni?

Majoritatea râseră din nou, dar câţiva continuară să-l privească ţintă chiar şi acum. Aşteptau cu aviditate alte caraghioslâcuri.

— Continuaţi! Plecaţi şi faceţi-vă de cap în altă parte!

Îmi ceru scuze că ne întrerupsese ora. Am început să-i explic motivele pentru care încercam să mă apropii de ceea ce se făcea într-o şcoală adevărată.

— Deşi sunt de acord cu dumneavoastră în privinţa stresului… am spus cu onestitate. Sunt de acord cu ceea ce aţi scris în instrucţiunile acelea. M-am gândit doar…

— Ce instrucţiuni? A, alea au fost doar nişte idei răzleţe care mi-au trecut prin cap. Să nu crezi că sunt bătute în cuie.

— Vreau să spun, câtă vreme nu sunt foarte bolnavi…

— Sunt sigur că ai dreptate, nu cred că are importanţă.

— Altfel, copiii păreau cumva apatici.

— Nu e nevoie să faci atâta caz, spuse el şi dădu să plece.

Apoi se întoarse şi se justifică pe un ton oarecum spăsit:

— Putem să discutăm despre asta altă dată.

Data aia, m-am gândit, n-o să vină nicicând. Mă considera în mod evident o pacoste şi o neroadă.

La prânz am aflat de la infirmiere că în dimineaţa aceea pacientul operat murise. Aşa că furia mea nu se dovedi justificată, şi din acest motiv m-am simţit şi mai neroadă.

După-amiezile eram liberă. Elevii mei se duceau să doarmă câte un somn lung, şi uneori îmi venea şi mie să fac la fel. Camera mea era rece – de fapt, întreaga clădire părea rece, mult mai rece decât apartamentul de pe Avenue Road, deşi bunicii mei ţineau acolo caloriferele aproape la minimum, din spirit de patriotism. Iar păturile erau subţiri – în mod cert, bolnavii de tuberculoză ar fi avut nevoie de ceva mai confortabil.

Eu, bineînţeles, nu aveam tuberculoză. Poate că, în cazul celor ca mine, făceau economii la provizii.

Eram moleşită, dar nu puteam să dorm. Deasupra capului auzeam huruitul paturilor cu rotile împinse către verande, să-şi ia porţia de aer îngheţat de după-amiază.

Clădirea, copacii, lacul n-aveau să mai fie niciodată pentru mine aşa cum fuseseră în acea primă zi, când fusesem captivată de aerul lor misterios şi autoritar. În ziua aceea mi se păruse că eu însămi eram invizibilă. Acum, lucrul acesta părea să nu se fi întâmplat niciodată.

Uite-o pe profesoară! Ce face?

Se uită la lac.

De ce?

N-are nimic mai bun de făcut.

Unii oameni au noroc.

Din când în când săream peste prânz, deşi mi-era inclus în salariu. Mă duceam până în Amundsen, unde mâncam într-o cafenea. Cafeaua era nechezol, şi, dintre sendvişuri – dacă aveau aşa ceva – singurul acceptabil era cel cu somon la conservă. Salata de pui trebuia căutată temeinic de bucăţele de piele şi zgârci. Şi totuşi mă simţeam mai în largul meu aici, ca şi cum nimeni n-ar fi ştiut cine eram.

Probabil că în privinţa asta mă înşelam.

Cafeneaua nu avea toaletă pentru femei, aşa că trebuia să merg în hotelul învecinat şi să trec pe lângă uşa deschisă a barului întotdeauna întunecat, zgomotos, emanând un miros de bere şi whisky şi un nor dens de fum de ţigară şi trabuc care te ameţea instantaneu. Şi totuşi, acolo mă simţeam relaxată. Tăietorii de lemne, bărbaţii de la joagăr, nu zvârleau niciodată cu vorbele după tine precum soldaţii şi aviatorii din Toronto. Erau adânciţi într-o lume a lor, masculină, îşi zbierau vehement poveştile de viaţă, nu veneau acolo să se uite după femei. Erau poate chiar mai nerăbdători, de fapt, să renunţe la compania lor – atunci sau pentru totdeauna.

Cabinetul doctorului se afla pe strada principală. O clădire mică, cu un singur nivel – deci el locuia probabil în altă parte. Înţelesesem de la infirmiere că nu avea soţie. Pe singura străduţă laterală am

dat de casa care s-ar fi putut să-i aparţină – tencuită, cu o lucarnă deasupra uşii de la intrare şi teancuri de cărţi pe pervaz. Locul avea o înfăţişare posomorâtă, dar ordonată. Dădea impresia de confort minimal, dar precis – genul de confort pe care l-ar fi putut concepe un bărbat singur şi disciplinat.

Şcoala de la capătul acestei singure străzi rezidenţiale avea două caturi. Parterul era ocupat de elevii până la clasa a opta, etajul unu, de liceeni. Într-o după-amiază am zărit-o acolo pe Mary, la o bătaie cu bulgări. Păreau să fie fete contra băieţi. Când mă văzu, ţipă spre mine: „Salut, profa!", aruncă la întâmplare bulgării din mâini, apoi traversă strada cu pas agale.

— Ne vedem mâine! strigă peste umăr, aproape ca un avertisment pe care oricum nimeni n-avea să-l asculte.

— Te duci acasă? mă întrebă. Şi eu. Înainte mergeam cu Reddy cu sania, da' acu' s-a învăţat să plece prea târziu. Tu ce faci, iei tramvaiul?

Am spus că da, şi Mary continuă:

— Păi pot să-ţi arăt celălalt traseu, ca să-ţi economiseşti banii. Prin pădure.

Mă conduse în sus pe o potecă îngustă, dar practicabilă, care trecea întâi pe deasupra oraşului, apoi o lua prin pădure şi pe lângă joagăr.

— Pe aici merge Reddy, zise ea. E mai sus, da' drumu' e mai scurt dacă faci dreapta la sanatoriu.

Am trecut pe lângă joagăr şi apoi pe deasupra unor porţiuni urâte, defrişate, ale pădurii şi în susul câtorva cocioabe, aparent locuite, pentru că am văzut stive de lemne, frânghii de rufe şi fum ridicându-se din hornuri. Dintr-una ieşi în fugă un câine mare cu înfăţişare de lup, întrecându-se în lătrături şi mârâieli.

— Tacă-ţi gura! îi strigă Mary şi, cât ai clipi, bătători un bulgăre şi-l azvârli spre el, nimerindu-l exact între ochi. Animalul se răsuci în loc, dar ea avea deja pregătit un alt bulgăre, gata să-l ţintească

în dos. O femeie într-un şorţ ieşi atunci din casă şi strigă:

— Ai fi putut să-l omori!

— Atâta pagubă!

— Îl pun eu pe moşu-meu să vină după tine.

— Da, da, vezi să nu vină! Moşu-tău nu e-n stare să nimerească nici buda.

Dulăul ne urmări de la distanţă, mârâind din când în când nesincer a ameninţare.

— Mă descurc cu orice câine, nu-ţi face griji, spuse Mary. Pun prinsoare că m-aş descurca până şi cu un urs dacă ne-ar ieşi în cale.

— Urşii nu se presupune că hibernează la vremea asta?

Câinele mă speriase destul de rău, dar mă prefăcusem nepăsătoare.

— Ba da, da' nu se ştie niciodată. Unu' a ieşit odată mai devreme şi a intrat în ghena de la sanatoriu. Când a dat maică-mea să se întoarcă, s-a trezit cu el acolo. Reddy şi-a luat puşca şi l-a omorât. Înainte, Reddy ne lua pe mine şi pe Anabel pe sania lui, uneori şi pe alţi copii, şi avea un fluier special care-i speria pe urşi. Era prea ascuţit pentru urechile oamenilor.

— Serios? L-ai văzut tu?

— Nu, nu un fluier din ăla. Am vrut să spun un fluierat pe care putea să-l scoată el.

Mi-am adus aminte de scena din clasă.

— Nu ştiu, poate spunea chestia asta doar ca să nu se sperie Anabel. Ea nu putea să stea pe sanie, trebuia s-o tragă pe placă. Eu mergeam chiar în spatele ei şi uneori săream şi eu pe placă, şi el zicea atunci „ce naiba se-ntâmplă cu sania asta, parc-ar cântări o tonă". Şi pe urmă încerca să se răsucească repede ca să mă prindă, da' n-a reuşit niciodată. Şi o întreba pe Anabel de ce e sania aşa grea, „ce ai mâncat de dimineaţă", zicea, da' ea nu-i spunea niciodată. Când erau şi alţi copii, nu făceam chestia asta. Cel mai bine era când

mergeam numai eu şi Anabel. A fost cea mai bună prietenă pe care o s-o am vreodată.

— Şi fetele de la şcoală? Cu ele nu eşti prietenă?

— Mă duc cu alea doar când n-am cu cine altcineva. Ele nici nu contează. Eu şi Anabel aveam ziua de naştere în aceeaşi lună, în iunie. Când am făcut unşpe ani, Reddy ne-a dus pe lac cu o barcă şi ne-a învăţat să înotăm. Adică, pe mine. Pe Anabel trebuia tot timpul s-o ţină, că ea nu prea putea să înveţe. Odată s-a dus să înoate singur, şi noi i-am umplut pantofii cu nisip. Şi p-ormă, când am făcut doişpe ani, n-am putut să ne ducem într-un loc aşa ca înainte, da' am mers acasă la el şi am avut tort. Ea n-a putut să mănânce nici măcar o înghiţitură, şi atunci el ne-a luat cu maşina, şi noi aruncam bucăţele de tort pe fereastră şi hrăneam pescăruşii. Să vezi ce se băteau şi ţipau! Am râs atunci de nu mai puteam, şi el a trebuit să oprească şi s-o ţină pe Anabel ca să nu facă hemoragie. Şi dup-aia, spuse ea, nu mi-au mai dat voie s-o văd. Maică-mea oricum nu voise niciodată să mă duc cu copii care aveau TBC, da' Reddy o convinsese, îi spusese c-o să se oprească dac-o să fie nevoie. Şi-aşa a făcut, şi eu m-am înfuriat rău. Da' oricum n-ar mai fi fost aşa haios cu ea, era prea bolnavă. Ţi-aş arăta mormântul ei, da' deocamdată n-am ce să-ţi arăt. Eu şi Reddy o să-i facem ceva când o să aibă el timp. Dac-am fi mers drept înainte pe drum şi n-am fi cotit încoace în jos, am fi ajuns la cimitir. E numai pentru cei care n-au pe nimeni să-i ia acasă.

Coborâserăm de acum, eram pe teren drept. Ne apropiam de sanatoriu.

— A, să nu uit! spuse ea şi scoase un pumn de bilete. De Sfântu' Valentin. Facem un spectacol la şcoală, se cheamă *Pinafore.* Pe astea le am de vânzare, poţi să fii tu prima mea clientă. Joc şi eu.

Avusesem dreptate că în casa aceea din Amundsen locuia doctorul. M-a dus acolo la cină. Invitaţia păru să vină mai degrabă dintr-un impuls de moment atunci când ne-am întâlnit pe coridor. Poate îl râcâia amintirea promisiunii aceleia că vom discuta cândva despre cum ar trebui să predau.

Seara pe care mi-o propuse era cea pentru care cumpărasem bilet la *Pinafore.* I-am spus despre asta.

— Mda, şi eu am luat bilet, zise el. Dar nu înseamnă că trebuie să ne ducem.

— Nu ştiu, mă simt ca şi cum i-aş fi promis.

— Păi… N-ai decât să te simţi ca şi cum i-ai despromite. O să fie teribil, crede-mă!

M-am luat după el, deşi nu m-am întâlnit cu Mary, s-o pot anunţa. Aşteptam acolo unde îmi spusese el, pe veranda deschisă din faţa intrării principale. Îmbrăcasem rochia mea cea mai bună, de crep verde-închis, cu năsturei de perle şi guler de dantelă veritabilă, şi îmi îndesasem picioarele într-o pereche de pantofi de piele întoarsă cu toc pe care-i purtam înăuntrul apreschiurilor. Am aşteptat până după ora stabilită de el – făcându-mi griji, în primul rând, că intendenta avea să iasă din biroul ei şi să mă vadă, şi, în al doilea rând, că doctorul uitase complet de întâlnire.

Dar apoi el apăru, încheindu-şi nasturii de la manta şi cerându-şi scuze.

— Tot timpul mai sunt mărunţişuri de lămurit, zise el şi mă conduse pe după colţul clădirii spre maşina lui, pe sub cerul cu stele strălucitoare. Poţi să mergi? mă întrebă.

Am spus că da – deşi mă gândeam la pantofii de piele întoarsă – şi el nu-mi oferi braţul.

Maşina lui era veche şi rablagită, aşa cum erau majoritatea maşinilor pe vremea aceea, şi nu avea radiator. Când a spus că mergem acasă la el m-am simţit uşurată. Nu-mi dădeam seama cum ne-am fi putut feri de lumea de la hotel şi sperasem să nu

trebuiască să ne descurcăm doar cu sendvişurile de la cafenea.

Odată ajunşi, el îmi spuse să nu-mi scot haina până când nu încălzea puţin casa. Se apucă imediat să facă focul în soba cu lemne.

— Pentru tine sunt femeie de serviciu, bucătar şi servitor, spuse el. În curând, atmosfera o să fie plăcută, şi masa n-o să-mi ia mult timp. Nu te oferi să mă ajuţi, prefer să lucrez singur. Unde vrei să aştepţi? Dacă-ţi place, poţi să te uiţi pe cărţile din sufragerie. N-ar trebui să fie chiar aşa de rău acolo dacă rămâi cu haina pe tine. Casa asta are sobe peste tot, şi de obicei nu aprind focul într-o cameră dacă n-o folosesc, întrerupătorul e imediat cum intri. Nu te deranjează dacă ascult ştirile, da? Aşa m-am obişnuit.

Am intrat în sufragerie, simţindu-mă aproape ca şi cum primisem o poruncă, şi lăsând uşa la bucătărie deschisă. El veni şi o închise, zicând: „Până când se încălzeşte puţin bucătăria”, şi se întoarse la vocea sumbru dramatică, aproape religioasă, a crainicului CBC care transmitea ştirile acestui ultim an al războiului. Nu mai auzisem vocea aceea de când părăsisem apartamentul bunicilor, şi îmi doream să fi putut rămâne în bucătărie. Dar în jur erau o mulţime de cărţi de cercetat. Nu numai pe rafturile bibliotecii, ci şi pe mese, pe scaune, pe pervazurile ferestrelor şi puse în teancuri pe jos. După ce am examinat câteva dintre ele, am ajuns la concluzia că doctorul prefera să cumpere volume la colet şi că probabil făcea parte din mai multe grupuri de lectură. Clasicii Harvard. *Istoriile* lui Will şi Ariei Durant[15] – aceleaşi care se găseau şi în biblioteca bunicului. Literatura şi poezia păreau să fie în deficit, deşi am văzut, în mod surprinzător, câţiva clasici ai literaturii pentru copii.

Cărţi despre Războiul Civil din America, despre Războiul din Africa de Sud, despre Războaiele Napoleoniene, despre Războaiele Peloponeziace,

despre campaniile lui Iuliu Cezar. Exploratori ai Amazonului şi ai ţinuturilor arctice. Shackleton[16] prins între gheţuri. *Osânda lui Franklin*[17], *Caravana Donner*[18], *Triburile pierdute: oraşe îngropate din Africa Centrală, Newton şi alchimia, Secretele munţilor Hindukush*[19]. Cărţi care sugerau pe cineva avid să afle cât mai multe, să deţină fragmente mari, compacte, deşi răzleţe, de cunoaştere. Poate nu neapărat pe cineva ale cărui gusturi erau ferme şi pretenţioase.

Aşadar, atunci când mă întrebase: „Care roman rusesc?", nu avusese poate o bază atât de solidă pe cât îmi închipuisem eu.

Când el îmi strigă „gata" şi eu am deschis uşa, eram înarmată cu acest scepticism proaspăt dobândit.

— Cu cine eşti de acord, cu Naphta sau cu Settembrini?

— Poftim?

— Din *Muntele vrăjit.* Îţi place mai mult Naphta sau Settembrini?

— Să-ţi spun drept, întotdeauna mi s-a părut că sunt doi gură-spartă. Ţie?

— Settembrini e mai uman, dar Naphta e mai interesant.

— Aşa vi se spune la şcoală?

— N-am citit-o la şcoală, am spus eu cu sânge rece.

El îmi aruncă o privire rapidă, ridicând din sprâncene.

— Scuză-mă. Dacă e dincolo vreo carte care te interesează, eşti liberă s-o iei. Poţi oricând să vii aici şi să citeşti în timpul tău liber. Am un radiator electric pe care aş putea să-l pun pentru tine, pentru că îmi imaginez că nu ai experienţă cu sobele pe lemne. Vrei să mă ocup? Aş putea să-ţi fac rost de o cheie.

— Mulţumesc.

Cotlete de porc, piure de cartofi şi mazăre din conservă. Desertul era o prăjitură cu mere de la brutărie, care ar fi fost mai bună dacă doctorul s-ar fi gândit s-o încălzească.

Îmi puse întrebări despre viaţa mea la Toronto, despre cursurile de la universitate, despre bunici. Bănuia că fusesem crescută să urmez calea cea dreaptă, îmi spuse.

— Bunicul meu e un cleric liberal oarecum în genul lui Paul Tillich[20].

— Iar tu? Nepoţica lui creştină liberală?

— Nu.

— *Touche.* Îţi par grosolan?

— Depinde. Dacă mă interoghezi în calitate de angajator, nu.

— Deci pot să continui. Ai prieten?

— Da.

— În armată, bănuiesc.

Am spus că în marină. Pe moment mi s-a părut o alegere bună, care explica faptul că nu ştiam niciodată unde se află şi că nu primeam scrisori în mod regulat. Puteam să spun că nu primea permisie pe continent.

Doctorul se ridică şi aduse ceaiul.

— Pe ce fel de vas lucrează?

— O corvetă.

Tot o alegere bună. După ceva vreme aş fi putut să spun că vasul fusese torpilat, cum se întâmpla întotdeauna cu corvetele.

— Curajos băiat! Vrei lapte sau zahăr în ceai?

— Nici una, nici alta, mulţumesc.

— Foarte bine, pentru că nu am de nici unele. Să ştii că se vede când minţi, te îmbujorezi.

Dacă nu mă înroşisem până atunci, m-am înroşit în clipa aceea. Fierbinţeala mi s-a ridicat dinspre picioare, şi la subraţ sudoarea a început să mi se prelingă picături. Am sperat să nu-mi strice rochia.

— Întotdeauna mă îmbujorez când beau ceai.

— Ah, aşa deci!

Mai rău de-atât nu se putea, aşa că am decis să-l pun la punct. Am transferat conversaţia asupra lui şi l-am întrebat cum îşi opera pacienţii. Le scotea plămânii, aşa cum auzisem?

Ar fi putut să-mi răspundă tot tachinându-mă, afişând din nou un aer superior – poate că aşa înţelegea el flirtul – şi eram convinsă că, dacă ar îi făcut asta, mi-aş fi luat haina şi aş fi ieşit pe uşă. Şi poate că el a ştiut. Începu să-mi vorbească despre toracoplastie şi să-mi explice că, pentru pacient, nu era totuşi la fel de simplă ca turtirea şi dezumflarea plămânului. Despre care, în mod interesant, ştiuse însuşi Hipocrat. Bineînţeles, recent devenise populară îndepărtarea lobului.

— Dar mai şi pierdeţi pacienţi? am spus.

El crezu probabil că era momentul să glumească din nou.

— Ba cum să nu! Fug din spital şi se ascund în pădure, şi nu ştim unde se duc… Cine ştie, poate sar în lac… Sau ai vrut să întrebi dacă nu mor? Da, sunt şi cazuri când treaba nu merge bine.

Dar viitorul era foarte promiţător, spuse. Operaţiile pe care le făcea el aveau să devină la fel de desuete ca lăsatul sângelui. Urma să iasă un nou medicament, streptomicina. Fusese deja folosită experimental. Aveau să apară, în mod natural, şi unele probleme. Toxicitatea sistemului nervos. Dar aveau să se găsească metode de a le contracara.

— O să ne scoată la pensie pe felcerii de-alde mine.

El spălă vasele, şi eu le-am uscat. Îmi puse un şervet de bucătărie în jurul mijlocului, ca să-mi protejeze rochia. Când capetele fură bine legate, el îşi puse mâna între umerii mei. O apăsare fermă, cu degetele răsfirate – aproape ca şi cum mi-ar fi evaluat corpul în scop medical. În noaptea aceea, când am mers la culcare, o simţeam încă. O simţeam intensificându-se dinspre degetul mic către policele tare şi-mi plăcea. Fusese de fapt mai importantă decât sărutul aşternut pe fruntea mea

mai târziu, când am ieşit din maşina lui. Un sărut cu buzele uscate, scurt şi formal, depus cu o autoritate repezită.

Cheia de la casa lui apăru într-o zi pe podeaua camerei mele, strecurată pe sub uşă când nu eram acasă. Dar, după toate cele întâmplate, n-am mai putut s-o folosesc. Dacă oricine altcineva mi-ar fi făcut oferta aceasta, m-aş fi repezit să profit de ea. Mai ales dacă includea şi un radiator. Dar aşa, prezenţa lui trecută şi viitoare avea să facă întreaga experienţă inconfortabilă şi să-mi inspire o plăcere încordată şi exasperantă, mai degrabă decât expansivă. N-aş fi fost în stare să nu tremur chiar şi când n-ar mai fi fost frig, şi mă îndoiam că aş fi izbutit să citesc vreun cuvânt.

Am crezut că Mary avea să apară să mă mustre că lipsisem de la *Pinafore.* Mă gândeam să-i spun că nu mă simţisem bine, fusesem răcită. Dar apoi mi-am adus aminte că răceala aici, la sanatoriu, era o treabă serioasă, care ar fi însemnat măşti pe faţă, dezinfectant şi izolare. Şi curând am înţeles că oricum nu aveam nicio şansă să-mi ascund vizita în casa doctorului. Nu era un secret pentru nimeni, nici măcar, în mod sigur, pentru asistentele medicale, care nu-mi spuseră nimic, fie pentru că erau prea trufaşe şi discrete, fie pentru că asemenea năzbâtii încetaseră să le mai intereseze. Dar infirmierele începură să mă tachineze.

— Ţi-a plăcut cina de acum două zile?

O spuneau pe un ton prietenos; păreau să aprobe ceea ce făcusem. Era ca şi cum ciudăţenia mea particulară se asociase cu ciudăţenia deja cunoscută şi respectată a doctorului, şi asta nu putea să fie decât de bine. Crescusem în ochii lor. Acum, indiferent ce altceva eram, cel puţin aveam şanse să devin o femeie cu bărbat.

Mary nu-şi făcu nici măcar o dată apariţia în săptămâna aceea.

„Sâmbăta viitoare”, spusese chiar înainte să-mi administreze sărutul. Aşa că am aşteptat din nou pe veranda din faţă, şi de data aceasta el nu mai întârzie. Am mers până la casa lui şi acolo eu am intrat în sufragerie cât timp el se apucă să facă focul. Am văzut acolo radiatorul plin de praf.

— N-ai dat curs ofertei mele, spuse el. Ai crezut că nu vorbeam serios? Întotdeauna vorbesc serios.

Am spus că nu voiam să vin în oraş de teamă să nu mă întâlnesc cu Mary.

— Pentru că am lipsit de la spectacolul ei.

— Asta dacă ai de gând să-ţi potriveşti viaţa după Mary, spuse el.

Meniul fu în mare parte acelaşi. Cotlet de porc, piure de cartofi, boabe de porumb în loc de mazăre. De data asta el mă lăsă să-l ajut în bucătărie, mă rugă chiar să pun masa.

— Poţi foarte bine să înveţi unde sunt aşezate lucrurile. Cred că sunt aranjate destul de logic.

Asta însemna că puteam să mă uit la el cum îşi făcea de lucru la sobă. Concentrarea aceea deplină, mişcările lui eficiente stârniră în mine o alternanţă de scântei şi fiori reci.

Tocmai începuserăm să mâncăm când se auzi un ciocănit la uşă. El se ridică şi trase zăvorul, şi am văzut-o năpustindu-se înăuntru pe Mary.

Ţinea o cutie de carton, pe care o puse pe masă. Apoi îşi azvârli haina de pe ea şi se etala într-un costum roşu cu galben.

— La mulţi ani cu întârziere de Sfântu’ Valentin! spuse ea. N-aţi venit să mă vedeţi la spectacol, aşa că v-am adus eu concertu’ aicea. Şi un cadou în cutie.

Cu un remarcabil simţ al echilibrului, stătu într-un singur picior în timp ce îşi scotea mai întâi o gheată, apoi pe cealaltă. Le împinse din drum şi începu să ţopăie în jurul mesei, cântând în acelaşi timp cu o voce tânără, plângăreaţă, dar puternică:

Mă numesc mica Gălbioară,
Mica Gălbioară, biata Gălbioară,
Chiar de nu ştiu de ce.
Dar eu sunt totuşi mica Gălbioară,
Mica Gălbioară, biata Gălbioară,
Draga Gălbioară, hei![21]

Doctorul se ridicase încă înainte ca ea să înceapă să cânte. Stătea lângă cuptor, frecând cratiţa în care făcuse cotletul.

Eu am aplaudat-o.

— Ce costum splendid! i-am spus.

Şi chiar era: fustă roşie cu jupă galben aprins, şorţ alb fâlfâind la cea mai mică mişcare şi corsaj cu broderie.

— Mama l-a făcut.

— Chiar şi broderia?

— Sigur. A stat până la patru în noaptea dinainte ca să-l termine.

Se învârti şi tropăi din nou prin cameră, toarte mândră. Vasele zornăiră pe rafturi. Am aplaudat-o din nou. Amândouă ne doream un singur lucru: ca doctorul să se întoarcă şi să ne bage în seamă. Să spună, fie şi fără tragere de inimă, măcar un cuvânt politicos.

— Şi uite încă ceva! spuse Mary. Cadou de Sfântu' Valentin!

Rupse cutia de carton şi scoase de acolo fursecuri în formă de inimioară, învelite într-un strat gros de glazură.

— Ce frumos! am spus, şi Mary îşi reluă ţopăiala.

Sunt căpitanul Pinaforei,
Şi sunt un mare căpitan!
Sunt foarte bun, şi, ca să fie clar,
Comand un echipaj pe cinste!

Doctorul se întoarse în cele din urmă, şi ea îl salută cu mâna la tâmplă.

— Bine, bine, spuse el. Ajunge!

Ea nu-l luă în seamă.

Deci de trei ori ura, şi înc-o dată ura
Pentru temerarul căpitan al Pinaforei!

— Am spus ajunge!

— „Pentru bravul căpitan al *Pinaforei…”*

— Mary! Noi luăm cina. Şi tu n-ai fost invitată. Înţelegi? N-ai fost invitată.

Ea tăcu în cele din urmă. Dar numai pentru o clipă.

— Atunci să ştii că eşti câh! Nu te porţi deloc frumos.

— Iar tu ai putea să te descurci foarte bine şi fără fursecurile alea. Ai putea să renunţi cu totul la ele. Nu mai ai mult şi ai să ajungi grăsună ca un purcel.

Faţa lui Mary se umflase ca şi cum stătea să plângă, dar, în loc de asta, spuse:

— Uite cine vorbea! Tu te uiţi cu un ochi la celălalt!

— De-ajuns!

— Ba te uiţi!

Doctorul îi luă cizmele şi i le puse la picioare.

— Încalţă-te!

Ea se supuse, cu ochii plini de lacrimi şi nasul înfundat. Respira fornăit, zgomotos. El îi aduse haina, dar n-o ajută cât timp ea şi-o puse cu mişcări smucite şi îşi încheie nasturii.

— Foarte bine. Acum ia zi – cum ai ajuns aici?

Ea refuză să răspundă.

— Ai venit pe jos, nu? Unde e maică-ta?

— Joacă euchre[22].

— Pot să te duc eu acasă cu maşina. Ca să nu ai prilej să te arunci în vreun troian de zăpadă şi să degeri acolo plângându-ţi de milă.

Eu n-am scos un cuvânt. Mary nu se uită o dată măcar la mine. Şocul fusese prea mare ca să ne mai luăm la revedere.

Când am auzit maşina pornind am început să strâng masa. Nu ajunseserăm la desert, care era din nou prăjitură cu mere. Poate că el nu ştia de niciun alt fel de prăjitură sau poate era singura pe care o făceau la brutărie.

Am luat unul dintre fursecurile în formă de inimioară şi l-am mâncat. Glazura era leşios de dulce. N-avea nici gust de cireşe sau de fructe de pădure, era doar zahăr şi colorant alimentar roşu. Am mâncat încă unul, şi încă.

Ştiam că ar fi trebuit să-mi iau măcar la revedere. Ar fi trebuit să spun mulţumesc. Dar n-ar fi contat. Mi-am repetat că n-ar fi contat. Spectacolul nu fusese pentru mine. Sau poate doar în mică parte pentru mine.

El fusese brutal. Rămăsesem uluită de brutalitatea lui faţă de cineva care avea nevoie de el. Dar o făcuse, într-un fel, pentru mine. Pentru ca timpul lui cu mine să nu fie ciuntit. Gândul acesta mă flata – şi îmi fu ruşine că mă flatase. Nu ştiam ce aveam să-i spun la întoarcere.

El nu vru să-i spun nimic. Mă duse în pat. Fusese oare un rezultat previzibil sau era şi pentru el o surpriză la fel de mare ca şi pentru mine? Cel puţin, virginitatea mea nu păru să-l surprindă – adusese un prosop şi un prezervativ – şi insistă, cu foarte multă blândeţe. Mai degrabă pasiunea mea ar fi putut să fie surpriza – pentru amândoi. Se dovedi că imaginaţia putea fi un stagiu de pregătire la fel de bun ca şi experienţa.

— Chiar vreau să mă însor cu tine, spuse el.

Înainte să mă ducă acasă, aruncă toate fursecurile, toate acele inimioare roşii, în zăpadă, să le mănânce păsările iernii.

În felul acesta a fost stabilită. Logodna noastră subită – el avea oarecari suspiciuni faţă de cuvântul „logodnă” – a fost un lucru stabilit în privat. Nu trebuia să le suflu o vorbă bunicilor. Nunta avea să aibă loc când el avea să poată să-şi

ia două zile libere la rând. O nuntă fără niciun fel de pretenţii, spusese el. Trebuia să înţeleg că ideea unei ceremonii desfăşurate în prezenţa unor oameni cărora el nu le putea respecta ideile şi care aveau să ne impună chicotele şi zâmbetele lor prosteşti era mai mult decât se simţea în stare să accepte.

Nu era nici adeptul inelului cu diamant. I-am spus că nu-mi dorisem niciodată unul, ceea ce era adevărat, pentru că nu mă gândisem niciodată la asta. El spuse că era foarte bine, îşi dăduse el seama că nu sunt genul de gâsculiţă convenţională.

Era mai bine să încetăm să mai luăm cina împreună, nu numai din cauză că lumea vorbea, ci pentru că era greu să obţii suficientă carne pentru doi oameni pe o singură cartelă. Pe a mea n-o mai aveam, o înmânasem celor de la bucătărie – mamei lui Mary – de când începusem să mănânc la sanatoriu.

Mai bine să nu atragem atenţia.

Bineînţeles că toată lumea bănuia ceva. Asistentele mai în vârstă deveniră afabile, şi până şi intendenta începu să-mi adreseze un zâmbet chinuit. Eu îmi proclamam bucuria într-un fel modest, aproape fără să vreau. Mă obişnuisem să mă pliez asupra mea însemi, într-o tăcere mătăsoasă, cu ochii plecaţi. Nu-mi trecea prin cap că femeile acestea mai în vârstă urmăreau să vadă încotro se îndrepta această relaţie şi că erau gata să se transforme în nişte matroane dacă doctorul hotăra cumva să mă abandoneze.

Infirmierele erau cu tot sufletul de partea mea. Râdeau că văd clopote de nuntă pe fundul căniimele de ceai.

Luna martie fu mohorâtă şi febrilă în spital. Era întotdeauna cea mai rea lună, plină de necazuri, spuneau infirmierele. Din cine ştie ce motiv, oamenii îşi puneau în cap să moară exact atunci, după ce reuşiseră să respingă atacurile iernii. Dacă

un copil nu se prezenta la ore, n-aveam cum să ştiu dacă nu cumva boala lui lua o întorsătură urâtă sau dacă doar trebuia să stea la pat, suspectat de răceală. Izbutisem să fac rost de o tablă mobilă şi scrisesem numele copiilor peste tot pe margini. Acum nici măcar nu mai era nevoie să şterg numele celor care aveau să lipsească multă vreme. Ceilalţi elevi făceau asta pentru mine, fără să-mi spună nimic. Înţelegeau regulile de etichetă pe care eu încă le aveam de învăţat.

Doctorul găsi totuşi timp să facă anumite pregătiri, îmi strecură un bilet pe sub uşa dormitorului, spunându-mi să fiu gata pentru prima săptămână din aprilie. În afară de cazul când avea să se întâmple ceva într-adevăr urgent, putea să-şi ia atunci două zile libere.

Mergem la Huntsville.

Mersul la Huntsville e expresia noastră cifrată pentru căsătorie.

Am început ziua pe care sunt convinsă că o voi ţine minte toată viaţa. Rochia mea de crep verde a fost dată la curăţat şi e rulată cu grijă în valijoară. Bunica m-a învăţat cândva cum să rulez strâns hainele – o metodă mult mai bună decât împăturitul dacă vrei să eviţi să se mototolească. Bănuiesc că va trebui să-mi schimb hainele undeva, într-o toaletă pentru femei. Mă uit să văd dacă nu cumva zăresc pe lângă drum niscaiva flori de câmp timpurii din care să pot face un buchet. El ar fi de acord să am un buchet? Dar e prea devreme chiar şi pentru calcea-calului. Pe marginea serpentinelor pustii nu se văd decât molizi negri subţiratici, insuliţe de jnepeni în expansiune şi smârcuri. Iar la coturile drumului tăiate în stâncă, o amestecătură haotică de roci care mi-au devenit familiare aici – minereu de fier cu pete sângerii şi plăci oblice de granit.

Radioul din maşină e pornit şi cântă o muzică triumfală, pentru că aliaţii sunt tot mai aproape de

Berlin. Doctorul – Alister – spune că toţi întârzie intenţionat, ca să-i lase pe ruşi să intre primii. Şi că o să le pară rău.

Acum că am ieşit din Amundsen îmi dau seama că pot să-i spun pe nume – Alister. Este cel mai lung drum cu maşina pe care l-am făcut vreodată împreună, şi mă simt excitată de lipsa lui masculină de atenţie faţă de mine – despre care ştiu acum că se poate schimba foarte repede în contrariu – şi de faptul că şofează relaxat şi cu atâta pricepere. Mi se pare aţâţător faptul că este chirurg, deşi n-aş recunoaşte asta niciodată. În clipa asta sunt sigură că aş putea să mă întind pentru el în orice smârc sau gaură nămoloasă ori să-mi las spinarea strivită de orice stâncă de pe marginea drumului, dacă şi-ar dori cumva o împerechere în picioare. Ştiu de asemenea că trebuie să-mi ţin asemenea gânduri pentru mine însămi.

Mintea mi se îndreaptă către viitor. Odată ce ajungem la Huntsville mă aştept să găsim un pastor şi să stăm umăr la umăr într-o sufragerie care va avea ceva din rafinamentul modest al apartamentului bunicilor, al sufrageriilor pe care le-am ştiut toată viaţa. Îmi amintesc de vremurile când bunicul era chemat să ţină slujba la nunţi, chiar şi după ce se pensionase. Bunica îşi întindea puţin ruj pe obraji şi-şi scotea sacoul bleumarin de dantelă pe care îl ţinea special pentru a fi martor în asemenea ocazii.

Dar descopăr că sunt şi alte feluri de a te căsători – şi încă o aversiune a mirelui meu pe care n-am înţeles-o până acum. El nu vrea să aibă de a face cu un preot. În primăria din Huntsville completăm nişte formulare în care declarăm că nu suntem căsătoriţi şi facem o programare la un judecător de pace ceva mai târziu, în aceeaşi zi.

E vremea prânzului. Alister se opreşte lângă un restaurant care pare o rudă destul de apropiată a cafenelei din Amundsen.

— Aici îţi place?

Dar, uitându-se la mine, chiar se răzgândeşte.

— Nu? zice el. Bine.

Sfârşim prin a lua prânzul în sufrageria friguroasă a uneia dintre pensiunile mai răsărite care anunţă pui la cină. Farfuriile sunt reci ca gheaţa, nu mai e nimeni în încăpere, nu cântă niciun radio şi se aude numai sunetul tacâmurilor noastre când încercăm să desfacem puiul cam aţos. Sunt sigură că Alister se gândeşte că ne-ar fi fost mai bine în restaurantul pe care-l sugerase la început.

Şi totuşi am curajul să întreb de toaleta femeilor, şi acolo, în aerul îngheţat, încă mai descurajant decât cel din sufragerie, îmi desfăşor rochia verde, mă îmbrac, îmi înnoiesc rujul şi îmi aranjez părul.

Când ies, Alister se ridică să mă salute, zâmbeşte, îmi strânge mâna şi-mi spune că sunt frumoasă.

Mergem stingheriţi înapoi la maşină, ţinându-ne de mână. El îmi deschide uşa, ocoleşte şi intră şi el, se aşază şi răsuceşte cheia în contact. Apoi o învârte la loc.

Maşina e parcată în faţa unui magazin de unelte. Au reduceri la lopeţi pentru zăpadă, pe care le poţi lua la jumătate de preţ. În vitrină se vede încă un anunţ că înăuntru se ascut patine.

Peste drum e o casă de lemn vopsită într-un galben uleios. Scările din faţă sunt foarte şubrede, şi peste ele au fost bătute în cuie două scânduri în X.

Camionul parcat în faţa maşinii lui Alister e un model antebelic, cu bordură în jurul cabinei şi o dâră de rugină pe apărătoarele roţilor. Un bărbat în salopetă iese din magazin şi urcă în el. Motorul tuşeşte niţel, camionul se scutură şi tresare în loc, apoi se îndepărtează. În locul rămas liber încearcă să parcheze acum un camion de livrări pe care e înscris numele magazinului, dar spaţiul e insuficient. Şoferul iese, se apropie de noi şi bate

uşor în fereastra lui Alister. El e surprins – dacă n-ar fi fost atât de prins de ceea ce spunea, ar fi văzut ce se întâmplă. Coboară fereastra, şi bărbatul întreabă dacă am parcat acolo pentru că vrem să cumpărăm ceva din magazin. Dacă nu, n-am putea să părăsim parcarea?

— Plecăm acum, spune Alister, bărbatul care stă lângă mine şi care voia să se însoare cu mine, dar care acum nu mai vrea. Tocmai plecam.

„Plecam”. Deci „noi”. Preţ de o clipă, mă agăţ de acest cuvânt. Apoi mă gândesc că e ultima dată. Ultima dată când voi fi inclusă în acest „noi”.

Nu cuvântul acesta contează, nu el este cel care îmi dezvăluie adevărul, ci tonul detaşat, ca de la bărbat la bărbat, pe care Alister vorbeşte cu şoferul, scuzele pe care şi le cere calm şi înţelept. Mi-aş dori acum să ne întoarcem la ceea ce spunea înainte, când nici măcar nu observase camioneta care voia să parcheze. Ceea ce spunea atunci fusese oribil, dar felul cum strângea volanul din toate puterile, strânsoarea aceea, concentrarea şi vocea lui aveau în ele durere. Indiferent de ceea ce spunea şi ce voia să spună, vorbele lui ieşeau din acelaşi străfund din care veneau atunci când era cu mine în pat. Dar acum nu mai e aşa, după ce a vorbit cu un alt bărbat. Ridică fereastra şi îşi concentrează atenţia asupra maşinii – trebuie să dea cu grijă înapoi în locul acela strâmt şi să o mişte în aşa fel încât să nu atingă camioneta.

Iar o clipă mai târziu aş fi fericită să mă întorc chiar şi la momentul acela când şi-a întins gâtul să vadă în spate. Tot ar fi mai bine decât felul cum conduce acum pe strada principală din Huntsville, ca şi cum nu mai e nimic de spus sau de rezolvat.

Nu pot, a spus.

A spus că nu poate să meargă până la capăt.

Nu e în stare să spună de ce.

Doar că e o greşeală.

Cred că n-am să mai pot niciodată să mă uit la S-uri ondulate precum cel din anunţul cu „Ascuţim

patine” fără să-i aud vocea. Sau la scânduri grosolane prinse în X, precum cele de pe scările casei galbene de vizavi.

— O să te duc acum la gară şi o să-ţi cumpăr bilet până la Toronto. Sunt sigur că e un tren de Toronto spre seară. O să născocesc o poveste plauzibilă şi am să rog pe cineva să-ţi strângă lucrurile. Va trebui să-mi dai adresa ta din Toronto, nu cred că am păstrat-o. A, şi o să-ţi scriu o scrisoare de recomandare. Ai făcut treabă bună aici. Oricum nu ai fi terminat trimestrul – nu ţi-am spus încă, dar copiii vor fi mutaţi. Se fac tot felul de schimbări importante.

Vocea lui are acum un alt ton, aproape sprinten. Un ton nestăpânit de uşurare, pe care încearcă să-l strunească – nu vrea să pară prea uşurat înainte să plec.

Privesc străzile. E întrucâtva ca şi cum aş fi dusă la locul execuţiei. Nu încă. Mai e puţin. Nu-i aud încă vocea pentru ultima oară. Nu încă.

El nu are nevoie să afle drumul, şi mă întreb cu voce tare dacă a mai dus şi alte fete la tren.

— Nu te purta aşa! spune el.

Fiecare curbă mai ciunteşte un pic ceea ce a rămas din viaţa mea.

Trenul spre Toronto pleacă la ora cinci. El mi-a spus să aştept în maşină până când se duce să verifice. Iese din gară cu biletul în mână şi cu un pas, mi se pare mie, mai uşor. Trebuie să-şi fi dat seama de asta, pentru că, pe măsură ce se apropie de maşină, devine mai grav.

— În gară e cald şi plăcut. E o sală de aşteptare specială pentru doamne.

A deschis uşa maşinii de pe partea mea.

— Sau preferi să stau cu tine şi să te urc în tren? Poate găsim un loc unde să mâncăm o bucată de plăcintă rezonabilă. Cina a fost groaznică.

Asta mă face să mă urnesc. Ies din maşină şi o iau înaintea lui către gară. El îmi arată camera de

aşteptare pentru femei. Ridică o sprânceană la mine şi încearcă să facă o ultimă glumă:

— Poate, cândva, ziua asta o să ţi se pară cea mai norocoasă din viaţa ta.

Aleg o bancă în sala de aşteptare pentru femei, de pe care pot să văd intrarea principală. Adică să-l văd pe el dacă se întoarce. Să-mi spună că a fost o glumă. Sau o probă, ca într-o dramă medievală.

Sau poate s-a răzgândit. Chiar în timp ce merge pe şosea, la vederea luminii palide a soarelui de primăvară pe stâncile la care tocmai ne-am uitat împreună. Dându-şi brusc seama de prostia făcută, întoarce în mijlocul drumului şi vine într-o fugă la gară.

Mai e cel puţin o oră până la trenul spre Toronto, dar timpul pare să treacă pe neobservate. Şi chiar şi acum mintea îmi urzeşte fantezii. Urc în tren ca şi cum aş avea lanţuri la picioare. Când se aude fluierul de plecare, îmi apăs faţa de geam şi mă uit în lungul peronului. Nici măcar acum n-ar fi prea târziu să sar din tren. Să mă smulg de aici, să străbat gara în fugă până în stradă, unde el tocmai şi-a parcat maşina şi o ia la goană pe scări, rugându-se să nu fie prea târziu, te rog, să nu fie prea târziu.

Eu însămi alerg să-l întâlnesc, să nu fie prea târziu.

Şi ce vacarm, ce ţipete, ce urlete – nu unul, ci un stol întreg de pasagere întârziate care se mişcă gălăgioase printre scaune. Liceene în trening, râzând dispreţuitor de deranjul pe care l-au provocat. Conductorul e iritat şi le grăbeşte, în timp ce ele se bulucesc să-şi ocupe locurile.

Una dintre ele, poate cea mai gălăgioasă, e Mary.

Întorc capul şi nu mă mai uit.

Dar iat-o – mă strigă pe nume şi vrea să ştie unde am fost.

În vizită la o prietenă, îi spun.

Se trânteşte pe bancă alături de mine şi îmi spune că au jucat baschet cu echipa din Huntsville. S-au distrat de milioane. Au pierdut.

— Am pierdut, nu? strigă, şi pare încântată, iar celelalte oftează şi chicotesc. Îmi spune şi scorul, care e într-adevăr ruşinos.

— Eşti gătită toată, spune.

Dar nu-i pasă prea mult, pare să nu dea mare atenţie explicaţiilor mele.

Abia dacă ia seama când îi spun că mă duc mai departe la Toronto să-mi vizitez bunicii. Observă doar că trebuie să fie foarte bătrâni. Niciun cuvânt despre Alister. Nici măcar un cuvânt urât. Nu cred că a uitat. A făcut doar curăţenie şi a pus întâmplarea undeva la păstrare, împreună cu toate exuviile ei de până acum. Sau poate că e într-adevăr o persoană capabilă să accepte umilirea cu nepăsare.

Acum îi sunt recunoscătoare, chiar dacă la vremea respectivă n-am fost capabilă de sentimentul acesta. Dacă aş fi rămas singură cu mine însămi, ce aş fi făcut când ajungeam la Amundsen? Aş fi sărit ca arsă şi m-aş fi repezit afară din tren, aş fi alergat până acasă la el şi i-aş fi cerut să ştiu de ce, de ce, de ce. M-aş fi acoperit de ruşine. Aşa, când trenul a oprit acolo, echipa abia dacă a apucat să-şi strângă lucrurile şi să bată în geamuri pentru a face semn celor care veniseră să le ia, în timp ce conductorul le avertiza că, dacă nu se mişcă mai repede, o să se trezească la Toronto.

Ani de zile m-am gândit că poate am să-l reîntâlnesc cândva. Am locuit, şi locuiesc şi acum, în Toronto. Mi se părea că toată lumea ajunge în Toronto până la urmă, cel puţin pentru o vreme. Bineînţeles, asta nu însemna nici pe departe că te şi întâlneşti cu toată lumea, presupunând că ai fi vrut să se întâmple aşa ceva.

Şi s-a întâmplat în cele din urmă. În timp ce traversam o stradă aglomerată şi nu puteam nici

măcar să încetinesc. Mergeam în direcţii opuse. Ne-am privit amândoi ţintă, perplecşi, chipurile alterate de trecerea timpului.

— Ce mai faci? mi-a strigat el, şi eu am răspuns:

— Bine. Apoi am adăugat, pentru buna măsură: Sunt fericită.

În momentul acela era o afirmaţie adevărată doar la modul general. Mă certam de multă vreme cu soţul meu în legătură cu un credit făcut de unul dintre copiii lui, pe care îl plăteam noi. În după-amiaza aceea fusesem la o expoziţie într-o galerie de artă, ca să-mi clătesc puţin minţile şi să mă relaxez.

El îmi mai strigă o dată:

— Norocul tău!

Mi s-a părut că încă puteam să ne croim drum afară din mulţime, că într-o clipă aveam să fim împreună. Dar la fel de sigură am fost că aveam să ne vedem fiecare de drumul său. Şi aşa am şi făcut. Nici un plânset înăbuşit, nici o mână pe umăr când am ajuns pe trotuar. Numai străfulgerarea aceea, într-o fracţiune de secundă, când unul dintre ochii lui se căscase. Ochiul stâng – întotdeauna fusese stângul, din câte îmi aminteam. Întotdeauna păruse atât de ciudat, de treaz şi de întrebător, ca şi cum lui tocmai îi trecuse prin cap ceva complet imposibil, care aproape că-l făcea să râdă.

Cât despre mine, mă simţeam oarecum la fel ca atunci când părăsisem Amundsen, când trenul mă purta în pântecul lui încă năucită şi neîncrezătoare.

Nimic nu se schimbă cu adevărat în dragoste.

DESPĂRŢIREA DE MAVERLEY

Pe vremuri, când exista cinematograf în fiecare orăşel, era unul şi aici, în Maverley, şi se numea Capital, aşa cum se numeau adesea asemenea locuri. Proprietarul şi operatorul de sală era Morgan Holly. Nu-i plăcea să aibă de-a face cu publicul – prefera să stea în cămăruţa sa de la etaj, manevrând povestea de pe ecran – aşa că a fost bineînţeles deranjat când fata care controla biletele i-a spus că trebuia să plece curând, pentru că rămăsese însărcinată. El ar fi putut să se aştepte la asta – fata era căsătorită de o jumătate de an şi în vremurile acelea nu se cuvenea să te mai arăţi în lume încă dinainte să ţi se vadă sarcina – dar îi displăceau atât de mult schimbările şi ideea că oamenii pot să aibă vieţile lor private, încât fu luat prin surprindere.

Din fericire, controloarea îi aduse pe cineva care o putea înlocui. O fată care locuia pe aceeaşi stradă spusese la un moment dat că voia să-şi ia o slujbă de după-amiază. Nu putea lucra în timpul zilei, pentru că trebuia să-şi ajute mama să aibă grijă de fraţii mai mici. O ducea capul suficient ca să se descurce, deşi era timidă.

Morgan spuse că era în regulă – nu angaja o controloare de bilete ca să trăncănească cu clienţii.

Aşa că fata veni. Se numea Leah, şi prima şi ultima întrebare pe care i-o puse Morgan fu ce fel de nume mai e şi ăsta. Ea îi spuse că era din Biblie. El observă atunci că fata nu era deloc machiată şi că părul îi fusese pieptănat prea lins pe cap şi prins cu clipsuri. O clipă se întrebă îngrijorat dacă avea într-adevăr şaisprezece ani, ca să se poată angaja legal, dar de aproape îşi dădu seama că probabil aşa era. Îi spuse că proiecţiile se ţineau o dată pe seară, de la ora opt, în zilele lucrătoare, şi de două ori, începând de la şapte, în serile de sâmbătă.

După închidere, intra în sarcina ei să numere încasările şi să încuie casa.

Exista o singură problemă. Fata spuse că putea să se întoarcă singură acasă în zilele lucrătoare, dar că în serile de sâmbătă nu avea voie şi că tatăl ei nu putea să vină s-o ia pentru că avea el însuşi o slujbă de noapte la moară.

Morgan zise că nu ştia de ce ar fi putut să se teamă ea într-un orăşel ca ăsta şi tocmai se pregătea s-o trimită la plimbare, când îşi aminti de poliţaiul din schimbul de noapte, care îşi întrerupea de multe ori rondul ca să intre să se uite la câte un fragment de film. Poate s-ar fi învoit el s-o ducă pe Leah acasă.

Ea spuse că avea să-l întrebe pe tatăl ei.

Tatăl ei fu de acord, dar trebuia să-i facă pe plac în alte privinţe. Leah nu avea voie să se uite la ecran sau să asculte dialogurile din filme. Secta religioasă din care făcea parte familia nu permitea aşa ceva. Morgan spuse că el nu îşi angaja controloarele ca să le dea prilej să tragă cu ochiul gratis la filme. Cât despre dialoguri, minţi şi spuse că teatrul era izolat fonic.

Ray Elliot, poliţaiul de noapte, îşi luase slujba aceasta ca să-şi poată ajuta soţia măcar o parte din zi. Îi erau de ajuns cinci ore de somn spre dimineaţă şi apoi încă două după-amiaza. Deseori nu mai dormea după-amiaza, din cauza vreunei trebi pe care o avea de făcut sau pur şi simplu pentru că el şi soţia lui – Isabel – se luau cu vorba. Nu aveau copii şi puteau discuta oricând despre orice. El îi aducea ştirile din oraş, care pe ea o făceau adesea să râdă, iar ea îi povestea despre cărţile pe care le citea.

Ray se înrolase, în timpul războiului, de îndată ce împlinise optsprezece ani. Alesese aviaţia, care promitea, după cum umbla vorba, aventurile cele mai tari şi moartea cea mai rapidă. Fusese tunar-şef adjunct – poziţie pe care Isabel n-o putuse

niciodată ţine minte corect – şi supravieţuise. Spre sfârşitul războiului, fusese transferat într-un echipaj nou, şi, la vreo două săptămâni după aceea, avionul cu vechiul lui echipaj, oamenii cu care zburase de atâtea ori, fusese doborât şi nu se mai aflase nimic de soarta lui. El se întorsese acasă cu ideea vagă că trebuia să facă ceva semnificativ cu viaţa care îi fusese cruţată în mod atât de inexplicabil, dar nu ştia ce.

Mai întâi trebuise să termine liceul. În oraşul unde crescuse el se înfiinţase, prin bunăvoinţa cetăţenilor recunoscători, o şcoală specială pentru veteranii care făceau asta şi care sperau să meargă mai departe la facultate. Profesoară de limba şi literatura engleză le era Isabel. Avea treizeci de ani şi era măritată tot cu un veteran, care avusese un rang mult mai mare decât al tuturor celorlalţi elevi din clasă. Ea avea de gând să predea vreme de un an, dintr-un patriotism generic, şi apoi să iasă la pensie şi să aibă copii. Discutase lucrul acesta deschis cu elevii ei, şi ei şopteau, abia puţin mai încet decât ar fi putut ea să audă, că unii tipi sunt al naibii de norocoşi.

Lui Ray îi displăcea să audă asemenea vorbe, şi asta pentru că se îndrăgostise de ea. Şi ea de el, ceea ce părea infinit mai surprinzător. Povestea le sună absurd tuturor, mai puţin lor înşile. Urmă un divorţ – scandalos pentru familia ei, bine văzută, şi şocant pentru soţul ei, care voise să se însoare cu ea de pe când erau amândoi copii. Lui Ray îi veni mai uşor, pentru că nu avea prea multe rude care să conteze, iar cele pe care le avea îl anunţară că, întrucât probabil n-aveau să mai fie suficient de buni pentru el acum că se căsătorea cu o persoană mult mai sus pusă, n-o să-l mai deranjeze pe viitor. Dacă se aşteptaseră cumva ca el să tăgăduiască sau să-i asigure de contrariu, se înşelaseră. Venise timpul unui nou început. Isabel spuse că putea să predea în continuare până când Ray termina

facultatea şi îşi găsea ceva stabil în orice domeniu ar fi vrut.

Şi totuşi, trebuiră să-şi schimbe planurile. Isabel nu era bine. La început crezură că de vină erau nervii. Răsturnarea de situaţie. Toată agitaţia aceea stupidă.

Apoi apăruseră durerile. O durea orice răsuflare mai adâncă. O durea undeva sub osul pieptului şi în umărul stâng. Ea nu dăduse atenţie. Spunea în glumă că Dumnezeu o pedepsea pentru aventura ei amoroasă, dar că el, Dumnezeu, îşi pierdea timpul, pentru că ea nici măcar nu credea în el.

Avea o chestie numită pericardită. Era o boală serioasă, şi ea o ignorase în propria-i daună. Nu se vindeca, dar se putea duce pe picioare, deşi cu greu. Isabel nu mai putu să predea. Orice infecţie era un pericol – şi unde colcăie mai mult infecţiile, dacă nu într-o sală de clasă? Acum, Ray era cel care trebuia s-o întreţină, şi îşi luă o slujbă de poliţist în orăşelul acesta, în Maverley, chiar lângă graniţa dintre comitatele Bruce şi Grey[23]. Nu-i displăcea munca, iar ei, după un timp, ajunse să nu-i mai displacă semiizolarea în care trăia.

Exista un lucru despre care nu discutau. Fiecare se întreba dacă pe celălalt îl deranjează faptul că nu puteau să aibă copii. Lui Ray îi trecu prin cap că poate dezamăgirea aceasta avea o legătură cu faptul că Isabel voia să ştie tot despre fata pe care el trebuia să o ducă acasă în nopţile de sâmbătă.

— E deplorabil, spuse ea când auzi că fata nu avea voie să se uite la filme, şi se necăji încă mai tare când el îi povesti că fata nu putuse face liceul pentru că trebuise să ajute în gospodărie.

— Şi spui că e inteligentă.

Ray nu-şi amintea să fi zis aşa ceva. Spusese că era ciudat de timidă, aşa încât, în timp ce mergeau, el trebuia să-şi scotocească creierii după un subiect de conversaţie. Unele întrebări care-i veneau în minte nu se potriveau. De exemplu: „Care e materia ta preferată la şcoală?” Ar fi trebuit s-o

întrebe la trecut, şi în momentul de faţă oricum nu mai conta dacă îi plăcuse ceva atunci. Sau: ce voia să fie când avea să se facă mare? Ea era deja mare, din practic toate punctele de vedere, şi munca îi fusese deja stabilită, fie că voia ori nu. La fel şi întrebarea dacă-i plăcea orăşelul acesta şi dacă nu-i era dor de locurile unde trăise înainte – n-avea rost. Iar numele şi vârstele copiilor mai mici din familia ei le aflase deja. O întrebă dacă aveau vreun câine sau pisică, şi ea îi răspunse că nu.

Până la urmă, îi puse şi ea o întrebare. Vru să ştie de ce râseseră oamenii la filmul din seara aceea.

El îşi spuse că nu era cazul să-i aducă aminte că nu avea voie să asculte nimic. Dar nu-şi amintea ce putuse să fie aşa de amuzant în film. Aşa că răspunse că trebuia să fi fost ceva stupid – niciodată nu puteai prevedea la ce o să râdă publicul. Spuse că el nu se interesa prea tare de filme, pentru că le vedea pe bucăţele. Arareori urmărea intriga.

— Intriga, spusese ea.

El trebui să-i spună ce însemna cuvântul – faptul că era o poveste. Şi de atunci încolo conversaţia nu mai fu o problemă. Şi nici nu era nevoie ca el s-o avertizeze că probabil n-ar fi fost o idee bună să repete acasă ce discutaseră. Ea înţelegea singură. Şi el trebui nu să-i spună vreo poveste anume – ceea ce el oricum n-ar fi putut decât cu greu să facă – ci să-i explice că poveştile erau deseori despre escroci şi oameni nevinovaţi, şi că escrocii o duceau bine la început comiţându-şi fărădelegile şi trăgându-i pe sfoară pe oamenii care cântau în cluburi de noapte (care erau ca nişte săli de dans) sau, uneori, Dumnezeu ştie de ce, pe vârful muntelui ori în vreun alt peisaj natural improbabil, timp în care acţiunea bătea pasul pe loc. Uneori, filmele erau color. Cu costume splendide, dacă povestea se petrecea în trecut. Actori frumos îmbrăcaţi se dădeau în spectacol omorându-se unul

pe altul. Pe obrajii doamnelor curgeau lacrimi de glicerină. Animalele din junglă erau aduse probabil din grădini zoologice şi întărâtate să se poarte violent. Oamenii se ridicau de pe locul unde căzuseră, ucişi într-un fel sau altul, în clipa când camera se desprindea de ei. Erau teferi şi nevătămaţi, deşi tocmai fuseseră împuşcaţi sau puşi pe butuc şi capul li se rostogolise într-un coş.

— Ar trebui s-o iei uşor, spunea Isabel. Să nu-i dai coşmaruri.

Ray îi răspundea că era puţin probabil. Şi, cu siguranţă, fata avea aerul că pricepe cum stau lucrurile, nu că se alarmează sau rămâne nedumerită. De exemplu, nu întrebase niciodată ce era butucul călăului şi ideea capetelor tăiate pe el nu păruse s-o surprindă. Avea o fire, îi spuse el lui Isabel, care o făcea să absoarbă orice i-ai fi spus, în loc să se lase fascinată sau chiar păcălită. Era un mod în care, credea el, ea se izolase deja de familie. Nu că devenise dispreţuitoare faţă de ei sau că se purta urât. Era pur şi simplu, în esenţă, o fată care gândea.

Dar apoi el vorbi despre ceea ce îl făcuse mai trist decât putea să înţeleagă:

— N-are cine ştie ce perspective, nici într-un fel, nici într-altul.

— În cazul ăsta, am putea s-o furăm noi, spuse Isabel.

Atunci el o avertiză. Fii serioasă.

— Nici măcar să nu-ţi treacă prin cap.

Cu puţin timp înainte de Crăciun (deşi frigul încă nu se instalase), Morgan veni într-un miez de noapte, în mijlocul săptămânii, la secţia de poliţie, să anunţe că Leah dispăruse.

Vânduse biletele, ca de obicei, închisese ghişeul, pusese banii la locul lor şi plecase acasă, din câte ştia el. El însuşi închisese cinematograful la finalul proiecţiei, dar, când ieşise din clădire, dăduse peste o femeie necunoscută care-l întrebase

ce se întâmplase cu Leah. Era mama fetei. Tatăl ei era încă la serviciu la moară, şi Morgan îi sugerase femeii că poate fata îşi propusese să-i facă o vizită acolo. Mama nu părea să înţeleagă ce i se spune, aşa că el adăugă că puteau să se ducă la moară şi să vadă dacă fata era acolo, dar ea – mama – începuse să plângă şi-l rugase să nu facă aşa ceva. Aşa că Morgan o dusese cu maşina acasă, crezând că poate fata apăruse până la ora aceea, însă n-avuseseră noroc, şi atunci el se gândise că mai bine venea să-l informeze pe Ray.

Nu-i plăcea ideea de a fi nevoit să-i dea vestea tatălui fetei.

Ray spuse că trebuiau să meargă la moară imediat, căci exista o mică şansă ca fata să fie acolo. Dar, bineînţeles, când dădură de tată, el nu văzuse nici urmă de ea, şi se înfurie teribil că soţia lut venise în oraş când ea nu avea voie să plece de acasă.

Ray întrebă despre prieteni şi nu fu surprins să afle că Leah nu avea niciunul. Îl lăsă pe Morgan să plece şi se duse el însuşi acasă la Leah, unde o găsi pe mamă în aproape aceeaşi stare de năuceală pe care i-o descrisese Morgan. Copiii erau încă treji, sau măcar unii dintre ei, şi nici ei nu fură în stare să scoată o vorbă. Tremurau, fie de sperietură şi de suspiciune faţă de străinul care le intrase în casă, fie de frig, care se înăsprise, observă Ray, chiar şi înăuntru. Poate că tatăl avea reguli şi cu privire la încălzire.

Leah purta paltonul – atât putu să scoată de la ei. El ştia haina aceea maronie cadrilată, prea largă, şi se gândi că avea, cel puţin, să-i ţină cald o vreme. În răstimpul de când Morgan apăruse la secţia de poliţie începuse să ningă destul de tare.

Când ieşi din schimb, Ray merse acasă şi-i povesti lui Isabel ce se întâmplase. Apoi ieşi din nou, iar ea nu încercă să-l oprească.

O oră mai târziu se întoarse fără niciun rezultat şi cu vestea că şoselele aveau probabil să fie închise din cauza primului viscol al iernii.

Până dimineaţă aşa se şi întâmplă. Oraşul era izolat pentru prima dată anul acela şi strada principală era singura pe care plugurile de zăpadă încercau să o păstreze practicabilă. Aproape toate magazinele erau închise, şi în acea parte a oraşului unde locuia familia lui Leah se întrerupsese curentul, şi nu se putea face nimic, pentru că vântul arcuia şi încovoia copacii de-ai fi zis că vor să mătură pământul.

Poliţistul din schimbul de zi avu o idee care lui Ray nu-i trecuse prin cap. Era membru al Bisericii Unite şi ştia – sau soţia lui ştia – că Leah călca în fiecare săptămână rufe pentru soţia pastorului. El şi Ray se duseră la locuinţa pastorului, să vadă dacă nu cumva cineva de acolo ştia ceva care ar fi putut explica dispariţia fetei, dar nu era nimic de ştiut şi, după acea scurtă tresărire de speranţă, situaţia păru încă mai deznădăjduită ca înainte.

Ray fu puţin surprins că fata îşi luase încă o slujbă şi nu vorbise despre asta. Chiar dacă, în comparaţie cu cinematograful, munca aceasta părea prea puţin o ieşire, sau măcar o încercare de ieşire, în lume.

Încercă să doarmă după-amiază şi reuşi să moţăie vreo oră. Isabel făcu eforturi să lege o conversaţie la cină, dar discuţia nu dură. Ray tot pomenea de vizita la pastor şi de felul cum soţia acestuia se dovedise săritoare şi îngrijorată, atât cât putea să fie, dar cum el – pastorul – nu se comportase chiar aşa cum s-ar fi zis că trebuia. Răspunsese la uşă grăbit, ca şi cum fusese întrerupt în timp ce-şi scria predica sau aşa ceva. O strigase pe soţia lui şi, când venise, ea trebuise să-i aducă aminte cine era fata. „N-o ştii pe tânăra care vine să mă ajute la călcat? Leah.” Apoi el spusese că speră să audă de bine în curând şi încercase să închidă încet-încet uşa pe care vântul bătea în casă.

— Păi, ce altceva ar fi putut să facă? întrebă Isabel. Să se roage?

Ray era de părere că n-ar fi stricat.

— Ar fi stânjenit pe toată lumea şi n-ar fi făcut decât să sublinieze futilitatea situaţiei.

Trebui întreprinsă o căutare, în ciuda vremii. Fură forţate şi percheziţionate mai multe magazii din spatele unor case şi un grajd vechi, nefolosit de ani buni, pentru a vedea dacă nu cumva fata se adăpostise acolo. Nu se găsi niciun indiciu. Fu alertată staţia locală de radio, care transmise o descriere a fetei.

Dacă Leah ar fi făcut autostopul, credea Ray, ar fi avut şanse să urce într-o maşină înainte să înceapă viscolul, ceea ce putea fi bine sau rău.

Descrierea de la radio spunea că fata era de înălţime puţin sub medie – Ray ar fi zis puţin peste medie – şi că avea păr drept, castaniu. El ar fi zis păr foarte închis la culoare, aproape negru.

Tatăl ei nu participă la căutări, şi nici vreunul din fraţii ei. Bineînţeles, băieţii erau mai tineri ca ea şi oricum n-ar fi ieşit niciodată din casă fără acordul tatălui. Când Ray veni pe jos să-i viziteze şi îşi croi drum prin zăpadă până la uşă, tatăl abia dacă o deschise şi se grăbi să-i spună că fata fugise probabil de acasă. El nu mai avea putere asupra ei, singurul care mai putea s-o pedepsească era Dumnezeu. Ray nu fu invitat să intre şi să se dezmorţească. Poate că încă nu aveau căldură în casă.

Viscolul se potoli până la urmă, a doua zi pe la prânz. Plugurile ieşiră şi curăţară străzile din oraş. Echipajele de deszăpezire ale comitatului ocupară şoseaua. Şoferii fură informaţi să fie atenţi la un trup omenesc îngheţat în nămeţi.

La o zi după aceea, camionul de poştă pătrunse în oraş şi aduse o scrisoare. Era adresată nu vreunui membru al familiei lui Leah, ci pastorului şi soţiei sale. Fusese trimisă de Leah şi îi anunţa că se măritase. Mirele era fiul pastorului, saxofonist

într-o formaţie de jazz. El adăugase în josul paginii cuvântul „Surpriză!”. Sau cel puţin aşa se spunea, deşi Isabel întrebă de unde ar fi putut cineva să ştie – doar dacă nu cumva la poştă exista obiceiul de a deschide scrisorile deasupra aburilor.

Saxofonistul nu crescuse în oraş. Tatăl lui era pe atunci repartizat în altă parte. Şi venise foarte rar în vizită. Majoritatea locuitorilor din Maverley n-ar fi putut să spună nici măcar cum arăta. Nu venise niciodată la biserică. Adusese o femeie acasă cu vreo doi ani în urmă, foarte machiată şi elegantă. Se spusese atunci că era soţia lui, dar uite că nu fusese.

De câte ori se aflase fata în casa pastorului, la călcat, în timp ce saxofonistul era acolo? Unii stătuseră să socotească – şi le ieşise o singură dată. Asta auzi Ray la secţia de poliţie, unde bârfa înflorea uneori exact ca printre femei.

Lui Isabel povestea i se păru grozavă. Şi nu era vina fugarilor. Nu ei ceruseră viscolul, la urma urmei.

Se dovedi atunci că ea însăşi îl cunoştea puţintel pe saxofonist. Dăduse peste el odată la oficiul poştal, când el se întâmplase să fie acasă la ai lui, şi ea avea unul dintre răgazurile acelea când se simţea suficient de bine ca să iasă în oraş. Ea comandase prin poştă un disc, care însă nu sosise. El o întrebase ce era, şi ea îi spusese. Ceva ce nu-şi putea aminti acum. El îi povestise apoi despre faptul că se ocupa cu un alt soi de muzică. Ea se convinsese deja că el nu era din oraş. După felul cum se aplecase spre ea şi cum mirosea tare a gumă de mestecat cu aromă de fructe. El nu pomenise de casa pastorului, dar altcineva îi spusese despre legătura lor de rudenie, după ce el îi urase la revedere şi mult noroc.

I se păruse foarte vag înclinat spre flirt – sau poate foarte sigur că ea îl plăcuse. Spusese nişte prostii – ca ea să-i dea voie să vină şi să asculte

discul, dacă avea să-l primească vreodată. Ea sperase că trebuia să ia totul în glumă.

Îl tachină pe Ray întrebându-se dacă nu cumva fetei îi venise ideea să fugă de la poveştile despre lumea largă pe care el i le spusese prin intermediul filmelor.

Ray nu mărturisise – şi nici lui nu-i venea să creadă – ce dezolare încercase în tot timpul cât fata fusese dată dispărută. Se simţise, desigur, foarte uşurat când aflase ce se petrecuse.

Şi totuşi, fata nu mai era. Plecase, într-un mod nu întrutotul neobişnuit şi nici fără speranţă. În mod absurd, el se simţi ofensat. Ca şi cum ea ar fi putut să facă măcar o vagă aluzie la faptul că exista şi o altă latură a vieţii ei.

Părinţii ei împreună cu toţi ceilalţi copii plecară şi ei curând, şi nimeni nu părea să ştie unde.

Pastorul şi soţia lui nu se mutară din oraş când el ieşi la pensie.

Avură posibilitatea să rămână în casa în care locuiau şi căreia i se spunea deseori locuinţa pastorului, deşi, de fapt, nu mai era. Tânăra soţie a noului pastor fusese nemulţumită de imobil în anumite privinţe, şi, în loc să-l repare, autorităţile bisericeşti hotărâseră să construiască o locuinţă nouă, pentru ca doamna să nu mai aibă de ce se plânge. Vechea locuinţă îi fu apoi vândută pe un preţ mic fostului pastor. Avea o cameră pentru fiul muzician şi pentru soţia lui, atunci când veneau în vizită cu copiii.

Erau doi, şi numele lor apăruseră în ziar la naştere. Un băiat şi apoi o fată. Veneau în vizită arareori, de obicei numai cu Leah. Tatăl era ocupat cu muzicile lui sau cu cine ştie ce altceva. Nici Ray, nici Isabel nu se întâlniseră vreodată cu ei.

Isabel se întremase, era aproape de normal. Gătea atât de bine, încât se îngrăşară amândoi, şi ea trebui să se oprească sau cel puţin să facă mai rar mâncărurile mai sofisticate. Formă împreună

cu alte câteva femei din oraş un grup care citea şi discuta Marile Cărţi. Câteva nu înţeleseseră cu ce aveau să se ocupe de fapt şi abandonară, dar, dincolo de asta, clubul avu un succes fulminant. Isabel râdea de agitaţia pe care urmau s-o provoace în Paradis atunci când avea să-i vină rândul bătrânului Dante.

Apoi i se întâmplă de câteva ori să fie pe punctul de a leşina sau chiar să leşine, dar ea nu vru să meargă la medic până când Ray nu se înfurie pe ea, şi ea afirmă atunci că firea lui era cea care o îmbolnăvise. Îşi ceru apoi scuze şi se împăcară, dar inima ei reacţionă atât de puternic, că trebuiră să angajeze o femeie, un fel de soră medicală, să stea cu Isabel cât timp nu era Ray acasă. Din fericire, avură relativ brusc ceva bani în plus – ea, de pe urma unei moşteniri, şi el, datorită unei oarecare măriri de salariu, deşi el alese să lucreze în continuare în schimbul de noapte.

Într-o dimineaţă de vară, pe drumul spre casă, el trecu pe la oficiul poştal să vadă dacă putea să-şi ridice corespondenţa. Uneori o sortau până la ora aceea, alteori nu. De data aceasta nu era gata.

Dar apoi, în lumina strălucitoare a începutului de zi, o văzu venind spre el pe trotuar pe Leah. Împingea un cărucior cu o fetiţă de vreo doi ani în el, care izbea într-una cu picioarele bara de metal de la poalele scaunului. Un alt copilaş părea mai serios, ţinându-se de fusta mamei. Sau de ceea ce era de fapt o pereche de pantaloni lungi aproximativ portocalii. Ea îşi asortase la ei o bluză albă lărguţă, ca un fel de maieu. Părul îi strălucea mai tare ca altădată, şi zâmbetul ei, pe care el de fapt nu-l văzuse niciodată înainte, părea să-l înfăşoare pur şi simplu într-un cocon de bucurie.

Aproape că ar fi putut să fie una dintre noile prietene ale lui Isabel, care erau majoritatea fie mai tinere, fie sosite recent în oraş, deşi se găseau şi câteva mai în vârstă, localnice, cândva mai prudente, care se lăsaseră târâte acum în această

nouă epocă strălucită, lepădându-şi vechile păreri şi străduindu-se să-şi modifice limbajul astfel încât să sune incisiv şi necizelat.

El fusese dezamăgit că nu găsise nicio revistă nouă la poştă. Nu că ar mai fi contat prea mult acum pentru Isabel. Înainte trăia pentru revistele ei, care erau toate serioase şi-i dădeau de gândit, dar prin caricaturi spirituale care o făceau să râdă. Chiar şi reclamele la blănuri şi bijuterii o făceau să râdă, şi el încă spera că medicii aveau s-o poată înzdrăveni. Acum, cel puţin, avea ceva despre care să-i povestească: Leah.

Leah îl salută cu o voce nouă şi se prefăcu uluită că el o recunoscuse, căci crescuse, devenind – aşa spunea ea – o femeie deja bătrână. I-i prezentă pe fetiţă, care nu voi să se uite în sus şi continuă să bată sacadat cu piciorul în bara metalică, şi pe băiat, care privea undeva în depărtare şi mormăia ceva. Îl tachină pe băiat că nu voia să-i dea drumul la haine.

— Am trecut strada, iubitule.

El se numea David, iar fata, Shelley. Ray nu le ţinuse minte numele din ziar. Avu impresia că amândoi erau îmbrăcaţi la modă.

Ea spuse că stăteau la socrii ei.

Nu veniseră în vizită. Stăteau la ei. El nu se gândi la asta decât mai târziu, deşi poate că nu însemna nimic.

— Tocmai ne duceam la poştă.

El îi spuse că venea de acolo şi că sortarea corespondenţei încă nu se încheiase.

— Ah, păcat! Speram să primim o scrisoare de la tati, nu, David?

Băiatul o apucase din nou de haine.

— Aşteptăm până când termină de sortat, spuse ea. Poate atunci găsim scrisoarea.

Dădea impresia că nu voia încă să se despartă de Ray, şi nici Ray nu voia, dar îi venea greu să mai găsească ceva de spus.

— Eu mă duc la farmacie, spuse el.

— A, da?

— Trebuie să iau o reţetă pentru soţia mea.

— Ah, sper că nu e bolnavă.

El se simţi de parcă ar fi comis o trădare şi spuse destul de abrupt:

— Nu, nimic deosebit.

Ea se uita acum peste umărul lui Ray, salutând pe cineva cu aceeaşi voce încântată cu care îl întâmpinase şi pe el câteva clipe mai devreme.

Era pastorul Bisericii Unite, cel nou – sau relativ nou – a cărui soţie ceruse o locuinţă pusă la punct.

Ea îi întrebă pe amândoi dacă se cunoşteau, şi ei răspunseră că da. O spuseră pe un ton care sugera că nu se ştiu prea bine şi care exprima poate o oarecare satisfacţie că lucrurile stăteau aşa. Ray observă că celălalt nu purta guler preoţesc.

— Încă nu m-a ridicat pentru nicio infracţiune, spuse pastorul, gândindu-se poate că trebuia să fie mai vesel, şi-i scutură mâna lui Ray.

— Sunt norocoasă! exclamă Leah. Chiar voiam să vă pun câteva întrebări şi iată că vă întâlnesc.

— La dispoziţia dumneavoastră, spuse pastorul.

— Despre şcoala de duminică, spuse Leah. Mă tot gândeam. Am copilaşii care cresc şi mă gândeam cât de curând se poate, care e procedura şi etc.

— A, da, spuse pastorul.

Nu era unul dintre cei cărora le plăcea să-şi facă datoria de pastor în public, îşi dădu seama Ray. Nu voia să fie abordat ca atare de fiecare dată când ieşea pe stradă. Dar îşi ascunse neplăcerea cât putu de bine şi probabil luă drept un soi de compensaţie faptul că stătea de vorbă cu o fată frumoasă ca Leah.

— Ar trebui să discutăm despre asta, spuse el. Înscrie-te oricând la mine în audienţă.

Ray tocmai spunea că trebuie să plece.

— Mi-a părut bine să ne întâlnim, i se adresă el lui Leah şi dădu uşor din cap către bărbatul în

sutană.

Îşi reluă drumul spre casă. Deţinea acum două informaţii noi. Ea avea să rămână aici o vreme, din moment ce încerca să-şi dea copiii la şcoala de duminică. Şi nu alungase din viaţa ei toată credinţa pe care i-o insuflase copilăria.

Abia aştepta să mai dea peste ea, dar nu se mai întâmplă.

Când ajunse acasă, îi povesti lui Isabel cât de mult se schimbase fata, şi ea spuse:

— Sună destul de comun, până la urmă.

Părea puţin iritată, poate pentru că îl aşteptase să-i aducă obişnuita cafea. Femeia care o ajuta nu venea până la ora nouă şi, după ce se arsese o dată, ei i se interzisese să încerce să şi-o mai facă singură.

Totul merse înspre rău şi trecură prin câteva sperieturi înainte de Crăciun, când Ray putu să-şi ia în sfârşit concediu. Plecară atunci spre metropolă, unde consultau diferiţi specialişti. Isabel fu primită imediat în spital, şi Ray reuşi să se cazeze într-una dintre camerele destinate rudelor însoţitoare care veneau din afara oraşului. Se trezi pe neaşteptate că nu avea nimic altceva de făcut decât să petreacă ore întregi lângă Isabel în fiecare zi şi s-o observe cum răspundea la diferite tratamente. La început încercă s-o distragă cu discuţii animate despre trecut sau cu observaţii despre spital şi despre alţi pacienţi la care reuşea să tragă cu ochiul. Făcea plimbări aproape în fiecare zi, în ciuda vremii, şi îi povestea şi despre ele. Aducea cu el câte un ziar şi-i citea ştirile. În cele din urmă, ea îi spuse:

— Eşti atât de bun, dragul meu, dar cred că am depăşit faza asta.

— Ce fază? replică el, dar ea spuse doar:

— Ah, te rog!

După care el se trezi citind în tăcere o carte din biblioteca spitalului.

— Nu te îngrijora dacă închid ochii, zise ea. Ştiu că eşti aici.

Fusese mutată de câteva zile de la Terapie Intensivă într-un salon cu patru femei aflate într-o stare mai mult sau mai puţin ca a ei, deşi una se ridica din când în când să urle la Ray: „Dă-ne un pupic!”.

Apoi, într-o zi, el veni şi găsi o altă femeie în patul lui Isabel. O clipă crezu că murise şi că lui nu-i spusese nimeni nimic. Dar pacienta mai volubilă din patul de pe diagonală îi strigă: „Sus!” – cu o nuanţă de bucurie sau de triumf în voce.

De fapt, Isabel nu se trezise în dimineaţa aceea şi fusese mutată la alt etaj, unde păreau să fie dosiţi cei care nu aveau nicio şansă să se întremeze – chiar mai puţin decât femeile din salonul anterior – dar care refuzau să moară.

— Aţi putea să vă duceţi acasă, i se spuse.

Aveau să-l anunţe ei dacă se producea vreo schimbare.

Era normal. În primul rând, nu mai putea sta în camera din spital rezervată rudelor. Şi îşi consumase de mult concediul de la poliţia din Maverley. Totul părea să spună că decizia corectă ar fi fost să se întoarcă acasă.

Dar el rămase în oraş. Îşi luă o slujbă ca om de serviciu în spital – făcea curăţenie, punea totul în ordine şi spăla pe jos cu mopul – şi găsi, la mică depărtare, un apartament mobilat sumar.

Se duse acasă, dar numai pentru scurt timp. De îndată ce ajunse, începu să facă aranjamente ca să vândă casa şi tot ce era în ea. Îi lăsă pe agenţii imobiliari să se ocupe de toate şi el se grăbi să se dea la o parte. Nu voia să explice nimănui nimic. Nu-i păsa de nimic din ceea ce se întâmpla acolo. Toţi anii petrecuţi în Maverley, tot ce ştia despre orăşel păreau acum să alunece pur şi simplu în uitare.

Auzi totuşi ceva cât timp stătu acolo, un fel de scandal legat de pastorul Bisericii Unite, care

încerca să-şi convingă soţia să divorţeze pe motiv de adulter. Adulterul cu o enoriaşă era un păcat destul de mare, dar se părea că pastorul, în loc să treacă totul sub tăcere şi să plece cât mai discret din oraş pentru a se reabilita sau a fi transferat în vreo parohie uitată de Dumnezeu în nord, alesese să-şi primească pedeapsa fără a crâcni, încă în exerciţiul funcţiunii. Făcuse mai mult decât o confesiune. Totul fusese o prefăcătorie, spusese. Cuvintele din Evanghelie, rostite din vârful buzelor, şi comandamentele în care nu credea cu adevărat, şi mai ales predicile sale despre dragoste şi sex, recomandările lui convenţionale, timide, evazive – fuseseră o prefăcătorie. Era acum un bărbat eliberat, liber să spună tuturor cât de uşurat se simţea să celebreze viaţa trupului deopotrivă cu viaţa spiritului. Femeia care făcuse asta pentru el era, se pare, Leah. Soţul ei, muzicianul, auzi Ray, se întorsese s-o ia cu ceva timp în urmă, dar ea nu voise să meargă cu el. El dăduse vina pe pastor, dar era un beţivan – soţul – aşa că nimeni nu ştiuse dacă să-l creadă sau nu. Mama lui trebuie să-l fi crezut, totuşi, pentru că o dăduse afară din casă pe Leah şi păstrase copiii.

Din punctul de vedere al lui Ray, toate acestea erau nişte trăncăneli revoltătoare. Adulterele, beţivii, scandalurile – cine avea dreptate şi cine nu? Cui îi păsa? Fata aceea crescuse, şi se împăuna şi se tocmea şi ea în viaţă la fel ca toată lumea. Îşi iroseau timpul, îşi iroseau viaţa – oameni care se înghesuiau să vadă spectacolul emoţiilor altora şi nu dădeau atenţie lucrurilor ce contau cu adevărat.

Sigur, pe vremea când putea să discute cu Isabel, lucrurile stătuseră altfel. Nu că Isabel ar fi căutat neapărat răspunsuri, dar îl făcea să simtă că în orice întâmplare era mai mult decât ceea ce văzuse el. Şi apoi sfârşea întotdeauna râzând.

La muncă, Ray se înţelegea destul de bine cu ceilalţi. Colegii îl întrebară dacă voia să intre într-o echipă de bowling, şi el le mulţumi, dar spuse că

nu avea timp. De fapt, avea timp mai mult decât destul, dar trebuia să-l petreacă împreună cu Isabel. Să urmărească orice schimbare, orice explicaţie. Să nu lase să-i scape nimic.

— O cheamă Isabel, le amintea el surorilor medicale dacă le auzea spunând: „Haideţi, doamnă!” sau „Bun, domnişoară, acum ne întoarcem pe partea cealaltă”.

Apoi se obişnui să le audă vorbindu-i aşa. Deci anumite schimbări se petreceau totuşi. Dacă nu în Isabel, cel puţin în el însuşi.

Multă vreme se dusese să o vadă în fiecare zi.

Apoi începu o dată la două zile. Apoi o dată pe săptămână.

Patru ani. I se părea că trebuie să fie aproape un record. Le întrebă pe femeile care aveau grijă de ea dacă aşa era, şi ele spuseră:

— Păi, nu mai aveţi mult.

Aveau obiceiul să nu vorbească limpede despre nimic.

Ray abandonase ideea obsesivă că ea mai gândea. N-o mai aştepta să deschidă ochii. Doar că nu putea să plece de tot şi s-o lase acolo singură.

Ea se transformase, dintr-o femeie foarte slabă, nu într-un copil, ci într-o adunătură diformă şi greoaie de oase, cu o creastă în formă de pasăre şi respiraţia neregulată, gata să-şi dea sufletul în orice clipă.

Legate de clădirea spitalului erau nişte săli mari, folosite pentru recuperare şi exerciţii. El le vedea de obicei numai când erau goale, când tot echipamentul fusese strâns, iar luminile, stinse. Dar într-o seară, când plecă, alese cine ştie de ce un alt traseu prin clădire şi zări în sala de recuperare o lumină rămasă aprinsă.

Când se duse să cerceteze, văzu că cineva era încă acolo. O femeie. Şedea cu picioarele desfăcute pe una dintre mingile umflate pentru

exerciţii, odihnindu-se pur şi simplu sau poate încercând să-şi amintească ce mai avea de făcut.

Leah. El n-o recunoscu mai întâi, dar apoi se uită din nou şi ştiu. N-ar fi intrat, poate, dacă ar fi văzut dinainte cine era, dar acum se apropia deja de întrerupător, şi ea îl observă.

Se lăsă să alunece de pe minge. Purta un costum special pentru sport şi luase considerabil în greutate.

— Mă gândeam eu că o să dau peste tine la un moment dat, spuse ea. Ce face Isabel?

Era oarecum surprinzător s-o audă spunându-i lui Isabel pe nume sau chiar vorbind despre ea ca şi cum ar fi cunoscut-o.

El îi relată pe scurt în ce stare era Isabel. N-avea cum să povestească despre asta acum decât pe scurt.

— Vorbeşti cu ea? întrebă Leah.

— Nu prea mai vorbesc.

— Ah, ar trebui. Niciodată nu trebuie să încetezi să vorbeşti cu ei.

Cum de ajunsese să creadă că ştie atât de multe despre orice?

— Nu eşti uimit să mă vezi, nu? Ai auzit probabil, zise ea.

El nu ştiu ce să răspundă.

— Păi…

— Am auzit mai de mult că eşti aici şi etc, aşa că m-am gândit că ştiai că sunt şi eu.

El spuse că nu.

— Îi ajut să se recreeze, explică ea. Pe bolnavii de cancer. Dacă sunt în stare, adică.

El spuse că i se părea o idee bună.

— E grozavă. Adică, şi pentru mine. Sunt bine în general, dar uneori mă ajunge şi pe mine. Mai ales la vremea cinei. Atunci încep să mă simt ciudat.

Văzu că el habar n-avea despre ce povestea ea şi fu gata – poate chiar dornică – să-i explice:

— Vreau să spun, fără copii. Nu ştiai că i-a luat tatăl lor?

— Nu, spuse el.

— Ei, da. De fapt, pentru că au crezut că mama lui le poate purta de grijă. El e în Alcoolicii Anonimi şi etc, dar procesul s-ar fi terminat altfel dacă n-ar fi fost ea.

Îşi trase nasul şi îşi şterse violent lacrimile, ca şi cum nu i-ar fi păsat.

— Nu e nevoie să te simţi prost – nu-i atât de rău cum pare. Plâng în mod automat. Plânsul nu-ţi strică nici ţie, câtă vreme nu-ţi faci un obicei din asta.

Bărbatul din Alcoolicii Anonimi trebuia să fi fost saxofonistul. Dar pastorul şi tot ce se întâmplase cu el?

Ca şi cum ar fi întrebat-o cu voce tare, ea spuse:

— Ah! Şi apoi Carl. Povestea aia care s-a transformat într-un mare scandal. Ar fi trebuit să mă caut la cap. Carl s-a recăsătorit, continuă ea. Asta l-a ajutat să se simtă mai bine. Pentru că a trecut, vreau să spun, într-un fel peste sentimentele pe care le-a avut pentru mine. E de-a dreptul comic. Ştii că acum le lasă pe femei să fie pastori? Ei bine, soţia lui e păstoriţă. Deci e ca şi cum el ar fi soţia pastorului. Să mori de râs, nu alta.

Ochii i se uscaseră şi zâmbea. El ştiu că avea să mai spună ceva, dar nu-şi dădu seama ce ar fi putut fi.

— Trebuie să fii aici de multă vreme. Ai un apartament?

— Da.

— Îţi găteşti singur?

El spuse că da, într-adevăr.

— Aş putea să-ţi gătesc eu din când în când. Ce părere ai?

Ochii ei se luminaseră, şi-i susţinu privirea.

El spuse poate, dar, ca să fie sincer, în apartamentul lui nu prea aveau loc să se fâţâie două persoane în acelaşi timp.

Apoi spuse că nu mai fusese pe la Isabel de vreo două zile şi că trebuia să se ducă acum.

Ea dădu vag din cap, în semn că era de acord. Nu părea amărâtă sau descurajată.

— Ne mai vedem pe aici.

— La revedere!

Fusese căutat peste tot. Isabel îşi dăduse în cele din urmă sufletul. „Încetase din viaţă”, spuseseră ei, ca şi cum ar fi încetat să mai facă un gest obişnuit. Când fusese verificată cu o oră în urmă, era în aceeaşi stare ca întotdeauna, iar acum nu mai exista.

El se întrebase de multe ori care avea să fie diferenţa.

Dar golul din locul ei era copleşitor.

Se uită la sora medicală uluit. Ea crezu că o întreabă ce avea de făcut acum şi începu să-i spună. Să-l informeze. El o înţelegea, dar părea încă preocupat.

Crezuse că se întâmplase de mult cu Isabel, dar nu. Se întâmplase abia acum.

Ea existase, şi acum nu mai exista. Nu mai exista deloc, ca şi cum nici n-ar fi existat vreodată. Şi oamenii se grăbeau în jur, ca şi cum peste acest fapt înfiorător se putea trece cu ajutorul a tot felul de gesturi raţionale. Dar respectă şi el cutumele, semnând acolo unde i se spuse să semneze, făcând aranjamente – cum spuneau ei – să se ocupe cineva de rămăşiţele pământeşti.

Ce cuvânt potrivit – „rămăşiţe”! Ceva lăsat parcă să se usuce în straturi prăfuite, într-un dulap.

Şi, nu după mult timp, Ray se trezi afară, prefăcându-se că avea motive la fel de solide şi de fireşti ca ale oricui altcuiva să-şi mişte picioarele şi să meargă.

Ceea ce ducea cu el, tot ceea ce ducea cu el, era o lipsă, ceva ca o lipsă de aer, de funcţionare corectă a plămânilor, o dificultate care simţea că va dura pentru totdeauna.

Fata aceea cu care vorbise, pe care o cunoscuse cândva – spusese ceva despre copiii ei. Despre pierderea copiilor. Despre cum încerca să se deprindă cu asta. Cum devenea o problemă la vremea cinei.

Specialistă în pierderi, s-ar fi putut numi, iar el era doar un novice în comparaţie cu ea. Şi acum nu-şi mai amintea numele ei. Îi pierduse numele, deşi îl ştiuse bine. Pierdere, pierdut. O glumă făcută pe seama lui, dacă vreţi.

Urca treptele din faţa casei când îi veni în minte.

Leah.

Se simţi enorm de uşurat că şi-o amintise.

CARIERA DE PIETRIŞ

Pe vremea aceea locuiam lângă o carieră de pietriş. Nu era una din acelea mari, excavate cu maşinării uriaşe, ci o carieră mică, din care vreun localnic făcuse bani cu câţiva ani înainte. De fapt, adâncimea ei foarte aproximativă te făcea să crezi că poate fusese menită unui alt scop – turnării fundaţiei unei case, de pildă, care nu înaintase niciodată mai mult de atât.

Mama era cea care insista să atragă atenţia asupra ei.

— Locuim lângă cariera de pietriş, nu departe de şoseaua spre benzinărie, le spunea ea oamenilor şi râdea, pentru că era fericită că scăpase de tot ce avea legătură cu casa, cu strada, cu soţul – cu viaţa pe care o dusese înainte.

Viaţa aceea eu abia dacă mi-o amintesc. Adică îmi amintesc clar anumite părţi din ea, dar fără legăturile necesare pentru a forma un tablou complet. Tot ce reţin din casa din oraş este tapetul cu ursuleţi din vechea mea cameră. În locuinţa cea nouă, care era de fapt o rulotă, eu şi sora mea, Caro, aveam paturi înguste, suprapuse. La început, după ce ne mutaserăm, Caro îmi tot povestise despre casa cea veche, încercând să mă facă să-mi amintesc una sau alta. Îmi vorbea astfel când eram în pat, şi de obicei conversaţia se încheia pentru că eu nu reuşeam să-mi aduc aminte, iar ea se supăra. Uneori mi se părea că-mi amintesc, dar, din spirit de contradicţie sau din teama de a nu greşi, mă prefăceam că nu ţin minte.

Ne mutaserăm în rulotă vara şi o luasem cu noi şi pe căţeluşa Blitzee. „Lui Blitzee îi place aici”, spunea mama, şi era adevărat. Cărui câine nu i-ar fi plăcut să schimbe o stradă de oraş, fie şi una cu peluze întinse şi case mari, pe o câmpie cât vedeai cu ochii? Începu să latre la fiecare maşină care trecea pe lângă noi, ca şi cum ar fi fost stăpâna

şoselei, şi din când în când venea acasă cu câte o veveriţă sau o marmotă ucise. La început, Caro se supăra tare din cauza asta, şi atunci Neal venea să discute puţin cu ea, să-i explice care era firea unui câine şi cum stăteau lucrurile cu cercul vieţii, în care unele făpturi trebuiau să le mănânce pe altele.

— Dar ea are mâncare de câine, argumenta Caro.

— Şi dacă n-ar avea? îi replica Neal. Dacă într-o zi noi toţi dispărem, şi ea trebuie să-şi poarte singură de grijă?

— Eu n-o să dispar, spunea Caro. N-o să dispar şi o să am întotdeauna grijă de ea.

— Aşa crezi? spunea Neal, şi mama intervenea aici ca să-l distragă. Neal era oricând gata să se lanseze într-o peroraţie pe tema americanilor şi a bombei atomice, şi mama considera că noi nu eram încă pregătite să ascultăm aşa ceva. Nu ştia că, atunci când el aborda subiectul, eu credeam că vorbeşte despre o pompă atomică. Îmi dădeam seama că era ceva în neregulă cu interpretarea asta, dar n-aveam de gând să pun întrebări şi să fiu luată în râs.

Neal era actor. În oraş exista un teatru de vară profesionist, un lucru nou la vremea aceea, de care unii erau încântaţi, iar alţii îngrijoraţi, căci se temeau că va aduce în oraş pleava societăţii. Mama şi tata fuseseră printre cei care susţinuseră ideea, mama mai activ decât tata, pentru că ea avea mai mult timp. Tata era agent de asigurări şi călătorea mult. Mama îşi făcuse de lucru cu diverse modalităţi de a strânge bani pentru teatru şi se oferise voluntar uşieră. Era tânără şi frumoasă, îndeajuns pentru a fi luată drept actriţă. Începuse să se şi îmbrace ca o actriţă, cu şaluri, fuste lungi şi coliere grele la gât. Îşi lăsase părul să i se sălbăticească şi încetase să se machieze. Bineînţeles, eu nu o înţelesesem şi nici măcar nu remarcasem asemenea schimbări la vremea respectivă. Mama era mama. Dar, fără îndoială,

Caro le observase. Şi tata trebuie să le fi observat. Deşi, din tot ce ştiu despre firea lui şi despre sentimentele lui faţă de mama, cred că era probabil mândru de cât de bine arăta ea în ţinutele acestea liberale şi de cât de mult se potrivea cu lumea teatrului. Când vorbea, mai târziu, despre perioada aceasta, spunea că întotdeauna susţinuse arta. Îmi imaginez acum cât de stânjenită trebuie să fi fost mama, crispându-se şi râzând ca să-şi ascundă crisparea, dacă tata făcuse o asemenea declaraţie în faţa prietenilor ei de la teatru.

După care se întâmplă un eveniment care ar fi putut fi prevăzut – şi probabil şi fusese, dar nu de către tata. Nu ştiu dacă s-a mai petrecut şi cu vreo altă voluntară. Ştiu însă, deşi nu-mi amintesc de asta, că tata a plâns şi o zi întreagă a umblat după mama prin toată casa, fără s-o scape din ochi şi refuzând s-o creadă. Şi că, în loc să-i spună ceva care l-ar fi făcut să se simtă mai bine, ea i-a spus ceva care l-a făcut să se simtă mai rău.

I-a spus că purta în pântece copilul lui Neal.

Era sigură?

Absolut sigură. Îşi ţinuse socoteala.

Ce se întâmplase apoi?

Tata încetase să mai plângă. Trebuia să se întoarcă la lucru. Mama împachetase lucrurile noastre şi ne luase să locuim cu Neal în rulota pe care o găsise el, la ţară. Mai târziu spunea că plânsese şi ea. Dar spusese şi că se simţise vie. Poate pentru prima dată în viaţă, cu adevărat vie. Se simţise ca şi cum i se dăduse o şansă. Îşi luase viaţa de la capăt. Lăsase în urmă argintăria, vasele de porţelan, decoraţiunile casei, grădina cu flori şi chiar cărţile din bibliotecă. De-acum avea să trăiască, nu să citească. Îşi lăsase hainele atârnate în şifonier şi pantofii cu toc pe şanuri, inelul cu diamant şi verigheta pe noptieră, cămăşile de noapte din mătase în sertar. Avea de gând să umble goală cel puţin o parte din timp acolo, la ţară, cât era vreme caldă.

Planul acesta nu i-a funcţionat totuşi, pentru că, atunci când a încercat, Caro s-a dus şi s-a ascuns în patul ei, şi până şi Neal a spus că nu i se părea cea mai bună idee.

Ce credea el despre toate astea? Neal. Filosofia lui, după cum spunea mai târziu, era să accepte tot ce se întâmpla. Totul e un dar. Dăruim şi primim.

Am anumite suspiciuni faţă de oamenii care vorbesc astfel, dar nu pot să spun că am vreun drept să mă port aşa.

Nu era de fapt actor. Se apucase de actorie, spunea, din dorinţa de a experimenta. Ca să vadă ce putea să afle despre sine însuşi. În facultate, înainte să renunţe, jucase în *Oedip rege,* ca membru al corului. Îi plăcuse abandonul acela total al propriului eu, comuniunea cu ceilalţi. Apoi, într-o zi, pe o stradă în Toronto, dăduse peste un prieten care se ducea să dea o probă pentru o slujbă de vară într-o companie de teatru din provincie. Se dusese şi el, neavând nimic mai bun de făcut, şi sfârşise prin a primi postul, în timp ce tovarăşul lui rămăsese pe dinafară. Avea să-l joace pe Banquo[24]. Compania făcea uneori duhul lui Banquo vizibil, alteori nu. De data asta voiau o versiune vizibilă, şi Neal avea dimensiunile potrivite. Nişte dimensiuni excelente. Avea să fie un duh straşnic.

Se gândise să rămână oricum peste iarnă în orăşelul nostru, încă înainte ca mama să-i anunţe surpriza. Ochise deja rulota. Avea suficientă experienţă de tâmplar ca să se apuce de renovarea teatrului, care avea să-l ţină până în primăvară. Nici nu voia să se gândească mai departe de atât.

Caro nici măcar nu trebui să schimbe şcoala. Autobuzul o lua de la capătul aleii care ocolea cariera. Trebui să-şi facă prieteni printre copiii de la periferia oraşului şi, poate, să explice anumite lucruri copiilor din oraş cu care fusese prietenă în anul dinainte, dar, dacă o fi avut vreodată greutăţi

în privinţa asta, eu n-am auzit-o niciodată plângându-se.

Blitzee o aştepta întotdeauna pe marginea drumului să se întoarcă.

Eu nu mergeam la grădiniţă, pentru că mama nu avea maşină. Dar nu mă deranja să-mi petrec timpul fără alţi copii. Când venea acasă, Caro mi-era de ajuns. Iar mama era deseori într-o dispoziţie jucăuşă. De îndată ce a nins în iarna aceea, am construit amândouă un om de zăpadă, şi ea m-a întrebat:

— Să-i spunem Neal?

Am spus că da, şi am lipit de el tot felul de lucruri ca să-l facem caraghios. Apoi am decis că eu aveam să ies în fugă din casă când maşina lui avea să se apropie şi aveam să strig: „Uite-l pe Neal! Uite-l pe Neal!”, dar arătând spre omul de zăpadă. Ceea ce am şi făcut, dar Neal s-a dat jos din maşină furios şi a ţipat la mine că putea să mă calce.

A fost una dintre puţinele daţi când l-am văzut purtându-se ca un tată.

Zilele acelea scurte de iarnă trebuie să-mi fi părut ciudate. În oraş, în amurg se aprindeau luminile. Dar copiii se obişnuiesc cu schimbările. Uneori mă întrebam ce se întâmpla cu cealaltă casă a noastră. Nu-mi era chiar dor de ea şi nici nu voiam să locuiesc din nou acolo – mă întrebam doar unde dispăruse.

Mama petrecea cu Neal până târziu în noapte. Dacă mă trezeam şi trebuia să mă duc la baie, o chemam, şi ea venea bucuroasă, dar nu grăbită, cu o bucată de material sau un fular înfăşurat în jurul corpului – şi cu un miros pe care îl asociam cu muzică şi lumânări aprinse. Şi dragoste.

S-a întâmplat totuşi ceva nu tocmai încurajator, dar la vremea respectivă nu mi-am dat prea tare silinţa să-l înţeleg. Blitzee, căţeluşa noastră, nu era prea mare, dar nu părea atât de mică încât să

încapă sub haina lui Caro. Nu ştiu cum a reuşit Caro s-o vâre acolo. Şi nu o dată, ci de două ori. A ascuns-o sub haină, s-a urcat în autobuz şi apoi, în loc să se ducă direct la şcoală, a dus-o pe Blitzee la casa noastră cea veche, care era la doar o stradă depărtare. Acolo a găsit-o tata, pe veranda de iarnă, care nu era încuiată, când a venit acasă să ia prânzul de unul singur. Toţi au fost surprinşi că Blitzee ajunsese acolo – îşi găsise drumul spre casă ca un câine din poveste. Caro s-a agitat cel mai tare şi a afirmat că n-o văzuse deloc pe Blitzee în dimineaţa aceea. Dar apoi a făcut greşeala de a mai încerca o dată, poate o săptămână mai târziu, şi de data aceasta, deşi nimeni din autobuz sau de la şcoală n-a bănuit-o, mama a fost suspicioasă.

Nu-mi amintesc dacă tata a adus-o pe Blitzee înapoi. Nu mi-l pot imagina în rulotă sau la uşa rulotei, ba nici chiar pe drumul spre carieră. Poate că Neal s-a dus la casa din oraş şi a luat-o. Nu că asta ar fi mai uşor de imaginat.

Dacă v-am făcut să credeţi că sora mea Caro era nefericită sau că uneltea tot timpul ceva, să ştiţi că nu e adevărat. După cum am spus, încerca, e drept, să mă facă să vorbesc despre anumite lucruri, noaptea, în pat, dar nu se plângea tot timpul. Nu-i stătea în fire să fie bosumflată. Îşi dorea prea mult să facă impresie bună. Îi plăcea să fie plăcută de alţii, să agite spiritele într-o cameră cu promisiunea a ceea ce putea fi numit aproape veselie. Se gândea la asta mai mult decât mine.

Ea a fost cea care o moştenise mai mult pe mama, mi se pare acum.

Trebuie să fi urmat o mică anchetă despre ce făcuse cu câinele. Cred că îmi amintesc o parte din ea.

— Am vrut să joc o farsă.

— Vrei să te duci să locuieşti cu tatăl tău?

Cred că asta a fost întrebarea şi că ea a răspuns nu.

Eu n-am întrebat-o nimic. Mie nu mi se părea ciudat ceea ce făcuse. Probabil că aşa se întâmplă cu copiii mici – nimic din ceea ce fac copiii mai mari, cu strania, irepresibila lor autoritate, nu li se pare ieşit din comun.

Corespondenţa o primeam într-o cutie metalică fixată pe un stâlp, jos, la şosea. Eu şi mama mergeam acolo în fiecare zi, în afară de cazul când era viscol, să vedem ce ne mai lăsase poştaşul. Făceam asta când mă trezeam din somnul de după-amiază. Uneori era singura dată când ieşeam din casă toată ziua. Dimineaţa ne uitam la emisiuni de televiziune pentru copii sau mama citea, iar eu mă uitam. (Nu renunţase pentru mult timp la citit.) La prânz încălzeam o supă din conservă, apoi eu mă duceam să trag un pui de somn, iar mama rămânea să mai citească. Avea deja burta mare, şi bebeluşul se tot mişca, îl simţeam. Avea să se numească Brandy – deja se numea – indiferent că era fată sau băiat.

Într-o zi, în timp ce coboram spre şosea după corespondenţă, şi de fapt nu eram departe de cutie, mama se opri şi rămase aproape nemişcată.

— Linişte! îmi spuse ea, deşi nu scosesem o vorbă şi nici măcar nu mă jucam târşâindu-mi ghetele prin zăpadă.

— Păi fac linişte, am spus.

— Şşt! Întoarce-te!

— Dar n-am luat scrisorile.

— Nu contează. Mergi!

Apoi am observat că Blitzee, care era întotdeauna cu noi, chiar în faţă sau în spate, dispăruse. Apăruse un alt câine, pe cealaltă parte a şoselei, la câţiva metri de cutia poştală.

Mama sună la teatru imediat ce am ajuns acasă, după ce o lăsă să intre pe Blitzee, care ne aştepta. Nimeni nu-i răspunse la telefon. Sună atunci la şcoală şi rugă pe cineva să spună şoferului de pe autobuz s-o aducă pe Caro până la uşa casei. Se dovedi însă că şoferul nu putea face asta, pentru că

ninsese de când curăţase Neal ultima dată drumul nostru, însă şoferul o urmări cu privirea până când ajunse în faţa casei. La ora aceea nu se mai vedea deja niciun lup.

Neal fu de părere că nici nu fusese vreunul. Şi, dacă fusese, spuse el, n-ar fi reprezentat niciun pericol pentru noi, pentru că era oricum slăbit de hibernare.

Caro spuse că lupii nu hibernează.

— Aşa am învăţat la şcoală.

Mama voia ca Neal să facă rost de o puşcă.

— Crezi că am să fac rost de o puşcă şi am să mă duc să omor o lupoaică amărâtă, care are probabil o liotă de pui în pădure şi încearcă pur şi simplu să-i apere, aşa cum tu încerci să ţi-i aperi pe ai tăi? zise el încet.

Caro spuse:

— Numai doi. Lupii au numai câte doi pui odată.

— Bine, bine. Vorbeam cu maică-ta.

— N-ai de unde să ştii, spuse mama. N-ai de unde să ştii dacă are pui flămânzi.

Nu-mi închipuisem niciodată că avea să-i vorbească aşa lui Neal.

— Uşurel, uşurel! zise el. Hai să ne gândim puţin! Puştile sunt groaznice. Dacă m-aş duce să fac rost de o armă, ce ar însemna asta de fapt? Că Vietnamul a fost OK? Că la fel de bine aş fi putut să mă duc în Vietnam?

— Nu eşti american.

— Să ştii că nu mă las enervat.

Asta a fost, mai mult sau mai puţin, ce şi-au spus atunci, şi până la urmă Neal n-a trebuit să facă rost de puşcă. N-am mai văzut lupul acela niciodată, dacă fusese într-adevăr un lup. Am impresia că mama nu s-a mai dus de atunci să ia poşta de la cutie, dar poate că avea oricum burta prea mare ca să mai facă asta prea uşor.

Zăpada s-a topit ca prin minune. Copacii erau încă goi de frunze, şi mama o punea încă pe Caro

să-şi ia paltonul dimineaţa, dar după şcoală ea venea acasă târându-l pe braţ.

Mama credea că probabil are doi bebeluşi în burtă, dar doctorul zicea că nu.

— Excelent, excelent! spunea Neal, entuziasmat la ideea gemenilor. Ce ştiu doctorii?

Cariera se umpluse până la buză cu zăpadă topită şi apă de ploaie, aşa încât Caro trebuia s-o ocolească atunci când se ducea să ia autobuzul şcolii. Era un mic lac, nemişcat şi orbitor sub cerul limpede. Caro întrebă fără prea mare speranţă dacă ne puteam juca în el. Mama îi spuse să nu mai vorbească prostii.

— Cred că are şapte metri adâncime.

— Vreo trei, zise Neal.

— Chiar la margine n-are cum, spuse şi Caro.

Ba nu, avea şi acolo, răspunse mama.

— E foarte abrupt. Nu e ca la plajă, ce naiba! Nu vă apropiaţi de el!

Începuse să spună „naiba” destul de des, cred că mai des decât Neal, şi pe un ton mai exasperat.

— Poate n-ar trebui să lăsăm nici căţeaua să se scalde acolo? îl întrebă ea.

Neal spuse că nu era nicio problemă. Câinii ştiu să înoate.

Sâmbătă. Caro se uita cu mine la *Uriaşul prietenos*[25] şi făcea comentarii care dezvăluiau ce avea să se întâmple. Neal stătea întins pe canapeaua care, desfăcută, se transforma în patul lui şi al mamei. Fuma ţigările lui, care nu puteau fi fumate la serviciu şi de care trebuia aşadar profitat la sfârşit de săptămână. Caro îl enerva uneori rugându-l s-o lase să încerce şi ea. O dată el o lăsase, dar o avertizase să nu-i spună mamei.

Eu însă eram acolo, aşa că îi spusesem.

Mama fusese alarmată, dar nu se certaseră rău.

— Ştii că ar lua copiii de aici în următoarea secundă, spusese ea. Să nu mai aud de aşa ceva!

— Ok, n-ai să mai auzi, zisese Neal cu o voce plăcută. Şi dacă el le dă să pape cereale cu otravă?

La început, nu-l văzuserăm deloc pe tata. Apoi, după Crăciun, se concepuse un plan pentru sâmbete. Mama ne întreba întotdeauna după aceea dacă ne simţiserăm bine. Eu spuneam întotdeauna da, cu sinceritate, pentru că mi se părea că dacă mergeai la un film, sau te duceai să te uiţi la Lacul Huron, sau mâncai la restaurant însemna că te-ai simţit bine. Caro spunea şi ea da, dar pe un ton care sugera că asta nu era treaba mamei. Apoi tata s-a dus în vacanţa de iarnă în Cuba (mama a comentat pe tema asta cu oarecare surpriză şi poate cu o nuanţă de aprobare) şi s-a întors cu un soi de gripă prelungită care l-a făcut să sară câteva sâmbete. Era vorba să reluăm vizitele în primăvară, dar asta încă nu se întâmplase.

După ce fu închis televizorul, eu şi Caro am fost trimise afară să ne zbânţuim, cum spunea mama, şi să luăm puţin aer. Am luat câinele cu noi.

Când am ajuns afară, primul lucru pe care l-am făcut a fost să ne dezlegăm şi să târâm după noi fularele pe care mama ni le înfăşurase la gât. (Adevărul era, deşi noi probabil nu asociam cele două lucruri, că, pe măsură ce sarcina îi avansa, ea revenea pe nesimţite tot mai mult la comportamentul unei mame obişnuite, cel puţin când era vorba de fulare de care nu aveam nevoie sau de mese regulate. Apologia vieţii dezinhibate se mai domolise din toamnă încoace.) Caro mă întrebă ce voiam să fac, şi eu am spus că nu ştiu. Întrebarea ei fusese o formalitate, dar răspunsul meu era cinstit. Am lăsat-o pe Blitzee să ne conducă, oricum, şi ideea ei a fost să meargă să se uite la cariera de pietriş. Vântul stârnea vălurele pe apă, şi curând ni s-a făcut frig, aşa că ne-am înfăşurat din nou fularele în jurul gâtului.

Nu ştiu cât timp am bântuit pur şi simplu pe marginea lacului, ştiind că nu puteam fi văzute din

rulotă. După un timp, mi-am dat seama că mi se dădeau instrucţiuni.

Trebuia să mă întorc la rulotă şi să le spun ceva mamei şi lui Neal.

Că Blitzee căzuse în apă.

Blitzee căzuse în apă şi Caro se temea să nu se înece.

Blitzee. Să nu se înece.

Să nu se înece.

Dar Blitzee nu era în apă.

Putea fi. Iar Caro ar fi putut să sară după ea s-o salveze.

Cred că m-am împotrivit totuşi, spunând ceva de genul dar nu a sărit, şi nici tu, da, putea să se întâmple, însă nu s-a întâmplat. Mi-am amintit de asemenea că Neal spusese că orice câine ştie să înoate.

Caro mă trimise însă să fac aşa cum spunea ea.

De ce?

Poate că am spus asta sau poate că am stat doar acolo, fără s-o ascult, încercând să formulez un alt argument.

O văd în minte apucând-o pe Blitzee şi azvârlind-o, deşi Blitzee încerca din răsputeri să se agaţe de haina ei. Apoi dându-se în spate – Caro făcând câţiva paşi în spate, ca să-şi ia vânt. O văd alergând, sărind, aruncându-se dintr-odată în lac. Dar nu-mi amintesc cele două pleoscăituri, când, una după alta, au lovit amândouă apa. Nici dacă a fost o pleoscăitură mare sau mică. Poate că deja mă întorsesem spre rulotă în clipa aceea – probabil asta a fost.

În visele pe care le am, eu întotdeauna alerg. Alerg nu către rulotă, ci înapoi către cariera de pietriş. O văd pe Blitzee zbătându-se greoaie şi pe Caro înotând către ea, înotând voiniceşte, gata s-o salveze. Îi văd paltonul cadrilat, maroniu-deschis, fularul ecosez şi chipul mândru de reuşită, şi părul roşcat şi creţ înnegrit la vârfuri de apă. Nu trebuie

decât să mă uit şi să fiu fericită – nu mi se cere să fac nimic, la urma urmei.

Ceea ce am făcut în realitate a fost să urc în fugă mica pantă către rulotă. Şi, când am ajuns acolo, m-am aşezat. Ca şi cum ar fi existat acolo o verandă sau o terasă, deşi rulota nu avea niciuna, nici alta. M-am aşezat şi am aşteptat ce avea să se întâmple.

Ştiu asta pentru că aşa s-au petrecut lucrurile. Nu ştiu însă ce aveam de gând sau la ce mă gândeam atunci. Aşteptam, poate, următorul act în drama jucată de Caro. Sau de Blitzee.

Nu ştiu dacă am stat acolo cinci minute. Mai mult? Mai puţin? Nu era foarte frig.

Odată am fost la un specialist pe tema asta şi ea m-a convins – pentru o vreme – că probabil încercasem uşa rulotei şi o găsisem încuiată. Încuiată pentru că mama şi Neal făceau sex şi o blocaseră ca să nu fie întrerupţi. Dacă aş fi bătut în uşă, ei ar fi fost furioşi. Doamna psiholog a fost mulţumită să mă conducă spre această concluzie, şi eu am fost mulţumită. Pentru o vreme. Dar acum nu mai cred că acesta e adevărul. Nu cred că ei ar fi încuiat uşa, pentru că ştiu că o dată nu o încuiaseră, şi Caro intrase peste ei, şi ei râseseră de mutra pe care o făcuse.

Poate mi-am amintit atunci că Neal spusese că niciun câine nu se poate îneca, ceea ce însemna că Blitzee n-avea nevoie să fie salvată de Caro. Aşadar, ea însăşi n-ar fi fost în stare să-şi ducă farsa la bun sfârşit. Atâtea farse, cu Caro.

Am crezut oare că ştia să înoate? La nouă ani sunt mulţi copii care ştiu. Şi, de fapt, s-a dovedit că ea luase o lecţie în vara dinainte, dar apoi ne mutaserăm în rulotă şi nu se mai dusese. Poate că se gândise că avea să se descurce. Şi poate că eu însămi am crezut că sora mea putea să facă orice îşi punea în cap.

Doamna psiholog nu mi-a sugerat că poate mă săturasem să duc la îndeplinire ordinele lui Caro,

dar mie mi-a trecut prin cap ideea aceasta. Şi totuşi, nu mi se pare adevărată. Dacă aş fi fost mai mare, poate. La vremea aceea, mi se părea încă normal ca sora mea să-mi umple lumea.

Cât timp am stat acolo? Probabil nu mult. Şi e posibil să fi ciocănit într-adevăr în uşă. După o vreme. După un minut sau două. În orice caz, mama a deschis până la urmă uşa, fără motiv. A avut un presentiment.

Mă văd apoi înăuntru. Mama ţipă la Neal şi încearcă să-l facă să înţeleagă ceva. El se ridică şi stă în picioare, îi vorbeşte, o atinge, nespus de blând, de tandru, de consolator. Dar asta nu e nici pe departe ceea ce îşi doreşte mama, şi ea se smulge de lângă el şi fuge afară pe uşă. El clatină din cap şi se uită în jos, la propriile picioare goale. La degetele acelea mari, neajutorate.

Cred că îmi spune ceva cu o tristeţe monotonă în voce. Ciudat.

Mai mult de-atât nu mai ştiu nimic.

Mama nu s-a aruncat în apă. N-a intrat nici în travaliu din cauza şocului. Fratele meu, Brent, nu s-a născut decât la o săptămână sau zece zile după înmormântare, la termen. Nu ştiu unde a fost mama cât timp a aşteptat ziua când avea să nască. Poate a fost ţinută în spital şi sedată cât se putea de mult în situaţia ei.

Îmi amintesc destul de bine ziua înmormântării. O femeie foarte plăcută şi liniştită, pe care nu o cunoşteam – se numea Josie – m-a luat într-o expediţie. Am vizitat câteva leagăne şi un soi de casă de păpuşi atât de mare, că puteam intra în ea, am mâncat la prânz felurile mele preferate, dar nu într-atât încât să mi se facă rău. Pe Josie am ajuns s-o cunosc foarte bine ulterior. Era o prietenă pe care tata şi-o făcuse în Cuba, şi după divorţ a devenit mama mea vitregă, a doua lui soţie.

Mama şi-a revenit. N-a avut încotro. Trebuia să aibă grijă de Brent şi, în cea mai mare parte a

timpului, de mine. Cred că am stat cu tata şi cu Josie în timp ce ea se instala în casa în care avea de gând să locuiască pentru tot restul vieţii. Nu-mi amintesc să fi stat acolo cu Brent decât atunci când el era suficient de mare să poată şedea la masă în scaunul pentru copii.

Mama s-a întors la vechile ei îndatoriri de la teatru. La început s-ar putea să fi lucrat ca înainte, uşier voluntar, dar, pe vremea când eram eu la şcoală, avea deja o slujbă adevărată, plătită, la care trebuia să fie prezentă tot anul. Era director comercial. Teatrul a supravieţuit, cu tot felul de suişuri şi coborâşuri, şi încă funcţionează.

Neal nu credea în înmormântări, aşa că nu a participat la cea a lui Caro. Nu l-a văzut niciodată pe Brent. A scris o scrisoare – am aflat asta mult mai târziu – în care spunea că, deoarece nu avea intenţia să joace rolul de tată, era mai bine să-şi decline responsabilitatea de la bun început. Nu i-am vorbit niciodată despre el lui Brent, pentru că am crezut că asta avea s-o supere pe mama. Şi, de asemenea, pentru că Brent dădea atât de puţine semne că ar fi semănat cu el, cu Neal, şi părea, de fapt, atât de asemănător cu tata, încât chiar m-am întrebat ce se petrecuse de fapt în perioada când fusese conceput. Tata n-a spus niciodată nimic despre asta şi nici n-are să spună. Îl tratează pe Brent exact cum mă tratează pe mine, dar este genul de bărbat care ar face asta oricum.

El şi Josie nu au propriii copii, dar nu cred că asta îi deranjează. Josie este singura persoană care vorbeşte despre Caro, şi nici măcar ea n-o face prea des. Spune însă că tata n-o consideră pe mama vinovată. Tot el a afirmat că el însuşi trebuie să fi fost un fel de tăntălău la vremea aceea, în timp ce mama îşi dorea o viaţă mai însufleţită. Avea nevoie de ceva care să-l scuture – şi asta a şi primit. N-are rost să-i pară rău. Fără această zguduitură, n-ar fi găsit-o niciodată pe Josie, şi ei doi n-ar fi atât de fericiţi acum.

„Care doi?” aş putea întreba eu aici, numai ca să-l scot din ale lui, şi el ar spune fără să şovăie: „Josie. Josie, bineînţeles.”

Pe mama n-o poţi face să evoce nimic din timpurile acelea, şi eu prefer să n-o tulbur cu ele. Ştiu că a fost cu maşina pe drumul pe care am locuit şi l-a găsit mult schimbat, mărginit de genul de case cochete pe care le vezi astăzi, înălţate pe pământul neroditor. A vorbit despre asta cu acea undă de dispreţ pe care i-o trezesc asemenea construcţii. Eu însămi m-am dus acolo, dar fără să spun nimănui. Tot exhibiţionismul emoţional care se practică în familiile de azi mi se pare o greşeală.

Chiar pe locul carierei de pietriş se află azi o casă. Pământul de sub ea a fost nivelat.

Am o parteneră, Ruthann, care este mai tânără decât mine, dar, într-un anumit sens, cred, mai înţeleaptă. Sau cel puţin mai optimistă în privinţa a ceea ce ea numeşte „expulzarea” demonilor mei. N-aş fi luat niciodată legătura cu Neal dacă n-ar fi insistat ea. Bineînţeles, multă vreme n-am avut nicio modalitate, şi de altfel niciun gând, de a intra în contact cu el. El a fost cel care mi-a scris până la urmă. Un scurt răvaş de felicitare, spunea, după ce-mi văzuse fotografia în *Alumni Gazette*[26]. Ce căuta el să se uite în *Alumni Gazette* habar n-am. Primisem unul dintre onorurile acelea academice care înseamnă ceva într-un cerc foarte restrâns şi aproape nimic în afara lui.

Locuia la mai puţin de optzeci de kilometri de universitatea unde predau şi care se întâmplă să fie chiar universitatea pe care am absolvit-o. M-am întrebat dacă fusese acolo în vremea când eu mersesem la facultate. Atât de aproape. Devenise oare om de ştiinţă?

La început n-am avut nicio dorinţă să-i răspund la scrisoare, dar i-am spus lui Ruthann, şi ea a zis că ar trebui să mă gândesc să-i scriu. Urmarea a fost că i-am trimis un e-mail şi am stabilit o

întâlnire. Trebuia să ne vedem în orăşelul lui, în spaţiul inofensiv al unei cantine universitare. Mi-am spus că, dacă el arăta insuportabil – nu ştiam exact ce anume înţelegeam prin asta – puteam pur şi simplu să trec mai departe, fără să mă opresc.

Era mai scund decât fusese, aşa cum sunt de obicei adulţii pe care ni-i amintim din copilărie. Avea părul rar şi tuns scurt. Mi-a luat o ceaşcă de cafea. El bea ceai.

Cu ce se ocupa?

Mi-a spus că dădea meditaţii studenţilor care se pregăteau pentru examene. Plus, îi ajuta să-şi scrie lucrările de curs. Uneori, s-ar fi putut spune, scria el însuşi lucrările. Bineînţeles că îi taxa pentru asta.

— Nu îndeajuns ca să devin milionar, te asigur. Locuia într-o casă mizerabilă. Sau, mă rog, respectabil-mizerabilă. Îi plăcea acolo. Îşi cumpăra haine de la Sally Ann[27]. Nici asta nu-l deranja.

— Se potriveşte cu principiile mele.

Nu l-am felicitat pentru nimic, dar, ca să fiu sinceră, nu cred că se aştepta s-o fac.

— Oricum, nu cred că viaţa mea e prea interesantă. Mă gândesc că poate vrei să ştii cum s-a întâmplat.

N-am fost în stare să scot niciun cuvânt.

— Am fost stupefiat, spuse. Şi, în plus, eu nu ştiu să înot. Prin părţile pe unde am crescut nu erau prea multe piscine. M-aş fi înecat şi eu. Asta voiai să ştii?

I-am spus că nu despre el îmi puneam în primul rând întrebări.

Apoi a fost a treia persoană pe care am întrebat-o:

— Ce crezi că a fost în mintea lui Caro?

Psihologul spusese că n-avem de unde să ştim.

— Probabil, ea însăşi nu ştia ce vrea. Poate atenţie? Nu cred că şi-a propus să se înece. Poate să atragă atenţia asupra faptului că nu-i era deloc bine?

Ruthann spusese:

— Poate, s-o determine pe mama ta să facă ceea ce voia ea? S-o facă să-i vină mintea la cap şi să priceapă că trebuia să se întoarcă la tatăl tău?

— Nu contează, zise Neal. Poate s-a gândit că o să fie în stare să dea din mâini mai bine. Poate nu şi-a dat seama cât de greu pot atârna hainele alea groase. Sau că nu era nimeni s-o ajute.

Şi adăugă:

— Nu-ţi pierde timpul! Nu te gândeşti la ce s-ar fi întâmplat dacă te-ai fi repezit să ne spui, nu? Nu încerci să te faci părtaşă la vină, nu?

I-am spus că reflectasem la asta, dar nu.

— Ideea e să fii fericit, zise el. Indiferent de situaţie, încearcă! Se poate. Cu timpul, e din ce în ce mai uşor. N-are nicio legătură cu împrejurările. N-o să-ţi vină să crezi cât e de bine. Acceptă tot ce vine, şi atunci tragedia dispare. Sau se uşurează, cel puţin, şi tu rămâi pur şi simplu prezent, purtat de curentul lumii. Acum, la revedere.

Înţeleg ce voia să spună. Într-adevăr, asta ar trebui să fac. Dar, în mintea mea, Caro continuă să fugă spre apă şi să se arunce în ea, parcă triumfătoare, iar eu sunt încă prinsă în clipa aceea, o aştept să-mi explice, aştept să aud plesnetul.

REFUGIUL

Toate acestea s-au întâmplat în anii şaptezeci, deşi în orăşelul acesta, şi în altele asemenea lui, anii şaptezeci nu au fost aşa cum ni-i reprezentăm noi astăzi sau aşa cum i-am cunoscut eu chiar şi în Vancouver. Băieţii purtau părul mai lung, dar nu fluturându-le pe spate, şi în aer nu părea să plutească cine ştie ce libertinism sfidător.

Unchiul începu prin a mă tachina în legătură cu rugăciunea de la începutul mesei. Pentru că eu n-o spuneam. Aveam treisprezece ani şi locuiam la el şi la mătuşa mea pe perioada cât părinţii mei se aflau în Africa. Nu-mi aplecasem niciodată până atunci capul asupra farfuriei cu mâncare.

— Binecuvântează, Doamne, masa aceasta spre folosul nostru şi pe noi spre a te putea sluji! spuse unchiul Jasper, iar eu am rămas cu furculiţa în aer şi cu înghiţitura de carne şi cartofi nemestecată în gură.

— Eşti surprinsă? zise el după „în numele lui Isus. Amin!”. Voi să ştie dacă părinţii mei spuneau o altă rugăciune, poate la sfârşitul mesei.

— Părinţii mei nu spun nimic, am răspuns.

— Serios? a zis el. Cuvântul fusese rostit cu falsă uimire. Nu pot să cred! Oameni care nu mulţumesc Domnului pentru masă se duc în Africa să se îngrijească de păgâni – ca să vezi!

În Ghana, părinţii mei, care predau la o şcoală, păreau să nu fi dat de niciun păgân. Creştinismul înflorea deconcertant peste tot în jurul lor, chiar şi pe pereţii autobuzelor.

— Părinţii mei sunt unitarieni, am spus – scoţându-mă, cine ştie de ce, de la socoteală.

Unchiul Jasper clătină din cap şi mă rugă să-i explic cuvântul. Nu cumva credeau în Dumnezeul lui Moise? Sau al lui Abraham? Sigur erau evrei. Nu? Şi nici mahomedani, nu?

— Mai degrabă, fiecare om are propria idee despre Dumnezeu, am spus, poate mai ferm decât se aştepta el. Aveam doi fraţi la facultate, care nu păreau să vrea să devină tot unitarieni, aşa că eram obişnuită cu discuţii religioase – şi ateiste – aprinse în jurul mesei de seară.

— Dar părinţii mei cred că e important să faci bine şi să duci o viaţă corectă, am adăugat.

A fost o greşeală. Nu numai că pe chipul unchiului s-a aşternut o expresie neîncrezătoare – sprâncene ridicate, gest de uimire din cap – dar cuvintele pe care tocmai le rostisem mi s-au părut chiar şi mie străine, pompoase şi lipsite de convingere.

Nu fusesem de acord cu plecarea părinţilor mei în Africa. Nu voiam să fiu depozitată – aşa mă exprimasem – la unchiul şi mătuşa. S-ar putea chiar să le fi spus, mult încercaţilor mei părinţi, că faptele lor bune erau nişte tâmpenii. În casa noastră aveam voie să ne exprimăm oricum. Deşi cred că părinţii mei n-ar fi vorbit niciodată despre „fapte bune” sau despre „facere de bine”.

Unchiul fu mulţumit pentru moment. Spuse că trebuia să abandonăm subiectul pentru că el însuşi era nevoit ca, până la ora unu, să se întoarcă la cabinet şi să-şi reia faptele bune.

Probabil că atunci a luat şi mătuşa furculiţa şi a început să mănânce. Trebuie să fi aşteptat până la sfârşitul gâlcevii noastre – poate, mai degrabă, pentru că aşa era deprinsă decât pentru că ar fi speriat-o directeţea mea. Obişnuia să se abţină până când era convinsă că unchiul spusese tot ce avea de spus. Chiar şi dacă îi vorbeam ei în mod nemijlocit, ea aştepta, uitându-se la unchiul să vadă dacă nu voia să-mi dea el răspunsul. Ceea ce spunea până la urmă suna întotdeauna voios, şi mătuşa zâmbea de îndată ce îşi dădea seama că e potrivit să zâmbească, aşa că îmi venea greu să cred că se închidea în sine. La fel de greu îmi venea să mă gândesc că era sora mamei, pentru că

arăta mult mai tânără, mai odihnită şi mai îngrijită, plus că avea înclinaţie spre zâmbetele acelea radioase.

Mama discuta direct cu tata dacă voia cu adevărat să spună ceva, şi asta se întâmpla des. Fraţii mei, chiar şi cel care spunea că se gândeşte să devină musulman ca să poată bate femeile, o ascultau întotdeauna ca pe o autoritate egală cu tata.

„Viaţa lui Dawn este dedicată soţului ei", spusese mama, încercând să păstreze un ton neutru. Sau, mai sec: „Toată viaţa ei se învârteşte în jurul lui."

Era o expresie care se folosea pe vremea aceea, şi nu întotdeauna cu sens depreciativ. Dar nu văzusem niciodată înainte o femeie căreia să i se potrivească atât de bine ca mătuşii Dawn.

Bineînţeles că lucrurile ar fi stat cu totul altfel, spunea mama, dacă ar fi avut copii.

Închipuiţi-vă numai! Copii! Strecurându-se printre picioarele unchiului Jasper, scâncind după un crâmpei din atenţia mamei. Bolnavi, bosumflaţi, întorcând casa cu susul în jos, preferând mâncăruri care lui nu-i plac.

Imposibil! Casa era a lui, el alegea meniul, emisiunile de radio şi de televizor. Indiferent că lucra în cabinet, alături, sau era chemat altundeva, lucrurile trebuiau să fie pregătite în orice moment, aşteptându-l să-şi dea acordul.

Am înţeles încet-încet că un asemenea regim putea fi agreabil. Lingurile şi furculiţele de argint strălucitor, podelele întunecate lustruite, cearşafurile răcoroase – toată această pietate gospodărească era diriguită de mătuşa mea şi desăvârşită de Bernice, fata în casă. Bernice gătea din te miri ce, călca şervetele de şters vase. Toţi ceilalţi doctori din oraş îşi trimiteau cearşafurile la spălătoria chinezească, dar Bernice şi mătuşa Dawn însăşi le întindeau pe ale noastre afară, pe frânghie. Albite de soare, înviorate de vânt,

cearşafurile şi bandajele erau toate mai albe, cu un parfum dulceag. Unchiul era de părere că orezarii foloseau prea mult apret.

— Chinezii, spuse mătuşa cu voce moale, uşor maliţioasă, ca şi cum ar fi trebuit să-şi ceară scuze şi unchiului, şi proprietarilor spălătoriei.

— Orezarii, zise unchiul bătăios.

Bernice era singura care putea să pronunţe cuvântul firesc.

Treptat, am devenit mai puţin fidelă căminului nostru, cu seriozitatea lui intelectuală şi dezordinea fizică. Bineînţeles că era nevoie de toată energia unei femei pentru a păstra în bună stare un asemenea refugiu. Nu-ţi puteai permite să baţi la maşină manifeste unitariene sau să fugi în Africa. (La început spuneam: „Părinţii mei s-au dus *să muncească* în Africa" de fiecare dată când cineva din casa aceasta vorbea despre „fuga" lor. Apoi m-am săturat să-i tot corectez.)

Cuvântul esenţial era „refugiu". „Misiunea cea mai importantă a unei femei e să-i asigure soţului său un refugiu."

A spus mătuşa Dawn cu adevărat aşa ceva? Nu cred. Se ferea să facă afirmaţii. Probabil am citit propoziţia într-una dintre revistele pentru femei pe care le-am găsit în casă. Reviste de soiul celor care mamei îi făceau silă.

Mai întâi am explorat oraşul. Am găsit o bicicletă grea şi veche în fundul garajului şi am scos-o de acolo cu gând să umblu cu ea, fără să-mi treacă prin cap să cer voie. Coborând pe un drum proaspăt aşternut cu pietriş, undeva mai sus de port, am pierdut controlul ghidonului. M-am julit rău la un genunchi şi a trebuit să mă duc la unchiul, în cabinetul lui de lângă casă. Mi-a îngrijit atunci rana cu multă pricepere. Se purta strict profesional, aplicat, cu o blândeţe impersonală. Fără glume. A spus că nu ţinea minte de unde aveau bicicleta aceea – era o vechitură monstruoasă şi înşelătoare, şi, dacă îmi plăcea să

pedalez, puteam să încercăm să facem rost de una decentă. Când m-am mai obişnuit cu noua şcoală şi am ajuns să înţeleg regulile despre ce făceau fetele de acolo când ajungeau la vârsta adolescenţei, mi-am dat seama că mersul pe bicicletă ieşea din discuţie, aşa că n-am mai făcut nimic în sensul ăsta. Ceea ce m-a surprins a fost faptul că unchiul însuşi nu adusese deloc vorba despre buna creştere sau despre ceea ce se cuvine sau nu să facă fetele. În cabinetul lui părea să fi uitat că eram o persoană care avea nevoie să se îndrepte în multe privinţe sau care trebuia îndemnată, mai ales la masa de seară, să copieze purtarea mătuşii Dawn.

„Te-ai cățărat singură pe deal?" a fost reacţia ei când a aflat despre cele întâmplate. „Ce căutai acolo? Nu contează, în curând o să ai prietene."

Avea dreptate, atât în privinţa faptului că aveam să-mi fac câteva prietene, cât şi a felului în care acest lucru avea să limiteze aria mea de activităţi.

Unchiul Jasper nu era numai medic; era medicul prin excelenţă. El fusese cel prin grija căruia se construise spitalul din oraş, deşi refuzase ca acesta să-i poarte numele. În copilărie fusese sărac, dar inteligent, şi predase la şcoală până când îşi putuse permite să meargă la facultate. Adusese copii pe lume şi operase apendicite în bucătării de fermă, unde ajungea cu maşina prin viscol. Asemenea lucruri se întâmplaseră chiar şi în anii cincizeci şi şaizeci. Se ştia că nu renunţa niciodată, că tratase cazuri de infecţie în sânge şi de pneumonie şi că îşi scosese pacienţii la liman pe vremea când medicamentele de azi încă nu se inventaseră.

Dar în cabinet părea un om tare plăcut în comparaţie cu cel care era acasă. Ca şi cum acasă ar fi fost nevoie de un control constant, însă la slujbă nu era necesară o supraveghere atât de atentă, deşi s-ar fi putut crede că lucrurile stăteau mai degrabă invers. Asistenta care lucra cu el nici măcar nu-i vorbea cu vreo consideraţie deosebită –

nu semăna nici pe departe cu mătuşa Dawn. Îşi băgase capul pe uşă în camera unde unchiul îmi pansa julitura şi spusese că pleca acasă mai devreme.

— Va trebui să răspundeţi dumneavoastră la telefon, domnule doctor Cassel. Vă amintiţi că v-am spus, da?

— Ihâm, zisese el.

Bineînţeles, femeia nu mai era tânără, avea poate peste cincizeci de ani, şi femeile de vârsta aceasta puteau să adopte un aer autoritar.

Dar pe mătuşa Dawn nu mi-aş fi imaginat-o niciodată aşa. Părea încremenită într-o tinereţe sfioasă, în care totul se vedea în roz. La începutul şederii mele cu ei, pe vremea când credeam că am dreptul să hoinăresc pe oriunde, intrasem o dată în dormitorul lor, să mă uit la o fotografie a mătuşii de pe noptiera de lângă patul unchiului.

Avea şi acum formele acelea rotunjite şi părul negru ondulat. Dar o parte din păr îi era acoperită în fotografie cu o pălărioară roşie nepotrivită şi purta o pelerină mov. Coborând, o întrebasem ce ţinută fusese aceea, şi ea spusese:

— Care ţinută? A, aceea! A fost costumul meu de asistentă în studenţie.

— Ai fost asistentă?

— O, nu! Mătuşa râsese ca şi cum i-aş fi adus un afront absurd. Am renunţat.

— Aşa l-ai întâlnit pe unchiul Jasper?

— O, nu! El era deja doctor de mulţi ani. L-am cunoscut când am avut apendicele perforat. Stăteam la o prietenă – adică la familia unei prietene aici – şi mi s-a făcut foarte rău, dar n-am ştiut de ce. El m-a diagnosticat şi mi-a scos apendicele. Rostind acestea, mătuşa roşise poate mai mult decât de obicei şi spusese că poate ar fi mai bine să nu intru în dormitor decât după ce ceream voie. Până şi eu înţelesesem că asta însemna niciodată.

— Şi prietena dumitale e încă aici?

— Ei, ştii cum e. Odată ce te măriţi nu mai ai prieteni aşa ca înainte.

Cam pe vremea când scoteam la iveală aceste lucruri am descoperit de asemenea că unchiul Jasper nu era complet lipsit de rude, aşa cum presupusesem. Avea o soră. Făcuse şi ea o carieră reuşită, cel puţin după părerea mea. Era muziciană, violonistă. Se numea Mona – sau sub acest nume devenise cunoscută, deşi numele ei adevărat de botez era Maud. Mona Cassel. Am aflat de existenţa ei cam la jumătate de an după ce venisem în oraş. Într-o zi, în timp ce mă întorceam acasă de la şcoală, am văzut un afiş în vitrina redacţiei ziarului local, care anunţa un concert la sediul primăriei, peste vreo două săptămâni. Trei muzicieni din Toronto. Mona Cassel era doamna înaltă, cu păr cărunt, care ţinea vioara. Când am ajuns acasă i-am povestit mătuşii Dawn despre coincidenţa de nume, şi ea a spus:

— A, da! Trebuie să fie sora unchiului tău.

Apoi adăugă:

— Dar nu aminti de asta aici.

Iar după un moment se simţi, se pare, obligată să dea detalii:

— Unchiului tău nu-i place genul ăla de muzică. Muzica simfonică.

Şi încă.

Îmi spuse că sora era cu câţiva ani mai mare decât unchiul Jasper şi că se întâmplase ceva când fuseseră tineri. Nişte rude ale lor fuseseră de părere că fata trebuia să plece de acasă şi să i se ofere o şansă, pentru că era foarte muzicală. Aşa că ea fusese crescută într-un cu totul alt fel, şi cei doi fraţi nu aveau nimic în comun, şi asta era realmente tot ce ea – mătuşa Dawn – ştia despre ei. Doar că unchiului meu nu i-ar fi plăcut să ştie că ea îmi povestise chiar şi numai atât.

— Nu-i place muzica asta? am spus. Ce fel de muzică îi place?

— Ceva mai de modă veche, s-ar putea spune. Însă în mod sigur nu clasică.

— Beatles?

— O, Doamne!

— Lawrence Welk[28]?

— Nu e treaba noastră să discutăm pe tema asta, nu? N-ar fi trebuit să încep. I-am ignorat replica.

— Deci *dumitale* ce-ţi place?

— Mie-mi place cam orice.

— Trebuie să-ţi placă unele mai mult ca altele.

N-am putut scoate de la ea decât chicotitul acela discret. Un chicotit nervos, mai îngrijorat ca de obicei, dar asemănător celui cu care, de exemplu, îl întreba pe unchiul Jasper dacă-i plăcea mâncarea. El aproape întotdeauna confirma, dar cu anumite amendamente. Era bună, dar puţintel prea condimentată sau puţintel prea fadă. Poate un pic răscoaptă sau, eventual, nu îndeajuns de pătrunsă. O dată spusese „Nu-mi place”, refuzând să dea detalii, iar mătuşii i se stinsese râsul pe buzele strânse într-o eroică stăpânire de sine.

Ce-ar fi putut servi la masa aceea? Îmi vine să zic curry, dar asta poate pentru că tatei nu-i plăcea curry, deşi el nu făcea caz de asta. Unchiul se ridicase şi îşi preparase un sendviş cu unt de arahide – cu atâta ostentaţie, încât păruse într-adevăr să facă mare caz. Indiferent ce o fi servit mătuşa Dawn, cu siguranţă nu fusese o provocare intenţionată. Poate doar ceva puţin mai neobişnuit, care arătase bine în paginile unei reviste. Şi, din câte îmi amintesc, unchiul mâncase tot înainte să-şi dea verdictul. Deci nu fusese împins de foame, ci de nevoia de a-şi proclama, pur şi simplu, refuzul total.

Acum mă gândesc că poate mersese ceva prost la spital în ziua aceea, poate că murise cineva care n-ar fi trebuit să moară – s-ar fi putut ca problema să nu aibă nicio legătură cu mâncarea. Dar nu cred că mătuşa Dawn se gândise la asta – sau, dacă se gândise, nu lăsase să se vadă. Era plină de căinţă.

La vremea aceea, mătuşa Dawn avea o altă problemă, pe care eu n-am înţeles-o decât mai târziu. Problema cuplului vecin. Se mutaseră cam odată cu mine. El era inspectorul şcolar al comitatului, ea preda muzică. Erau poate cam de aceeaşi vârstă cu mătuşa Dawn, mai tineri decât unchiul Jasper. Nici ei nu aveau copii, lucru care îi făcea dispuşi să socializeze, şi se aflau în acea etapă a adaptării la o nouă comunitate în care orice nouă perspectivă pare luminoasă şi uşor de atins. În această stare de spirit, îi invitaseră pe mătuşa Dawn şi pe unchiul Jasper acasă la ei, să bea un pahar împreună. Viaţa socială a mătuşii şi a unchiului era atât de limitată, lucru foarte bine cunoscut în oraş, încât mătuşa Dawn nu era deloc obişnuită să refuze. Aşa că se treziseră că merg în vizită, beau şi stau de vorbă, şi îmi pot imagina că unchiul Jasper se însufleţise şi el, deşi fără să uite de gafa pe care o făcuse mătuşa acceptând invitaţia.

Ea era acum într-o mare dilemă. Înţelegea că, atunci când oamenii te-au invitat în casa lor şi tu te-ai dus, se cuvine să le întorci invitaţia. Să le oferi un pahar de băutură, o ceaşcă de cafea. Nu era nevoie de o masă. Dar ea nu ştia cum să facă nici măcar puţinul care se cuvenea. Unchiul nu le găsise vecinilor nicio vină – pur şi simplu nu-i plăcea să aibă musafiri sub nicio formă.

Apoi, odată cu ştirea pe care i-o adusesem eu, apăru şi posibilitatea unei rezolvări a problemei. Trioul din Toronto – inclusiv, desigur, Mona – concerta la primărie într-o singură seară. Şi se întâmplă să fie exact o seară când unchiul Jasper trebuia să lipsească de acasă până târziu. Era seara adunării generale şi a cinei anuale ale medicilor din comitat. Nu a unui banchet, pentru că soţiile nu erau invitate.

Vecinii aveau de gând să meargă la concert. Ar fi trebuit oricum s-o facă, date fiindu-le profesiile.

Dar fură de acord să se întoarcă şi să-i facă o vizită mătuşii, la o cafea şi o gustare, de îndată ce se încheia concertul. Plus – şi aici mătuşa s-a întins mai mult decât îi era plapuma – ca să-i cunoască pe membrii trioului, care aveau, de asemenea, să se oprească la ea pentru câteva momente.

Nu ştiu cât anume din identitatea Monei Cassel le dezvăluise mătuşa vecinilor. Dacă ar fi avut judecată, nu le-ar fi spus nimic. Şi judecată avea mătuşa din belşug, în aproape toate situaţiile. Sunt convinsă că anunţase că doctorul nu putea fi prezent în seara aceea, însă n-ar fi mers atât de departe încât să le spună că mica reuniune trebuia ţinută în secret. Dar cum s-o ascundă de Bernice, care pleca acasă la vremea cinei şi care sigur ar fi mirosit pregătirile? Nu ştiu. Şi, cel mai important, nu ştiu cum a transmis invitaţia muzicienilor. Ţinuse tot timpul legătura cu Mona? N-aş crede. În mod cert nu-i stătea în fire să-l tragă pe sfoară pe unchiul pe termen lung.

Îmi imaginez că pur şi simplu s-a ambalat foarte tare, a scris un bilet şi l-a dus la hotelul unde urma să stea trioul. N-avea de unde să aibă o adresă din Toronto.

Chiar şi când a intrat în hotel, trebuie să se fi întrebat ce ochi o priveau şi să se fi rugat să nu dea peste director, care îl cunoştea pe soţul ei, ci peste tânăra cea nouă, care era de origine străină şi care s-ar fi putut să nici nu ştie că ea era soţia medicului.

Trebuie să le fi sugerat muzicienilor că nu se aştepta ca ei să stea prea mult. Concertele sunt obositoare, şi trioul urma să plece a doua zi devreme spre un alt oraş.

De ce şi-a asumat riscul acesta? De ce să nu-i fi primit pe vecini singură? E greu de spus. Poate se simţea incapabilă să susţină o conversaţie de una singură. Poate voia să se fudulească puţin în faţa lor. Poate – deşi cu greu îmi vine să cred aşa ceva – voia să facă un gest vag de prietenie sau de

acceptare către cumnata sa, pe care, din câte ştiu, nu o cunoscuse niciodată.

Cred că a umblat năucă la gândul propriilor uneltiri. Ca să nu mai vorbim de pumnii pe care trebuie să-i fi ţinut strânşi şi de rugăciunile din zilele dinainte, când exista pericolul ca unchiul Jasper să afle întâmplător ce punea ea la cale – dacă ar fi întâlnit-o pe profesoara de muzică pe stradă, de pildă, şi ea l-ar fi copleşit cu mulţumiri şi i-ar fi spus că abia aştepta.

Muzicienii nu erau atât de obosiţi după concert cum ar fi fost poate de aşteptat. Şi nici atât de descurajaţi de numărul mic al ascultătorilor din sala primăriei, care probabil nu-i surprinsese. Entuziasmul invitaţilor din vecini şi căldura sufrageriei (sediul primăriei fusese aproape îngheţat), ca şi sclipirile draperiilor de catifea vişinie, care ziua aveau o culoare roşcată fără viaţă, dar care arătau sărbătoreşte după lăsarea întunericului – toate aceste lucruri îi înviorară probabil. Vremea mohorâtă de afară le oferea termen de comparaţie, iar cafeaua îi încălzi pe străinii aceştia exotici, însă zgribuliţi. Ca să nu mai vorbim de vinul de xeres de după cafea. Xeres sau porto în pahare de cristal de forma şi dimensiunea potrivită, plus prăjiturele presărate cu nucă de cocos pisată, fursecuri cu unt în formă de romburi şi de semiluni, napolitane cu ciocolată. Eu însămi nu văzusem niciodată aşa ceva. Părinţii mei dădeau genul de petreceri la care oamenii mănâncă chili[29] din oale de lut.

Mătuşa Dawn purta o rochie cu croială modestă, din crep de culoarea pielii. Era genul de rochie purtată eventual de o femeie mai în vârstă, care ar fi putut-o face să arate decent cu ajutorul unor detalii decorative, dar în care mătuşa avea, parcă fără să vrea, aerul că participă la o sărbătoare niţeluş deocheată. Soţia vecinului era de asemenea îmbrăcată de ocazie, poate un pic mai mult decât o

cereau împrejurările. Violoncelistul scund şi gros purta un costum negru în care ar fi arătat ca un cioclu dacă nu l-ar fi salvat papionul de la gât, iar pianista, care era soţia lui, îmbrăcase o rochie neagră prea plină de volănaşe pentru silueta ei planturoasă. Dar Mona Cassel strălucea ca luna într-o rochie dreaptă din material argintiu. Avea oase late şi un nas mare ca al fratelui ei.

Mătuşa Dawn chemase probabil pe cineva să acordeze pianul, aşa că muzicienii nu se mai dezlipiră de el. (Şi, dacă vi se pare ciudat că în casa aceasta exista un pian, dată fiind părerea unchiului despre muzică, aşa cum se va dezvălui ea curând, pot doar să spun că fiecare casă de un anumit rang avea un pian în perioada aceea.)

Soţia vecinului ceru *Eine kleine Nachtmusic,* şi eu am susţinut-o, dându-mi oarece ifose. Adevărul era că nu cunoşteam bucata, ci numai titlul, de când studiasem germana la şcoala din Toronto.

Apoi vecinul ceru şi el ceva, şi muzicienii cântară, şi, la sfârşit, el îşi ceru scuze în faţa mătuşii Dawn că fusese atât de nepoliticos şi se repezise să ceară piesa lui preferată înainte ca gazda să fi avut prilejul să o ceară pe a ei.

Mătuşa Dawn spuse „O, nu", să nu-şi facă griji de ea, ei îi plăcea orice. Şi dispăru sub un strat impresionant de roşeaţă. Nu ştiu dacă o interesa câtuşi de puţin muzica, dar în mod sigur arăta emoţionată de ceva. Poate de faptul că era personal responsabilă de momentele acestea, de această revărsare de delicii.

Putuse oare să uite – cum ar fi putut? Întâlnirea medicilor din comitat, cina anuală şi alegerea comitetului de conducere se terminau de obicei la zece şi jumătate. Era deja ora unsprezece.

Prea târziu, prea târziu am observat amândouă.

Uşa de afară se deschide, apoi cea care dă în vestibul şi, fără obişnuitul răgaz în care îşi scoate

ghetele şi paltonul sau fularul, unchiul intră cu paşi mari în sufragerie.

Muzicienii, aflaţi în mijlocul unei piese, nu se opresc. Vecinii îl salută pe unchiul veseli, dar cu voce scăzută, ca să nu deranjeze interpreţii. El arată de două ori mai mare cu paltonul încă nedescheiat, cu fularul desfăcut la gât şi ghetele în picioare. Priveşte furios, dar nu la cineva anume, nici măcar la soţia sa.

Şi nici ea nu se uită la el. A început să strângă farfuriile de pe masa de alături, punându-le una peste alta, fără să mai observe măcar că pe unele sunt încă prăjiturele, care vor fi strivite şi sfărâmate.

Fără grabă şi fără să se oprească, unchiul traversează camera de zi, apoi sufrageria şi intră pe uşile batante în bucătărie.

Pianista rămâne cu mâinile tăcute pe claviatură, iar violoncelistul s-a oprit. Violonista continuă singură. Habar n-am, nici măcar acum, dacă aşa trebuia cântată piesa sau dacă ea îl sfida intenţionat. N-a ridicat nici o clipă privirea, din câte îmi amintesc, ca să se uite la omul acesta furios. Capul ei mare, cărunt, asemănător cu al lui, dar mai bătut de intemperii, tremură puţin, dar poate că tremurase de la bun început.

El se întoarce, cu o farfurie plină cu iahnie de fasole cu carne. Probabil a deschis chiar atunci o conservă şi i-a răsturnat conţinutul rece în farfurie. N-a catadicsit să-şi scoată paltonul. Şi, tot fără să se uite la nimeni, dar făcând mare hărmălaie cu furculiţa, mănâncă de parcă ar fi singur – şi flămând. Ai zice că n-a fost fărâmă de mâncare la adunarea şi cina anuală.

Nu l-am văzut niciodată mâncând aşa. Manierele lui la masă fuseseră întotdeauna arogante, dar decente.

Piesa pe care o cântă sora sa se încheie, probabil pentru că a ajuns la final. Unchiul nu şi-a terminat încă porţia de fasole. Vecinii s-au retras în vestibul,

s-au înfofolit în hainele de afară şi şi-au vârât o dată capul pe uşă ca să-şi exprime noianul de mulţumiri, disperaţi să iasă din casă.

Iar acum pleacă şi muzicienii, deşi nu chiar atât de grăbiţi. La urma urmei, instrumentele trebuie aşezate în suporturi cu grijă, nu pot fi pur şi simplu aruncate înăuntru. Fac gesturile lor obişnuite probabil, metodice, şi apoi dispar şi ei. Nu-mi amintesc nimic din ceea ce s-a spus sau dacă mătuşa Dawn şi-a venit suficient în fire ca să le mulţumească ori să-i conducă până la uşă. Eu nu pot să le dau atenţie pentru că unchiul Jasper s-a apucat să vorbească foarte tare, şi persoana cu care vorbeşte sunt eu. Cred că îmi amintesc cum violonista îi aruncă o privire chiar în clipa când el începe să peroreze. O privire pe care el o ignoră complet sau poate nici n-o vede. Nu e o privire furioasă, cum ar fi de aşteptat, şi nici măcar uimită. Femeia e doar cumplit de obosită, iar faţa îi e mai albă ca varul.

— Spune-mi, zice unchiul, adresându-mi-se ca şi cum nimeni altcineva n-ar mai fi în încăpere, spune-mi, părinţilor tăi le place chestia asta? Vreau să spun, genul ăsta de muzică? Concerte şi de-astea? Dau vreodată bani ca să stea jos două ore şi să-şi turtească fundul ascultând ceva ce n-ar mai fi în stare să recunoască a doua zi? Dau bani ca să comită pur şi simplu o înşelăciune? I-ai văzut vreodată făcând aşa ceva?

Am spus nu, şi acesta era adevărul. Nu-i văzusem niciodată mergând la concerte, deşi în general erau pentru.

— Vezi? Părinţii tăi au prea mult bun-simţ. Prea mult bun-simţ ca să facă parte din mulţimea asta de oameni care se agită şi bat din palme, şi fac pe nebunii de parcă ar asista la minunea lumii. Ştii la ce fel de oameni mă refer, nu? Nişte mincinoşi. O şleahtă de derbedei. Totul numai ca să se dea drept aristocraţi. Sau, mai probabil, cedând în faţa nevoii

nevestelor de a se da drept aristocrate. Să nu uiţi asta când ai să ieşi în lume, bine?

Am fost de acord să nu uit. Nu mă mira prea mult ceea ce-mi spusese. O mulţime de oameni gândeau aşa. Era o seamă de lucruri pe care bărbaţii le detestau. Sau cu care nu aveau ce face, după cum spuneau ei. Şi asta era perfect adevărat. Nu aveau ce face cu ele, deci le detestau. Poate că acelaşi sentiment aveam şi eu faţă de algebră – mă îndoiam foarte tare că avea să-mi folosească vreodată la ceva.

Dar nu mergeam atât de departe încât să-mi doresc s-o văd dispărând de pe faţa pământului.

Când am coborât a doua zi de dimineaţă, unchiul Jasper plecase deja. Bernice spăla vase în bucătărie, iar mătuşa Dawn punea la loc paharele de cristal în vitrina cu bibelouri. Îmi zâmbi, dar mâinile îi tremurau uşor, aşa că paharele scoteau un clinchet subţire de avertizare.

— Căminul unui bărbat e castelul lui, spuse ea.

— E un joc de cuvinte, am spus, ca s-o înveselesc. Castelul Cassel[{30}].

Ea zâmbi din nou, dar nu cred că-şi dăduse seama vreo clipă despre ce vorbeam.

— Când ai să-i scrii mamei tale, în Ghana… spuse ea, cred că n-ar trebui să-i povesteşti… vreau să spun, mă gândeam dacă ar fi bine să-i povesteşti despre mica neplăcere pe care am avut-o aici ieri seară. Adică, am sentimentul că ar părea trivial şi cam egoist din partea noastră, când ea vede atâtea necazuri adevărate şi oameni care mor de foame, şi chestii de genul ăsta.

Am înţeles. Nu m-am mai obosit să spun că până la ora aceea nu existaseră cazuri de moarte prin inaniţie în Ghana[{31}].

Oricum, doar în prima lună le trimisesem părinţilor mei scrisori pline de descrieri sarcastice şi de plângeri. Acum, totul devenise prea complicat ca să-l pot descrie.

După conversaţia noastră despre muzică, atenţia unchiului Jasper faţă de mine deveni mai respectuoasă. Îmi asculta părerile despre sistemul medical universal gratuit ca şi cum ar fi fost ale mele, nu preluate de la părinţii mei. O dată mi-a spus că era o plăcere să aibă o persoană inteligentă cu care să discute la masă. Mătuşa a confirmat că da, aşa era. Spusese asta numai ca să se facă plăcută şi, când unchiul a râs într-un anumit fel, s-a înroşit toată. O ducea greu, dar de Sfântul Valentin era deja iertată şi primi un pandantiv de heliotrop care o făcu să zâmbească şi în acelaşi timp să întoarcă ochii într-o parte, pentru a vărsa câteva lacrimi de uşurare.

Paloarea ca de ceară a Monei, oasele care-i ieşeau prin piele, nu întru totul ascunse de rochia argintie, erau poate semne de boală. Moartea ei fu menţionată în primăvara aceea în ziarul local, care aminti şi de concertul de la primărie. Fu retipărit un necrolog dintr-o gazetă din Toronto, cu scurta descriere a unei cariere ce părea să fi fost suficientă pentru a o susţine financiar, chiar dacă nu şi remarcabilă. Unchiul Jasper se arătă mirat – nu de moartea ei, ci de faptul că nu avea să fie înmormântată la Toronto. Slujba de îngropăciune şi ceremonia ca atare aveau să se ţină la biserica Osana, care se afla la câţiva kilometri spre nord de oraş, printre fermele risipite de la ţară. În copilăria unchiului Jasper şi a Monei / Maud, aceasta fusese biserica familiei lor, şi era anglicană. Unchiul şi mătuşa frecventau acum biserica unită, ca majoritatea oamenilor înstăriţi din oraş. Enoriaşii Bisericii Unite erau credincioşi fideli, dar nu considerau că trebuie să ajungi la slujbă în fiecare duminică şi nu credeau că Dumnezeu s-ar fi împotrivit să bei un păhărel din când în când. (Bernice, fata în casă, mergea la o altă biserică, şi cânta acolo la orgă. Congregaţia aceea era mică şi ciudată – lăsau broşuri pe scările de la intrare ale

caselor din oraş, cu liste de oameni care aveau să ajungă în iad. Nu localnici, ci personaje cunoscute, precum Pierre Trudeau[32].)

— În biserica Osana nici măcar nu se mai ţin slujbe, spuse unchiul Jasper. Ce sens are s-o aducă până aici? Nici n-aş fi crezut că le dă voie să facă aşa ceva.

Dar se dovedi că biserica era deschisă, de fapt, în mod regulat. Celor care o ştiau din copilărie le plăcea s-o folosească pentru înmormântări, şi uneori copiii lor se căsătoreau acolo. Înăuntru era bine întreţinută, graţie unei moşteniri considerabile, şi sistemul de încălzire fusese modernizat.

Eu şi mătuşa Dawn am ajuns acolo cu maşina ei. Unchiul Jasper avusese treabă până în ultimul moment.

Nu mai fusesem niciodată la o înmormântare. Părinţii mei ar fi fost de părere că un copil nu trebuie să treacă printr-o asemenea experienţă, chiar dacă în cercul lor – din câte par să-mi amintesc – ea era considerată o celebrare a vieţii.

Mătuşa Dawn nu era îmbrăcată în negru, aşa cum mă aşteptam. Purta un costum lila şi o haină scurtă de astrahan, cu o tocă asortată, tot de miel. Arăta foarte drăguţă şi părea să fie într-o bună dispoziţie pe care abia reuşea să şi-o înfrâneze.

Ghimpele fusese scos – ghimpele din coasta unchiului Jasper – şi asta nu putea s-o facă altfel decât fericită.

Unele dintre ideile mele se schimbaseră de când locuiam cu unchiul şi mătuşa. De exemplu, nu mai eram atât de tolerantă faţă de oameni ca Mona. Sau faţă de Mona însăşi, de muzica şi de cariera ei. Nu credeam că era – sau fusese – o ciudată, dar înţelegeam de ce unii oameni o puteau judeca astfel. Nu era vorba doar de oasele ei late şi de nasul mare şi alb, doar de vioară şi de modul oarecum ridicol în care trebuia ţinută – era vorba

de muzica însăşi şi de devotamentul ei faţă de muzică. Ca femeie, devotamentul faţă de orice te putea face să pari ridicolă.

Nu vreau să spun că fusesem pe de-a-ntregul cucerită de modul de a gândi al unchiului Jasper – doar că nu mi se mai părea atât de străin ca altădată. Într-o duminică dimineaţă devreme, strecurându-mă pe lângă uşa închisă a camerei în care dormeau unchiul şi mătuşa, auzisem nişte sunete cum nu mai ştiusem până atunci pe nimeni – inclusiv pe părinţii mei – să scoată, un soi de mârâieli şi de schelălăituri plăcute, ce sugerau o complicitate şi un abandon care m-au tulburat şi m-au ros în taină.

— N-aş crede să vină prea multă lume din Toronto până aici, spuse mătuşa Dawn. Nici măcar Gibsonii n-au să fie în stare să vină. El are o întâlnire, iar ea nu poate să-şi cheme elevii în altă zi.

Gibsonii erau vecinii de alături. Prietenia continuase, dar într-o notă mai rezervată, fără vizite reciproce.

O colegă de la şcoală îmi spusese:

— Stai să vezi când o să te pună să te uiţi la ea pentru ultima dată. Eu, când m-am uitat la bunică-mea, am leşinat.

Nu auzisem despre „uitatul pentru ultima dată”, dar mi-am închipuit ce trebuia să fie. Am hotărât că aveam să mijesc ochii şi să mă prefac doar că privesc.

— Măcar de nu s-ar simţi în biserică mirosul ăla stătut, spuse mătuşa Dawn. Îl deranjează întotdeauna pe unchiul tău la sinusuri.

Nu era însă niciun miros stătut şi nicio igrasie posomorâtă nu se infiltra printre pietrele zidurilor sau ale podelei. Cineva se trezise probabil dimineaţă devreme şi pornise căldura.

Rândurile de scaune erau aproape pline.

— Văd că au venit o mulţime de pacienţi de-ai unchiului tău, spuse încet mătuşa Dawn. Drăguţ

din partea lor! N-ar face asta pentru niciun alt doctor din oraş.

Organista cânta o piesă pe care o ştiam bine. O fată care îmi fusese prietenă în Toronto o cântase la un concert de Paşte. *Herz und Mund und Tat und Leben.*

Femeia de la orgă era pianista care cântase în scurtul concert neterminat de acasă de la unchiul. Violoncelistul şedea pe unul dintre locurile din cor, în apropiere. Probabil avea să cânte mai târziu.

Ne aşezaserăm şi ascultam de puţină vreme, când în spatele bisericii s-a produs o agitaţie discretă. Eu nu m-am întors să mă uit pentru că tocmai observasem cutia lustruită de lemn întunecat, aşezată transversal puţin mai jos de altar. Sicriul. Unii oameni îi spuneau cosciug. Era închis. În afară de cazul când cineva l-ar fi deschis la un moment dat, n-aveam de ce să-mi fac griji în legătură cu „uitatul pentru ultima dată". Chiar şi aşa, mi-am imaginat-o pe Mona înăuntru. Nasul mare şi osos avântat în sus, carnea împuţinată, pleoapele închise, nemişcate. M-am străduit să-mi fixez imaginea aceea în prim-planul minţii, până când m-am simţit suficient de tare ca să nu-mi provoace greaţă.

Mătuşa Dawn nu se întorsese nici ea să vadă ce se întâmpla în spatele nostru.

Pricina acelei mici tulburări se apropie pe coridorul dintre bănci şi se dovedi a fi unchiul Jasper. Nu se opri însă la rândul unde eu şi mătuşa Dawn îi păstrasem un loc. Trecu mai departe fără să clipească, cu pas respectuos, dar hotărât. Şi îl însoţea cineva.

Fata în casă, Bernice. Era îmbrăcată elegant, cu un costum bleumarin şi o pălărie asortată, împodobită cu un mic bucheţel de flori. Nu se uita la noi şi nici la nimeni altcineva. Avea obrajii îmbujoraţi şi buzele strânse.

Nici mătuşa Dawn nu se uita la nimeni. În momentul acela îşi făcea de lucru cu cartea de

imnuri pe care o scosese din buzunarul locului din faţă.

Unchiul Jasper nu se opri la sicriu: o conduse pe Bernice la orgă. Melodia înregistră un fel de bufnitură ciudată, de surpriză. Urmă un bâzâit, o pauză, o tăcere, întreruptă doar de foşnetul oamenilor aşezaţi în sală, care întindeau capetele să vadă ce se petrecea.

Pianista care cântase la orgă şi violoncelistul plecaseră. Probabil exista vreo uşă undeva sus pe care putuseră să fugă. Unchiul Jasper o aşezase pe Bernice în locul femeii.

Când Bernice începu să cânte, unchiul păşi în faţă şi făcu un gest către public. Ridicaţi-vă şi cântaţi însemna, şi câţiva oameni se ridicară. Apoi mai mulţi. Apoi toţi.

Îşi răsfoiră foşnind cărţile de imnuri, dar majoritatea începură să cânte încă înainte să găsească textul: *The Old Rugged Cross*[33].

Unchiul Jasper şi-a încheiat misiunea. Poate să se întoarcă şi să-şi ocupe locul pe care i l-am păstrat.

Doar că există o problemă. Un lucru pe care nu l-a anticipat.

Aceasta este o biserică anglicană. În biserica unită cu care e obişnuit unchiul, membrii corului intră pe o uşă din spatele amvonului şi se aşază în formaţie înainte să apară preotul, ca să poată privi adunarea enoriaşilor cu aerul acela de iată-suntem-toţi-o-mare-familie. Apoi vine şi pastorul, semn că slujba poate să înceapă. Dar în biserica anglicană, cântăreţii înaintează pe coridorul dintre bănci, venind din spatele bisericii şi cântând, ceea ce e în sine un spectacol – anonim, dar plin de gravitate. Îşi ridică ochii din cărţi numai ca să privească înainte spre altar şi par transpuşi, detaşaţi cumva de personalităţile lor de zi cu zi şi nu tocmai conştienţi de prezenţa rudelor, a vecinilor sau a oricui altcuiva în sală.

Cântăreţii vin deci pe coridorul dintre bănci, cântând *The Old Rugged Cross,* ca toată lumea – probabil, unchiul Jasper a vorbit cu ei înainte. Poate i-a păcălit că era cântecul preferat al moartei.

E o problemă de spaţiu şi de trupuri. Din cauza coriştilor de pe interval, unchiul nu are nicio şansă să se întoarcă la locul lui. E la strâmtoare.

Nu-i rămâne decât un singur lucru de făcut, şi încă repede, aşa că asta şi face. Cântăreţii nu au ajuns încă la primul şir de bănci, drept care el se înghesuie acolo. Oamenii de lângă el, sculaţi în picioare, sunt surprinşi, dar îi fac loc. Atât cât pot. Din întâmplare, sunt toţi corpolenţi, iar el e un bărbat solid, deşi nu-i deloc gras.

Voi iubi crucea veche, asprită,
Până viaţa-mi opri-voi din goană.
Credincios voi rămâne pe veci vechii cruci
Şi-am s-o schimb într-o zi pe-o coroană.

Asta cântă unchiul meu, cu mare zel, în spaţiul care i s-a oferit. Nu se poate răsuci cu faţa spre altar, cât trebuie să privească afară din rând, spre profilurile coriştilor care trec pe lângă el. Şi, fără voia sa, pare oarecum prizonier acolo. Totul a mers bine, şi totuşi nu chiar aşa cum şi-a imaginat el. Chiar şi după ce se încheie cântecul, el rămâne în locul acela, se aşază acolo, înghesuindu-se cât poate alături de oamenii de pe bancă. Poate i se pare că, dacă s-ar ridica şi ar lua-o înapoi pe interval până la noi, ar strica tot efectul.

Mătuşa Dawn n-a cântat, pentru că n-a găsit pagina din cartea de imnuri. Şi se pare că n-a fost în stare să se ia pur şi simplu după ceilalţi, aşa cum am făcut eu.

Sau poate a surprins umbra dezamăgirii pe chipul unchiului Jasper încă înainte ca el însuşi să devină conştient de ea.

Sau poate şi-a dat seama că, pentru prima dată, nu-i pasă. Nu-i pasă nici s-o pici cu ceară.

— Să ne rugăm, spune preotul.

MÂNDRIE

Unora le iese totul pe dos. Cum aş putea să explic mai bine? Sunt cei care par să aibă totul împotriva lor – că sunt trei inconveniente sau douăzeci nici nu mai contează – şi care oricum cad în picioare. Comit gafe de la bun început – fac în pantaloni în clasa a doua, de pildă – şi apoi îşi trăiesc toată viaţa într-un orăşel ca al nostru, unde nimic nu se uită (şi, de fapt, orice orăşel pe lumea asta e aşa), şi se descurcă, se dovedesc a fi nişte persoane deschise şi joviale, care susţin fără pic de ipocrizie că n-ar vrea pentru nimic în lume să trăiască în altă parte decât aici.

Cu alţii, lucrurile stau altfel. Aceştia nu se mută din oraş, deşi parcă asta ar trebui să facă. Pentru binele lor, s-ar zice. Groapa pe care au început să şi-o sape din tinereţe – şi care în niciun caz nu e atât de vizibilă ca pată de pe fundul pantalonilor celorlalţi – se adânceşte treptat, şi ei sapă într-una, chiar exagerând uneori, dacă au şansa să nu fie observaţi.

Lucrurile s-au schimbat azi, bineînţeles. Psihologii au devenit accesibili. Există bunăvoinţă şi înţelegere. Viaţa e mai grea pentru unii, ni se spune. Nu e vina lor, chiar dacă loviturile pe care le primesc sunt cu totul imaginare. Ele sunt resimţite la fel de puternic în ambele cazuri.

Dar cu orice se poate face ceva, dacă vrei cu adevărat.

*

Oneida, oricum, nu a mers la şcoală cu noi, toţi ceilalţi. Adică nu s-ar fi putut întâmpla acolo ceva care s-o deraieze pentru totdeauna. A fost la o şcoală de fete, o şcoală privată, despre care nu ţin minte cum se numea – asta presupunând că am ştiut vreodată. Nici măcar pe timpul verii n-o

vedeam prea des. Am impresia că familia ei se ducea la o cabană pe malul lacului Simcoe[34]. Aveau o grămadă de bani – atât de mulţi, de fapt, încât nu se puteau compara cu nimeni altcineva în oraş, nici măcar cu cei înstăriţi.

Oneida era un nume neobişnuit – şi este încă – şi n-a prins aici la noi. Nume indian, am aflat mai târziu. Probabil, alegerea mamei ei. Mama a murit când ea, Oneida, era adolescentă. Cred că tatăl ei o striga Ida.

Am avut cândva toate hârtiile, mormane de documente pentru istoria oraşului la care lucram. Dar chiar şi acolo erau goluri. Nu exista nicio explicaţie mulţumitoare a felului în care dispăruseră banii. Dar nici n-a fost nevoie. Pe vremea aceea, gura lumii era suficientă. Ce nu se bagă de regulă în seamă e felul în care gura lumii, oricât de gălăgioasă, se stinge cu timpul.

Tatăl Idei era directorul băncii. Chiar şi în timpurile acelea, bancherii veneau şi plecau, probabil ca să nu se împrietenească prea tare cu clienţii. Dar familia Jantzen îşi avea stilul ei de viaţă în oraş de prea multă vreme ca să poată fi supusă vreunor reglementări, sau cel puţin aşa părea. Horace Jantzen arăta cu siguranţă a om născut să conducă. O barbă albă deasă – în ciuda faptului că, dacă e să te iei după fotografii, bărbile nu mai erau la modă de pe vremea Primului Război Mondial – o înălţime respectabilă, un stomac de fier şi o expresie mătăhăloasă.

Chiar şi în dificilul deceniu al patrulea, oamenii aveau idei. Închisorile se deschideau ca să ofere adăpost celor care urmau liniile de cale ferată[35], dar, fără îndoială, chiar şi unii dintre aceştia aveau în cap idei menite să le aducă un milion de dolari.

Iar în zilele acelea, un milion de dolari era un milion de dolari.

Nu orice vagabond de pe trenuri a intrat însă în bancă să stea de vorbă cu Horace Jantzen. Cine ştie dacă fusese un singur om sau un grup. Poate

un străin sau poate un prieten al unor prieteni. Bine îmbrăcat şi arătând absolut credibil, cu siguranţă.

Horace punea preţ pe aparenţe şi nu era prost, deşi poate n-a mirosit atât de iute pe cât ar fi trebuit că nu era lucru curat la mijloc.

Ideea avansată fusese resuscitarea maşinilor propulsate de forţa aburului, care existaseră la începutul secolului. E posibil ca Horace Jantzen să fi deţinut el însuşi una cândva, căci avea o slăbiciune pentru ele. Modelul cel nou ar fi fost o versiune îmbunătăţită, bineînţeles, şi ar fi avut avantajul de a fi foarte economic şi mult mai silenţios.

Nu cunosc amănuntele, pentru că la vremea respectivă eram la liceu. Dar îmi pot imagina vorbele care transpiraseră, ironiile, entuziasmul şi ştirea care a ajuns apoi la urechile localnicilor că nişte antreprenori din Toronto sau Windsor, sau Kitchener se pregăteau să se instaleze în oraş. Nişte mahări, spuneau oamenii, în timp ce alţii întrebau dacă aveau cu ce să garanteze.

Aveau, într-adevăr, căci banca le acordase împrumutul. Fusese decizia lui Jantzen, şi nu era clar dacă nu cumva îşi investise şi propriii bani în afacere. Poate că da, dar ulterior ieşise la iveală că băgase mâna prea adânc în fondurile băncii, gândindu-se, fără îndoială, că putea să le returneze mai târziu, fără ca cineva să afle. Poate că legile nu erau atât de stricte pe atunci. Au fost într-adevăr angajaţi nişte oameni, şi vechiul grajd care închiria cai a fost debarasat ca să facă loc operaţiunilor pe care ei aveau să le desfăşoare. Şi aici amintirile mele încep să se estompeze, pentru că am absolvit liceul şi a trebuit să mă gândesc cum să-mi câştig existenţa, în măsura posibilului. Defectul meu de vorbire, chiar şi cu buza cusută, excludea orice slujbă care mi-ar fi cerut să vorbesc mult, aşa că m-am decis asupra contabilităţii, şi asta a însemnat că am plecat din oraş ca să-mi fac ucenicia la un birou din Goderich. Când m-am întors, afacerea

maşinii cu abur era pomenită cu dispreţ de către cei care fuseseră împotriva ei şi deloc de către cei care o susţinuseră. Străinii veniţi în oraş care o susţinuseră sus şi tare dispăruseră.

Banca pierduse o mulţime de bani.

S-a vorbit nu de înşelăciune, ci de proastă gestiune. Cineva trebuia pedepsit. Un director obişnuit ar fi fost dat afară, dar, pentru că era vorba de Horace Jantzen, măsura aceasta s-a evitat. Ceea ce s-a întâmplat cu el a fost aproape mai rău. L-au trimis director de bancă în orăşelul Hawksburg, cam la zece kilometri mai sus pe şosea. Până atunci, acolo nu existase niciun director, pentru că n-ar fi fost necesar. Erau doar o casieră-şefă şi o casieră obişnuită în subordinea ei.

Bineînţeles că el ar fi putut să refuze, dar mândria, cum s-a spus atunci, nu i-a dat voie. Mândria l-a făcut să se lase dus în fiecare dimineaţă cu maşina, preţ de zece kilometri, ca să stea în spatele unui paravan de scânduri ieftine lăcuite, fără un birou propriu-zis. Şedea acolo şi nu făcea nimic până când venea vremea să fie luat acasă.

Şoferul era fiica lui. Şi, la un moment dat în cursul acestor ani când l-a condus pe tatăl ei, Ida s-a transformat în Oneida. Avea în sfârşit ceva de făcut. N-a început însă să se ocupe de gospodărie, pentru că nu puteau să-i dea drumul doamnei Birch. Ăsta era un mod de a prezenta lucrurile. Un altul era că nu o plătiseră niciodată pe doamna Birch suficient pentru ca femeia să nu ajungă la azil – presupunând că luaseră vreodată în considerare ideea de a-i da drumul.

Când mi-i imaginez pe Oneida şi pe tatăl ei în aceste călătorii până la Hawksburg şi înapoi, îl văd pe el aşezat pe bancheta din spate şi pe ea în faţă, ca o şoferiţă de meserie. Poate că el era prea trupeş ca să stea lângă ea. Sau poate că avea nevoie de spaţiu pentru barbă. Oneida nu are un aer de fiinţă persecutată sau nefericită că face munca asta, şi

nici tatăl ei nu arată de fapt nefericit. Demnitate – asta avea bătrânul, foarte multă demnitate. Ea avea altceva. Când intra într-un magazin sau mergea pur şi simplu pe stradă, în jurul ei părea să se formeze un mic spaţiu, disponibil pentru orice ar fi vrut ea să facă sau pentru saluturile pe care le-ar fi adresat. Părea atunci puţin agitată, dar binevoitoare, gata să râdă puţintel de situaţie sau de ea însăşi. Bineînţeles că avea silueta aceea frumoasă şi arăta bine, cu tenul şi părul blond care-ţi luau ochii.

Aşa că ar putea părea ciudat că mi-era milă de ea, cum plutea toată la suprafaţa lucrurilor, atât de încrezătoare.

Mie – să-mi fie milă de cineva!

Apoi veni războiul, şi lucrurile părură să se schimbe peste noapte. Vagabonzii nu mai mergeau după trenuri. Erau acum slujbe destule, şi bărbaţii tineri nu mai căutau de lucru şi nu mai făceau autostopul pe şosele, ci apăreau peste tot în uniformele lor albastru-tern sau kaki. Mama spunea că aveam noroc că sunt aşa cum sunt, şi cred că avea dreptate, dar am rugat-o să nu spună asta în faţa altora. Mă întorsesem din Goderich, îmi terminasem ucenicia, şi am căpătat imediat de lucru – ţineam registrele la magazinul general Krebs's. Bineînţeles, s-ar fi putut spune, şi probabil s-a spus, că primisem slujba pentru că mama lucra acolo la raionul de textile, dar tot cam pe atunci se nimerise ca tânărul director al magazinului, Kenny Krebs, să plece să se înroleze aviator şi să fie ucis într-un zbor de antrenament.

Veneau veşti teribile ca aceasta, dar în acelaşi timp era o energie bine-venită peste tot, şi oamenii umblau prin oraş cu bani în buzunare. Mă simţeam separat de băieţii tineri de vârsta mea, dar faptul acesta nu era, într-un fel, nimic nou. Şi erau şi alţii în aceeaşi barcă. Fiii de fermieri fuseseră scutiţi de serviciul militar ca să aibă grijă de recoltă şi de animale. Ştiam pe câte unii care profitaseră de

această scutire cu toate că aveau argaţi. Ştiam că dacă m-ar fi întrebat cineva de ce nu sunt în armată ar fi însemnat că glumeşte. Şi aveam pregătit răspunsul că trebuia să mă îngrijesc de registre. Registrele de la Krebs's şi, curând, şi altele. Trebuia să am grijă de cifre. Încă nu se încetăţenise ideea că femeile puteau face aşa ceva. Nici măcar până la sfârşitul războiului, deşi la vremea aceea ele ţineau deja, de ceva timp, o parte din registre. Pentru servicii cu adevărat de calitate se credea că e nevoie de un bărbat.

Mă întreb uneori: „De ce o buză de iepure aranjată decent, chiar dacă nu foarte isteţ, şi o voce care suna oarecum aparte, dar putea fi înţeleasă, au fost de ajuns ca să mă ţină acasă?" Probabil că primisem ordinul de înrolare, probabil fusesem la doctor să-mi iau dispensa – pur şi simplu nu-mi amintesc. Oare eram atât de obişnuit să fiu scutit de una sau de alta încât am considerat şi această scutire, ca multe alte lucruri, de la sine înţeleasă?

Poate îi spuneam eu mamei să nu vorbească despre anumite subiecte, dar ceea ce spunea ea nu avea, de obicei, prea mare importanţă pentru mine. Ea vedea invariabil jumătatea plină a paharului. Ştiam că din cauza mea îi era frică să mai aibă copii şi că pierduse o dată un bărbat interesat de ea fiindcă îi vorbise despre asta. Dar nu-mi trecea prin cap să simt milă faţă de vreunul din noi. Nu-mi lipseau nici tatăl meu, mort înainte ca eu să fi apucat să-l văd, nici prietena pe care aş fi putut-o avea dacă aş fi arătat altfel, nici scurtul moment de fudulie al plecării la război.

Eu şi mama aveam mâncăruri pe care ne plăcea să le mâncăm la cină, emisiuni de radio pe care ne plăcea să le ascultăm şi, întotdeauna, ştirile BBC de peste ocean înainte de culcare. Ochii mamei luceau când îi asculta pe rege sau pe Winston Churchill. Am dus-o să vadă filmul *Doamna Miniver*[36], şi a fost impresionată şi de el. Dramele ne umpleau viaţa – fictive sau reale. Evacuarea de

la Dunkerque, comportamentul curajos al familiei regale, bombardarea Londrei noapte de noapte şi Big Ben care suna în continuare să anunţe ştirile-i sumbre[37]. Nave pierdute pe mare şi apoi teribila lovitură, un vas de pasageri, un feribot, scufundat între Canada şi Newfoundland[38], foarte aproape de ţărmul nostru.

În noaptea aceea n-am putut să dorm şi m-am plimbat pe străzile oraşului. Trebuia să mă gândesc la oamenii dispăruţi pe fundul mării. Femei bătrâne şi femei aproape bătrâne, ca mama mea, care continuau să împletească. Vreun copilaş chinuit de o durere de dinţi. Alţi pasageri care-şi petrecuseră ultima jumătate de oră înainte de scufundarea vasului plângându-se de rău de mare. Aveam o senzaţie foarte stranie, care era în parte oroare şi în parte – în măsura în care pot s-o descriu – un fel de exaltare glacială. Spulberarea aceasta a toate, egalitatea – da, trebuie s-o spun – egalitatea, dintr-odată, între oameni ca mine şi mai rău ca mine şi oameni ca ei.

Bineînţeles că sentimentul acesta s-a evaporat mai târziu, când m-am obişnuit să văd tot felul de lucruri, în timpul războiului. Dosuri zdravene, goale, dosuri bătrâne şi uscate, toate mânate în camerele de gazare.

Sau, dacă n-a dispărut de tot, am învăţat în mod sigur să-l înăbuş.

Probabil, în anii aceia m-am întâlnit întâmplător cu Oneida, şi apoi am continuat s-o urmăresc. Ar fi trebuit oricum. Tatăl ei murise chiar înainte de Ziua Victoriei, aşa că înmormântarea coincisese oarecum jenant cu sărbătoarea. La fel s-a petrecut un an mai târziu, în vara următoare, cu mama mea, exact atunci când toată lumea aflase despre bomba atomică. Mama a murit totuşi într-un mod mai surprinzător şi mai public, la serviciu, după ce spusese: „Va trebui să mă aşez puţin”.

Tatăl Oneidei abia dacă mai fusese zărit în ultimul an de viaţă şi nu se mai ştia aproape nimic de el. Parodia de la Hawksburg se încheiase, dar Oneida părea mai ocupată ca oricând. Sau, poate, pe atunci aveai doar impresia că toată lumea cu care te întâlneai era ocupată, din pricină că trebuia să ţinem socoteala cartelelor, să trimitem scrisori pe front şi să povestim despre scrisorile pe care le primeam în schimb.

Iar în cazul Oneidei mai era şi grija casei celei mari, de care acum trebuia să se ocupe singură.

Mă opri într-o zi pe stradă şi-mi spuse că voia să-mi ceară sfatul despre cum s-o vândă. Casa. I-am spus că nu eu eram persoana cea mai potrivită să-i răspundă. Ea zise că nu, dar că pe mine mă cunoştea. Bineînţeles că nu mă cunoştea mai bine decât pe oricine altcineva din oraş, dar ea insistă şi veni acasă la mine să discutăm mai pe îndelete. Admiră cum văruisem locuinţa, atunci când rearanjasem şi mobila, şi comentă că schimbarea mă ajutase probabil să nu-mi mai fie atât de dor de mama mea.

Era adevărat, dar majoritatea oamenilor nu s-ar fi apucat să-ţi spună aşa ceva în faţă.

Nu eram obişnuit să primesc pe cineva, aşa că nu i-am oferit nimic, i-am dat doar câteva sfaturi serioase şi prudente despre vânzare, amintindu-i mereu că nu eram nici pe departe expert.

După care ea se apucă să ignore tot ce-i spusesem. Vându casa primului venit, în special pentru că omul îi tot împuie capul cu cât îi plăcea lui şi cum voia să-şi crească acolo copiii. Era ultimul om din oraş în care aş fi avut încredere, indiferent de copii, şi preţul fu deplorabil. A trebuit să-i spun asta. I-am spus că pomeniţii copii aveau s-o facă praf, şi ea îmi răspunse că pentru asta erau copii, ca să răstoarne totul cu susul în jos – exact opusul a ceea ce făcuse ea în copilărie. De fapt, copiii n-au mai avut ocazia să se producă, pentru că tipul care cumpărase se apucă să dărâme casa şi

să ridice în loc un bloc de apartamente cu patru niveluri şi lift şi transformă curtea în parcare. Primul imobil autentic de genul acesta din oraş. Ea veni la mine absolut consternată când începură toate astea şi voi să ştie dacă putea face ceva – s-o declare clădire de importanţă istorică sau să-l dea în judecată pe cumpărător pentru că-şi încălcase cuvântul niciodată pus pe hârtie, sau orice altceva. Era uluită că un om poate face aşa ceva. Un om care mergea în mod regulat la biserică.

— Eu n-aş fi făcut aşa ceva, spuse ea, şi eu nu mă învrednicesc să mă duc decât de Crăciun.

Apoi clătină din cap şi izbucni în râs.

— Ce proastă am fost! zise. Ar fi trebuit să te ascult, nu?

Locuia la vremea aceasta într-o jumătate de casă decentă, cu chirie, dar se plângea că de la fereastră nu vede decât casa de peste drum.

Ca şi cum nu asta ar fi văzut aproape toată lumea – dar nu i-am mai spus.

Apoi, când toate apartamentele fură terminate, nu făcu decât să se mute înapoi într-unul dintre ele, la ultimul etaj. Ştiu sigur că n-a primit nicio reducere la chirie, şi nici măcar n-a cerut aşa ceva. Renunţase la resentimentele faţă de proprietar şi lăuda într-una priveliştea de la fereastră şi camera cu maşini de spălat din subsol, unde plătea cu câteva monede de fiecare dată când îşi spăla rufele.

— Învăţ să fiu econoamă, spunea. În loc să arunc pur şi simplu ceva în maşină de câte ori am chef.

— La urma urmei, oamenii ca el sunt cei care împing lumea înainte, spunea ea despre tipul care o înşelase. Mă invita să vin să-i văd priveliştea, dar mi-am tot găsit scuze.

Acesta a fost totuşi începutul unei perioade când noi doi ne-am văzut destul de mult. Ea luase obiceiul să treacă pe la mine ca să-mi povestească despre necazurile şi deciziile ei cu casa şi a

continuat să treacă chiar şi după ce era deja mulţumită. Eu cumpărasem un televizor – lucru pe care ea nu-l făcuse, pentru că spunea că se teme să nu devină dependentă.

Eu nu-mi făceam griji în privinţa asta, căci eram plecat mai toată ziua. Şi în anii aceia erau o mulţime de emisiuni bune. Gusturile ei coincideau în mare parte cu ale mele. Eram fani ai televiziunii publice şi în special ai comediilor englezeşti. Pe unele le vedeam într-una. Ne atrăgeau mai ales situaţiile, mai degrabă decât faptul că se spuneau glume. Eu eram stingherit la început de francheţea, chiar obscenitatea englezilor, dar Oneidei asta îi plăcea tot atât de mult ca şi restul. Protestam când se relua vreun serial, dar invariabil ne trezeam absorbiţi şi ne uitam. Ne uitam până şi la puricii de la sfârşitul programului. Astăzi nimeresc câteodată vreunul dintre episoadele acelea vechi, recondiţionate încât arată ca noi, şi schimb postul, atât de tare mă întristează.

Învăţasem de multă vreme să gătesc binişor, şi, cum unele dintre cele mai bune programe la televizor veneau imediat după cină, eu pregăteam ceva de mâncare, iar ea aducea desert de la brutărie. Am cumpărat două mese din acelea pliante şi mâncam uitându-ne la telejurnal, apoi la emisiunile noastre. Mama insistase întotdeauna să mâncăm la masă pentru că i se părea singurul mod de a fi cuviincios, dar Oneida părea să nu aibă restricţii în privinţa asta.

Cred că pleca de obicei după zece. N-ar fi deranjat-o să meargă pe jos, dar mie nu-mi plăcea ideea, aşa că îmi scoteam maşina şi o duceam acasă. Ea nu mai cumpărase alta după ce se descotorosise de maşina în care îl plimbase pe tatăl ei. Nu-i păsase niciodată că era văzută mergând pe jos prin tot oraşul, deşi oamenii râdeau. Asta se întâmpla înainte ca mersul pe jos şi mişcarea să vină la modă.

N-am fost niciodată nicăieri împreună. Erau perioade când n-o vedeam, pentru că pleca din oraş – sau poate nu pleca, dar se ocupa de oameni care veniseră din altă parte. Eu n-am ajuns niciodată să-i cunosc.

Nu. Asta sună ca şi cum m-aş fi simţit desconsiderat. Dar nu mă simţeam. A face cunoştinţă cu alţii era pentru mine un chin, şi ea probabil înţelesese asta. Iar obiceiul nostru de a mânca împreună, de a ne petrece serile împreună în faţa televizorului era atât de relaxat şi de flexibil încât părea că n-ar trebui să ne pună niciodată nicio problemă. Probabil, mulţi oameni ştiau despre el, dar, pentru că era vorba de mine, nu-i dădeau atenţie. Se ştia că îi făceam declaraţia de venituri, dar de ce nu? Era ceea ce mă pricepeam să fac, şi nimeni nu se aştepta ca ea să se priceapă.

Nu ştiu dacă se ştia că nu mă plătise niciodată. I-aş fi cerut o sumă simbolică numai pentru ca lucrurile să fie în regulă, dar subiectul n-a fost abordat în conversaţiile noastre. Nu că era strânsă la pungă. Pur şi simplu nu s-a gândit.

Dacă trebuia să-i rostesc numele dintr-un motiv sau altul, îmi scăpa uneori Ida. Mă tachina puţin dacă se întâmpla asta de faţă cu ea. Îmi amintea cum preferam întotdeauna să-i chem pe oameni după poreclele lor de la şcoală, dacă aveam posibilitatea. Eu nu observasem asta.

— Nu deranjează pe nimeni, spunea. Pentru că vine de la tine.

Asta mă făcu niţel ţâfnos, deşi m-am străduit să mă ascund. Ce drept avea ea să comenteze despre cum ar fi reacţionat oamenii la ceva ce făceam sau nu făceam eu? Sugestia implicită era că preferam cumva să mă agăţ de copilărie, că voiam să rămân acolo şi să-i fac pe toţi să rămână acolo împreună cu mine.

Era o abordare simplistă. Mie mi se părea că îmi petrecusem toţi anii de şcoală încercând să mă obişnuiesc cu felul cum arătam – cu felul cum

arăta faţa mea – şi cu felul cum arătau alţii în comparaţie cu ea. Bănuiesc că a fost un soi de victorie minoră faptul că am reuşit lucrul ăsta, că ştiam că pot supravieţui aici şi îmi pot câştiga existenţa, fără să trebuiască tot timpul să mă explic. Dar să-mi doresc să întorc pe toată lumea la nivelul clasei a patra – nu, mulţumesc.

Şi cine era Oneida ca să aibă opinii? Mie nu mi se părea să se fi statornicit încă. De fapt, acum, că vechea casă dispăruse, dispăruse şi o bună parte din ea. Oraşul se schimba, şi locul ei în el se schimba, şi ea abia dacă era conştientă de asta. Bineînţeles că întotdeauna avuseseră loc schimbări, dar în perioada de dinainte de război fusese vorba de oameni care se mutau în altă parte, căutând ceva mai bun. În anii cincizeci, şaizeci şi şaptezeci, oraşul a fost schimbat de oamenii noi care se mutau în el. Ai fi zis că Oneida ar fi trebuit să-şi dea seama de asta când se mutase la bloc. Dar ea nu se prinsese întru totul. Erau încă în ea o ezitare şi o uşurinţă ciudată, ca şi cum aştepta ca viaţa să înceapă.

Pleca în călătorii, bineînţeles, şi poate se gândea că avea să înceapă acolo. Dar degeaba.

În perioada când noul mall a fost construit la periferia sudică a oraşului, iar Krebs's s-a închis (nicio problemă, aveam destule de făcut şi fără ei), părea că tot mai mulţi oameni din oraş îşi luau vacanţa de iarnă, şi asta însemna că se duceau în Mexic sau în Indiile de Vest, sau în alte locuri cu care înainte noi n-aveam nicio legătură. Rezultatul, după părerea mea, a fost că au adus boli cu care noi de asemenea nu avusesem niciodată nicio legătură. O vreme aşa s-a întâmplat. Aveam câte o Boală a Anului, cu un nume special. Poate că bolile astea bântuie încă, dar fără ca cineva să le mai dea prea mare atenţie. Sau e posibil ca oamenii din generaţia mea să fi ajuns la faza la care nu mai dau de mult atenţie. Poţi fi sigur că n-

ai să mai dai ortul popii de nicio boală gravă, pentru că, dacă ar fi fost să fie aşa, s-ar fi întâmplat până acum.

Într-o seară, la sfârşitul unei emisiuni TV, m-am ridicat să fac câte un ceai pentru fiecare înainte ca Oneida să plece acasă. M-am dus spre bucătărie şi brusc mi s-a făcut cumplit de rău. M-am împiedicat şi am venit în genunchi, apoi pe podea. Oneida m-a înhăţat şi m-a ridicat pe un scaun, şi momentul de inconştienţă a trecut. I-am spus că uneori aveam accese de ameţeală, să nu-şi facă griji. Era o minciună şi nu ştiu de ce i-am spus-o, dar ea oricum nu m-a crezut. M-a dus în camera de jos unde dormeam şi mi-a scos pantofii. Apoi, într-un efort comun şi cu oarecare proteste din partea mea, am scos amândoi hainele de pe mine şi m-am îmbrăcat în pijama. Percepeam lucrurile numai intermitent, în puseuri. I-am spus să ia un taxi şi să se ducă acasă, dar ea nu m-a băgat în seamă.

În noaptea aceea a dormit pe canapeaua din sufragerie şi, cercetând casa a doua zi, s-a instalat în dormitorul mamei. Probabil s-a întors în timpul zilei în apartamentul ei ca să-şi ia cele de trebuinţă şi poate s-a dus la mall, după ceva mâncare care considera ea că mi-ar prinde bine. A vorbit de asemenea cu medicul şi a luat de la drogherie un medicament pe reţetă, pe care îl înghiţeam ori de câte ori mi-l apropia de buze.

Am fost doar intermitent conştient timp de aproape o săptămână, cu stări de rău şi febră. Din când în când îi spuneam că mă simt întremat şi că m-aş descurca singur, dar era o prostie. În general am făcut pur şi simplu ce-mi spunea ea şi am ajuns să depind de ea în felul acela concret şi imediat în care depinzi de o soră medicală la spital. Nu se pricepea atât de bine să aibă grijă de un pacient febril ca o soră, şi uneori, dacă aveam putere, mă plângeam ca un ţânc. Ea se scuza atunci şi nu mi-o lua în nume de rău. În intervalele dintre momentele când îi spuneam că mă simt mai bine şi

că ar trebui să se gândească să se mute înapoi în locuinţa ei, eram suficient de egoist ca s-o strig fără motiv, doar ca să mă asigur încă o dată că era acolo.

Apoi m-am întremat suficient ca să-mi fac griji că ar fi putut să se molipsească de la mine.

— Ar trebui să-ţi pui o mască.

— Nu-ţi face probleme! îmi spuse. Dac-ar fi fost s-o iau, cred că aş fi luat-o până acum.

Când m-am simţit prima oară cu adevărat mai bine, am fost prea leneş să recunosc că aveam momente în care eram din nou ca un copil mic.

Dar bineînţeles că ea nu era mama mea, şi a trebuit să mă trezesc într-o zi şi să înţeleg asta. A trebuit să mă gândesc la toate lucrurile pe care le făcuse pentru mine, şi asta mă ruşina de-a binelea. Aşa cum s-ar fi întâmplat cu orice bărbat, dar cu mine în mod special, pentru că mi-am amintit cum arătam. Uitasem asta, mai mult sau mai puţin, şi acum mi se părea că ea nu fusese ruşinată, că fusese în stare să facă lucrurile atât de eficient pentru că, pentru ea, eram o fiinţă asexuată sau un copil nenorocit.

Am devenit politicos şi, în rând cu expresiile de gratitudine, am început să-i transmit dorinţa mea deja absolut reală să se întoarcă acasă.

Ea a recepţionat mesajul şi n-a fost supărată. Trebuie să fi fost deja epuizată de nopţile de somn întrerupt şi de îngrijirile pe care nu era deprinsă să le dea. Îmi făcu o ultimă rundă scurtă de cumpărături necesare, îmi luă temperatura pentru ultima oară şi plecă, după cum mi se păru, în starea de spirit satisfăcută a celui care a dus până la capăt o treabă bine făcută. Chiar înainte de asta aşteptase în sufragerie ca să vadă dacă pot să mă îmbrac fără ajutor şi fusese mulţumită că puteam. Abia ieşise din casă, că am scos nişte extrase de cont şi m-am apucat să fac munca pe care o făceam în ziua când mă îmbolnăvisem.

Mintea îmi mergea mai încet, dar exact, şi am simţit o mare uşurare.

Ea m-a lăsat singur până în ziua – sau seara, mai degrabă – când eram obişnuiţi să ne uităm la televizor. Atunci a venit cu o conservă de supă. Nu de ajuns pentru o masă şi nu făcută de ea, dar oricum, o contribuţie la cină. Şi venise devreme, ca să avem timp să mâncăm. A deschis conserva, tot fără să mă întrebe. Deja îmi ştia rosturile în bucătărie. A încălzit-o, a scos castroanele de supă şi am mâncat împreună. Purtarea ei părea să-mi aducă aminte că fusesem bolnav şi că aveam nevoie neîntârziat de hrană. Şi lucrul ăsta era adevărat, într-un fel. În ziua aceea, la prânz, nu fusesem în stare să folosesc deschizătorul de conserve pentru că tremuram prea tare.

Erau două emisiuni la care ne uitam pe atunci, una după alta. Dar în seara aceea n-am mai ajuns s-o vedem pe a doua. Ea n-a putut să mai aştepte să se încheie şi a început o conversaţie care pe mine m-a tulburat foarte mult.

În esenţă, era gata să se mute în locuinţa mea.

Pe de o parte, a spus, nu era fericită în apartament. Făcuse o mare greşeală. Ei îi plăceau casele. Dar asta nu însemna că regretă faptul că părăsise casa în care se născuse. S-ar fi ţăcănit să locuiască în ea de una singură. Greşeala fusese să creadă că soluţia avea să fie un apartament. Nu se simţise niciodată fericită acolo şi n-avea să fie niciodată. Înţelesese asta locuind în casa mea. Când fusesem bolnav. Ar fi trebuit să-şi dea seama cu mult timp în urmă. Cu mult timp în urmă, când era mică şi se uita la anumite case, îşi dorea să locuiască acolo.

Un alt lucru pe care mi l-a spus a fost că noi doi nu eram pe deplin capabili să ne purtăm singuri de grijă. Dacă m-aş fi îmbolnăvit când eram singur în casă? Dacă s-ar întâmpla din nou aşa ceva? Sau dacă i s-ar întâmpla ei?

Noi doi aveam anumite sentimente unul faţă de celălalt, a spus. Aveam sentimente care nu erau pur şi simplu obişnuite. Puteam să trăim împreună ca frate şi soră şi să avem grijă unul de altul ca frate şi soră, şi ar fi fost cel mai firesc lucru din lume. Toată lumea ar fi luat-o ca atare. Cum altfel?

În tot timpul cât a vorbit, eu m-am simţit groaznic. Furios, speriat, terifiat. Partea cea mai rea a venit spre sfârşit, când ea a început să explice cum nimeni n-ar fi gândit nimic rău despre asta. În acelaşi timp, înţelegeam ce vrea să spună, şi poate că eram de acord cu ea că oamenii s-ar fi obişnuit cu situaţia. Poate nici n-am fi ajuns să auzim glumele murdare răzleţe.

Poate că avea dreptate. Poate că ar fi avut o noimă.

La gândul acesta m-am simţit ca şi cum aş fi fost aruncat într-un beci şi s-ar fi trântit chepengul deasupra capului meu.

Pentru nimic în lume n-aş fi lăsat-o însă să vadă asta.

I-am spus că era o idee interesantă, dar imposibilă dintr-un anume motiv.

Care anume?

Neglijasem să-i spun. Din cauza bolii şi a agitaţiei, şi a tot ce se întâmplase. Dar scosesem casa la vânzare. Casa era vândută.

Ah! Aşa! De ce nu-i spusesem?

N-avusesem habar, i-am spus atunci, cu sinceritate. N-avusesem habar că ea avea asemenea planuri.

— Deci nu mi-a venit suficient de repede, a spus. Ca o mulţime de alte lucruri din viaţa mea. Cred că e ceva în neregulă cu mine. Nu apuc să mă gândesc la vreme, întotdeauna mi se pare că e timp berechet.

Scăpasem, dar aveam de plătit un preţ. A trebuit să scot casa – casa mea – la vânzare şi s-o vând cât se putea de repede. Aproape la fel cum făcuse ea cu casa ei.

Şi am vândut-o aproape la fel de repede, deşi nu am fost silit să accept o ofertă atât de ridicolă ca ea. Şi apoi a trebuit să mă ocup de tot ceea ce părinţii mei acumulaseră de când se mutaseră acolo în luna de miere pentru că nu avuseseră bani de nicio călătorie.

Vecinii au fost uluiţi. Nu mi-erau vecini de multă vreme, nu o cunoscuseră pe mama, dar spuneau că se obişnuiseră cu plecările şi venirile mele regulate.

Voiau să ştie ce planuri aveam acum, şi mi-am dat seama că nu aveam niciun plan. În afară de a face munca pe care o făcusem întotdeauna – şi deja redusesem din ea, privind cu speranţă spre o bătrâneţe grijulie.

Am început să merg în recunoaştere prin oraş după o nouă locuinţă, şi s-a dovedit că, dintre toate locurile care mi se potriveau cât de cât, numai unul singur era liber. Şi acela era un apartament în clădirea de pe locul fostei case a Oneidei. Nu la ultimul etaj, cu vederea aceea frumoasă, unde locuia ea, ci la parter. Nu-mi păsase oricum niciodată prea mult de ce vedeam pe geam, aşa că am închiriat apartamentul. Neştiind ce altceva aş fi putut face.

Bineînţeles că aveam de gând să-i spun. Dar vorba s-a dus înainte ca eu să apuc s-o fac. Ea avea propriile ei planuri, oricum. Era vară deja, emisiunile noastre nu se mai difuzau. Era o perioadă când nu ne mai vedeam în mod regulat. Şi eu n-am considerat, când mi-am pus problema cu toată seriozitatea, că trebuia să-mi cer scuze sau să-i cer permisiunea. Când mă dusesem acolo să vizitez apartamentul şi să semnez contractul de închiriere, pe ea n-o văzusem.

În timpul vizitei aceleia – sau poate când m-am gândit după aceea la ea – am ajuns să înţeleg un lucru. Un bărbat pe care nu l-am recunoscut a venit să-mi vorbească, şi după un minut mi-am dat

seama că era un om pe care îl ştiam de ani de zile şi pe care îl salutasem pe stradă vreme de jumătate din viaţă. Dacă l-aş fi văzut şi acum pe trotuar poate l-aş fi recunoscut, în ciuda anumitor ravagii ale vârstei. Dar aici nu-l recunoscusem, şi am râs amândoi pe tema asta, şi el a vrut să ştie dacă mă mutam la „cimitir".

I-am spus că nu ştiam că aşa îl numeau ei, dar da, bănuiam că acolo.

Apoi el a vrut să ştie dacă jucam euchre, şi eu am spus că jucam, într-o anumită măsură.

— Asta e bine, a spus.

Şi m-am gândit atunci: „Pur şi simplu faptul că ajungi la o anumită vârstă anulează problemele. Intri într-un club select. Indiferent ce defecte ai avut, numai faptul că ai trăit până la vârsta asta le elimină, în bună măsură. Feţele tuturor au avut deja de suferit, nu doar a ta."

Asta mi-a adus aminte de Oneida şi de cum arăta atunci când îmi vorbise despre dorinţa de a se muta în casă la mine. Nu mai era zveltă, ci sfrijită – obosită, fără îndoială, de nopţile când se trezise împreună cu mine – dar, dincolo de asta, vârsta îşi spunea cuvântul. Avusese întotdeauna o frumuseţe delicată. Avusese frumuseţea uşor îmbujorată a femeilor blonde, cu acel amestec ciudat de aer spăsit şi încredere aristocratică în sine – şi o pierduse. Când se apucase să-mi facă propunerea aceea, arătase cumva nefiresc, şi expresia ei fusese ciudată.

Bineînţeles, dacă aş fi avut vreodată dreptul să aleg, aş fi ales, în mod firesc, o fată mai scundă, potrivită cu înălţimea mea. Ca studenta aceea, delicată şi brună, care era rudă cu familia Krebs şi lucrase vara la magazinul lor.

Într-o zi îmi spusese pe un ton prietenesc că acum aş fi putut să-mi repar mai frumos buza. Nici nu ştiam cât de bine, spusese. Şi fără bani, pe asigurare.

Avea dreptate. Dar cum aş fi putut să-i explic că eram pur şi simplu incapabil să mă duc la vreun medic şi să recunosc în faţa lui că-mi doream ceva ce nu aveam?

*

Oneida arăta mai bine ca înainte când îşi făcu apariţia în timp ce eu împachetam şi selectam ce era de aruncat. Se coafase, şi culoarea părului i se schimbase întrucâtva, poate se închisese.

— Nu trebuie să arunci totul dintr-odată, spuse. Tot ce ai strâns pentru istoria aia a oraşului.

I-am spus că alegeam hârtiile, deşi nu era tocmai adevărat. Mi se părea că amândoi ne prefăceam că ne pasă de ceea ce se întâmplase mai mult decât ne păsa de fapt. Când mă gândeam acum la istoria oraşului, mi se părea că, la urma urmei, orice oraş mic ar trebui să fie foarte asemănător cu toate celelalte.

N-am vorbit despre mutatul meu în bloc. Ca şi cum despre asta discutaserăm deja de mult, şi acum era un lucru de la sine înţeles.

Ea spuse că pleca într-una dintre excursiile ei, şi de data aceasta îmi spuse unde. Insula Savary[39], ca şi cum asta ar fi fost de ajuns.

Am întrebat-o politicos unde era, şi ea îmi spuse:

— A, e aproape de coastă.

Ca şi cum ăsta ar fi fost un răspuns.

— O veche prietenă de-a mea locuieşte acolo, spuse.

Sigur că asta putea să fie adevărat.

— Îmi scrie pe e-mail. Spune că asta ar trebui să fac. Nu ştiu, nu prea mă trage aţa. Dar o să încerc.

— Bănuiesc că nu ştii niciodată până nu încerci.

Am simţit că ar fi trebuit să mai spun ceva. Să întreb cum era vremea acolo sau altceva despre locul acela. Dar, înainte să apuc să mă gândesc ce anume, ea scoase un mic ţipăt strident neobişnuit,

îşi puse mâna la gură şi se apropie cu paşi mari şi prudenţi de fereastra mea.

— Încet, încet! spuse. Ia uite!

Râdea aproape fără sunet, un râs care ar fi putut să semnaleze chiar că o durea ceva. Când m-am ridicat în picioare, îmi făcu semn cu mâna dusă la spate să tac.

În curtea din spate a casei era un bazin cu apă pentru păsări. Îl pusesem acolo cu mulţi ani în urmă pentru ca mama să poată urmări păsările. Îi plăceau foarte mult şi le putea recunoaşte după tril, nu doar văzându-le. Îl neglijasem multă vreme şi îl umplusem din nou abia în dimineaţa aceea.

Iar acum era plin de păsări. Albe cu negru, plescăind în toate părţile.

Nu, nu păsări. Ceva mai mare decât un sturz şi mai mic decât un corb.

— Sconcşi, spuse ea. Nişte sconcşi mici. Mai mult albi decât negri.

Dar cât erau de frumoşi! Ţâşneau, se răsuceau, niciodată nu stăteau în calea altora, aşa încât nu-ţi puteai da seama câţi erau, unde începea şi unde se termina fiecare.

În timp ce-i priveam, ei se ridicară unul câte unul, părăsiră bazinul şi porniră să traverseze curtea, sprinteni, dar în linie perfect diagonală. Parcă mândri de ei înşişi, însă discreţi. Cinci.

— Dumnezeule mare! spuse Oneida. În oraş!

Părea copleşită.

— Ai văzut vreodată aşa ceva?

Am spus că nu. Niciodată.

Am crezut că avea să mai spună poate ceva şi să strice totul, dar nu, am tăcut amândoi.

Ne simţeam copleşiţi de bucurie.

CORRIE

— Nu e bine să ai toţi banii concentraţi într-o singură familie, aşa cum se întâmplă într-un orăşel ca ăsta, spuse domnul Carlton. Pentru o fată ca fiica mea, Corrie. Da, de exemplu, pentru ea. Nu e bine. Nu e nimeni la acelaşi nivel.

Corrie stătea vizavi de el la masă, privindu-l pe musafir în ochi. S-ar fi zis că situaţia i se părea caraghioasă.

— Cu cine o să se mărite? continuă tatăl ei. Are douăzeci şi cinci de ani.

Corrie ridică sprâncenele şi făcu o mutră.

— Ai greşit cu un an, spuse ea. Douăzeci şi şase.

— Hai, dă-i drumul! zise tatăl. Râzi cât pofteşti! Ea râse zgomotos, şi, într-adevăr, ce altceva ar fi putut să facă? se gândi oaspetele. Se numea Howard Ritchie, şi avea abia câţiva ani mai mult decât ea, dar era deja echipat cu soţie şi copii mici, după cum aflase imediat tatăl ei.

Expresia de pe faţa lui Corrie se schimba foarte repede. Avea dinţi foarte albi şi păr scurt, creţ, aproape negru. Obraji ososi, înalţi, care reflectau lumina. Nu era o femeie delicată. N-avea prea multă cărniţă – iată exact genul de afirmaţie pe care tatăl ei ar fi putut-o face în continuare. Howard Ritchie o vedea tipul de fată care îşi petrecea o bună parte din timp jucând golf şi tenis. În ciuda răspunsurilor ei agere, se aştepta să aibă o minte convenţională.

El era arhitect, tocmai îşi începea cariera. Domnul Carlton insista să-l numească arhitect de biserici, pentru că pe moment restaura turnul bisericii anglicane din oraş. Un turn care fusese cât pe ce să cadă înainte ca domnul Carlton să vină să-l salveze. Domnul Carlton nu era anglican – subliniase asta de câteva ori. Făcea parte din biserica metodistă, şi era metodist convins, motiv

pentru care nu ţinea niciun strop de alcool în casă. Dar o biserică frumoasă precum cea anglicană nu trebuia lăsată să cadă în paragină. N-avea niciun rost să aştepţi să facă anglicanii ceva – erau o clasă săracă de protestanţi irlandezi, care ar fi dărâmat turnul şi ar fi construit în loc ceva care s-ar fi dovedit o pată pe obrazul oraşului. N-aveau gologani, bineînţeles, şi n-ar fi înţeles de ce era nevoie de un arhitect mai curând decât de un tâmplar. De un arhitect de biserici.

Sufrageria era hidoasă, cel puţin după părerea lui Howard. Era jumătatea anilor cincizeci, dar totul arăta ca şi cum ar fi fost acolo dinainte de începutul secolului. Mâncarea era de-abia acceptabilă. Bărbatul din capul mesei nu înceta să vorbească. Ai fi zis că lucrul ăsta ar îi trebuit s-o istovească pe fată, dar ea părea de cele mai multe ori gata să izbucnească în râs. Înainte să-şi termine desertul, îşi aprinse o ţigară. Îi oferi una şi lui Howard, spunând, destul de tare ca să fie auzită: „Nu te uita la tata”. El acceptă, dar gestul nu-i făcu o impresie prea bună.

O domnişoară bogată şi răsfăţată. Fără maniere.

Pe neaşteptate, ea îl întrebă ce crede despre premierul Saskatchewanului, Tommy Douglas.

El spuse că soţia lui îl susţinea. De fapt, soţia lui nu-l considera pe Douglas suficient de stângist, dar el n-avea de gând să intre în amănunte.

— Tati e încântat de el. Tati e comunist.

Replica iscă un mârâit din partea domnului Carlton, care însă n-o sperie pe Corrie.

— Păi râzi de glumele lui, nu? îi spuse ea tatălui.

La scurt timp după aceea, îl luă pe Howard afară, să-i arate curtea. Casa se afla exact peste drum de fabrica unde se făceau ghete şi bocanci bărbăteşti. În spate însă erau pajişti întinse şi râul care înconjura jumătate din oraş. O potecă bătută ducea până la mal. Ea o luă înainte, şi el putu să

vadă ceea ce doar i se păruse înainte: că era puţin şchioapă.

— Nu e prea abrupt urcuşul la întoarcere? întrebă el.

— Nu sunt invalidă.

— Văd că ai o barcă, spuse el, cerându-şi parcă scuze.

— Te-aş scoate cu ea, dar nu chiar acum. Acum trebuie să ne uităm la apus.

Arătă cu degetul spre un scaun vechi de lemn care, îi spuse, era pentru privit apusul, şi-i ceru să stea acolo. Ea însăşi se aşeză pe iarbă. El fu gata s-o întrebe dacă avea să fie în stare să se ridice singură, dar se răzgândi.

— Am avut polio, spuse ea, asta-i tot. Mama a avut şi ea, şi a murit.

— Mare păcat!

— Da, bănuiesc că da. Dar n-o ţin minte. Săptămâna viitoare mă duc în Egipt. Mi-am dorit foarte mult să merg, însă acum parcă nu-mi mai pasă. Crezi că o să fie interesant?

— Eu trebuie să-mi câştig existenţa.

El fu uluit de ceea ce spusese, şi bineînţeles că ea începu să chicotească.

— Vorbeam în general, spuse ea pompos când chicotele se potoliră.

— Şi eu.

Avea s-o prindă în gheare vreun vânător de zestre scârbos, vreun egiptean sau cine mai ştie cine. Era în acelaşi timp îndrăzneaţă şi copilăroasă. Ar fi putut să intrige la început un bărbat, dar apoi directeţea ei, mulţumirea ei de sine, dacă despre asta era vorba, ar fi devenit obositoare. Bineînţeles, erau bani la mijloc, şi pentru unii bărbaţi lucrul ăsta nu devenea niciodată obositor.

— Să nu cumva să pomeneşti de piciorul meu în faţa tatei, că-l loveşte damblaua, spuse ea. O dată a concediat nu doar pe un puşti care mă tachina, ci toată familia lui. Chiar dacă-mi erau veri.

Din Egipt sosiră ilustrate neobişnuite, trimise pe adresa firmei, nu la el acasă. Bineînţeles, de unde să fi ştiut ea adresa lui de acasă?

Nici o singură piramidă, nici un Sfinx.

Una înfăţişa în schimb stânca Gibraltarului, şi comentariul ei o numea piramidă în prăbuşire. Alta arăta nişte câmpuri plate, maroniu-închis, Dumnezeu ştie de pe unde, şi spunea: „Marea Melancoliei". Cu litere mici urma un alt mesaj: „Lupă disponibilă la comandă. Trimiteţi banii." Din fericire, niciuna nu nimeri în mâinile altcuiva la birou.

El nu avu de gând să răspundă, dar răspunse: „Lupa comandată are un defect. Rog returnaţi banii."

El merse în orăşelul ei ca să inspecteze, inutil, fleşa bisericii, ştiind că ea trebuia să se fi întors de la piramide, dar neştiind dacă era acasă sau în vreo altă călătorie de plăcere.

Era acasă şi avea să mai fie o vreme. Tatăl ei suferise un atac de cord.

Nu prea avea multe de făcut. O soră medicală venea o dată la două zile. Şi o fată pe nume Lillian Wolfe se ocupa de focuri, care erau întotdeauna aprinse când sosea el. Bineînţeles, fata făcea şi alte treburi în gospodărie. Corrie însăşi nu prea se pricepea să aprindă un foc sau să gătească o masă; nu ştia să bată la maşină, nu ştia să conducă, nici măcar cu un pantof cu talpă ortopedică. Howard prelua conducerea când venea. Avea grijă de focuri, se ocupa de diferite alte lucruri în casă şi uneori se lăsa chiar dus să-l vadă pe tatăl lui Corrie, dacă bătrânul se simţea bine.

Nu fusese sigur cum avea să reacţioneze la piciorul ei în pat. Dar într-un fel i se păru mai atrăgător, mai special decât ea însăşi.

Ea îi spusese că nu era virgină. Dar se dovedi că lucrul acesta era doar pe jumătate adevărat, şi încă destul de complicat, din cauza unui profesor de pian pe vremea când ea avusese cincisprezece ani.

Ea consimţise atunci la ceea ce voise profesorul pentru că îi era milă de oamenii care îşi doreau atât de tare ceva.

— Să nu te simţi jignit, îi spusese, explicându-i că acum nu mai simţea la fel.

— Sper că nu, spusese el.

Apoi el trebui să-i povestească lucruri despre sine. Faptul că avusese la el un prezervativ nu însemna că era un seducător de profesie. De fapt, ea era abia a doua persoană cu care se culcase. Prima fusese soţia lui. Crescuse într-o familie intransigent religioasă şi credea încă în Dumnezeu, într-o anumită măsură. Nu-i mărturisise însă asta soţiei sale, care ar fi râs de el, pentru că ea avea convingeri foarte de stânga.

Corrie spuse că îi părea bine că ceea ce făceau – ceea ce tocmai făcuseră – nu părea să-l deranjeze, în ciuda credinţei lui. Spuse că ea însăşi nu avusese niciodată timp pentru Dumnezeu, pentru că avea destul de furcă cu tatăl ei.

Le mergea bine. Serviciul îi cerea deseori lui Howard să călătorească pentru a face inspecţii pe timpul zilei sau ca să-şi întâlnească vreun client. Drumul de la Kitchener nu-i lua mult. Iar Corrie era acum singură în casă. Tatăl ei murise, iar fata care lucra pentru ea plecase în oraşul mai mare, să-şi găsească o slujbă mai bună. Corrie o aprobase, dându-i chiar bani pentru lecţii de dactilografie, ca să se perfecţioneze.

— Eşti prea isteaţă ca să-ţi pierzi timpul cu îndeletniciri domestice, îi spusese ea. Dă-mi de ştire cum te descurci.

Nu aflară dacă Lillian Wolfe îşi cheltuise banii pe lecţiile de dactilografie sau pe altceva, dar continuă oricum să facă gospodărie. Lucrul acesta ieşi la iveală cu un prilej când Howard şi soţia lui fură invitaţi la o cină, împreună cu alţii, în casa unor notabilităţi recente din Kitchener. Şi iat-o acolo pe Lillian, servind la mese şi trezindu-se faţă în faţă cu bărbatul pe care îl văzuse în casa lui

Corrie. Bărbatul pe care-l văzuse cuprinzând-o pe Corrie cu braţul când ea – Lillian – intra să ia farfuriile sau să potrivească focul. Iar din conversaţie deveni limpede că soţia aceasta de la masă fusese soţia lui pe atunci tot atât de mult pe cât era acum.

Howard spuse că nu-i povestise imediat lui Corrie despre cină pentru că sperase ca lucrurile să se oprească aici. Gazdele serii aceleia nu le erau nici pe departe prieteni, lui sau soţiei lui. Cu siguranţă, nu soţiei lui, care îi luase apoi în râs din considerente politice. Fusese un eveniment dictat de relaţiile de afaceri. Iar locuinţa aceea nu era probabil genul în care fata în casă ar fi stat la bârfe cu stăpâna.

Şi, într-adevăr, nu fusese. Lillian spunea că nu bârfise deloc. Spunea asta într-o scrisoare. Nu cu stăpâna ei ar fi fost tentată să vorbească, la o adică. Ci cu soţia lui. Oare soţia lui ar fi interesată să afle genul acesta de informaţie? Aşa formulase ea întrebarea. Scrisoarea fusese trimisă pe adresa firmei lui, pe care fusese destul de isteaţă s-o afle. Dar îi cunoştea şi adresa de acasă, îl spionase. Menţionase asta şi spusese de asemenea ceva despre paltonul soţiei lui şi despre gulerul de vulpe argintie. Paltonul acesta o deranja pe soţia lui şi se simţise de multe ori obligată să spună altora că îl moştenise, nu îl cumpărase. Acesta era adevărul. Îi plăcea totuşi să-l poarte în anumite ocazii, de pildă la dineul acela, ca să nu se simtă mai prejos, se pare, nici chiar cu oameni care nu-i plăceau.

„Mi-ar părea groaznic de rău s-o amărăsc pe o doamnă atât de drăguţă cu un guler de vulpe argintie la palton”, scrisese Lillian.

— Cum ar putea Lillian să deosebească un guler de vulpe argintie de o vizuină? spuse Corrie când el găsi cu cale să-i dea vestea. Eşti sigur că asta a zis?

— Sunt sigur.

El arsese scrisoarea imediat, se simţise contaminat de ea.

— A mai învăţat câte ceva, deci, spuse Corrie. Întotdeauna mi s-a părut şireată. Bănuiesc că nu se pune problema s-o omorâm, nu?

El nici măcar nu zâmbi, aşa că ea spuse foarte sobru:

— Glumeam.

Era aprilie, dar încă îndeajuns de rece ca să-ţi vină să aprinzi focul. Ea voise tot timpul cât mâncaseră să-l roage să facă asta, dar atitudinea lui ciudată şi sobră o împiedicase.

El îi spuse că soţia lui nu voise să meargă la dineul acela.

— A fost pur şi simplu un mare ghinion.

— Ar fi trebuit s-o asculţi, zise ea.

— E groaznic, spuse el. E cel mai rău lucru care se putea întâmpla.

Amândoi se uitau la grătarul negru. El o atinsese o singură dată, când o salutase.

— Ei, nu chiar, spuse Corrie. Nu cel mai rău. Nu.

— Nu?

— Nu, zise ea. Am putea să-i dăm banii. Nu e prea mult, de fapt.

— Dar eu nu am…

— Nu tu. Eu.

— O, nu!

— Ba da.

Ea se silise să vorbească pe un ton relaxat, dar simţise că-i îngheaţă inima în piept. Căci ce-ar fi fost dacă el ar fi spus nu? Nu, nu te las. Nu, e un semn. Un semn că trebuie să încetăm. Era sigură că în vocea, pe faţa lui văzuse o astfel de umbră. Toată vechea poveste cu păcatul. Cu răul.

— Pentru mine e o nimica toată, spuse ea. Dar tu, chiar dacă ai reuşi să faci rost cu uşurinţă de banii ăştia, tu n-ai putea. Ai simţi că-i datorezi familiei tale – şi cum ai putea să nu-i dai?

Familia. N-ar fi trebuit să spună asta. N-ar fi trebuit să pronunţe niciodată cuvântul acesta.

Dar chipul lui se lumină, de fapt. El spuse „nu, nu”, dar vocea începea să-i şovăie. Şi atunci ea ştiu că totul avea să fie în regulă. După o vreme, el fu în stare să discute pragmatic şi îşi mai aminti un lucru din scrisoare. Trebuia să fie în bancnote, spuse el. N-avea ce face cu cecurile.

Vorbi fără să ridice privirea, ca şi cum ar fi aranjat o tranzacţie. Bancnotele erau cele mai potrivite şi pentru Corrie. N-o implicau în niciun fel.

— Bine, spuse ea. Oricum, nu e o sumă exagerată.

— Dar ea n-ar trebui să ştie că nouă aşa ni se pare, o avertiză el.

Urma să închirieze o căsuţă poştală, pe numele lui Lillian. Bancnotele aveau să fie lăsate acolo de două ori pe an, într-un plic, la datele stabilite de ea. Nicio zi în plus. Altfel, spunea ea, ar fi putut să înceapă să se îngrijoreze.

El n-o mai atinse pe Corrie în seara aceea – decât atunci când îşi luă, recunoscător şi aproape formal, la revedere. „Subiectul acesta trebuie să fie complet separat de ceea ce există între noi”, asta părea să spună. „O s-o luăm de la capăt. Vom putea să simţim din nou că nu facem rău nimănui. Nu facem niciun rău.” Asta voia el să spună în limbajul lui tăcut. În limbajul ei, ea zise, pe jumătate în glumă:

— Am contribuit deja la educaţia lui Lillian. Înainte nu era atât de isteaţă.

El nu păru să guste ironia.

— Nu cred că ne dorim să devină prea isteaţă. Să ne ceară mai mult.

— Vom vedea când va fi cazul. Oricum, am putea-o ameninţa că anunţăm poliţia. Chiar şi acum.

— Dar asta ar însemna ca tot ce e între noi să se sfârşească, spuse el.

Îşi luase deja la revedere şi întoarse capul. Erau pe veranda vântoasă din faţă.

— Şi n-aş putea îndura să se sfârşească.

— Mă bucur că spui asta, zise Corrie.

În scurt timp, nici nu mai vorbeau despre bani. Ea îi înmâna bancnotele deja în plic. La început, el scotea un mic mormăit de dezgust, dar, cu timpul, acesta se transformă într-un suspin de consimţire, ca şi cum i s-ar fi amintit de o sarcină pe care o avea de îndeplinit în casă.

— Ce trece timpul!

— Nu-i aşa?

„Câştigurile necinstite ale lui Lillian", spunea Corrie uneori, şi, deşi lui expresia nu-i plăcuse iniţial, se obişnui apoi s-o rostească el însuşi. La început ea îl întreba dacă o mai văzuse vreodată pe Lillian, dacă mai fusese vreun dineu.

— Nu eram propriu-zis prieteni cu familia aia, îi amintea el. Acum abia dacă-i mai vedea, nu ştia dacă Lillian mai lucra pentru ei sau nu.

Corrie n-o văzuse nici ea. Familia fetei locuia în afara oraşului, şi, dacă Lillian venea în vizită, era puţin probabil să iasă la cumpărături în orăşelul acesta, aflat într-un declin vizibil. Pe strada principală nu se mai găsea decât un mic magazin cu de toate, unde lumea se ducea să cumpere bilete de loterie şi alimente de primă necesitate, şi un magazin de mobilă, în a cărui vitrină zăceau aceleaşi mese şi canapele dintotdeauna, iar uşile nu păreau niciodată să se deschidă – şi poate că nici n-aveau să se deschidă până când proprietarul n-avea să-şi dea sufletul, în Florida.

După moartea domnului Carlton, fabrica de pantofi fusese preluată de o mare firmă, care promisese – după câte înţelesese Corrie – să o ţină în funcţiune. Într-un an însă, clădirea se golise, echipamentele încă utile fuseseră mutate într-un alt oraş, şi nu mai rămăsese nimic, în afară de câteva utilaje învechite care se foloseau cândva la

fabricarea ghetelor şi a pantofilor. Corrie îşi puse în cap să înfiinţeze un mic muzeu de modă, în care să expună aceste lucruri vechi. Avea să-l gestioneze ea însăşi şi să facă pe ghidul, povestind cum se fabricau lucrurile pe vremuri. Deveni surprinzător de bine informată, cu ajutorul câtorva fotografii făcute de tatăl ei pentru a ilustra o prelegere pe care o ţinuse poate el însuşi – era prost dactilografiată – la Institutul pentru Femei[40], la o întâlnire unde doamnele studiaseră industriile locale. Până la sfârşitul verii, Corrie primise deja câţiva vizitatori. Era sigură că lucrurile aveau să ia avânt în anul următor, fiindcă pusese un indicator pe şoseaua principală şi scrisese un articol pentru o broşură turistică.

Într-o dimineaţă, la începutul primăverii, se uită însă pe fereastră şi văzu câţiva străini care începuseră să demoleze fosta fabrică. Se dovedi că, de fapt, contractul despre care crezuse că îi dădea dreptul de a folosi clădirea câtă vreme plătea o anumită chirie nu-i permitea să expună sau să-şi însuşească niciun obiect aflat în interiorul acesteia, indiferent că zăcea nefolosit şi aruncat de cine ştie cât timp. Nici vorbă ca rămăşiţele acestea antice de utilaje să-i aparţină şi, de fapt, avu noroc să nu fie târâtă prin tribunale, acum că firma – care păruse cândva atât de îndatoritoare – aflase ce avea de gând.

Dacă Howard nu şi-ar fi dus familia în Europa vara trecută, când Corrie se apucase de proiectul acesta, ar fi putut să examineze contractul pentru ea şi s-o scutească de o grămadă de necazuri.

Nu-i nimic, îşi spuse ea după ce se linişti, şi curând îşi găsi o nouă preocupare.

Decise pentru început că era sătulă de casa aceea mare şi goală. Voia să iasă din ea – şi puse ochii pe biblioteca publică de pe aceeaşi stradă.

Era o clădire arătoasă, de cărămidă roşie, uşor de întreţinut, şi, fiind o bibliotecă Carnegie[41], nu putea fi uşor înstrăinată, deşi avea deja puţini

abonaţi – nici pe departe de ajuns pentru a asigura salariul unui bibliotecar.

Corrie se ducea acolo de două ori pe săptămână, descuia uşile şi se aşeza la recepţie. Ştergea rafturile de praf, dacă avea chef, şi îi suna pe cei care, conform registrelor, împrumutaseră volume de ani de zile. Uneori, oamenii cu care vorbea pretindeau că nu auziseră niciodată de cartea aceea – fusese luată de vreo bunică sau o mătuşă care obişnuia să citească şi care acum era moartă. Corrie le vorbea atunci despre proprietatea bibliotecii, şi uneori volumul îşi făcea apariţia în coşul cu cărţi returnate.

Singurul lucru neplăcut în munca aceasta era zgomotul. Iar zgomotul era făcut de Jimmy Cousins, care tundea iarba în jurul clădirii, luând-o de la capăt practic imediat ce termina, pentru că nu avea altceva de făcut. Aşa încât Corrie îl angajă să-i tundă gazonul acasă – lucru pe care până atunci îl făcuse ea, de dragul mişcării, dar de fapt ea nu avea nevoie de aşa ceva pentru siluetă, şi oricum, din cauza şchiopătatului, îi lua o veşnicie.

Howard fu întrucâtva alarmat de schimbarea din viaţa ei. Venea acum mai rar, dar putea să stea mai mult. Locuia în Toronto, deşi lucra pentru aceeaşi firmă. Copiii îi erau adolescenţi sau la facultate. Fetele o duceau foarte bine, băieţii nu atât de bine pe cât şi-ar fi dorit el, dar aşa erau băieţii. Soţia lui lucra cu normă întreagă şi uneori şi mai mult în biroul unui politician local. Era plătită mizer, dar se simţea fericită. Mai fericită decât o văzuse el vreodată.

În primăvara anterioară o dusese în Spania, într-o excursie-surpriză de ziua ei de naştere. Corrie nu primise atunci veşti de la el o perioadă mai lungă. Ar fi fost necuviincios din partea lui să-i scrie în timp ce se afla în excursia pe care i-o oferise cadou soţiei. El n-ar fi făcut niciodată aşa ceva. Şi nici ei nu i-ar fi plăcut s-o facă.

— Ai zice că locuinţa mea e un sanctuar, după cum te comporţi, îi spuse Corrie când el se întoarse, şi el zise: „Exact”.

Îi plăcea acum totul în camerele acelea mari, cu tavane decorate şi lambriuri întunecate, mohorâte. Erau de un absurd grandios. Dar îşi dădea seama că pentru ea lucrurile stăteau altfel, că ea avea nevoie să iasă din când în când. Începură să facă mici excursii, apoi unele ceva mai lungi, rămânând peste noapte în moteluri – deşi niciodată mai mult de o noapte – şi mâncând în restaurante, dar nu în cele mai elegante.

Nu dădură niciodată peste nimeni cunoscut. Cândva ar fi dat – erau siguri. Acum, lucrurile se schimbaseră, deşi ei nu ştiau de ce. Oare din cauză că nu mai erau într-un pericol prea mare, chiar dacă s-ar fi întâmplat să dea peste cineva? Căci oamenii pe care i-ar fi întâlnit – deşi nu-i întâlniseră niciodată – nu i-ar fi suspectat că erau un cuplu unit prin păcat, aşa cum erau încă. El ar fi putut s-o prezinte drept verişoară fără să trezească vreo bănuială. O rudă şchioapă pe la care se gândise să treacă. Avea într-adevăr rude cu care soţia lui nu voise niciodată să-şi bată capul. Şi cine şi-ar fi ales o ibovnică de vârstă mijlocie, care-şi târa un picior? Nimeni n-ar fi reţinut o asemenea informaţie, ca s-o dezvăluie apoi din întâmplare în vreun moment periculos.

„La Bruce Beach ne-am întâlnit cu Howard şi cu sora lui, nu? Arăta bine. Sau verişoara. Parcă era şchioapă, aşa-i?”

Nu merita să-şi bată cineva capul.

Făceau încă dragoste, bineînţeles. Uneori cu prudenţă, evitând un umăr dureros, un genunchi sensibil. Fuseseră întotdeauna convenţionali în privinţa aceasta şi rămăseseră astfel, felicitându-se că nu aveau nevoie de cine ştie ce stimuli excentrici. Aceia erau pentru cuplurile căsătorite.

Uneori, ochii lui Corrie se umpleau de lacrimi, şi ea îşi ascundea faţa în pieptul lui.

— Suntem atât de norocoşi! spunea.

Nu-l întrebase niciodată dacă era fericit, dar, cumva pe ocolite, el îi arăta că era. Spunea că ajunsese să aibă idei mai conservatoare, sau poate pur şi simplu mai sceptice, în profesia lui. (Ea nu-i dezvălui părerea ei că fusese întotdeauna mai degrabă conservator.) El lua lecţii de pian, spre surpriza soţiei şi a familiei sale. În căsnicie era bine să ai o preocupare a ta, personală.

— Sigur, spusese Corrie.

— N-am vrut…

— Ştiu.

Într-o zi – era în septembrie – Jimmy Cousins intră în bibliotecă să-i spună că nu putea veni să-i taie iarba în curte în ziua aceea. Trebuia să meargă la cimitir, să sape o groapă. Era pentru cineva care locuise cândva în oraş, zise el.

Corrie, cu degetul în *Marele Gatsby,* întrebă cum se numea persoana. Era interesant, spuse ea, câţi oameni – sau poate doar trupurile lor neînsufleţite – îşi făceau apariţia aici cu această ultimă dorinţă incomodă pentru rude. Îşi trăiseră poate toată viaţa în oraşe mari, mai apropiate sau mai depărtate, şi păruseră pe deplin mulţumiţi, dar nici nu le trecea prin cap să rămână acolo după moarte. Bătrânii aveau ei idei din astea.

Jimmy spuse că nu era vorba de o persoană prea bătrână. Se numea Wolfe. Numele de botez îi scăpa.

— Nu cumva Lillian? Lillian Wolfe?

Ba aşa credea.

Şi Corrie îi găsi numele chiar acolo, în exemplarul ziarului local venit la bibliotecă, pe care ea nu-l citea niciodată. Lillian murise în Kitchener, la vârsta de patruzeci şi şase de ani. Slujba urma să se ţină la Biserica Unşilor lui Dumnezeu, la ora două.

Aşa deci.

Era una din cele două zile pe săptămână când biblioteca trebuia să rămână deschisă. Corrie nu putea să meargă.

Biserica Unşilor lui Dumnezeu era nouă în oraş. Nimic nu mai înflorea aici în afară de ceea ce tatăl ei numise „religii năstruşnice”. Clădirea se vedea de la una dintre ferestrele bibliotecii.

Înainte de ora două, Corrie era deja la geam, urmărind un grup apreciabil de persoane care intra în biserică.

În ziua de azi, lumea nu mai părea să se simtă obligată să poarte pălării – nici femeile, nici bărbaţii.

Cum avea să-i spună oare lui Howard? O scrisoare la birou – asta trebuia să facă. Putea să-l sune acolo, dar răspunsul lui ar fi fost atât de ferit, atât de sec, încât jumătate din miracolul eliberării lor s-ar fi pierdut.

Se întoarse la *Gatsby,* dar nu făcea decât să citească cuvinte. Se simţea prea agitată. Încuie biblioteca şi porni să umble prin oraş.

Oamenii spuneau întotdeauna că oraşul lor avea un aer de înmormântare, dar, de fapt, atunci când chiar avea loc o înmormântare, el părea să se trezească în sfârşit la viaţă. Corrie avu această impresie când îi văzu, de la o străduţă distanţă, pe participanţii la slujbă ieşind pe uşa bisericii, oprindu-se să pălăvrăgească şi să se scuture discret de aerul solemn de până atunci. Şi apoi, spre surprinderea ei, o mare parte ocoliră biserica până la o uşă laterală, pe unde intrară din nou.

Bineînţeles. Uitase. După ceremonie, după ce sicriul închis era aşezat pe locul său pe năsălie, toată lumea în afară de cei suficient de apropiaţi ca să urmeze dricul şi să fie martori la punerea în groapă a trupului neînsufleţit mergea la praznic. Mâncarea îi aştepta într-o altă parte a bisericii, unde se găseau o sală pentru şcoala de duminică şi o bucătărie ospitalieră.

Corrie nu văzu de ce n-ar fi putut să meargă şi ea.

Dar în ultimul moment fu cât pe ce să treacă mai departe.

Prea târziu. O femeie o salută cu o voce oarecum provocatoare – sau, cel puţin, hotărât nefunerară – din uşa pe care intraseră ceilalţi.

De aproape, îi spuse:

— V-am aşteptat la slujbă.

Corrie habar n-avea cine era. Spuse că îi părea rău că nu putuse veni, dar trebuise să ţină biblioteca deschisă.

— A, bineînţeles, spuse femeia, dar se întorsese deja să discute cu cineva care ducea o prăjitură.

— Mai încape în frigider?

— Nu ştiu, drăguţo, va trebui să te duci să verifici.

Văzând rochia înflorată a celei care o salutase, Corrie se gândise că toate femeile dinăuntru trebuiau să poarte ceva similar. Hainele cele mai bune de duminică, dacă nu de înmormântare. Dar poate că ideile ei despre ce însemnau hainele cele mai bune de duminică erau demodate. Unele femei de aici purtau pur şi simplu pantaloni, la fel ca ea.

Altcineva îi aduse o felie de prăjitură pe o farfurie de plastic.

— Cred că vă e foame, zise ea. La toţi ceilalţi le este.

O femeie care fusese cândva coafeza lui Corrie interveni:

— Le-am spus la toţi că probabil o să treceţi pe aici. Le-am spus că nu puteţi până la sfârşitul programului de la bibliotecă şi că e mare păcat că a trebuit să lipsiţi de la slujbă. Le-am spus.

— A fost o slujbă foarte frumoasă, zise o altă femeie. După ce terminaţi prăjitura, să luaţi nişte ceai.

Şi aşa mai departe. Corrie nu-şi amintea numele nici uneia. Biserica unită şi biserica presbiteriană

supravieţuiau. Biserica anglicană se închisese de o veşnicie. Oare toată lumea venise aici?

O singură femeie dintre cei prezenţi mai avea parte de tot atâta atenţie, şi era îmbrăcată aşa cum se aştepta Corrie să fie o femeie care merge la o înmormântare. Într-o fermecătoare rochie cenuşiu-lila şi cu o pălărie gri-palid de vară.

Femeia fu condusă aproape de Corrie, ca să poată face cunoştinţă. În jurul gâtului avea un colier modest de perle autentice.

— A, da! Vorbea cu voce înceată, cu o nuanţă de încântare temperată de împrejurarea în care se aflau. Dumneavoastră trebuie să fiţi Corrie. Corrie despre care am auzit atâtea. Deşi nu ne-am întâlnit niciodată, am simţit mereu că vă cunosc. Dar probabil că vă întrebaţi cine sunt.

Femeia spuse un nume care pentru Corrie nu însemna nimic. Apoi clătină din cap şi râse scurt şi trist.

— Lillian a lucrat la noi de când a venit în Kitchener, spuse ea. Copiii au fost îndrăgostiţi de ea. Pe urmă şi nepoţii. Erau pur şi simplu îndrăgostiţi. O, Doamne! În zilele când era liberă eu nu eram decât un surogat al ei, absolut insuficient. De fapt, toţi o iubeam.

Spuse toate acestea într-un fel gânditor, dar plin de încântare. Felul acela fermecător în care puteau să se poarte femeile de genul ei, autodenigrându-se. Probabil că o remarcase pe Corrie drept singura persoană din încăperea aceea care vorbea aceeaşi limbă cu ea şi care ar fi ştiut să nu-i ia cuvintele de bune.

— N-am ştiut că era bolnavă, spuse Corrie.

— S-a topit ca o lumânare, spuse femeia cu ceainicul, oferindu-se să-i toarne din nou celei cu colierul de perle, care însă o refuză.

— La vârsta asta se duc mai repede decât oamenii în vârstă, spuse doamna cu ceaiul. Cât timp a fost în spital? întrebă ea, şi perlele îi luciră vag ameninţător.

— Staţi să-mi amintesc. Zece zile?

— Încă mai puţin, din câte am auzit. Şi nici măcar nu i-au anunţat pe ai ei acasă de la început.

— Lillian n-a vorbit nimănui despre asta. Era fosta stăpână, care vorbea încet, dar se ţinea tare pe poziţie. Nu era nici pe departe omul care să facă tapaj.

— Nu, nu era, spuse Corrie.

În clipa aceea o femeie solidă, cu un zâmbet pe faţă, se apropie şi li se prezentă drept păstoriţa.

— Vorbiţi de Lillian? întrebă ea şi clătină din cap admirativ. Lillian era un om fericit. Un om rar.

Toată lumea fu de acord. Inclusiv Corrie.

*

„O suspectez pe Domnia Sa Păstoriţa”, îi scria Corrie lui Howard în lunga scrisoare pe care i-o compuse în cap pe drumul spre casă.

În seara aceea se aşeză şi începu scrisoarea, deşi n-avea să poată să i-o trimită încă – el era plecat pentru două săptămâni cu familia la căsuţa de vacanţă din Muskoka[42]. Toată lumea fusese puţin îmbufnată, spusese el înainte de a pleca – soţia lui fără politica ei, el fără pian – dar nu voiseră să renunţe la tradiţionala vacanţă.

„Bineînţeles, e absurd să credem că Lillian ar fi putut construi o biserică din câştigurile ei ilicite”, scria Corrie. „Dar pun rămăşag că a construit fleşa. Oricum arată ridicol. Nu m-am gândit niciodată până acum ce dovadă crasă sunt fleşele astea ca nişte cornete cu fundul în sus. Nu ţi se pare şi ţie că sunt un semn de pierdere a credinţei? Ei nu-şi dau seama, dar asta etalează.”

Mototoli scrisoarea şi începu din nou, cu mai multă satisfacţie:

„Zilele Şantajului s-au încheiat. A ieşit soarele şi pe strada noastră.”

Nu-şi dăduse niciodată seama cât de greu o apăsase, scrise ea, dar acum înţelegea. Nu banii –

după cum ştia foarte bine, ei nu-i păsa de bani, şi, oricum, în termeni reali suma devenise mai mică odată cu trecerea anilor, deşi Lillian nu păruse să-şi dea seama de asta. Ci senzaţia aceea de greaţă, fărâma aceea veşnică de nesiguranţă, povara asupra lungii lor poveşti de dragoste – asta o făcuse nefericită. Avea sentimentul acela de fiecare dată când trecea pe lângă o cutie poştală.

Se întrebă dacă nu cumva el ar fi putut afla vestea înainte să primească scrisoarea ei. Dar nu, era imposibil. Nu ajunsese încă în stadiul de a verifica anunţurile mortuare.

În fiecare an, în februarie şi apoi în august, ea punea bancnotele în plic, şi el şi-l strecura în buzunar. Ulterior, el probabil verifica bancnotele şi scria cu litere mari numele lui Lillian pe plic, apoi îl punea în căsuţa ei poştală.

Întrebarea era dacă Howard se uitase în căsuţă, să vadă dacă plicul din vară fusese luat. Lillian era încă în viaţă când Corrie îi dăduse banii, dar cu siguranţă n-ar mai fi fost capabilă să ajungă la căsuţa poştală, în mod cert.

Corrie îl văzuse ultima oară pe Howard cu puţin timp înainte ca el să plece în vacanţă şi atunci îi dăduse plicul. Încercă să-şi amintească exact când fusese asta, dacă el ar fi avut timp să verifice din nou căsuţa poştală după ce lăsase banii acolo sau dacă plecase direct în vacanţă. Uneori, în timp ce se afla acolo, la cabană, găsea timp să-i scrie. Nu şi de data asta.

Corrie se duce la culcare fără să fi terminat scrisoarea.

Şi se trezeşte devreme, când cerul abia se luminează, deşi soarele încă nu s-a înălţat.

Există întotdeauna o dimineaţă când îţi dai seama că toate păsările au plecat.

Ea ştie ceva. A aflat în timp ce dormea.

Nu are să-i dea nicio veste lui Howard. Pentru că nu a existat niciodată o veste.

N-a existat nicio veste despre Lillian, pentru că Lillian nu contează şi nici n-a contat vreodată. N-a existat nicio căsuţă poştală, pentru că banii ajung direct într-un cont sau poate doar în buzunar. Cheltuieli obişnuite. Sau poate nişte economii modeste. O excursie în Spania. Ce mai contează? Sunt oameni cu familii, cu cabane pe malul lacului, cu şcoli de plătit pentru copii, cu facturi – n-au nevoie să se gândească prea mult cum să cheltuiască o asemenea sumă. Nu poate fi numită nici măcar chilipir. Nu trebuie să explici nimic.

Se ridică din pat, se îmbracă repede şi se plimbă prin toate camerele, prezentând ideea aceasta nouă pereţilor şi mobilei din jur. Peste tot e un gol, cel mai mare în pieptul ei. Îşi face cafea, dar nu bea. Sfârşeşte tot în dormitor şi se trezeşte că trebuie s-o ia de la capăt cu prezentările.

Un bilet scurt de tot. Scrisoarea a fost aruncată.

„Lillian a murit, înmormântarea a fost ieri."

Îl trimite la biroul lui – nu mai are importanţă. Livrare urgentă – ce mai contează?

Scoate telefonul din priză, ca să nu trebuiască să îndure aşteptarea. Apoi tăcerea. S-ar putea să nu mai audă nimic, niciodată.

Dar curând primeşte un răvaş, abia dacă mai lung decât al ei:

„Foarte bine atunci, bucură-te. Pe curând." Deci aşa o să rămână totul. E prea târziu ca să mai facă altceva. Când ar fi putut fi mai rău, mult mai rău.

TRENUL

E oricum un tren încet, şi a încetinit şi mai mult ca să ia curba. Jackson e singurul pasager rămas, şi următoarea gară, Clover, e cam la treizeci de kilometri depărtare. Apoi Ripley şi Kincardine, şi lacul. Are noroc, şi nu trebuie să-l piardă. Şi-a luat deja cotorul biletului din locul lui de deasupra[43].

Îşi ridică geanta deasupra capului şi o vede cum aterizează exact între şine. Nu mai are de ales – trenul n-are să încetinească mai mult de atât.

Îşi încearcă puterile. E un bărbat tânăr şi în formă, cât se poate de agil. Dar săritura, aterizarea îl dezamăgesc. E mai ţeapăn decât ar fi crezut. Secunda aceea de imobilitate îl aruncă înainte, palmele lovesc puternic pietrişul dintre traverse, îşi zgârie pielea. E nervos.

Trenul a dispărut din vedere, îl aude cum accelerează uşor după ce iese din curbă. Scuipă în palmele rănite, scoţându-şi pietricelele din julituri. Apoi îşi apucă geanta şi o porneşte înapoi, în direcţia de unde tocmai a venit. Dacă ar merge în urma trenului, ar ajunge în gara din Clover mult după lăsarea întunericului. Ar putea încă să dea vina pe faptul că adormise şi că se trezise buimac, crezând că trecuse de staţia lui când el de fapt nu ajunsese. Sărise din tren încă năuc, apoi trebuise s-o ia pe jos.

Oamenii l-ar fi crezut. Venea acasă de atât de departe, din război, aşa că s-ar fi putut foarte bine să încurce lucrurile în capul lui. Nu e prea târziu, ar ajunge acolo unde ar trebui să fie înainte de miezul nopţii.

Dar, în tot timpul cât gândeşte astfel, merge în direcţia opusă.

Nu cunoaşte multe denumiri de copaci. Arţari, pe care îi ştie toată lumea. Pini. Altceva mai nimic. Credea că sărise în pădure, dar nu. Copacii se înghesuie doar de-a lungul şinei, pe terasament, iar

în spatele lor se întrezăresc fâşii de câmpie. Câmpie verde sau galbenă, sau de culoarea ruginei. Păşuni, lanuri, mirişti. Cam asta e tot ce ştie. E încă august.

Odată ce zgomotul trenului a fost înghiţit de peisaj, îşi dă seama că în jur nu e tăcerea deplină la care s-ar fi aşteptat. Destulă agitaţie ici şi colo – frunze uscate de august fremătând, dar nu din cauza vântului, larma unor păsări nevăzute care-l apostrofează.

Săritura din tren ar fi trebuit să fie o anulare. Ţi-ai încordat trupul, ţi-ai pregătit genunchii, gândind că vei pătrunde într-o altă masă de aer. Ai aşteptat cu nerăbdare golul. Şi peste ce ai dat în loc? Peste o colecţie imediată de noi împrejurimi, care îţi solicită atenţia aşa cum n-au făcut-o niciodată înainte, când şedeai în tren şi te uitai pur şi simplu afară. Ce faci aici? Unde te duci? Senzaţia de a fi privit de lucruri despre care nu ştiai. De a fi un agent perturbator. Viaţa din jur trage anumite concluzii despre tine din puncte de vedere pe care tu nu le-ai putut vedea.

Oamenii pe care-i întâlnise în ultimii ani păreau să creadă că, dacă nu erai dintr-un oraş mare, erai de la ţară. Şi asta nu era adevărat. Existau deosebiri pe care riscai să nu le observi dacă nu locuiai acolo, undeva între oraş şi fermă. Jackson însuşi era fiul unui instalator. Nu intrase în viaţa lui într-un grajd, nu avusese grijă de vaci, nu clădise grâul în stoguri. Şi nici nu se trezise vreodată, ca acum, mergând cu paşi apăsaţi în lungul unei linii de cale ferată care părea să fi revenit de la rolul său obişnuit de a transporta oameni şi încărcături la starea de ţinut al merilor sălbatici, al tufelor ţepoase de mure, al viţelor care se târau pe pământ şi al ciorilor – ştia măcar păsările astea – care ocărau cocoţate pe ramuri nevăzute. Şi chiar în clipa aceea un şarpe dungat lunecă între şine, perfect sigur că el n-are să fie suficient de iute ca să-l calce şi să-l omoare. El ştie

îndeajuns de multe ca să-şi dea seama că şarpele e inofensiv, dar încrederea aceasta în sine îl irită.

Micuţa vacă Jersey numită Margaret Rose avea bunul obicei să apară la uşa grajdului ca să fie mulsă de două ori pe zi, dimineaţa şi seara. Belle nu trebuia s-o strige prea des. Dar în dimineaţa asta era prea interesată de ceva aflat jos, lângă păşunea care scobora în vale sau în copacii care ascundeau şinele de cale ferată de pe partea cealaltă a gardului. Auzi fluieratul lui Belle şi apoi chemarea ei, şi porni spre ea şovăitoare. Dar apoi hotărî să se întoarcă să mai arunce o privire.

Belle puse jos găleata şi scăunelul şi o luă prin iarba udă de roua dimineţii.

— Ho, fată, ho!

Jumătate linguşeală, jumătate dojană. Ceva se mişcă în desiş. Vocea unui bărbat îi strigă să nu se sperie.

Bineînţeles că nu se speria. Credea că i-e teamă de el? Mai bine el să se teamă de coarnele vacii, că încă le avea.

Căţărându-se peste gardul din bârne, bărbatul îi făcu cu mâna într-un fel care lui i se părea probabil liniştitor.

Asta fu prea mult pentru Margaret Rose, care trebui să se dea în spectacol. Sări într-o parte, apoi în alta, împunse cu coarnele ei mici – nu prea mult, dar văcuţele de soiul ei te puteau lua oricând prin surprindere cu iuţeala şi izbucnirile lor temperamentale. Belle strigă la ea, ca s-o mustre şi ca să-l liniştească pe bărbat.

— Nu-ţi face niciun rău. Nu te mişca! E nervoasă.

Acum observă geanta pe care el o ţinea în mână. Asta fusese de vină. Ea crezuse că el ieşise doar să se plimbe pe şine, dar se ducea undeva.

— Nu-i place geanta dumitale. Dac-ai putea s-o pui jos o clipă… Trebuie s-o mân înapoi spre grajd s-o mulg.

El se supuse, şi apoi rămase în picioare, uitându-se, nevrând să mai facă niciun pas.

Ea o îndreptă pe Margaret Rose spre locul unde lăsase găleata şi scăunelul, pe o latură a grajdului.

— Acuma poţi s-o iei, strigă apoi. Şi-i vorbi pe un ton prietenos în timp ce el se apropia: Doar să n-o mai legeni înspre ea. Eşti soldat, nu? Dacă aştepţi până o mulg, pot să-ţi pregătesc ceva de mâncare. Are un nume caraghios să ţipi după ea, Margaret Rose.

Era o femeie scundă şi voinică, cu părul drept, cărunt, amestecat cu fire cândva blonde şi cu un breton de copil.

— Eu am grijă de gospodărie, spuse ea în timp ce se aşeza. Sunt regalistă. Sau am fost. Am nişte caşă de ovăz, în spatele sobei. N-o să-mi ia mult timp s-o mulg. Doar te rog să ocoleşti grajdul şi să aştepţi undeva unde nu te poate vedea. Mare păcat că nu pot să-ţi dau un ou. Înainte ţineam găini, dar le-au tot furat vulpile, şi până la urmă ne-am săturat.

„Ne-am.” Deci ţineau găini. Asta însemna că avea un bărbat pe undeva pe aici.

— Caşa mi-e prea de ajuns. Vă plătesc bucuros.

— Nu-i nevoie. Dă-te doar puţintel din drum! Acuma e prea preocupată de dumneata ca să-şi lase laptele.

El ieşi şi ocoli grajdul. Arăta jalnic. Se zgâi printre scânduri să vadă ce fel de maşină aveau, dar nu distinse decât o brişcă veche şi diverse alte unelte hârbuite.

Gospodăria părea întrucâtva îngrijită, deşi nu vădea o mână tocmai harnică. Vopseaua albă de pe casă se jupuia, devenind cenuşie. Văzu o fereastră bătută în scânduri, unde geamul trebuie să fi fost spart. Coteţul părăginit al găinilor, de unde ea spusese că furau vulpile. O stivă de olane.

Dacă exista un bărbat în gospodărie, era ori invalid, ori paralizat de lene.

Prin apropiere trecea un drum. În faţa casei erau o pajişte mică, îngrădită, şi un drum de pământ, iar pe pajişte văzu un cal bălţat, cu o înfăţişare paşnică. El înţelegea să ţii o vacă, dar un cal? Încă dinainte de război fermierii se descotoroseau de ei, începuseră să fie la modă tractoarele. Iar femeia aceasta nu păruse genul care să suie în spinarea calului numai de dragul plimbării.

Apoi, brusc, îşi dădu seama. Brişca din şopron. Nu era o vechitură, era tot ce avea.

De la o vreme auzi un sunet ciudat. Drumul din apropiere urca un deal, şi de pe dealul acela se auzea un clip-clop, clip-clop. Şi, pe lângă el, un fel de zăngănit subţire sau de fluierat.

În sfârşit, de peste deal apăru o cutie pe roţi, trasă de doi cai mici. Mai mici decât cel de pe pajişte, dar mult mai vioi. Iar în cutie şedeau vreo jumătate de duzină de oameni micuţi. Toţi îmbrăcaţi în negru, cu pălării negre cuviincioase pe cap.

De la ei venea sunetul. Cântau. Voci micuţe, discrete, ascuţite, pline de dulceaţă. Niciunul nu se uită la el când trecură.

Se simţi cu totul descurajat. Brişcă din şopron şi calul de pe pajişte nici nu sufereau comparaţie.

Stătea încă acolo, uitându-se într-o parte şi într-alta, când o auzi strigând:

— Am terminat!

Ieşise lângă zidul casei.

— Pe aicea se intră şi se iese, spuse ea despre uşa din spate. Cea din faţă e înţepenită de iarna trecută, nu mai vrea să se deschidă, ai zice că a rămas îngheţată.

Merseră pe scânduri aşezate pe o podea inegală de pământ, în întunericul din spatele ferestrei bătute în scânduri. Înăuntru era la fel de rece ca în caverna unde dormise el. Se tot trezise, încercând să se chircească într-o poziţie în care să-i fie cald. Femeia nu tremura – emana un miros de efort sănătos şi de ceea ce părea să fie pielea vacii.

Turnă laptele proaspăt într-un lighean şi îl acoperi cu o bucată de tifon pe care o ţinea în apropiere, apoi îl conduse în partea centrală a casei. Ferestrele de aici nu aveau perdele, aşa că lumina intra nestânjenită. Soba cu lemne fusese folosită recent. El văzu o chiuvetă cu o pompă de mână, o masă cu o muşama pe ea roasă pe alocuri până la zdrenţe şi o canapea acoperită cu o cuvertură matlasată veche şi peticită.

Plus o pernă din care ieşeau fulgi.

Deocamdată nu era chiar aşa de rău, deşi totul era vechi şi ponosit. Tot ce vedea în jur avea o întrebuinţare. Dar fu de ajuns să-şi ridice privirea şi ochi pe rafturile de sus teancuri întregi de ziare sau reviste sau pur şi simplu cine ştie ce hârtii, până la tavan.

El simţi că trebuia s-o întrebe: Nu-i era frică de foc? De la vreo sobă, de pildă.

— A, eu sunt întotdeauna aici. Adică, aicea dorm. Nu pot să scap de curent în celelalte camere. Şi am grijă. N-am avut nici măcar un foc în horn. De vreo două ori s-a încălzit prea tare, şi am presărat pur şi simplu nişte praf de copt peste el, şi n-a fost nimic.

— Oricum, mama mea a trebuit să stea aici, spuse ea. Nu se simţea comod nicăieri altundeva. Aicea a fost patul ei, şi eram cu ochii pe ea. M-am gândit într-adevăr să mut toate hârtiile în camera de zi, dar e prea multă umezeală acolo, le-aş fi distrus.

Ar fi trebuit să-i explice, adăugă.

— Mama a murit în mai, tocmai când se mai îndreptase vremea. A mai trăit cât să audă la radio despre sfârşitul războiului. Înţelegea perfect. Îşi pierduse graiul de mult, dar înţelegea. Atâta mă obişnuisem cu ea să nu vorbească, încât uneori mi se pare că-i aici, dar bineînţeles că nu e.

Jackson simţi că era de datoria lui să spună că-i părea rău.

— Ei! Era limpede c-o să moară. Noroc că nu s-a întâmplat în iarnă.

Ea îi servi caşă de ovăz şi îi turnă ceai.

— Nu e prea tare? Ceaiul?

Cu gura plină, el clătină din cap.

— Niciodată nu fac economie la ceai. Dac-aşa vine vorba, de ce să nu bei apă caldă? Iarna trecută, când vremea s-a stricat rău, am rămas fără ceai, e drept. Centrala electrică a cedat şi radioul a cedat, şi ceaiul. Aveam o frânghie în jurul uşii din spate de care să mă ţin când ieşeam să mulg vaca. M-am gândit s-o las pe Margaret Rose în magazie, dar mi-am zis că s-ar fi agitat prea tare de la furtună şi n-aş fi putut s-o stăpânesc. Oricum, a supravieţuit. Toţi am supravieţuit.

Prinzând o pauză în conversaţie, el întrebă dacă prin locurile acelea locuiau pitici.

— Eu n-am văzut.

— Într-o căruţă?

— A! Şi cântau? Trebuie să fi fost băieţii menoniţi. Merg cu căruţa la biserică şi cântă tot drumul. Fetele trebuie să ia brişca împreună cu părinţii, dar pe băieţi îi lasă să meargă cu căruţa.

— Mi s-a părut că nici nu m-au văzut.

— Păi cred că nu. Înainte îi spuneam mamei că locuim exact unde trebuie, pentru că eram exact ca menoniţii. Aveam cal, brişcă, şi ne beam laptele nepasteurizat. Singura chestie era că niciuna dintre noi nu ştia să cânte.

Când a murit mama, au adus atâta mâncare, că mi-a ajuns câteva săptămâni. Probabil crezuseră că avea să fie o veghe sau aşa ceva. Am noroc că suntem vecini. Dar pe urmă mă gândesc că şi ei au noroc. Pentru că ei trebuie să practice caritatea, şi eu sunt aici, practic la doi paşi, tocmai bună să-şi practice caritatea pe mine.

El se oferi să-i plătească după ce termină, dar ea dădu din mână văzând banii.

Dar ar fi fost ceva, spuse ea. Dacă ar fi putut să-i repare troaca pentru cal înainte să plece.

Asta însemna de fapt să meşterească o troacă nouă, şi, drept urmare, el trebui să caute peste tot în jur ce materiale şi unelte putu găsi. Munci toată ziua, şi ea îi servi la cină clătite cu sirop de arţar menonit şi-i spuse că, dacă ar fi venit numai cu o săptămână mai târziu, i-ar fi dat poate gem proaspăt. Culegea fructe din tufele care creşteau în lungul căii ferate.

Stătură pe scaunele de bucătărie de lângă uşa din spate până după apusul soarelui. Ea îi povestea ceva despre cum ajunsese să trăiască aici, iar el o asculta, dar nu-i dădea întru totul atenţie, pentru că se uita în jur şi se gândea că gospodăria asta abia se mai ţinea să nu cadă, dar că nu era imposibil de pus pe picioare dacă cineva ar fi vrut să se instaleze aici şi să se apuce de reparaţii. Era nevoie de o anumită investiţie financiară, dar mai mult de timp şi de energie. Putea fi o provocare. Aproape ar fi putut spune că-i părea rău că pleca mai departe.

Un alt motiv pentru care nu era pe deplin atent la ceea ce îi povestea Belle – ea se numea Belle – era faptul că ea îi vorbea despre viaţa ei, pe care el nu şi-o putea imagina prea clar.

Tatăl ei – ea îi spunea „tăticu' " – cumpărase casa numai ca să stea vara, povestea ea, şi apoi hotărâse că puteau foarte bine să locuiască acolo tot anul. El putea să lucreze oriunde, pentru că îşi câştiga existenţa dintr-o rubrică pe care o ţinea în *Toronto Evening Telegram.* Poştaşul îi lua textele, care erau trimise apoi cu trenul. El scria despre tot felul de lucruri care se întâmplau. O pusese chiar şi pe Belle în rubrica lui, numind-o Pisicuţa. Şi o menţiona şi pe mama lui Belle uneori, numind-o însă prinţesa Casamassima[44], dintr-o carte al cărei titlu, spunea ea, nu mai însemna nimic în ziua de azi. Poate că mama ei fusese motivul pentru care rămăseseră să locuiască acolo tot anul. Se îmbolnăvise de teribila gripă din 1918 de care muriseră atâţia oameni[45] şi care o schimbase într-

un mod straniu. Nu era tocmai mută, pentru că putea să pronunţe cuvinte, dar pe multe le pierduse. Sau ele se pierduseră de ea. Trebuise să înveţe din nou să se hrănească şi să meargă la baie, şi, pe lângă cuvinte, trebuise să înveţe să stea îmbrăcată pe vreme caldă. Asta ca să nu umble brambura prin împrejurimi şi să devină obiect de batjocură pe străzile oraşului.

Iernile, Belle stătea în căminul şcolii. Şcoala se numea Bishop Strachan, şi ea fu surprinsă că el nu auzise niciodată de ea. Îi spuse deci numele pe litere. Se afla în Toronto şi era plină de fete bogate, dar şi de fete ca ea, care aveau bani de carte de la rude sau din moşteniri. O învăţase să se ţină cu nasul cam pe sus, zise. Şi nu-i dăduse nici cea mai mică idee de ce ar fi putut face ca să-şi câştige existenţa.

Toate se rezolvaseră însă odată cu accidentul. În timp ce se plimba pe calea ferată, aşa cum îi plăcea deseori să facă în serile de vară, tatăl ei fusese lovit de un tren. Ea şi mama ei se culcaseră deja, şi Belle crezuse că era vreun animal domestic rătăcit pe şine, dar mama ei gemuse înfiorător şi păruse să ştie imediat.

Uneori, câte o fată cu care fusese prietenă la şcoală îi scria s-o întrebe ce Dumnezeu găsea ea de făcut acolo, la ţară. Dar ce ştiau ele? Avea de muls, de gătit, trebuia să aibă grijă de mama ei, şi pe vremea aia ţineau şi găinile. Se deprinsese să taie cartofii ca să lase un mugure pe fiecare bucată, apoi să-i planteze şi să-i scoată din pământ în primăvara următoare. Nu învăţase să conducă, şi la începutul războiului vânduse maşina tatălui ei. Menoniţii îi dăduseră un cal care nu mai era bun pentru munca la câmp şi unul dintre ei îi arătase cum să-l înhame şi să-l mâne.

Una dintre vechile ei prietene, o anume Robin, îi făcuse o vizită şi fusese de părere că felul în care trăia era o adevărată năzbâtie. Voise s-o convingă să se întoarcă la Toronto – dar cum ar fi rămas cu

mama ei? Mama ei era acum mult mai liniştită şi nu se mai dezbrăca, în plus îi plăcea să asculte radioul, spectacolele de operă de sâmbătă după-amiaza. Bineînţeles că ar fi putut să facă asta şi la Toronto, dar lui Belle nu-i plăcuse ideea de a o dezrădăcina. Robin spusese că ea era de fapt cea care se temea să se dezrădăcineze, şi plecase şi se înrolase în ceea ce se numea pe atunci armata femeilor.

Primul lucru pe care îl avu de făcut fu să orânduiască şi alte camere în afară de bucătărie pentru dormit, în aşteptarea vremii reci. Trebui să scape de nişte şoareci şi chiar de nişte şobolani, care acum se retrăgeau în casă, goniţi de primele friguri. O întrebă de ce nu-şi luase niciodată o pisică şi ascultă o mostră din ciudata ei logică. Ea spuse că pisica ar fi omorât tot timpul animale şi le-ar fi adus târâş să i le arate, iar ea nu voia să se uite la ele. El stătu cu urechile ciulite la pocnetul capcanelor şi scăpă de şoareci înainte ca ea să-şi dea seama ce se întâmplă. Apoi îi ţinu morală despre hârtiile care umpleau bucătăria, despre pericolul unui incendiu, şi ea fu de acord să le mute dacă puteau alunga umezeala din camera de zi. Aceasta deveni principala lui misiune. Cumpără un radiator şi repară pereţii, şi o convinse să-şi piardă mai bine de două săptămâni urcând şi luând hârtiile, recitindu-le şi reorganizându-le şi aranjându-le apoi pe rafturile pe care le făcuse el.

Ea îi spuse că hârtiile acelea erau cartea tatălui ei. Uneori o numea roman. El nu se gândi să întrebe nimic despre ea, dar într-o zi ea îi spuse că era despre doi oameni pe nume Matilda şi Stephen. Un roman istoric.

— Îţi mai aminteşti ceva din istorie?

El terminase cinci ani de liceu cu rezultate decente şi cu note foarte bune la trigonometrie şi geografie, dar nu mai ţinea minte prea multă

istorie. Oricum, în ultima clasă nu se putuseră gândi decât că aveau să meargă la război.

— Nu prea mult, spuse.

Ea îi povesti că Stephen fusese un erou. Un om de onoare, mult prea bun pentru vremurile în care trăise. Era genul acela rar de om care nu-şi vedea numai de propriul interes şi care pregeta să-şi calce cuvântul de dragul vreunor foloase personale. Ca atare, până la urmă fusese un învins.

Şi Matilda. Descendentă directă a lui Wilhelm Cuceritorul, crudă şi înfumurată, aşa cum era de aşteptat. Deşi s-ar putea să existe oameni suficient de proşti încât s-o apere pentru că era femeie.[46]

— Dacă l-ar fi terminat, ar fi ieşit un roman foarte bun.

Jackson ştia, desigur, că existau pe lume cărţi pentru că erau oameni care puneau mâna pe toc şi pe călimară şi le scriau. Cărţile nu apăreau pur şi simplu din senin. Dar întrebarea era de ce. Fuseseră deja compuse o sumedenie. Pe două trebuise şi el să le citească la şcoală – *Poveste despre două oraşe* şi *Huckleberry Finn,* amândouă scrise într-un limbaj care te storcea de puteri, deşi fiecare în felul ei. Şi asta era de înţeles. Pentru că fuseseră scrise în trecut.

Ceea ce-l nedumerea pe el, deşi n-avea de gând să recunoască asta, era de ce ar mai fi vrut cineva să ia tocul şi călimara şi să scrie încă o carte în zilele noastre. În prezent.

O tragedie, spusese Belle cu însufleţire, şi Jackson nu ştiuse dacă vorbea despre tatăl ei sau despre oamenii din cartea care nu apucase să fie terminată.

Oricum, acum că se putea sta în camera aceea, gândurile lui se îndreptară spre acoperiş. N-avea rost să repari o cameră şi s-o laşi să redevină nelocuibilă într-un an-doi din cauza acoperişului. Reuşise el să-l peticească aşa încât s-o mai ţină vreo două ierni, dar mai mult de atât nu putea

garanta. Şi plănuia încă să plece înainte de Crăciun.

Copiii mai mari ai familiilor menonite de la ferma vecină erau numai fete, iar băieţii pe care îi văzuse el nu crescuseră încă suficient ca să preia treburile mai dificile. Jackson reuşise să se angajeze la ei pe timpul recoltei de toamnă. Fusese chemat să mănânce împreună cu ceilalţi şi, spre surprinderea lui, descoperise că fetele se purtau cam fluşturatic în timp ce-l serveau şi că nu erau deloc mute, aşa cum se aşteptase. Mamele îl urmăreau cu coada ochiului, după cum observase el, şi taţii la fel. Fusese mulţumit să ştie că satisfăcuse ambele categorii. Îl văzuseră că nu se purta aţâţător. Nu prezenta niciun pericol.

Bineînţeles, cu Belle nu era nevoie să vorbească despre nimic. Ea era – aflase el – cu şaisprezece ani mai în vârstă. A pomeni ceva, fie şi a face vreo glumă pe tema aceea ar fi stricat totul. Ea era un anumit gen de femeie, el, un anumit gen de bărbat.

Oraşul unde mergeau la cumpărături, când era nevoie, se numea Oriole. Se afla în direcţia opusă celui în care crescuse el. El lega calul în şopronul Bisericii Unite, pentru că, bineînţeles, pe strada principală nu mai rămăsese niciun stâlp de priponit caii. La început privise cu suspiciune magazinul de unelte şi frizeria. Dar curând înţelesese despre oraşele mici ceva ce ar fi trebuit să înţeleagă pur şi simplu pentru că el însuşi crescuse într-unul. Nu aveau prea multe de împărţit, în afară de cazul când se ţineau meciuri de departajare pe stadionul de baseball sau pe terenul de hochei, unde se instaura un soi de ostilitate fervентă, artificială. Când aveau nevoie să cumpere ceva ce nu se găsea în propriile magazine, locuitorii se duceau într-un oraş mare. La fel când voiau să consulte un alt doctor decât pe cei din oraşul lor. El nu dădea peste nimeni cunoscut, şi nimeni nu manifesta vreo

curiozitate faţă de el, deşi poate că se uitau de două ori la cal. În lunile de iarnă, nici măcar atât, pentru că drumurile locale nu erau curăţate de zăpadă, şi oamenii care-şi duceau laptele la lăptărie sau ouăle la băcănie trebuiau să se descurce cu caii, la fel ca el şi Belle.

Belle se oprea întotdeauna să vadă ce film joacă, deşi n-avea niciodată de gând să meargă să vadă vreunul. Cunoştea foarte bine filmele şi vedetele de cinema, dar pe cele apărute mai demult, cam ca Matilda şi Stephen. De exemplu, ştia să-ţi spună cu cine se însurase Clark Gable în viaţa reală înainte să devină Rhett Butler.

În curând, Jackson se tundea când avea nevoie şi îşi cumpăra tutun când rămânea fără. Fuma acum ca un fermier, rulându-şi singur ţigaretele şi neaprinzându-le niciodată în casă.

Maşinile la mâna a doua îşi făcură apariţia abia după o vreme, dar, în momentul acela, după ce noile modele acaparaseră piaţa, iar fermierii care făcuseră bani în război erau gata să şi le vândă pe cele vechi, Jackson avu o discuţie cu Belle. Ţintă, calul lor, era Dumnezeu ştie cât de bătrân şi se încăpăţâna să nu mai urce niciun deal.

El descoperi că agentul care vindea maşini îl observase de ceva vreme, deşi nu se aşteptase la o vizită.

— Întotdeauna am crezut că dumneavoastră şi sora dumneavoastră sunteţi menoniţi, dar unii care poartă altfel de haine, spuse el.

Jackson rămase oarecum perplex, dar cel puţin era mai bine decât soţ şi soţie. Îl făcu să-şi dea seama cât de mult trebuie să fi îmbătrânit şi să se fi schimbat de-a lungul anilor şi cum soldatul acela uscat şi nervos care sărise din tren ar fi fost aproape de nerecunoscut în bărbatul de acum. În timp ce Belle, din câte îşi putea da el seama, se oprise la un anumit stadiu în viaţă şi rămăsese un copil mare. Iar felul cum vorbea îi întărea această impresie, pentru că ea sărea de la una la alta, de la

trecut la prezent, părând să nu facă nicio diferenţă între ultima lor ieşire în oraş şi ultimul film pe care-l văzuse cu părinţii ei sau întâmplarea aceea caraghioasă când Margaret Rose – moartă acum – îl împunsese pe Jackson, niţel speriat, cu coarnele.

A doua maşină, cumpărată nu de nouă, desigur, fu cea cu care plecară spre Toronto în vara lui 1962. Era o călătorie la care nu se aşteptaseră, şi îl prinsese pe Jackson pe picior greşit. În primul rând, el construia un nou grajd de cai pentru menoniţi, care erau ocupaţi cu recolta, iar în al doilea, se pregătea să-şi strângă propria recoltă de legume, pe care o vânduse băcăniei din Oriole. Dar Belle avea o umflătură căreia el reuşise în sfârşit s-o convingă să-i dea atenţie, şi acum urma să se opereze la Toronto.

„Ce schimbări!" spunea Belle într-una. „Eşti sigur că suntem tot în Canada?"

Asta fusese înainte să treacă de Kitchener. Odată ce ajunseră pe şoseaua cea nouă, ea intră cu adevărat în panică şi-l imploră să găsească un drum lateral sau să întoarcă într-un alt fel şi să o ia spre casă. El se trezi atunci că-i vorbeşte cu asprime – circulaţia îl uimea şi pe el. Ea rămase tăcută tot drumul după aceea, şi el n-avu cum să-şi dea seama dacă stătea cu ochii închişi pentru că cedase sau pentru că se ruga. N-o văzuse niciodată rugându-se.

Chiar şi în dimineaţa aceea ea încercase să-l facă să se răzgândească în privinţa plecării. Spusese că umflătura i se micşorase, nu se mărise. De când se introdusese asigurarea medicală universală, comentase ea, toată lumea nu mai face altceva decât să fugă la doctor şi să-şi transforme viaţa într-o nesfârşită dramă cu spitale şi operaţii, lucru care nu făcea decât să prelungească perioada când, la sfârşitul vieţii, aveau să fie o povară pentru ceilalţi.

Când ieşiră de pe şosea şi intrară în oraş, ea se linişti şi se învioră. Se treziră pe Avenue Road, şi,

în ciuda exclamaţiilor despre cât de mult se schimbaseră toate, ea păru în stare să recunoască la fiecare colţ de stradă ceva ce ştia de demult. Un bloc de apartamente unde locuise una dintre profesoarele de la Bishop Strachan. La subsolul lui se afla un magazin de unde se puteau cumpăra lapte, ţigări şi ziare. N-ar fi oare ciudat, spuse ea, să intre acolo şi să găsească încă gazeta *Telegram,* şi în ea nu doar numele tatălui ei, ci şi fotografia lui înceţoşată, făcută pe vremea când avea încă tot părul pe cap?

Şi apoi un ţipăt mic şi undeva, pe o parte a străzii – ar fi putut să jure – însăşi biserica în care se căsătoriseră părinţii ei. O duseseră acolo să-i arate, deşi nu era o biserică pe care s-o frecventeze. Fusese un fel de glumă. Tatăl ei spusese că se căsătoriseră în subsol, dar mama ei numise sacristia.

Mama ei vorbea cu uşurinţă pe atunci, era un om obişnuit.

Poate că exista vreo lege pe vremea aceea care să te pună să te căsătoreşti într-o biserică, altfel căsătoria n-ar fi fost legală.

Pe strada Eglinton, ea văzu semnul de metrou.

— Şi când te gândeşti că n-am fost niciodată cu metroul!

Spuse asta cu un amestec de durere şi mândrie.

— Închipuie-ţi, să rămân atât de ignorantă!

La spital totul era pregătit. Ea continuă să se poarte cu vioiciune, povestindu-le surorilor cât o îngrozise circulaţia şi ce schimbări văzuse, întrebându-se dacă magazinul Eaton's[47] mai dădea spectacolul acela minunat de Crăciun. Şi mai citea cineva *Telegram*[48]*?*

— Ar fi trebuit să vă plimbaţi cu maşina prin Chinatown, spuse una dintre surori. Acolo să vedeţi!

— O să am grijă să-l văd când mă întorc acasă, râse Belle, şi apoi adăugă: Dacă mă mai întorc.

— Nu vorbiţi prostii!

O altă soră discuta cu Jackson, întrebându-l unde parcase şi spunându-i unde să-şi mute maşina ca să nu fie amendat. Avu grijă să-i povestească despre camerele pentru rudele venite din provincie, mult mai ieftine decât cele de la hotel.

Belle avea să fie dusă în salonul ei, spuseră ele. Avea să vină un doctor s-o examineze, şi Jackson putea să se întoarcă mai târziu să-i ureze noapte bună. La vremea aceea s-ar putea s-o găsească un pic ameţită.

Ea le auzi şi spuse că oricum era ameţită tot timpul, aşa că el n-avea să se mire, şi asta stârni pentru câteva clipe veselie printre surori.

Cea care-i vorbise de parcare îl luă pe Jackson să semneze ceva înainte să plece. El ezită la rubrica unde urma să scrie în ce relaţii se afla cu pacienta. Apoi completă: prieten.

Când se întoarse seara, observă într-adevăr o schimbare, deşi n-ar fi zis că Belle era ameţită. O îmbrăcaseră într-un fel de sac din material verde, care îi lăsa gâtul şi mare parte din braţe goale. O văzuse rareori atât de goală, şi rareori observase tendoanele parcă jupuite de piele care i se întindeau de la claviculă până la bărbie.

Ea era furioasă că avea gura uscată.

— Nu mă lasă să beau decât câte o gură foarte mică de apă.

Voia ca el să se ducă să-i ia o coca-cola, deşi, din câte ştia el, nu băuse niciodată în viaţa ei aşa ceva.

— E o maşinărie afară pe coridor – trebuie să fie. Am tot văzut oameni trecând cu sticla în mână, şi mi se face o sete groaznică.

El spuse că nu putea să nesocotească instrucţiunile. Ochii ei se umplură de lacrimi, şi ea se întoarse cu spatele, arţăgoasă.

— Vreau să merg acasă!

— O să mergi în curând.

— Ai putea să mă ajuţi să-mi găsesc hainele.

— Nu, nu pot.

— Dacă nu le găseşti tu, am să le găsesc eu. O să mă duc singură la gară.

— Nu mai merge niciun tren de călători în direcţia noastră.

Ea păru atunci să renunţe brusc la planurile de evadare, în câteva clipe începu să rememoreze casa şi toate îmbunătăţirile pe care ei amândoi – sau, în cea mai mare parte, el – le făcuseră în gospodărie. Vopseaua albă care strălucea pe ziduri, şi chiar şi magazia spoită şi dotată cu o podea de scânduri. Olanele acoperişului înlocuite şi ferestrele refăcute, aduse la forma lor simplă iniţială, şi, cea mai mare realizare, canalizarea, care era o mare uşurare iarna.

— Dacă n-ai fi apărut tu, aş fi trăit curând într-o mizerie cruntă.

El preferă să nu-i spună că trăia deja de pe atunci.

— Când s-o termina povestea asta, am să-mi fac testamentul, zise ea. Îţi las ţie casa. Să ştii că n-ai muncit în zadar.

El se gândise la asta, bineînţeles, şi era de aşteptat ca perspectiva de a fi proprietar să-i aducă o satisfacţie reţinută, deşi şi-ar fi exprimat în mod sincer şi prietenesc speranţa că nimic n-avea să se întâmple prea curând. Dar acum nu simţi nimic. Lucrul acesta părea să aibă prea puţin de a face cu el, să existe undeva, departe.

Ea redeveni agitată.

— Ah, aş vrea să fiu acolo, nu aici!

— Ai să te simţi mult mai bine când te trezeşti după operaţie.

Deşi, din tot ce auzise el, asta era o minciună sfruntată.

Se simţi deodată nespus de obosit.

Dar vorbele lui fuseseră mai adevărate decât ar fi crezut. La două zile după ce îi fusese îndepărtată umflătura, Belle stătea în capul oaselor într-un alt

salon, nerăbdătoare să-l întâmpine şi deloc deranjată de gemetele femeii din patul alăturat, din spatele draperiilor trase. Cam la fel gemuse şi ea – Belle – ieri, când el n-o putuse face să deschidă ochii sau să ia cunoştinţă de prezenţa lui.

— N-o băga în seamă, spuse Belle. E inconştientă. Probabil nu simte nimic. Mâine o să fie ca o floricică. Sau cine ştie?

Părea să emane un soi de încredere în sine satisfăcută, insipidă, o insensibilitate de om trecut prin toate. Stătea în capul oaselor în pat şi sorbea o băutură portocaliu-aprins printr-un pai îndoit. Arăta mult mai tânără decât femeia pe care o adusese el la spital cu atât de puţin timp în urmă.

Ea vru să ştie dacă el dormea de ajuns, dacă găsise vreun loc unde-i plăcea să mănânce, dacă vremea nu fusese cumva prea caldă pentru plimbare, dacă avusese timp să viziteze Muzeul Regal din Ontario, aşa cum spera că-l sfătuise.

Dar nu se putu concentra asupra răspunsurilor lui. Părea să fie într-o stare de uluire. Uluire controlată.

— Ah, trebuie să-ţi spun, zise ea, întrerupându-l în timp ce el îi explica de ce nu fusese la muzeu. Ei, nu te panica atât! Mă faci să râd cu faţa aia, mă doare operaţia. Oricum, de ce Dumnezeu îmi trece mie prin cap să râd? E de fapt un lucru teribil de trist, o tragedie. Ştii despre tatăl meu, ţi-am povestit…

El observă că-i spusese „tatăl meu”, nu „tăticu’ ”.

— Mama şi tatăl meu…

Păru să trebuiască să-şi caute cuvintele şi începu din nou.

— Casa era în stare mai bună decât atunci când ai văzut-o tu prima oară. Camera aceea de la capătul scărilor o foloseam drept baie. Bineînţeles că trebuia să cărăm apa în sus şi-n jos. Am început să folosesc parterul abia mai târziu, cam când ai

venit tu. Camera aia cu rafturi, o ştii, care a fost cămară.

Cum era posibil să nu-şi aducă aminte că el fusese cel care scosese rafturile de acolo şi o transformase în baie?

— Ei, ce mai contează? spuse ea, ca şi cum i-ar fi urmărit gândurile. Aşa că încălzisem apa şi am cărat-o sus, ca să fac baie. Şi mi-am scos hainele. Da, normal. Deasupra chiuvetei era o oglindă mare, da, avea chiuvetă ca o baie adevărată, numai că trebuia să scoţi dopul şi să laşi apa să curgă înapoi în găleată după ce terminai. Closetul era în altă parte. Cred că înţelegi, nu? Aşa că am început să mă spăl şi eram complet dezbrăcată, bineînţeles. Trebuie să fi fost cam nouă seara, deci aveam încă destulă lumină. Era vara, ţi-am spus asta? Cămăruţa aia care dă spre vest.

Apoi am auzit paşi şi, bineînţeles, era tăticu'. Tatăl meu. Probabil terminase s-o pună pe mama în pat. I-am auzit paşii urcând pe scară şi chiar am observat că sunau grei. Nu ştiu, nu tocmai obişnuiţi. Foarte înceţi şi apăsaţi. Sau poate asta a fost doar impresia mea după aceea. După aceea eşti tentat să dramatizezi. Paşii s-au oprit chiar lângă uşa de la baie şi cred că în clipa aceea mi-a trecut prin cap ceva de genul: „Ah, ce obosit e, probabil!". Nu trăsesem niciun ivăr la uşă, pentru că evident nu era niciunul. Îţi dădeai seama că e cineva acolo pentru că uşa era închisă.

El stătea de cealaltă parte a uşii, şi mie nu mi-a trecut nimic prin cap, dar apoi el a deschis uşa, şi a rămas pur şi simplu în prag şi s-a uitat la mine. Şi vreau să spun că s-a uitat la mine toată, nu numai la faţa mea. Faţa mea se uita în oglindă, şi el se uita la mine în oglindă şi la ceea ce era în spatele meu şi eu nu vedeam. N-a fost o privire normală.

Şi ştii la ce m-am gândit? M-am gândit: „Umblă prin somn". N-am ştiut ce să fac, pentru că se zice că nu trebuie să-i sperii pe somnambuli.

Dar pe urmă el a spus: „Scuză-mă”, şi atunci mi-am dat seama că nu dormea. Dar vorbise cu o voce caraghioasă, adică o voce ciudată, aproape ca şi cum ar fi fost dezgustat de mine. Sau furios – nu mi-am dat seama. Apoi a lăsat uşa deschisă şi a plecat pur şi simplu pe hol. Eu m-am şters, mi-am pus cămaşa de noapte, m-am dus la culcare şi am adormit imediat. Când m-am trezit dimineaţă, am găsit în chiuvetă apa pe care n-o scursesem, şi n-am vrut să mă apropii de ea, dar a trebuit.

Totul părea însă normal. El deja se sculase şi dactilografia. Mi-a strigat pur şi simplu bună dimineaţa şi apoi m-a întrebat cum se scrie un cuvânt. Făcea de multe ori asta, pentru că eu eram mai bună la ortografie. Aşa că i-am explicat, şi apoi i-am spus că ar trebui să înveţe să scrie corect dacă voia să fie scriitor, pentru că era ceva de speriat. Dar mai târziu, în timp ce spălam nişte vase, el a venit chiar în spatele meu, şi eu am îngheţat. Mi-a spus doar: „Belle, îmi pare rău”. Şi eu m-am gândit: „Ah, ce mi-aş dori să nu fi spus asta!”. M-a speriat. Ştiam că era adevărat că-i părea rău, dar el dădea totul pe faţă într-un fel pe care nu-l puteam ignora. Am spus doar: „Nu-i nimic”, dar n-am putut să mă silesc să vorbesc cu o voce relaxată sau ca şi cum într-adevăr nu era nimic.

N-am putut. A trebuit să-i dau de înţeles că niciunul dintre noi nu mai era acelaşi. M-am dus să arunc zoaiele şi apoi m-am întors la ceea ce făceam şi n-am mai scos o vorbă. După o vreme am trezit-o pe mama din somnul de după-amiază. Pregătisem cina, l-am strigat, dar el n-a venit. I-am spus mamei că se dusese probabil să facă o plimbare. Se ducea deseori când se împotmolea la scris. Am ajutat-o să-şi taie mâncarea, dar nu mă puteam abţine să mă gândesc la lucruri dezgustătoare. În primul rând, la sunetele pe care le auzeam uneori din camera lor şi pe care mă înfofoleam ca să nu le aud. Acum mă uitam la

mama cum stătea acolo şi-şi mânca mâncarea şi mă gândeam ce credea despre asta sau ce înţelegea, dacă înţelegea ceva.

Nu ştiam unde se dusese el. Am pregătit-o pe mama de culcare, deşi asta era treaba lui. Apoi am auzit trenul venind şi, dintr-odată, gălăgia şi scârţâitul de la frânele trenului, şi probabil că mi-am dat seama ce se întâmplase, deşi nu ştiu exact când mi-am dat seama.

Ţi-am mai spus. Ţi-am mai spus că a fost călcat de tren.

Dar uite ce e. Şi nu ţi-o spun doar ca să te chinui. La început n-am putut să suport ideea şi vreme îndelungată m-am silit de fapt să cred că el se plimba pe şine cu gândul la romanul lui şi n-a auzit trenul. Asta era varianta cea bună. N-aveam de gând să-mi închipui că avusese legătură cu mine şi nici măcar cu ce avusese legătură în primul rând. Cu sexul.

Acum înţeleg. Acum înţeleg cu adevărat, şi nu a fost vina nimănui. A fost vina naturii sexuale a omului într-o situaţie tragică. Eu creşteam acolo, şi mama era în starea în care era, şi tăticu', în mod firesc, era în starea în care ajunsese să fie. N-a fost nici vina mea, nici a lui.

Ar trebui ca lucrurile acestea să fie recunoscute, numai asta vreau să spun, ar trebui să existe locuri unde oamenii să se poată duce dacă sunt într-o situaţie dificilă. Şi nu să se simtă ruşinaţi şi vinovaţi pentru asta. Dacă crezi că mă gândesc la bordeluri, să ştii că aşa e. Dacă la prostituate, aşa e. Înţelegi?

Uitându-se peste capul ei, Jackson spuse că da.

— Mă simt atât de uşurată. Nu că nu simt tragedia, dar am ieşit din ea, asta vreau să spun. Sunt pur şi simplu greşelile omenirii. Nu trebuie să crezi că, dacă mă vezi zâmbind, nu sunt în stare de compasiune. Sunt chiar foarte în stare. Dar trebuie să spun că mă simt uşurată. Într-un fel, sunt fericită. Nu te simţi prost să asculţi toate astea?

— Nu.

— Îţi dai seama că sunt într-o stare anormală. Ştiu că sunt. Totul mi-e foarte clar. Mă simt nespus de recunoscătoare pentru asta.

Femeia de pe patul vecin nu încetase să geamă ritmic în tot acest timp. Jackson simţi că refrenul acela îi umpluse mintea.

Auzi pleoscăind pe coridor pantofii surorii medicale şi speră că aveau să intre în salonul lor. Şi intrară.

Sora spuse că venise să-i dea lui Belle o pastilă de dormit. El se temu că avea să i se ceară s-o sărute de noapte bună. Observase că în spital toată lumea se săruta. Fu deci bucuros că, atunci când se ridică în picioare, nimeni nu pomeni nimic de asta.

— Ne vedem mâine.

Se trezi devreme şi se hotărî să facă o plimbare înainte de micul dejun. Dormise binişor, dar îşi spuse că trebuia să iasă puţin din atmosfera de spital. Nu era vorba că ar fi fost prea îngrijorat de schimbarea petrecută cu Belle. Se gândea că era posibil sau chiar probabil ca ea să revină la normal, fie azi, fie peste vreo două zile. Poate că n-avea nici măcar să-şi mai amintească povestea pe care i-o spusese. Lucru care ar fi fost o mare uşurare.

Soarele se înălţase deja, aşa cum era de aşteptat în această perioadă a anului, şi autobuzele şi tramvaiele erau deja pline. El merse scurtă vreme spre sud, apoi coti spre vest, pe strada Dundas, şi după un timp se trezi în Chinatown, cartierul despre care i se vorbise. Cărucioare cu încărcături de legume cunoscute, dar şi multe nu tocmai cunoscute erau împinse în magazine, iar animale mici, jupuite de piele, aparent bune de mâncat, fuseseră atârnate deja la vânzare. Străzile erau pline de camioane parcate ilegal şi de frânturi gălăgioase, parcă disperate, de chineză. Chinezii. Toate vociferările acestea ascuţite sunau de parcă

acolo s-ar fi purtat un război, dar probabil că pentru ei era ceva pur şi simplu cotidian. Şi totuşi, el simţi nevoia să plece de acolo şi intră într-un restaurant ţinut de chinezi, dar care anunţa un mic dejun obişnuit – ouă cu şuncă. Când ieşi, avea de gând să se întoarcă şi s-o ia pe unde venise.

Dar se trezi că o porneşte din nou spre sud şi ajunse pe o stradă rezidenţială mărginită de case înalte şi înguste de cărămidă. Fuseseră probabil construite înainte ca oamenii din zonă să fi simţit nevoia aleilor din faţa casei sau poate chiar înainte să fi avut maşini, înainte ca maşinile să existe. Merse până când văzu un indicator pentru strada Queen, de care auzise. Coti din nou spre vest şi, după câteva străzi, întâlni un obstacol. În faţa unei gogoşării dădu peste un pâlc de oameni.

Se opriseră lângă o ambulanţă parcată cu spatele chiar pe trotuar, încât nu se mai putea trece. Unii se plângeau de întârziere şi întrebau cu voce tare dacă, la urma urmei, era legal să parchezi o ambulanţă pe trotuar, alţii se uitau mai paşnic, discutând între ei despre ce se putuse întâmpla. Fură pomeniţi nişte morţi, unii vorbeau despre posibile victime, alţii spuneau că aceea ar fi fost singura scuză legală pentru ca vehiculul să fie parcat astfel.

Bărbatul care fu scos în cele din urmă afară, legat de targă, era în mod sigur încă viu, altfel faţa i-ar fi fost acoperită. Era însă inconştient şi avea pielea de culoarea cimentului. Nu fu scos pe uşa gogoşăriei, aşa cum preziseseră unii – într-un fel de aluzie răutăcioasă la calitatea gogoşilor – ci pe uşa principală a clădirii. Era o clădire de apartamente relativ decentă, din cărămidă, cu patru etaje, care avea la parter o spălătorie automată şi gogoşăria. Numele sculptat deasupra uşii principale sugera un trecut plin de mândrie, dar şi de un oarecare ridicol.

Bonnie Dundee.

Ultimul care ieşi fu un bărbat care nu purta uniforma lucrătorilor de la ambulanţă. Rămase acolo, uitându-se cu exasperare la mulţimea care se gândea deja să se împrăştie. Singurul lucru pe care îl mai puteau aştepta era vaietul formidabil al ambulanţei care se pregătea să iasă pe stradă şi să se pună, şovăind, în mişcare.

Jackson fu unul dintre cei care nu se grăbi să se îndepărteze. N-ar fi zis că era curios să afle ce se întâmplase, mai degrabă că aştepta pur şi simplu cotitura inevitabilă care ar fi trebuit să vină, ca să-l ducă înapoi de unde venise. Bărbatul care ieşise din clădire se apropie de el şi îl întrebă dacă se grăbea. Nu. Nu în mod deosebit.

Bărbatul acesta era proprietarul clădirii. Cel care fusese luat de ambulanţă era îngrijitorul şi administratorul.

— Trebuie să mă duc la spital să văd care-i problema. Ieri era în perfectă stare. Nu s-a plâns niciodată de nimic. N-are pe nimeni apropiat pe care să-l pot suna, din câte ştiu. Cel mai rău e că nu găsesc cheile. Nu erau la el şi nici acolo unde le ţine de obicei. Aşa că trebuie să merg acasă să iau cheile mele de rezervă, şi mă gândeam dacă n-aţi putea sta dumneavoastră de gardă până atunci. Trebuie să mă duc acasă şi să mă duc şi la spital. Aş putea să rog pe careva dintre chiriaşi, dar aş prefera să nu – înţelegeţi ce vreau să spun. Nu vreau să mă piseze cu întrebări despre ce s-a întâmplat când eu însumi nu ştiu mai mult ca ei.

Întrebă din nou dacă în mod sigur nu era nicio problemă, şi Jackson spuse nu, e în regulă.

— Fiţi doar atent la oricine intră, iese, rugaţi-i să v-arate cheile. Spuneţi-le că e o urgenţă, n-o să dureze mult.

Se pregăti să plece, dar se răsuci.

— Puteţi să staţi jos.

Era un scaun acolo, pe care Jackson nu-l observase. Rabatat şi dat la o parte, ca să poată parca ambulanţa. Un scaun simplu, cu şezut şi

spătar de pânză, dar rezistent şi suficient de confortabil. Jackson mulţumi şi-l instală într-un loc unde nu avea să-i împiedice pe trecători sau pe locuitorii din clădire. Nimeni nu-l băgă în seamă. Avusese de gând să spună o vorbă despre spital şi despre faptul că şi el trebuia să se întoarcă acolo după un timp. Dar bărbatul fusese în mare grabă şi avea deja destule pe cap, şi apoi insistase că avea să revină cât putea de repede.

După ce se aşeză, Jackson îşi dădu seama de câtă vreme nu mai stătuse jos, tot umblând de colo colo.

Bărbatul îi spusese să-şi ia o cafea sau ceva de mâncare de la gogoşărie dacă simţea nevoia.

— Spuneţi-le doar numele meu.

Dar Jackson nici măcar nu-l ştia.

Când se întoarse, proprietarul îşi ceru scuze de întârziere. Bărbatul care fusese luat de ambulanţă murise. El trebuia să se ocupe acum de toate formalităţile. Fusese nevoie de un nou set de chei. Le făcuse. Avea să fie o înmormântare cu chiriaşii care locuiau aici de mult. Poate că anunţul din ziar avea să mai aducă vreo câţiva oameni. Urma o perioadă dificilă până când se încheia toată povestea asta.

I-ar fi prins foarte bine dacă Jackson ar fi putut… Temporar. Numai temporar.

Jackson se trezi că spune: „Da, nicio problemă”.

Dacă avea nevoie de puţin timp la început, se putea rezolva, îl auzi el spunând pe bărbatul acesta – noul lui şef. Imediat după înmormântare şi după ce scăpa de o parte din lucruri. Putea să-şi ia atunci câteva zile, să-şi pună treburile în ordine şi să vină apoi să se mute cu adevărat.

Nu era nevoie, spuse Jackson. Treburile lui erau puse în ordine şi tot ce avea se afla asupra lui.

În mod firesc, asta stârni puţină suspiciune. Două zile mai târziu, Jackson nu se miră să afle că noul său angajator făcuse o vizită la poliţie. Dar totul părea să fie în regulă. Se dovedise a fi unul

dintre acei singuratici care tindea să se implice poate prea mult într-o treabă sau alta, dar care nu încălcase nicio lege.

Oricum părea să nu-l caute nimeni.

În general, lui Jackson îi plăcea să aibă în clădire oameni mai în vârstă. Şi, de regulă, necăsătoriţi. Nu genul obosit. Oameni cu tot felul de interese, uneori s-ar fi putut spune cu talent. Soiul de talent care fusese cândva observat, de pe urma căruia se câştigase la un moment dat, deşi nu suficient ca să poţi trăi apoi o viaţă întreagă din asta. Un crainic a cărui voce fusese familiară ascultătorilor de radio cu ani în urmă, în timpul războiului, dar ale cărui coarde vocale erau acum făcute franjuri. Majoritatea oamenilor credeau probabil că murise. Dar el locuia aici, în garsoniera sa, era la curent cu ultimele ştiri şi abonat la *The Globe and Mail,* pe care i-l dădea apoi lui Jackson în caz că ar fi găsit ceva interesant prin el.

Şi, o dată, găsise.

Marjorie Isabella Treece, fiica lui Willard Treece, fost autor de rubrică la *Toronto Evening Telegram,* şi a soţiei lui Helena Treece (născută Abbott), prietenă de-o viaţă cu Robin Ford (născută Shillingham), decedase după o luptă curajoasă cu cancerul. Anunţul putea fi reprodus în ziarul din Oriole[49]. 18 iulie 1965.

Nu se spunea unde locuise. Probabil în Toronto, dacă se pomenea de Robin. Rezistase poate mai mult decât era de aşteptat şi poate mai mult decât ar fi trebuit ca să poată rămâne bine dispusă şi scutită de suferinţă până, bineînţeles, spre sfârşit. Belle dovedise un anumit talent de adaptare la circumstanţe. Poate mai mult decât avea el însuşi.

Nu că ar fi stat să-şi imagineze vreodată camerele pe care le împărţise cu ea sau toată munca pe care o făcuse în gospodăria ei. Nu era nevoie – asemenea lucruri îi apăreau deseori în vis, şi sentimentul lui atunci era mai degrabă de

exasperare decât de nostalgie, ca şi cum trebuia să se apuce imediat de o treabă care nu fusese dusă la bun sfârşit.

În Bonnie Dundee, chiriaşii erau în general reticenţi la tot ce putea fi numit îmbunătăţiri, temându-se că acestea aveau să însemne o creştere a chiriei. El le vorbea pe ocolite, cu maniere respectuoase şi cu un sănătos simţ al banilor. Clădirea ajunse să arate mai bine şi să aibă listă de aşteptare. Proprietarul se plângea că începuse să devină un refugiu pentru ţicniţi. Dar Jackson spunea că locatarii erau în general mai ordonaţi decât media şi suficient de bătrâni ca să se poarte civilizat. Aveau o femeie care cântase cândva în Orchestra Simfonică din Toronto, un inventator care până acum eşuase cu invenţiile sale, dar nu-şi pierduse speranţa, un actor refugiat din Ungaria, handicapat de accentul său, dar care juca într-o reclamă cine ştie pe unde prin lume. Toţi erau bine-crescuţi şi reuşeau într-un fel sau altul să adune bani ca să meargă la restaurantul Epicure şi să-şi spună poveştile la o masă, după-amiezile. Aveau de asemenea câţiva prieteni care erau cu adevărat celebri şi care se întâmpla să apară din an în Paşti să le facă o vizită. Şi nu tocmai de lepădat era faptul că Bonnie Dundee avea un predicator care era la cuţite cu biserica sa, oricare o fi fost aceea, dar întotdeauna gata să oficieze când era chemat.

Oamenii căpătară într-adevăr obiceiul de a locui acolo până când oficiile sale ultime deveneau necesare, dar era mai bine aşa decât să fugă fără să fi plătit chiria.

O excepţie fu cuplul Candace şi Quincy, care nu-şi plăti chiria niciodată şi care o şterse în toiul nopţii, întâmplător, proprietarul fusese la recepţie când ei veniseră căutând o cameră, şi apoi se scuză spunând că blocul avea nevoie de o faţă proaspătă. Faţa lui Candace, nu a prietenului ei. Prietenul era o jigodie.

Într-o zi fierbinte de vară, Jackson deschisese uşa dublă din spate, uşa de livrări, ca să lase să intre aerul în timp ce el lăcuia o masă. Era o masă frumoasă, pe care o cumpărase pe mai nimic pentru că i se luase lustrul. I se păruse că ar fi arătat bine la intrare, să pună corespondenţa pe ea.

Putuse să iasă din birou pentru că proprietarul era acolo, verifica nişte chirii.

Clopoţelul de la intrare sună uşor. Jackson se pregăti să se ridice şi-şi curăţă pensula, crezând că poate proprietarul adâncit în cifre, n-ar fi vrut să se deranjeze să răspundă. Dar nu fu nevoie, căci auzi uşa deschizându-se şi o voce de femeie. O voce aproape istovită, dar capabilă totuşi să-şi păstreze ceva din farmec, din siguranţa aceea absolută că, orice ar avea de spus, avea să cucerească pe oricine o auzea.

Probabil moştenise asta de la tatăl ei, predicatorul. Jackson tocmai se gândea la asta când îşi dădu brusc seama.

Era ultima adresă pe care o avea, spuse femeia, a fiicei ei. Îşi căuta fata. Candace, fiica ei. Călătorea poate cu un prieten. Ea, mama, venise din Columbia Britanică, din Kelowna, unde locuiau ea şi tatăl fetei.

Ileane. Jackson îi recunoscu vocea fără şovăială. Femeia aceea era Ileane.

O auzi întrebând dacă putea să stea jos. Apoi pe proprietar trăgând aproape scaunul lui, al lui Jackson.

La Toronto era mult mai cald decât se aşteptase ea să fie, deşi cunoştea Ontario, crescuse aici.

Întrebă dacă putea să i se aducă un pahar cu apă.

Probabil îşi prinsese tâmplele în mâini, pentru că vocea îi sună înăbuşit. Proprietarul ieşi în vestibul şi puse câteva monede în automat ca să ia o sticlă de 7UP. Poate i se părea mai potrivită pentru o doamnă decât o coca-cola.

După colţ, îl văzu pe Jackson ascultând, şi-i făcu semn să preia el situaţia, pentru că era probabil mai obişnuit cu chiriaşi emoţionaţi. Dar Jackson scutură violent din cap.

Nu.

Ea nu rămase emoţionată prea multă vreme.

Îi ceru scuze proprietarului şi spuse că în ziua de azi căldura îţi putea juca feste.

Deci despre Candace. Plecaseră luna aceea, poate cu trei săptămâni în urmă. Nu lăsaseră nicio adresă pentru corespondenţă.

— De obicei nu lasă în asemenea cazuri.

Ea înţelese aluzia.

— Ah, bineînţeles că pot să plătesc…

Cât timp se făcu plata, se auziră mormăieli şi foşnete.

Apoi:

— Bănuiesc că nu mă puteţi lăsa să văd unde au locuit…

— Chiriaşul nu este acum în apartament. Dar, chiar dacă ar fi, mă tem că nu s-ar învoi.

— Desigur. A fost o întrebare prostească.

— Vă interesa ceva anume?

— O, nu. Nu. Aţi fost foarte amabil. V-am reţinut.

Se ridicase deja, şi porniră amândoi. Ieşiră din birou, apoi coborâră cele două trepte spre uşa de la intrare. După care uşa se deschise şi zgomotul străzii înghiţi restul cuvintelor ei de bun-rămas, dacă mai spusese ceva.

Oricât fusese de dezamăgită, traversase momentul cu graţie.

Jackson ieşi din ascunzătoare în timp ce proprietarul se întorcea în birou.

— Surpriză! spuse acesta din urmă, şi nu mai adăugă decât: Ne-am primit banii.

Era un om esenţialmente lipsit de curiozitate, cel puţin faţă de chestiunile personale. Lucru pe care Jackson îl preţuia.

Bineînţeles că lui Jackson i-ar fi plăcut s-o vadă. Acum că plecase, aproape că regretă că nu profitase de ocazie. Nu s-ar fi înjosit niciodată într-atât încât să-l întrebe pe proprietar dacă avea părul încă închis la culoare, aproape negru, şi corpul înalt şi subţire, cu pieptul foarte mic. Fata, Candace, nu-i făcuse cine ştie ce impresie. Avea părul blond, dar cel mai probabil era vopsit. N-avea mai mult de douăzeci de ani, deşi uneori era greu de spus în ziua de azi. Foarte mult sub papucul prietenului. Fugi de acasă, scapă de facturi, frânge inima părinţilor, totul pentru o murătură ca amicul ăla.

Unde era Kelowna? Undeva în vest. Alberta, Columbia Britanică. Drum lung de bătut până aici. Bineînţeles că mama era o femeie perseverentă. O optimistă. Probabil aşa rămăsese. Se căsătorise. În afară de cazul când fata fusese născută în afara căsătoriei, ceea ce lui i se păru foarte improbabil. Avea să fie sigură, sigură de sine data următoare, n-avea să accepte o tragedie. Şi nici fata. Avea să vină acasă când se sătura. Poate că avea să aducă un copil, dar asta era moda astăzi.

În 1940, cu puţină vreme înainte de Crăciun, fusese mare zarvă în liceu. Ajunsese chiar până la etajul al doilea, unde larma maşinilor de scris şi a numărătoarelor acoperea zgomotele venite de jos. Acolo se aflau fetele cele mai în vârstă din şcoală – fete care cu un an în urmă învăţaseră latină, biologie şi istorie europeană şi care acum învăţau să dactilografieze.

Una dintre ele era Ileane Bishop, care, în mod ciudat, era fata unui pastor, deşi în biserica unită a tatălui ei nu existau episcopi[50]. Ileane sosise cu familia ei în clasa a noua şi, timp de cinci ani, datorită obiceiului ca elevii să fie aşezaţi în bănci în ordine alfabetică, stătuse în spatele lui Jackson Adams. La vremea aceea, colosala timiditate şi muţenie ale lui Jackson fuseseră acceptate de tot

restul clasei, dar pentru ea erau noi, şi, în următorii cinci ani, faptul că ea nu le recunoscuse produsese o schimbare. Împrumuta de la el gume de şters, peniţe de stilou şi instrumente de geometrie, nu atât ca să spargă gheaţa, ci pentru că era împrăştiată din fire. Schimbau răspunsuri la probleme şi îşi notau unul altuia lucrările de control. Când se întâlneau pe stradă se salutau, iar salutul pe care el i-l adresa era de fapt mai mult decât o mormăială – avea toate silabele şi chiar o anume apăsare. Nimic mai mult nu se întâmpla, doar că ei aveau anumite glume ale lor. Ileane nu era o fată timidă, dar era inteligentă, distantă şi nu tocmai populară, şi asta poate că lui îi plăcuse.

Când toată lumea ieşi să vadă de unde venea gălăgia, Ileane fu surprinsă să vadă, de acolo de unde stătea pe scări, că unul dintre cei vinovaţi era Jackson. Celălalt era Billy Watts. Cei doi băieţi, care cu numai un an în urmă şezuseră aplecaţi deasupra cărţilor şi îşi târşâiseră picioarele de la o clasă la alta, păreau acum transformaţi. În uniforma armatei arătau de două ori mai mari, iar ghetele lor făceau mare tărăboi când alergau pe coridoare. Ţipau amândoi că orele fuseseră anulate în ziua aceea, pentru că toată lumea trebuia să meargă la război. Împărţeau peste tot ţigări, aruncându-le pe podea, de unde puteau fi ridicate de băieţandri care nici măcar nu începuseră să se bărbierească.

Războinici uşuratici, invadatori zbierând, beţi turtă.

— Trăiască recruţii! ţipau.

Directorul încercă să le poruncească să iasă din clădire. Dar, pentru că asta se întâmpla la începutul războiului, când existau încă o anumită admiraţie şi un respect aparte pentru băieţii care se înrolaseră în armată, el nu fu în stare să manifeste cruzimea de care avea să dea dovadă un an mai târziu.

— Destul! Ajunge! spuse el.

— Trăiască recruţii, îi răspunse Billy Watts.

Jackson tocmai deschisese gura ca să spună probabil acelaşi lucru, când întâlni privirea lui Ileane Bishop, şi o străfulgerare de înţelegere trecu între ei.

Ileane Bishop îşi dădu seama că Jackson era cu adevărat beat, dar că asta îl făcuse capabil să se prefacă beat, aşa încât beţia pe care o etala putea fi manevrată. (Billy Watts era pur şi simplu beat criţă.) Înarmată cu această cunoaştere, Ileane coborâse zâmbitoare scările şi acceptase o ţigară pe care o ţinuse neaprinsă între degete. Se prinsese de mâini cu amândoi eroii şi îi scosese triumfătoare din şcoală.

Ulterior, gestul acesta declanşase un conflict de opinii în parohia tatălui ei. Unii spuneau că Ileane nu fumase de fapt ţigara, ci doar se prefăcuse, pentru a-i potoli pe băieţi, în timp ce alţii susţineau că fumase în mod sigur. Fără umbră de îndoială. Fata pastorului lor. Fumase.

Billy o prinsese de fapt pe Ileane în braţe şi încercase s-o sărute, dar se împiedicase, se aşezase pe treptele şcolii şi cucurigase ca un cocoş.

În mai puţin de doi ani avea să fie mort.

Deocamdată însă trebuia dus acasă, şi Jackson îl trăsese în sus, pentru ca el şi Ileane să-i poată pune braţele peste umerii lor şi să-l târască. Din fericire, casa lui nu se afla departe de şcoală. Îl lăsaseră acolo, leşinat pe scări. Apoi avuseseră o conversaţie.

Jackson nu voia să se ducă acasă. De ce nu? Pentru că acolo se afla mama lui vitregă. Îşi ura mama vitregă. De ce? Fără motiv.

Ileane ştia că mama lui murise într-un accident de maşină când el era foarte mic – lucrul acesta era dat uneori drept explicaţie a timidităţii lui. Crezu că băutura îl îndemna probabil să exagereze, dar nu încercă să-l facă să vorbească mai mult despre asta.

— Bine, spuse ea. Poţi să rămâi la mine.

Se întâmpla ca mama lui Ileane să fie plecată atunci, ca să aibă grijă de bunica bolnavă a fetei. Ileane ţinea la vremea aceea casa cu totul haotic pentru tatăl ei şi pentru cei doi fraţi mai mici. Ghinion, spuseseră unii. Nu că mama ei ar fi făcut mare caz, dar ar fi vrut să ştie toate dedesubturile, şi cine era băiatul acesta? Ar fi pus-o cel puţin pe Ileane să se ducă la şcoală ca de obicei.

Un soldat şi o fată, pe neaşteptate atât de apropiaţi. Când până acum nu existaseră decât logaritmi şi declinări.

Tatăl lui Ileane nu le dădu atenţie. Era mai interesat de război decât considerau unii dintre enoriaşii săi că ar trebui să fie un pastor, şi asta îl făcu să se simtă mândru că avea un soldat în casă. Şi era nefericit că nu-şi putea trimite fata la facultate. Trebuia să facă economii ca să-i trimită într-o zi pe fraţii ei, pentru că ei urma să aibă datoria să-şi câştige existenţa. Asta îl făcea să fie mai indulgent cu Ileane, indiferent ce făcea ea.

Jackson şi Ileane nu se duceau la cinema şi nici la sala de dans. Făceau plimbări, pe orice fel de vreme şi adeseori pe întuneric. Uneori mergeau la restaurant şi beau cafea, dar nu încercau să fie prietenoşi cu nimeni. Ce se întâmpla cu ei, se îndrăgosteau oare unul de altul? Când mergeau îşi atingeau uneori mâinile, şi el se sili să se deprindă cu asta. Apoi, când gesturile acestea întâmplătoare fură deja deliberate din partea ei, el descoperi că se putea obişnui şi cu asta, depăşindu-şi uşoara panică.

Deveni mai liniştit, şi era gata chiar să se sărute.

Ileane se duse ea însăşi acasă la Jackson ca să-i ia geanta. Mama lui vitregă îşi etala dinţii albi falşi şi încercă să ia un aer ca şi cum ar fi fost pusă pe distracţie.

O întrebă ce aveau de gând.

— Ai grijă cu el, îi spuse.

Avea reputaţia unei persoane cu gura mare. Cu gura spurcată, de fapt.

— Întreabă-l dacă-şi aminteşte că l-am spălat la fund, adăugă.

Povestindu-i apoi lui Jackson, Ileane spuse că ea însăşi fusese în mod special politicoasă, ba chiar snoabă, pentru că n-o putea suferi pe femeia aceea.

Dar Jackson, roşu ca racul, făcu o faţă hăituită şi disperată, ca atunci când era întrebat ceva la şcoală.

— N-ar fi trebuit nici măcar să-i pomenesc numele, zise Ileane. Când locuieşti în casa pastorului, prinzi obiceiul să-i parodiezi pe alţii.

El spuse că nu era nimic.

Aceea se dovedi a fi ultima permisie a lui Jackson. Îşi scriseră. Ileane îi povesti cum terminase cursurile de dactilografie şi cum căpătase o slujbă în biroul secretarului primăriei. Analiza totul cu o privire intens satirică, mai mult decât o făcuse în şcoală. Poate credea că era cineva în război care avea nevoie de glume. Şi insista să fie la curent cu toate bârfele. Când în biroul secretarului primăriei trebuiau aranjate căsătorii hotărâte în grabă, ea vorbea despre „miresele fecioare”.

Şi, când pomeni de un pastor care vizitase locuinţa tatălui ei şi dormise în camera de oaspeţi, spuse că se gândise dacă nu cumva salteaua avea să-i inducă „anumite vise”.

El îi scrise despre mulţimile de oameni din Île de France[51] şi despre cum se afundau în apă ca să evite submarinele nemţeşti. Când ajunse în Anglia îşi cumpără o bicicletă şi îi povesti despre locuri pe care se dusese cu bicicleta să le vadă, dacă nu erau interzise.

Scrisorile acestea, deşi mai prozaice decât ale ei, erau întotdeauna semnate „cu dragoste”. Când veni în sfârşit ziua Z, urmă ceea ce ea numi „o tăcere chinuitoare”, dar înţelese motivul şi, când el îi

scrise din nou, totul era bine, deşi nu avu voie să-i dea detalii.

În scrisoarea aceasta el vorbi – aşa cum făcea şi ea de la o vreme – despre căsătorie.

Şi, în sfârşit, ziua victoriei şi călătoria spre casă. Erau ploi de stele de vară, spuse el, pe tot cerul.

Ileane învăţase să coasă. Îşi făcea o nouă rochie de vară în onoarea întoarcerii lui, o rochie din mătase artificială verde-crud, cu fustă lungă şi mâneci bufante, care se purta cu o curea îngustă din imitaţie de piele aurie. Voia să-şi pună o panglică din acelaşi material verde la pălăria de vară.

„Toată această descriere este menită să te ajute să mă observi în gară, ca nu cumva să fugi cu vreo altă femeie frumoasă care s-o întâmpla să fie acolo.”

El îi trimise scrisoarea din Halifax, spunându-i că avea să sosească sâmbătă, cu trenul de seară. Îi zise că o ţinea minte foarte bine şi că nu exista niciun risc s-o confunde cu vreo altă femeie chiar şi dacă gara ar fi mişunat de femei în seara aceea.

În ultima lor seară înainte ca el să plece, stătuseră treji până târziu în bucătăria casei pastorului, unde se afla fotografia regelui George al VI-lea pe care o vedeai peste tot în anul acela. Şi cuvintele de sub ea.

Şi i-am spus celui care păzea porţile anului:

— Dă-mi o lumină cu care să pot păşi fără teamă în necunoscut.

Şi el mi-a răspuns:

— Păşeşte în întuneric şi pune-ţi mâna în mâna Domnului. Îţi va fi mai de folos decât lumina şi mai sigură decât drumul ştiut.[52]

Apoi se duseseră sus în tăcere şi el mersese la culcare în camera de oaspeţi. Ea venise la el poate

pentru că aşa se înţeleseseră, dar poate că el nu înţelesese bine de ce.

Fusese un dezastru. Dar, din felul cum se purtase, ea poate că nici nu-şi dăduse seama de asta. Cu cât era mai groaznic, cu atât mai frenetic continua. El nu reuşise nicicum s-o oprească sau să-i explice. Era oare posibil ca o fată să ştie atât de puţin? În cele din urmă se despărţiseră ca şi cum totul ar fi mers bine, iar a doua zi dimineaţă îşi luaseră rămas-bun în prezenţa tatălui şi a fraţilor ei. Şi în scurt timp începură scrisorile.

El se îmbătase şi mai încercase o dată, în Southampton. Dar femeia spusese:

— Ajunge, flăcău, eşti o cârpă!

Lui nu-i plăcea când fetele şi femeile se îmbrăcau elegant. Mănuşi, pălării, fuste foşnitoare, toate pretenţioase şi enervante. Dar de unde era să ştie ea? Verde-crud. El nu era sigur că ştia culoarea. Suna a acid.

Apoi îi veni foarte uşor în cap că o persoană putea pur şi simplu să nu fie acolo.

Avea ea oare să-şi spună sau să spună oricui altcuiva că încurcase data? Jackson ştia că poate miza pe faptul că ea avea să-şi inventeze o minciună, în mod sigur. Era inventivă, la urma urmei.

Acum că ea a ieşit pe stradă, Jackson simte într-adevăr dorinţa s-o vadă. Nu-l va putea întreba niciodată pe proprietar cum arăta, dacă avea părul întunecat sau cărunt, dacă era încă slabă sau devenise trupeşă. Chiar şi în suferinţă, vocea ei rămăsese, în mod miraculos, neschimbată. Atrăgea toată atenţia asupra sa, a inflexiunilor sale muzicale, pregătindu-şi în acelaşi timp scuzele – „îmi pare nespus de rău”.

Venise de departe, dar era o femeie perseverentă. Aşa s-ar fi putut spune.

Iar fata avea să se întoarcă. Era prea răsfăţată ca să plece de tot de acasă. Orice fată a lui Ileane ar fi

răsfăţată, ar potrivi lumea şi adevărul după ea, ca şi cum nimic nu i s-ar putea împotrivi prea mult.

Dacă ea l-ar fi văzut, l-ar fi cunoscut oare? El aşa credea. Indiferent de schimbări. Şi l-ar fi iertat, da, acolo pe loc. Ca să-şi păstreze imaginea de sine, întotdeauna.

A doua zi, toată uşurarea pe care o simţise pentru că Ileane dispăruse din viaţa lui se risipi. Ea cunoştea locul, s-ar fi putut întoarce. Ar fi putut ea însăşi să se instaleze aici o vreme, cutreierând străzile acestea în sus şi-n jos, încercând să găsească un fir. Chestionând oameni, pe un ton umil, şi totuşi nu tocmai, cu vocea aceea rugătoare, dar răsfăţată. Ar fi putut să dea peste ea chiar în faţa uşii. Ea ar fi fost surprinsă numai o clipă, ca şi cum l-ar fi aşteptat întotdeauna. Deschizându-i larg posibilităţile vieţii, aşa cum i se părea ei întotdeauna că poate să facă.

Lucrurile puteau fi zădărnicite definitiv, nu avea nevoie decât de puţină fermitate. Pe la şase sau şapte ani, el zădărnicise definitiv păcălelile mamei sale vitrege, ceea ce ea numea păcălelile sau tachinările ei. Fugise afară pe stradă în întuneric, şi ea îl adusese înăuntru, dar văzuse că el avea să încerce să fugă cu adevărat dacă nu înceta, aşa că încetase. Şi despre el spusese că n-avea niciun haz, pentru că niciodată nu se putuse spune că ar fi urât-o cineva.

El mai petrecu trei nopţi în clădirea numită Bonnie Dundee. Scrise pentru proprietar un raport despre fiecare apartament, despre când erau programate lucrările de întreţinere şi în ce aveau să constea. Spuse că fusese chemat, fără să menţioneze unde sau de ce. Îşi goli contul bancar şi împachetă câteva lucruri care-i aparţineau. Seara, târziu, se sui în tren.

Dormi intermitent de-a lungul nopţii şi, într-unul dintre fragmentele acelea de somn, îi văzu pe

băieţii menoniţi trecând în căruţa lor şi le auzi vocile subţiratice cântând.

Dimineaţă se dădu jos în Kapuskasing[53]. Adulmecă mirosul joagărelor şi se simţi îmbărbătat de aerul mai răcoros. Muncă, în mod sigur era de muncă într-un oraş al tăietorilor de lemne.

VEDERE SPRE LAC

O femeie se duce la medic să-şi ia reţeta obişnuită. Dar doctoriţa nu e acolo. E ziua ei liberă. De fapt, femeia – o cheamă Nancy – a greşit ziua, a încurcat luni cu marţi.

Şi exact acesta este lucrul despre care voia să discute cu doctoriţa, pe lângă reţetă. Se întreabă de la o vreme dacă nu cumva mintea i-o ia niţeluş pe de lături, câteodată.

— Ce glumă bună! se aştepta să-i spună doctoriţa. Mintea dumneavoastră! Mai ales a dumneavoastră!

(Nu că doctoriţa o cunoaşte atât de bine, dar au prieteni în comun.)

În loc de asta, asistenta doctoriţei o sună o zi după aceea să-i spună că reţeta e gata şi că i-a făcut o programare la un specialist, în legătură cu problema aceea.

Nu e mintea, de fapt. E doar memoria.

Indiferent ce este. Specialistul se ocupă în primul rând de pacienţi în vârstă.

A, da. Pacienţi care şi-au pierdut minţile.

Fata râde. În sfârşit, cineva râde!

Îi spune că specialistul are cabinet într-un orăşel numit Hymen, cam la vreo treizeci de kilometri depărtare de locul unde trăieşte Nancy.

— O, Doamne, un specialist în căsătorii! spune Nancy.

Fata nu înţelege, îşi cere scuze.

— Nu contează, am să mă duc.

În ultimii ani, medicii de specialitate au ajuns să fie risipiţi peste tot. Tomograful e într-un oraş, oncologul în altul, problemele pulmonare se pot examina în al treilea şi tot aşa. Asta ca să nu fie nevoie să vii pentru orice la spitalul din oraşul mare. Dar poate să-ţi ia de fapt la fel de mult, pentru că nu toate orăşelele astea au spitale, şi

trebuie să depistezi unde e doctorul când ajungi acolo.

Acesta este motivul pentru care Nancy hotărăşte să meargă până în satul „specialistului în bătrâni” – cum îl numeşte ea – în seara dinaintea zilei când este programată. Ar trebui astfel să aibă suficient timp să afle unde e cabinetul, ca să nu rişte să sosească la doctor roşie toată sau chiar cu o mică întârziere, şi să facă o impresie proastă de la bun început.

Soţul ei ar putea merge cu ea, dar ea ştie că el vrea să se uite la un meci de fotbal la televizor. E economist, jumătate de noapte se uită la sport şi în cealaltă jumătate lucrează cu registrele lui, deşi pe ea o roagă să spună că e pensionar.

Ea spune deci că vrea să-şi găsească singură drumul. Fata din cabinetul doctoriţei a îndrumat-o cum să ajungă până acolo.

Seara e foarte frumoasă. Dar, atunci când stinge farurile, luând-o spre vest, descoperă că soarele a coborât deja îndeajuns ca să-i bată drept în faţă. Dacă se aşază însă cu spatele foarte drept şi ridică bărbia, ochii îi rămân în umbră. Plus că are ochelari buni de soare. Poate să citească indicatorul, care îi spune că mai are doisprezece kilometri de mers până la Highman.

Highman. Deci asta era, fără nicio glumă[54]. Populaţie: 1.553 de oameni.

De ce îşi mai bat capul să pună şi treiul la sfârşit?

Fiecare suflet contează.

Ea are obiceiul de a merge prin localităţile mici doar de plăcere, ca să vadă dacă ar putea trăi acolo. Aceasta pare să corespundă întru totul. O piaţă de mărime acceptabilă, unde se pot cumpăra legume proaspete, deşi culese probabil nu de pe câmpurile din jur, cafea decentă. O spălătorie automată şi o farmacie, unde îţi poţi lua reţetele, chiar dacă nu neapărat şi cele mai bune reviste.

Sunt, desigur, semne că orăşelul acesta a avut şi zile mai bune. Un orologiu care nu mai indică timpul tronează deasupra unei vitrine care promite „Bijuterii”, dar care acum pare să fie plină de bibelouri vechi, vase de ceramică, găleţi şi cununi împletite din sârmă.

Aruncă o privire asupra lor pentru că a ales să parcheze în faţa magazinului care le expune. I se pare că ar putea foarte bine să caute cabinetul doctorului pe jos. Şi aproape prea curând ca să se bucure vede o clădire de cărămidă închisă la culoare, cu un singur cat, în stilul utilitar al secolului trecut, şi e gata să pună rămăşag că a ajuns. Înainte, doctorii din oraşele mici aveau cabinetul în casa în care locuiau, dar trebuiau să asigure locuri pentru maşini, şi atunci construiau ceva de genul ăsta. Cărămidă maroniu-roşcată şi, inevitabil, inscripţia „Medic/Dentist”, iar în spatele clădirii o parcare.

Are numele doctorului în buzunar şi scoate bucăţica de hârtie să verifice. Pe uşa de sticlă jivrată sunt inscripţionaţi H.W. Forsyth, dentist, şi Donald McMillen, medic.

Dar numele acestea nu apar pe bileţelul lui Nancy. Şi nu e de mirare, pentru că el nu conţine decât un număr. Măsura la pantof a surorii soţului ei, care a murit. O 38. Lui Nancy îi ia ceva timp să-şi dea seama că O e prescurtarea de la Olivia, mâzgălit în grabă. Îşi aminteşte doar vag ceva despre nişte papuci cumpăraţi pe vremea când Olivia era în spital.

Oricum asta nu-i foloseşte la nimic.

S-ar putea ca doctorul pe care urmează să-l vadă să se fi mutat de curând în clădirea aceasta, şi numele de pe uşă să nu fi fost încă schimbat. Ar trebui să întrebe pe cineva. Mai întâi ar trebui să sune clopoţelul, pentru cazul improbabil că mai e cineva acolo, care lucrează până târziu. Sună, într-adevăr, şi într-un fel e un lucru bun că nu vine nimeni, pentru că numele doctorului pe care îl

caută i-a alunecat preţ de o clipă undeva într-un ungher al minţii.

Altă idee. Nu se poate oare ca această persoană – doctorul-de-nebuni, cum a ales să-i spună ea în minte – nu e oare posibil ca el (sau ea – ca majoritatea oamenilor în vârstă, ea nu acceptă automat această posibilitate), ca el sau ea să consulte de fapt într-adevăr dintr-o locuinţă? Ar fi logic şi mai ieftin. N-ai nevoie de prea multe echipamente ca să fii doctor de nebuni.

Aşa că porneşte mai departe, luând-o pe o stradă laterală. Şi-a amintit numele doctorului pe care îl caută, aşa cum se întâmplă cu asemenea informaţii în clipa când nu mai ai urgent nevoie de ele. Casele pe lângă care trece sunt în majoritate construite în secolul al nouăsprezecelea. Unele din lemn, altele din cărămidă. Cele din cărămidă au de multe ori etaj complet, cele din lemn sunt întrucâtva mai modeste, abia o jumătate de etaj, cu tavane înclinate în camerele de sus. Unele uşi de la intrare se deschid la doar un metru-doi de trotuar. Altele dau pe terase largi, învelite, unele, în geamuri. Cu un secol în urmă, într-o seară ca asta, oamenii şedeau probabil pe verande sau poate pe treptele de la intrare. Gospodinele care terminaseră de spălat vasele şi de măturat bucătăriile pentru ultima oară în ziua aceea, bărbaţii care încolăciseră furtunul după ce stropiseră niţel iarba. Nici vorbă de scaune de grădină goale, dându-şi aere, aşa cum vede acum. Se stătea numai pe treptele de lemn sau pe scaunele de bucătărie scoase afară. Se purtau conversaţii despre vreme, despre vreun cal rătăcit sau despre cineva care căzuse la pat şi nu mai avea şanse să-şi revină. Speculaţii despre ea însăşi, de îndată ce se depărta suficient.

Dar ea nu le-ar fi potolit oare deja curiozitatea oprindu-se şi întrebându-i: „Vă rog, puteţi să-mi spuneţi unde e casa doctorului?”

Un nou subiect de conversaţie. Pentru ce are nevoie de doctor?

(Asta după ce ea s-a depărtat suficient ca să nu mai audă.)

Astăzi toată lumea e înăuntru, cu ventilatoare sau cu aparatele de aer condiţionat pornite. Apar numere pe case, exact ca în oraşele mari. De doctor nici urmă.

Acolo unde se sfârşeşte trotuarul este o clădire mare din cărămidă, cu frontoane şi clopotniţă. Poate o şcoală, înainte ca elevii să fi fost mutaţi cu autobuzul în vreo altă instituţie de învăţământ mai mare şi mai plictisitoare. Acele ceasornicului s-au oprit la douăsprezece – la prânz sau la miezul nopţii – care în mod sigur nu e timpul corect acum. O abundenţă de flori de vară pare aranjată profesionist – unele se revarsă dintr-o roabă, altele, dintr-o găleată de lapte de alături. Un indicator pe care nu-l poate citi pentru că soarele bate exact pe el. Păşeşte pe gazonul din faţa unei case ca să-l poată vedea dintr-un alt unghi.

„Servicii Funerare". Acum vede şi garajul alăturat, care probabil adăposteşte dricul.

Nu-i nimic. Mai bine îşi vede de treaba ei.

Coteşte pe o stradă lăturalnică, unde sunt case într-adevăr foarte bine întreţinute, care dovedesc că până şi un asemenea orăşel îşi poate avea suburbia lui. Diferă întrucâtva între ele, şi totuşi, pe undeva, arată toate la fel. Piatră în culori pastel sau cărămidă palidă, ferestre ţuguiate sau rotunjite, un refuz al arhitecturii utilitare, al stilului ranch[55] din deceniile trecute.

Aici sunt oameni. N-au reuşit să se încuie toţi în casă, cu aparatele de aer condiţionat. Un băiat merge pe bicicletă, tăind strada în zigzag. E ceva ciudat în felul cum pedalează, şi la început ea nu-şi dă seama ce anume.

Merge cu spatele. Asta e. Are geaca trasă pe el în aşa fel încât nu poţi – sau ea nu poate – să vadă ce e în neregulă.

O femeie care ar putea fi prea bătrână ca să fie mama lui – dar care arată foarte îngrijită şi foarte vioaie în acelaşi timp – a ieşit şi stă pe stradă, urmărindu-l. A rămas cu o coardă de sărit în mână şi vorbeşte cu un bărbat care nu poate fi soţul ei – amândoi sunt prea cordiali.

Strada coteşte şi se înfundă. Nu poate merge mai departe.

Întrerupându-i pe cei doi, Nancy îşi cere scuze. Spune că îl caută pe doctor.

— Nu, nu! spune. Nu vă îngrijoraţi! Doar adresa lui. Mă gândeam că poate ştiţi.

Şi aici se iveşte o problemă: Nancy îşi dă seama că încă nu-şi aminteşte exact numele. Ei sunt prea politicoşi ca să se arate miraţi, dar nu o pot ajuta.

Băiatul se apropie într-unul din salturile lui neaşteptate, şerpuitoare, şi-i ocoleşte în ultima clipă.

Râsete. Nicio mustrare. Un adevărat mic sălbatic, şi ei par să-l admire fără rezerve. Toţi comentează ceva despre frumuseţea serii, şi Nancy se întoarce şi o ia pe unde a venit.

Atâta că nu merge până la capăt, până la firma de pompe funebre. Vede o străduţă laterală pe care n-a băgat-o în seamă prima oară, poate pentru că nu e pavată, şi ea nu s-a gândit că un medic ar putea locui în asemenea condiţii.

Nu există trotuar, iar casele sunt înconjurate de gunoaie. Doi bărbaţi meşteresc ceva sub capota unui camion, şi ei îi trece prin cap că nu s-ar cuveni să-i întrerupă. În plus, a zărit ceva interesant mai în faţă.

Un gard viu iese chiar în stradă. Suficient de înalt pentru ca ea să nu-şi închipuie că va putea vedea peste el, dar se gândeşte că poate reuşeşte să zărească ceva prin crăpături.

Dar se dovedeşte că nu e nevoie. La capătul gardului viu descoperă că, de fapt, curtea casei – cam de patru ori mai mare decât loturile atribuite în mod obişnuit într-un orăşel – se deschide către

strada pe care merge ea. Pare să fie un soi de parc, cu alei pietruite care taie în diagonală gazonul tuns, luxuriant. Printre poteci ţâşnesc din iarbă flori. Pe unele le ştie – margarete auriu-închis şi galben-deschis, de pildă, brumărele roz, roşietice şi albe cu miez roşu – dar ea nu se pricepe prea tare la grădinărit, şi aici sunt pete mari de toate culorile pe care nu le ştie numi, unele grupate laolaltă, altele trasând dâre pe pământ. Unele se caţără pe spaliere, altele se răsfiră la întâmplare. Totul e aranjat artistic, dar nu rigid, nici măcar fântâna care ţâşneşte la câţiva metri înălţime şi apoi cade în bazinul cu bordură de pietre. Ea a intrat de pe stradă să se răcorească un pic sub stropii ei, şi găseşte, iată, o bancă de fier forjat, pe care se poate aşeza.

Un bărbat a apărut pe una dintre alei, cu o pereche de foarfeci în mână. Se vede limpede că grădinarii sunt obişnuiţi să lucreze până târziu aici. Deşi, ca să fim drepţi, bărbatul acesta nu arată a muncitor angajat cu ora. E înalt şi foarte slab, îmbrăcat într-o cămaşă neagră şi cu pantaloni strâmţi pe picior.

Ei nu i-a trecut prin cap că ar putea fi altceva decât un parc orăşenesc.

— E foarte frumos aici, îi spune ea de la distanţă, cu voce foarte sigură şi aprobatoare. Vă pricepeţi să întreţineţi!

— Mulţumesc, spune el. Puteţi să vă odihniţi liniştită.

O anumită uscăciune în vocea lui îi dă de înţeles că acesta nu este un parc, ci un domeniu privat, şi că el însuşi nu este un angajat al primăriei, ci proprietarul.

— Ar fi trebuit să vă cer voie.

— Nu e nicio problemă.

E preocupat, se apleacă şi taie cu foarfecă dintr-o plantă care năvăleşte pe alee.

— E a dumneavoastră grădina, nu? Toată?

După o clipă în care e atent la floare, el răspunde:

— Toată.

— Ar fi trebuit să-mi dau seama. E prea originală ca să fie publică. Prea deosebită.

Niciun răspuns. Ea are de gând să-l întrebe dacă îi place să stea aici, seara. Dar mai bine să nu se complice. Nu pare genul de om uşor de abordat. Probabil unul dintre cei care exact cu asta se mândresc. Peste câteva clipe are să-i mulţumească şi să se ridice.

Dar, după un moment, el vine şi se aşază lângă ea. Şi vorbeşte ca şi cum ar fi fost întrebat.

— De fapt, mă simt bine numai când fac ceva care trebuie făcut, spune el. Dacă stau jos, n-am voie să mă uit la nimic, altfel observ tot timpul ceva de făcut.

Ea ar fi trebuit să-şi dea seama imediat că e un bărbat care nu gustă glumele. Dar e totuşi curioasă. Ce a fost înainte aici? Înainte ca el să facă grădina?

— O fabrică de textile. Toate orăşelele aveau ceva de genul ăsta, te puteai descurca pe atunci cu salariile alea de mizerie. Dar, cu timpul, fabrica a decăzut şi a apărut un antreprenor care s-a gândit s-o transforme într-un azil de bătrâni. Au fost ceva probleme atunci, primăria nu voia să-i dea voie, aveau impresia că o să apară o mulţime de oameni bătrâni în oraş şi o să fie deprimant. Aşa că i-au dat foc sau au demolat-o, nu ştiu.

El nu e de pe aici. Până şi ea îşi dă seama că, dacă ar fi fost, n-ar fi putut vorbi atât de deschis.

— Nu sunt de prin partea locului, spune el. Am avut însă un prieten care era, şi, când a murit el, am venit doar ca să vând casa şi să plec.

Apoi am pus mâna pe terenul ăsta la un preţ bun, pentru că antreprenorul îl lăsase pur şi simplu cu o gaură în pământ şi arăta groaznic.

— Îmi pare rău dacă par prea curioasă.

— Nu-i nimic. Dacă nu am chef să vă povestesc ceva, nu vă povestesc.

— N-am mai fost aici, spune ea. Bineînţeles că n-am mai fost, altfel aş fi văzut parcul. Umblam prin oraş, mă uitam după ceva. Am crezut că găsesc mai uşor dacă parchez maşina şi o iau pe jos. Căutam de fapt cabinetul unui doctor.

Ea adaugă că nu e bolnavă, are doar o programare mâine, şi nu vrea să alerge dimineaţă încercând să dea de cabinet. Apoi îi spune cum a parcat maşina şi cum e mirată că numele medicului de care are nevoie nu apare nicăieri.

— N-am putut consulta nici cartea de telefon, pentru că ştiţi că în ultima vreme au dispărut cu totul cabinele şi cărţile telefonice. Sau le găseşti cu paginile smulse. Cred că încep să par caraghioasă.

Ea rosteşte numele doctorului, dar el spune că nu-i sună cunoscut.

— Dar eu nu merg la doctori.

— Probabil foarte bine faceţi.

— Ei, n-aş spune asta.

— În orice caz, mai bine mă întorc la maşină.

Ridicându-se odată cu ea, el spune că o însoţeşte.

— Ca să nu mă pierd?

— Nu chiar. Întotdeauna încerc să fac puţină mişcare la ora aceasta a serii. Când lucrezi în grădină ţi se încordează muşchii.

— Sunt sigură că trebuie să existe o explicaţie de bun-simţ în legătură cu doctorul acesta. Vi se pare vreodată că înainte existau mai multe explicaţii de bun-simţ decât acum?

El nu răspunde. Se gândeşte poate la prietenul care a murit. Poate că grădina e un fel de omagiu adus prietenului care a murit.

Şi în loc să se simtă stânjenită acum, când ea a vorbit, iar el nu i-a răspuns, ea simte o prospeţime, o tihnă în conversaţie.

Merg mai departe fără să mai dea peste nimeni.

Curând ajung la strada principală, iar clădirea celor doi medici e doar la distanţă de o intersecţie. Zărind-o, ea se simte cumva mai puţin în largul ei,

fără să ştie de ce, dar, după o clipă, îşi dă seama. Clădirea aceasta i-a stârnit un gând absurd, dar alarmant. Dacă numele corect, cel pe care ea spunea că nu-l găseşte, a fost în tot timpul ăsta aici? Păşeşte mai repede, descoperă că tremură, şi apoi, cu ochii ei ageri, citeşte cele două nume nefolositoare exact ca înainte.

Se preface că s-a grăbit să se uite la marfa expusă în vitrină – păpuşile cu cap de porţelan, patinele vechi, oalele de noapte şi păturile matlasate deja zdrenţuite.

— Trist, spune.

El nu-i dă atenţie. Tocmai i-a venit o idee, o anunţă.

— Doctorul acesta, spune el.

— Ce-i cu el?

— Mă întreb dacă nu cumva are legătură cu azilul.

Merg din nou, trecând pe lângă doi băieţi tineri care stau pe trotuar, unul cu picioarele întinse, aşa încât trebuie să-l ocolească. Însoţitorul ei nu-i bagă în seamă, dar vorbeşte acum mai încet.

— Azilul? întreabă ea.

— Probabil n-aţi observat dacă aţi venit de pe şosea. Dar, dacă ieşiţi din oraş în direcţia lacului, o să treceţi pe lângă el. Nu e mai mult de un kilometru. După ce depăşiţi mormanul de pietriş de pe latura de sud a drumului, e puţintel mai departe pe partea cealaltă. Nu ştiu dacă au un doctor rezident acolo sau nu, dar mi se pare logic să aibă.

— S-ar putea, spune ea. E logic.

Apoi speră că el nu crede că l-a imitat intenţionat, ca să facă o glumă proastă. E adevărat că ar vrea să continue să stea de vorbă cu el, cu tot cu glume proaste sau orice altceva.

Dar acum se iveşte o altă problemă: trebuie să se gândească unde şi-a pus cheile, aşa cum face deseori înainte de a urca în maşină. Se teme mereu să nu le fi încuiat înăuntru sau să nu le fi scăpat pe

undeva. Simte apropierea unui acces familiar, exasperant, de panică. Dar apoi le găseşte în buzunar.

— Merită să încercaţi, spune el, şi ea e de acord. Aveţi loc destul acolo să opriţi maşina şi să vă uitaţi. Dacă au un medic – sau o doctoriţă – care vine în mod regulat, n-are nevoie să-şi treacă numele undeva în oraş.

Ca şi cum nici el nu e tocmai nerăbdător să se despartă de ea.

— Vă mulţumesc foarte mult.

— Pentru puţin.

El îi ţine uşa până când ea intră, o închide, aşteaptă acolo până când ea întoarce maşina în direcţia corectă, apoi îi face cu mâna.

După ce pleacă, ea îl zăreşte din nou în oglinda retrovizoare. Aplecat, stă de vorbă cu cei doi băieţi sau tineri care şedeau pe trotuar cu spatele rezemat de zidul magazinului. Îi ignorase într-atât încât acum e surprinsă să-l vadă vorbind cu ei.

Poate are de făcut o remarcă, vreo glumă despre cum o lasă memoria sau despre cât e de prostuţă. Sau poate doar despre vârstă. O notă proastă pentru ea, de la un bărbat extrem de drăguţ.

Se gândise că avea să se întoarcă prin oraş să-i mulţumească din nou şi să-i spună dacă îl găsise pe doctor. Putea doar să încetinească, să râdă şi să-i strige de pe geam.

Dar acum îşi spune că o s-o ia pe şoseaua de pe malul lacului, ca să-l evite.

Nu te mai gândi la el. Vede apropiindu-se mormanul de pietriş, trebuie să fie atentă unde merge.

Exact aşa cum a spus el. Un indicator. Ceva despre azilul Lakeview. Şi, într-adevăr, de acolo se vede lacul, o fâşie bleu în lungul orizontului.

O parcare largă. O aripă lungă, cu secţii probabil separate sau cel puţin cu camere destul de spaţioase, cu propriile grădiniţe şi bănci. Un gard de zăbrele destul de înalt în faţa fiecăreia, pentru

intimitate sau pentru siguranţă. Deşi, atât cât poate ea să vadă, nimeni nu stă acum afară.

Bineînţeles că nu. În instituţiile astea, stingerea se dă devreme.

Îi place să vadă că zăbrelele dau locului o tentă uşor fantezistă. Clădirile publice s-au schimbat în ultimii ani, la fel şi casele. Aspectul acela implacabil, lipsit de orice farmec – singurul admis în tinereţea ei – a dispărut. Parchează în faţa unei cupole viu colorate care arată primitoare, are aparenţa unui prisos de veselie. Unii ar considera-o o păcăleală, bănuieşte ea, dar nu asta e exact ceea ce-ţi doreşti aici? Toată sticla aceea trebuie să-i înveselească pe oamenii în vârstă sau poate chiar pe unii nu atât de bătrâni, dar care au luat-o niţel pe arătură.

În timp ce se apropie de uşă, se uită după un buton pe care să apese, o sonerie la care să sune. Dar nu e nevoie – uşa se deschide singură. Iar înăuntru descoperă o senzaţie şi mai puternică de spaţiu, de înălţime, tenta albăstruie a sticlei. Podeaua e toată făcută din dale argintii, genul acela pe care copiilor le place să se dea, şi pentru o clipă, ea îşi închipuie pacienţii lunecând şi strecurându-se pe dale de plăcere, şi ideea aceasta îi face inima uşoară. Bineînţeles că nu poate să fie atât de lunecoasă pe cât pare, nu poţi lăsa oamenii să-şi rupă gâturile.

„N-am îndrăznit s-o încerc”, spune ea cu o voce fermecătoare către cineva din capul ei, poate către soţul ei. „N-ar fi mers, nu? M-aş fi putut trezi în faţa doctorului, exact a celui care se pregătea să-mi testeze stabilitatea mentală. Şi atunci ce crezi că mi-ar fi spus?”

Pe moment nu se vede niciun doctor.

Ei, nici n-ar trebui să se vadă, nu? Doctorii nu stau la birouri în sala aceasta, aşteptându-i pe pacienţi să-şi facă apariţia.

Şi ea nici măcar n-a venit la consultaţie. Va trebui să explice din nou că vrea doar să fie sigură

de locul şi ora programării de a doua zi. Toate astea au făcut-o să se simtă destul de obosită.

În sală se află un birou rotunjit, înalt până la brâu, ale cărui laturi de lemn întunecat par de mahon, deşi probabil nu sunt. Acum nu stă nimeni la el. Este, evident, după orele de program. Nancy se uită după o sonerie, dar nu vede niciuna. Caută atunci să vadă dacă există vreo listă cu numele medicilor sau numele medicului de serviciu. Tot nimic. Şi totuşi, trebuie să existe un mod de a lua legătura cu cineva, indiferent de oră. Cineva care să stea de gardă într-un asemenea loc.

Nici pe birou nu e mare lucru. Nici calculator, nici telefon, nici hârtii sau butoane colorate pe care să poţi apăsa. Desigur, ea nu s-a dus chiar în spatele biroului, acolo pot foarte bine să existe vreo încuietoare sau nişte compartimente pe care ea nu le vede. Nişte butoane la care recepţionera ar putea ajunge, dar ea nu.

Abandonează pe moment biroul şi se uită mai bine la încăperea în care a intrat. Este un hexagon, cu mai multe uşi. Patru. Una este uşa cea mare, prin care intră lumina şi vizitatorii, alta este o uşă oficială, în spatele biroului, la care se ajunge mai greu, genul pe care accesul este interzis celor din afară, şi celelalte două uşi, absolut identice şi faţă în faţă, duc în mod evident în cele două aripi, spre coridoarele şi saloanele care-i adăpostesc pe locatarii azilului. Fiecare are un geam în partea superioară, şi geamul acesta arată suficient de transparent pentru ca oricine să poată privi prin el.

Ea se îndreaptă spre una dintre aceste uşi care ar putea să-i ofere acces şi ciocăne, apoi încearcă mânerul rotund şi nu-l poate clinti. E încuiată. Nu poate nici să vadă bine prin geam. De aproape, sticla se dovedeşte vălurită şi distorsionează imaginea.

Vizavi, aceeaşi problemă cu geamul şi aceeaşi problemă cu butonul uşii.

Ţăcănitul pantofilor ei pe podea, sticla înşelătoare, inutilitatea mânerelor lustruite au descurajat-o mai mult decât e dispusă să recunoască.

Nu renunţă însă. Încearcă uşile din nou, în aceeaşi ordine, şi de data aceasta scutură ambele mânere cât poate de tare şi strigă: „Bună ziua!”, cu o voce care sună la început banală şi prostească, apoi ofensată, dar la fel de pesimistă.

Se strecoară, înghesuindu-se, în spatele biroului, şi bate în uşa aceea, practic fără speranţă. Nu are nici măcar clanţă, doar broască.

Nu-i rămâne decât să plece din locul acesta şi să meargă acasă.

Totul foarte vesel şi elegant, se gândeşte, dar fără vreo pretenţie că ar oferi servicii către public. Bineînţeles că pacienţii sau locatarii, sau oricum i-or numi sunt mânaţi devreme la culcare, e aceeaşi poveste peste tot, oricât de atrăgătoare ar fi aparenţele.

Cu gândul acesta în minte, împinge uşa de la intrare. E prea grea. O împinge din nou.

Şi din nou. Uşa nu se clinteşte.

Vede ghivecele cu flori de afară, în aer liber. O maşină care trece pe drum. Lumina blândă a serii.

Trebuie să stea şi să se gândească.

Aici nu există lumină artificială. Sala se va întuneca. Deja, în ciuda luminii care adastă afară, pare să se întunece. Nu va veni nimeni, toată lumea şi-a terminat treburile sau cel puţin pe cele care i-au adus în partea aceasta de clădire. Vor rămâne acolo unde s-au instalat acum.

Ea deschide gura să ţipe, dar nu-i iese niciun ţipăt. Tremură din toate încheieturile şi, oricât se străduieşte, nu reuşeşte să tragă adânc aer în piept. E ca şi cum ar avea o sugativă în gât. Senzaţia de sufocare. Ştie că trebuie să se poarte altfel şi, mai mult, că trebuie să creadă altceva. Linişteşte-te! Linişteşte-te! Respiră! Respiră!

Nu-şi dă seama dacă panica a durat mult sau puţin. Inima îi bubuie în piept, dar e aproape în siguranţă.

Lângă ea se află o femeie. Sandy. Aşa scrie pe insigna pe care o poartă, dar Nancy o ştie oricum.

— Ce mă fac cu tine? întreabă Sandy. Vreau doar să te ajut să-ţi pui cămaşa de noapte, iar tu te prosteşti ca un pui speriat.

— Probabil ai avut un vis, spune Sandy. Ce-ai mai visat acum?

— Nimic, spune Nancy. Era de pe vremea când soţul meu trăia şi conduceam încă maşina.

— Ai o maşină frumoasă?

— Volvo.

— Ei vezi? Vezi ce bine te duce capul?

DOLLY

În toamna aceea am avut o serie de discuţii despre moarte. Moartea noastră. Cum Franklin avea optzeci şi trei de ani, iar eu însămi şaptezeci şi unu, ne-am făcut în mod firesc planuri pentru slujbele noastre de înmormântare (de niciun fel) şi pentru îngropăciune (imediată) într-un loc pe care îl cumpăraserăm deja. Am hotărât să nu fim incineraţi, deşi procedeul era popular printre prietenii noştri. Numai moartea ca atare rămăsese neluată în calcul sau la voia întâmplării.

Într-o zi mergeam cu maşina pe câmp, nu departe de oraşul unde locuim, şi am găsit un drum de care nu ştiam. Copacii – arţari, stejari şi alte soiuri – deşi de dimensiuni impresionante, creşteau pe terenuri reîmpădurite, ceea ce însemna că acolo fusese cândva pământ desţelenit. Ferme, păşuni, case şi hambare. Dar din toate acestea nu se mai vedea nici urmă. Drumul era neasfaltat, însă nu pustiu. După cum arăta, treceau pe acolo câteva vehicule pe zi. Poate camioane care-l foloseau pe post de scurtătură.

Asta era important, spuse Franklin. În niciun caz nu trebuia să rămânem acolo o zi sau două, poate chiar o săptămână, nedescoperiţi. Şi nici să lăsăm maşina abandonată, iar poliţiştii să trebuiască să-şi taie drum printre copaci în căutarea trupurilor în care poate că dăduseră deja iama coioţii.

Şi nici ziua nu trebuia să fie prea melancolică. Ploaia sau zăpada timpurie ieşeau din discuţie. Frunzele puteau să se îngălbenească, dar să nu fi căzut prea multe. Să fie învelite într-o sclipire aurie, ca în ziua aceea. Dar poate că n-ar fi trebuit să strălucească soarele, altfel lumina aceasta de aur, farmecul zilei, ne-ar fi făcut să ne simţim prost că stricam atmosfera.

Despre bilet aveam păreri diferite. Dacă să lăsăm un bilet sau nu. Eu credeam că datorăm

oamenilor o explicaţie. Aveau dreptul să afle că nu era vorba de nicio boală fatală, de nicio suferinţă atroce care ar fi întunecat perspectiva unei vieţi mulţumitoare. Trebuiau asiguraţi că era o decizie luată cu mintea limpede, s-ar fi putut spune chiar cu inima uşoară.

Plecam cât mergeau încă bine lucrurile.

Nu. Am retractat. O dovadă de uşurătate. O insultă.

Ideea lui Franklin era că orice explicaţie ar fi fost o insultă. Nu faţă de alţii, ci faţă de noi înşine. Faţă de noi înşine. Aparţineam nouă înşine şi unul altuia, şi orice fel de explicaţie i se părea o smiorcăială.

Înţelegeam ce vrea să spună, dar tot tindeam să fiu de altă părere.

Şi faptul acesta în sine – dezacordul dintre noi – a părut să-i scoată din cap toată povestea.

A spus că era o aiureală. Ar fi fost în regulă pentru el, dar eu eram prea tânără. Puteam să reluăm discuţia când eu aveam să împlinesc şaptezeci şi cinci de ani.

I-am spus că singurul lucru care mă deranja puţin era faptul că se presupunea că nu avea să ni se mai întâmple nimic în viaţă. Nimic important pentru noi, nimic pe care să-l mai putem controla.

El spuse că tocmai ne certaserăm, ce mai voiam?

Fuseserăm prea politicoşi, am spus.

*

Nu m-am simţit niciodată mai tânără decât Franklin, poate doar cu excepţia momentelor când conversaţiile noastre ating subiectul războiului – mă refer la Al Doilea Război Mondial – şi asta se întâmplă rareori în ziua de azi. În primul rând, el exersează mai intens decât mine. Într-o vreme a fost supraveghetor la un grajd – vreau să spun un grajd care închiriază cai de călărie, nu de curse. Se

duce încă acolo de două sau trei ori pe săptămână, călăreşte propriul cal şi stă de vorbă cu bărbatul care se ocupă de grajd şi care uneori îi cere sfatul. Deşi, în general, îmi spune că încearcă să se ţină deoparte.

E de fapt poet. E un adevărat poet şi un adevărat antrenor de cai. A predat câte un semestru la diferite facultăţi, dar niciodată atât de departe ca să nu poată ţine legătura cu grajdul. Recunoaşte că citeşte în public, dar numai – cum spune el – din an în Paşti. Nu pune accent pe îndeletnicirea de poet. Uneori mă enervează atitudinea asta – eu îi spun eul lui provincial – dar îl înţeleg. Când te ocupi de cai, oamenii văd ce faci, dar când compui o poezie pari mai degrabă că stai şi că nu faci nimic, şi te simţi puţin ciudat sau ruşinat să trebuiască să explici ce se petrece.

O altă problemă poate fi faptul că, deşi el este genul de om reticent, poezia lui cea mai cunoscută este una pe care oamenii de aici – adică de unde am crescut eu – ar numi-o „brută". „Chiar brută", l-am auzit pe el însuşi spunând, nu ca să-şi ceară scuze, ci poate ca un avertisment. Percepe cu o anume acuitate sensibilităţile oamenilor pe care îi cunoaşte şi care pot fi tulburaţi de anumite lucruri, deşi este un mare apărător al libertăţii de exprimare în general.

Nu că n-ar fi avut loc schimbări pe la noi, în privinţa a ceea ce se poate spune cu voce tare şi ce se poate citi. Premiile sunt utile, ca şi faptul că eşti pomenit în gazete.

*

În toţi anii petrecuţi la liceu n-am predat, cum poate era de aşteptat, literatură, ci matematică. Apoi, stând acasă, am devenit agitată, şi m-am apucat de altceva – de scris biografii bine documentate şi, sper eu, interesante, ale romancierilor canadieni care au fost pe nemeritate

uitaţi sau care nu au beneficiat niciodată de suficientă atenţie. Nu cred că aş fi obţinut contractul dacă n-ar fi fost Franklin, şi nici reputaţia literară despre care noi nu discutăm – eu m-am născut în Scoţia şi habar nu aveam de niciun scriitor canadian.

N-aş fi acordat niciodată nici lui Franklin, nici vreunui alt poet simpatia pe care le-o rezervasem romancierilor – din cauza rolului lor diminuat sau chiar dispărut, vreau să spun. Nu ştiu exact de ce. Poate mi se pare că poezia e în mai mare măsură un scop în sine.

Îmi plăcea munca, mi se părea că merită, şi, după ani de zile la catedră, savuram independenţa şi liniştea pe care mi le dădea. Dar uneori venea o vreme, undeva pe la patru după-amiază, bunăoară, când voiam pur şi simplu să mă relaxez şi să am companie.

Şi, cam pe la ora aceasta, într-o zi mohorâtă de stat în casă, la uşa mea a venit o femeie cu o geantă de produse cosmetice. În orice alt moment n-aş fi fost prea bucuroasă s-o văd, dar atunci am fost. Se numea Gwen şi mi-a zis că nu trecuse pe la mine până acum pentru că i se spusese că nu eram genul.

— Orice-o mai fi şi asta, adăugă ea. Dar, oricum, mi-am zis: ce-ar fi s-o laşi pe ea să hotărască singură, nu trebuie decât să-mi spună nu.

Am întrebat-o dacă nu voia o ceaşcă de cafea din care abia făcusem, şi ea a zis „sigur”.

Mi-a spus că oricum se pregătea să încheie pe ziua aceea şi şi-a lăsat încărcătura jos cu un oftat.

— Nu vă machiaţi. Nici eu nu m-aş machia dacă nu m-aş ocupa de asta.

Dacă nu mi-ar fi spus, aş fi zis că şi faţa ei era la fel de lipsită de machiaj ca şi a mea. Lipsită de machiaj, pământie şi cu un uimitor păienjeniş de riduri în jurul gurii. Ochelari care-i măreau ochii, de un albastru cu totul palid. Singurul lucru izbitor

la ea era părul rar de culoarea bronzului, cu bretonul tăiat drept peste frunte.

Poate o făcusem să nu se simtă prea în largul ei invitând-o să intre. Tot arunca în jur priviri nervoase.

— E frig rău azi, spuse. Şi apoi, în grabă: Nu-i nicio scrumieră pe-aci, nu?

Am găsit una în dulapul de bucătărie. Ea îşi scoase ţigările şi se lăsă pe spătar, uşurată.

— Nu fumaţi?

— Am fumat mai demult.

— Da, păi toată lumea a fumat mai demult.

I-am turnat cafea.

— Neagră, spuse ea. Nu-i aşa că-i grozavă? Sper că nu v-am întrerupt de la ceva. Scriaţi scrisori?

Şi m-am pomenit că-i povestesc despre scriitorii ignoraţi, ba chiar că i-l numesc pe cel asupra căruia lucram la momentul respectiv. Martha Ostenso, care scrisese un roman numit *Gâştele sălbatice* şi o puzderie de alte cărţi, azi uitate.

— Adică toate astea o să apară? în ziar?

— Într-o carte, am spus.

Ea expiră cumva nehotărâtă, şi mi-am dat seama că voiam să-i povestesc ceva mai interesant.

— Se presupune că soţul ei i-a scris bucăţi din roman, dar e ciudat că numele lui nu apare nicăieri pe carte.

— Poate nu voia să se facă de baftă în faţa la tovarăşii lui, spuse ea. Ştiţi cum sunt bărbaţii.

Apoi începu să zâmbească şi să dea din cap, şi zise:

— Cred că sunteţi o femeie deşteaptă. Staţi să vedeţi când le-oi spune acasă la ai mei că am văzut o carte care tocmai o scria cineva.

Ca să-i distrag atenţia de la subiect, care începuse să mă stânjenească, am întrebat-o cine erau cei de acasă.

Diferite persoane pe care nu le-am reţinut foarte bine – sau poate nu mi-am bătut capul să le reţin.

Nu mai ştiu în ce ordine au fost menţionaţi, doar că ultimul venea soţul ei, care era mort.

— Anul trecut. Doar că n-a fost bărbatu-meu oficial. Ştiţi cum e.

— Nici al meu n-a fost, am spus. Adică, nu este.

— Serios? Sunt mulţi de tot care fac asta în zilele noastre, nu? Înainte ziceau „aoleu, ce grozăvie", şi-acuma, cică, „treaba lor". Şi p-ormă mai sunt şi ăia care stau împreună ani întregi, şi la sfârşit „a, gata, ne căsătorim". Şi-ţi vine să-i întrebi: „pentru ce, Doamne iartă-mă?" Pentru cadouri, nu, sau numai ca să se vadă gătite ca o păpuşă în rochia aia albă. E de râsul curcilor.

Spuse că avea o fată care se molipsise de nebuneala asta cu rochia de mare madamă, şi-i folosise de nu mai putea, că acum era la închisoare pentru trafic de droguri. O fraieră. Bărbatul ăla cu care apucase de se măritase o băgase în asta. Aşa că acuma ea trebuia să vândă cosmetice şi să aibă grijă de cei doi copii mici ai fetei, care nu mai aveau pe nimeni altcineva.

În tot timpul cât îmi relată asta păru să fie într-o stare de spirit foarte bună. Deveni cumva nesigură şi iritabilă abia când trecu la povestea celei de-a doua fete, care avea o carieră de succes – fusese asistentă medicală, acum se pensionase şi locuia la Vancouver.

Fata aceasta voia ca mama ei să-i lase naibii pe toţi ceilalţi şi să vină să stea la ea.

— Dar mie nu-mi place la Vancouver. La toţi le place, ştiu. Mie pur şi simplu nu-mi place.

Nu. Problema era, de fapt, că, dacă se ducea să stea cu fata cealaltă, ar fi trebuit să renunţe la fumat. Nu era vorba de Vancouver, fumatul era de vină.

Am cumpărat o loţiune care îmi asigura tinereţe veşnică şi ea mi-a promis să mai treacă data viitoare când venea în zonă.

I-am povestit lui Franklin despre ea. O chema Gwen.

— E o lume complet diferită. Cred că mi-a plăcut, am spus. După care m-am simţit prost că spusesem asta.

El observă că poate aveam nevoie să ies mai mult şi că ar trebui să-mi caut un post de profesoară suplinitoare.

Când a venit, la scurt timp după aceea, cu loţiunea, am fost surprinsă. La urma urmei, plătisem deja. Nici măcar nu încercă să-mi mai vândă ceva, ceea ce păru să fie pentru ea aproape o uşurare, nu o tactică. Am făcut din nou cafea şi am stat de vorbă relaxat, chiar în grabă, ca şi înainte. I-am dat exemplarul din *Gâşte sălbatice* pe care îl folosisem ca să scriu despre Martha Ostenso şi i-am spus că putea să-l ţină, pentru că eu aveam să primesc altul când apărea seria de cărţi.

Ea zise că o să-l citească. Indiferent. Nu ştia dacă citise vreodată o carte de la un capăt la altul pentru că era foarte ocupată, dar de data aceasta promitea.

Spuse că nu întâlnise niciodată o persoană ca mine, care să fie atât de învăţată şi de plăcută. M-am simţit puţin flatată şi totuşi precaută în acelaşi timp, aşa cum te simţi atunci când îţi dai seama că un elev a făcut o pasiune pentru tine. A urmat un sentiment de stânjeneală, ca şi cum n-aş fi avut niciun drept să fiu atât de arogantă.

Era întuneric când ea ieşi din casă şi urcă în maşină, dar n-o putu porni. Încercă de mai multe ori, dar motorul scotea un bâzâit îndatoritor şi apoi se oprea. Franklin sosi acasă, intră în curte cu camioneta lui şi nu putu trece de ea, şi eu m-am grăbit să-l înştiinţez cum stăteau lucrurile. Ea se dădu jos de pe scaunul şoferului când îl văzu venind şi începu să dea explicaţii, spunând că în ultima vreme maşina o scosese din minţi cu mofturile ei.

Franklin încercă s-o facă să pornească, în timp ce noi aşteptam lângă camioneta lui, ca să nu-i stăm în drum. Dar nici el nu reuşi să se descurce. Intră în casă şi sună la service-ul din oraş. Ea nu voia să intre din nou, deşi afară era frig. Prezenţa stăpânului casei părea s-o fi făcut reticentă. Am rămas să aştept lângă ea. El veni la uşă să ne strige că service-ul era închis.

N-aveam de ales decât s-o invităm să rămână la cină şi peste noapte. Ea îşi ceru scuze de nenumărate ori, apoi se mai relaxă când se aşeză cu o nouă ţigară pe canapea. Eu am început să scot lucrurile pentru cină. Franklin se dusese să se schimbe. Am întrebat-o dacă nu voia să-i sune pe cei de acasă.

Ea zise că da, ar fi fost bine.

Mă gândeam că poate avea pe cineva acolo care ar fi putut să vină s-o ia acasă. Nu mă prea încânta perspectiva de a sta de vorbă toată seara, cu Franklin alături, care avea să şadă să ne asculte. Bineînţeles că ar fi putut să se ducă în camera lui – el nu voia să-i spună birou – dar eu aş fi simţit că această pedeapsă ar fi fost vina mea. Şi în plus am fi vrut să ne uităm la ştiri, iar ea ar fi vrut să comenteze. Chiar şi cele mai inteligente prietene ale mele comentau, iar Franklin detesta obiceiul ăsta.

Sau ea ar fi putut să şadă tăcută şi buimăcită în mod straniu. Ar fi fost la fel de rău.

La telefon părea că nu-i răspunde nimeni. Aşa că ea îşi sună vecinii – acolo lăsase copiii – şi urmă un episod prelungit de râsete spăsite, apoi o discuţie cu copiii pentru a-i îndemna să se poarte frumos, apoi alte asigurări şi mulţumiri din inimă celor care aveau să-i ţină peste noapte. Deşi se dovedi că prietenii aceia aveau de mers undeva a doua zi, aşa că trebuiau să ia copiii cu ei, ceea ce nu le era tocmai la îndemână, până la urmă.

Franklin se întoarse în bucătărie exact când ea închidea telefonul. Gwen se răsuci spre mine şi

spuse că s-ar putea că vecinii să fi născocit povestea cu plecatul undeva mâine. Aşa erau oamenii. În ciuda tuturor favorurilor pe care ea li le făcuse când avuseseră nevoie.

Apoi şi ea, şi Franklin încremeniră în acelaşi timp.

— O, Doamne! spuse Gwen.

— Nu, nu e Domnul, zise Franklin. Sunt eu.

Şi rămaseră pe loc, fără să se poată mişca. Cum de nu-şi dăduseră seama, spuseră. Înţelegând, am bănuit eu, că nu s-ar fi căzut să se arunce unul în braţele celuilalt. Făcură în schimb câteva mişcări ciudate, parcă fără legătură una cu alta, ca şi cum trebuiau să se uite peste tot în jur, ca să se asigure că ceea ce se petrecea era real. Şi îşi repetară unul altuia numele pe ton de oarecare zeflemea şi chiar spaimă. Dar nu numele pe care m-aş fi aşteptat să le spună.

— Frank!

— Dolly!

După o clipă mi-am dat seama că Gwen, Gwendolyn, putea fi într-adevăr diminutivat în Dolly.

Şi că oricărui tânăr i s-ar spune mai degrabă Frank decât Franklin.

Nu uitară de mine, sau Franklin nu uită, decât în acea primă clipă.

— M-ai auzit vorbind despre Dolly?

Vocea lui insista să revenim la normal, în timp ce vocea lui Dolly sau Gwen insista ce farsă uriaşă, ba chiar supranaturală, era regăsirea aceasta.

— Nici nu mai ştiu când mi-a zis cineva ultima oară pe numele ăsta. Nu mai e nimeni pe lume care să ştie că mă cheamă Dolly.

Ciudat era că începusem să particip şi eu la veselia generală. Căci uluirea trebuia să se schimbe în veselie sub ochii mei, şi asta se şi întâmpla. Descoperirea urma să ia rapid această formă. Şi se pare că eram atât de nerăbdătoare să-

mi aduc şi eu contribuţia, încât am scos o sticlă cu vin.

Franklin nu mai bea. N-a băut niciodată mult, apoi, pe tăcute, s-a lăsat de tot. Aşa că a rămas ca eu şi Gwen să pălăvrăgim şi să povestim, în proaspăta noastră bună dispoziţie, şi să facem într-una comentarii despre coincidenţele vieţii.

Îmi povesti că era bonă când îl cunoscuse pe Franklin. Lucra la Toronto, avea grijă de doi copilaşi englezi pe care părinţii îi trimiseseră în Canada ca să-i ferească de război. Mai aveau personal în casă, aşa că ea avea mai toate serile libere şi ieşea în oraş să se distreze, aşa cum ar face orice fată tânără, nu? Îl întâlnise pe Franklin când era în ultima lui permisie înainte să plece peste ocean şi urmase o perioadă de nebunie totală, bineînţeles. S-ar putea că el să-i fi scris o scrisoare sau două, dar ea fusese pur şi simplu prea ocupată ca să scrie. Apoi, când se încheiase războiul, ea urcase cât mai curând pe vapor ca să-i ducă acasă pe copilaşii englezi, şi pe vasul acela întâlnise un bărbat cu care se căsătorise.

Dar povestea nu durase, Anglia era atât de posomorâtă după război, încât ei i se păruse c-o să moară acolo, aşa că se grăbise să vină acasă.

Asta era o parte din viaţa ei despre care nu ştiusem. Dar ştiam într-adevăr despre cele două săptămâni pe care le petrecuse cu Franklin, şi, după cum am spus, ştiau mulţi alţii. Cel puţin dacă citeau poezie. Ştiau cât de generoasă fusese cu dragostea ei, dar nu ştiau, aşa cum ştiam eu, cum ea crezuse că nu poate să rămână însărcinată pentru că fusese geamănă şi cum purta la gât, într-un medalion, o şuviţă din părul surorii ei moarte. Avea tot felul de idei de genul ăsta şi îi dăduse lui Franklin un dinte magic – el nu ştia al cui – care să-l ocrotească peste ocean. Reuşise să-l piardă imediat, dar viaţa îi fusese cruţată.

Ea mai avea o regulă, anume că, dacă păşea jos de pe bordură pe piciorul care nu trebuia, toată

ziua avea să-i meargă prost, aşa că trebuia să se întoarcă şi să repete gestul. Regulile acestea pe el îl fascinau.

Drept să spun, eu în sinea mea n-am fost deloc fascinată când am auzit aşa ceva. Mă gândisem şi altă dată la felul cum bărbaţii sunt fermecaţi de nişte ciudăţenii obstinate dacă fata e suficient de atrăgătoare. Bineînţeles, chestia asta s-a demodat acum. Cel puţin, aşa sper. Toată delectarea aceea cu infantilismul femeilor. (Când mă dusesem pentru prima oară să predau, mi se spusese că, până nu demult, femeile nu predau matematica. Din cauza intelectului mai redus.)

Bineînţeles că fata aceea fermecătoare despre care îl bătusem la cap să-mi povestească putea să fie în esenţă născocită. Putea fi creaţia oricui. Dar eu nu credeam asta. Fusese alegerea ei, cu impertinenţă. Într-atât se iubise pe sine însăşi.

Bineînţeles că n-am suflat o vorbă despre ceea ce îmi povestise el şi despre ceea ce ajunsese în poezie. Iar Franklin rămase şi el tăcut în privinţa asta aproape tot timpul, spuse doar ceva despre cum arăta Toronto în zilele alea febrile de război, despre legile stupide legate de consumul de alcool sau despre Parada Bisericii care era o imensă farsă. Dacă crezusem vreo clipă că el avea să-i dăruiască una din scrierile sale, se pare că mă înşelasem.

El obosi şi se duse la culcare. Eu şi Gwen – sau Dolly – am făcut patul pentru ea pe canapea. Ea se aşeză pe o parte cu ultima ţigară, spunându-mi să nu-mi fac griji, n-avea de gând să dea foc la casă, nu se culca niciodată până n-o termina.

Camera noastră era rece, ferestrele fuseseră deschise mult mai larg decât de obicei. Franklin dormea. Dormea cu adevărat, întotdeauna îmi dădeam seama dacă se prefăcea.

Nu-mi place deloc să mă culc şi să las vase murdare pe masă, dar mă simţisem dintr-odată prea obosită ca să le spăl şi să mă ajute Gwen, aşa

cum eram sigură că va face. Aveam de gând să mă scol devreme dimineaţă şi să strâng masa.

Dar m-am trezit în plină zi, în zăngănitul vaselor la bucătărie şi în miros de mic dejun şi de ţigări. Se auzea conversaţie. Franklin era cel care vorbea, deşi eu m-aş fi aşteptat să fie Gwen. Am auzit-o râzând de ceea ce spunea el. M-am ridicat imediat şi m-am grăbit să mă îmbrac şi să-mi aranjez părul, lucru de care nu mă îngrijesc de obicei niciodată atât de dimineaţă.

Tot sentimentul de siguranţă şi veselia de cu seară mă părăsiseră. Am făcut gălăgie în timp ce coboram pe scări.

Gwen era la chiuvetă, şi pe rastelul de vase de lângă ea strălucea de curăţenie un şir de borcane de sticlă.

— Am spălat vasele de mână pentru că mi-a fost teamă că n-am să mă pricep să pornesc maşina de spălat vase, spuse ea. Pe urmă am văzut borcanele alea sus acolo şi m-am gândit că pot să le spăl şi pe ele dacă tot m-am apucat.

— Nu le-am mai spălat de-o veşnicie, am spus.

— Da, aşa păreau.

Franklin zise că ieşise şi încercase din nou maşina, dar fără rezultat. Reuşise însă să discute cu cei de la service, şi ei spuseseră că cineva avea să vină să se uite la ea în după-amiaza aceea. Dar el se gândise că, în loc să stea să aştepte, mai bine tracta maşina până acolo, şi băieţii se puteau apuca de ea chiar în dimineaţa asta.

— Îi dai lui Gwen ocazia să se ocupe şi de restul bucătăriei, am spus, dar niciunul nu se arătă interesat de gluma mea.

El spuse nu, era mai bine ca Gwen să meargă cu el, oamenii aveau să vrea să stea de vorbă cu ea, odată ce era maşina ei.

Am observat că îi era oarecum peste mână să spună Gwen, după ce-l abandonase pe Dolby.

I-am spus că glumisem.

El întrebă dacă voiam să-mi pregătească ceva la micul dejun, şi am spus nu.

— Ţine la siluetă, spuse Gwen şi, nu ştiu cum, chiar şi acest compliment se transformă în ceva de care putură să râdă împreună.

Niciunul nu dădea vreun semn că ar înţelege cum mă simţeam, deşi mie mi se părea că mă comport bizar şi fiecare observaţie pe care o făceam îmi ieşea ca un fel de zeflemea ţâfnoasă. Sunt atât de plini de ei, mă gândeam. Era o expresie care nu ştiu de unde-mi venise. Când Franklin ieşi să pregătească maşina ca s-o tracteze, ea îl urmă, ca şi cum n-ar fi vrut să-l scape din ochi nicio clipă.

La plecare îmi strigă că îmi rămâne datoare pentru totdeauna.

Franklin sună din claxon în semn de la revedere, lucru pe care nu-l făcea în mod obişnuit.

Îmi venea să fug după ei, să-i fac bucăţele. Am umblat de colo colo, cuprinsă tot mai tare de o agitaţie dureroasă. Mi-era foarte limpede ce aveam de făcut.

La scurt timp după aceea, am ieşit din casă şi am urcat în maşina mea, după ce dădusem drumul cheii de la intrare prin deschizătura pentru corespondenţă a uşii. Aveam o valiză pe scaunul din dreapta, deşi aproape uitasem ce pusesem în ea. Scrisesem un bilet succint, în care spuneam că trebuia să verific anumite informaţii despre Martha Ostenso, şi apoi începusem să scriu un răvaş mai lung, pe care voiam să i-l adresez lui Franklin, dar nu voiam să-l vadă Gwen când avea să vină cu el înapoi, aşa cum nu mă îndoiam că avea să se întâmple. Spuneam acolo că el trebuie să fie liber să facă aşa cum doreşte şi că singurul lucru insuportabil pentru mine era amăgirea – sau poate era amăgire de sine. Nu ne rămânea decât ca el să recunoască ceea ce-şi dorea. Era ridicol şi crud să mă pună să privesc de pe margine, aşa că aveam să mă dau pur şi simplu la o parte.

Continuasem spunând că, la urma urmei, nicio minciună nu e atât de puternică precum minciunile pe care ni le spunem nouă înşine şi pe care suntem apoi obligaţi să le repetăm ca să ne putem menţine greaţa pe fundul stomacului, să ne mănânce de vii, aşa cum avea să afle şi el curând. Şi aşa mai departe, o muştruluială care devenise chiar şi într-un spaţiu atât de scurt întrucâtva repetitivă, bătând câmpii, şi din ce în ce mai lipsită de demnitate sau de graţie. Înţelegeam acum că trebuia rescrisă înainte să i-o pot lăsa lui Franklin, aşa că aveam s-o iau cu mine şi s-o trimit prin poştă.

La capătul aleii noastre, am cotit în direcţia opusă oraşului şi service-ului şi aproape imediat, după cum mi se păru, m-am trezit mergând spre est pe o şosea principală. Încotro mă îndreptam? Dacă nu mă hotăram, curând aveam să mă pomenesc în Toronto, şi mi se părea că, departe de a-mi putea găsi o ascunzătoare, acolo aveam să dau obligat peste locuri şi oameni legaţi toţi de fosta mea fericire şi de Franklin.

Ca să evit aşa ceva, m-am întors şi am luat-o spre Cobourg. Un orăşel în care nu fusesem niciodată împreună.

Nu era nici măcar prânzul. Am luat o cameră într-un motel în centru. Am trecut pe lângă femeile care făceau curăţenie în camerele ocupate cu o noapte în urmă. Pentru că nu fusese ocupată, în a mea era foarte frig. Am pornit căldura şi am hotărât să fac o plimbare. Apoi, când am deschis uşa, n-am mai fost în stare. Tremuram din tot corpul. Am încuiat şi m-am băgat în pat cu toate hainele pe mine, dar dârdâiam în continuare, aşa că mi-am tras pătura până la gât.

Când m-am trezit era mult după prânz, o după-amiază strălucitoare, şi hainele mi se lipiseră de mine de transpiraţie. Am oprit căldura şi am găsit câteva schimburi în valiză, m-am îmbrăcat în ele şi am ieşit. Am mers foarte repede. Mi-era foame,

dar simţeam că n-aş fi putut să încetinesc – sau să mă opresc vreodată – ca să mănânc.

Ceea ce mi se întâmplase nu era nimic neobişnuit, mă gândeam. Nici în cărţi, nici în viaţă. Ar trebui – nu se putea altfel – să existe o metodă deja verificată de a face faţă situaţiei. A merge aşa, bineînţeles. Dar trebuia să te opreşti, chiar şi într-un orăşel de mărimea asta trebuie să te opreşti la semafor sau ca să laşi maşinile să treacă. În plus, erau oameni care umblau pe stradă atât de neîndemânatic, oprindu-se şi pornind din nou, şi cete de elevi ca aceia pe care îi struneam şi eu cândva. Şi de ce atât de mulţi şi de stupizi, cu ţipetele şi schelălăielile lor? Pura redundanţă, lipsă de necesitate, a existenţei lor. Totul în jur – o insultă.

Aşa cum magazinele şi firmele lor erau o insultă, şi la fel zgomotul maşinilor oprind şi pornind într-una. Totul în jur proclama „asta e viaţa”. De parcă de asta am avea nevoie, de mai multă viaţă.

Acolo unde magazinele dispăreau în sfârşit erau nişte case prăpădite. Goale, cu scânduri bătute în cuie peste ferestre, aşteptând demolatorii. Aici stăteau cândva oamenii în vacanţe mai modeste, înainte de apariţia motelurilor. Şi apoi mi-am amintit că şi eu stătusem aici. Da, într-unul din aceste locuri care se mărginesc – poate era în afara sezonului – să primească păcătoşi de după-amiază, şi eu fusesem unul din ei. Eram încă în facultate, şi nici măcar nu mi-aş fi amintit că întâmplarea se petrecuse în oraşul acesta dacă n-ar fi fost ceva în casele acestea azi baricadate. Bărbatul fusese un profesor de liceu, mai în vârstă. Cu soţie acasă şi, fără îndoială, cu copii. Nişte vieţi în care mă amestecam. Ea nu trebuia să ştie, n-ar fi îndurat. Mie nu-mi păsa deloc. N-avea decât să nu îndure.

Mi-aş fi putut aminti mai multe dacă aş fi încercat, dar nu merita. Atâta că amintirea mă făcu să încetinesc la un ritm mai normal şi să mă întorc

la motel. Şi acolo, pe comodă, stătea scrisoarea pe care o scrisesem. Pusă într-un plic lipit deja, dar fără timbru. Am ieşit din nou, am găsit oficiul poştal, am cumpărat un timbru şi am dat drumul scrisorii în cutie. Aveam capul gol de aproape orice gânduri şi fără remuşcări. Aş fi putut s-o las pe masă, ce mai conta? Totul se sfârşise.

În timpul plimbării dinainte observasem un restaurant în josul câtorva trepte. L-am găsit din nou şi m-am uitat la meniul afişat.

Lui Franklin nu-i plăcea să mănânce în oraş. Mie da. Am mai umblat puţin, de data asta în ritm normal, aşteptând să se deschidă restaurantul. Am văzut într-o vitrină un fular care mi-a plăcut şi m-am gândit că ar trebui să intru şi să-l cumpăr, mi-ar fi prins bine. Dar, de îndată ce am pus mâna pe el, a trebuit să-i dau drumul. Senzaţia mătăsoasă mi-a făcut greaţă.

La restaurant am băut vin şi mi-am aşteptat multă vreme mâncarea. Nu era aproape nimeni – abia instalau orchestra pentru seară. M-am dus la baie şi am fost surprinsă de cât de mult arătam în continuare eu însămi. M-am întrebat dacă era posibil ca vreunui bărbat – vreunui bătrân – să-i treacă prin cap să mă agaţe. Ideea era grotescă – nu din cauza eventualei lui vârste, ci pentru că în mintea mea n-avea cum să încapă niciodată altcineva decât Franklin.

Abia dacă am fost în stare să mănânc atunci când în sfârşit a sosit ceea ce comandasem. Nu mâncarea era de vină. Doar ciudăţenia faptului că stăteam singură, mâncam singură, prăpastia tot mai mare a singurătăţii, irealitatea.

Mă dusese capul să-mi iau somnifere, deşi nu le foloseam aproape niciodată. De fapt, le aveam de atâta timp, încât mă întrebam dacă mai au vreun efect. Dar au avut – am adormit şi nu m-am trezit nici măcar o singur dată, până la şase dimineaţa.

Câteva camioane mari ieşeau deja din locurile lor de parcare de la motel.

Ştiam unde sunt, ce făcusem. Şi ştiam că făcusem o mare greşeală. M-am îmbrăcat şi am predat camera cât am putut de repede. Abia dacă am putut să suport vorbăria prietenoasă a femeii de la recepţie. Spunea că se apropie ninsoarea. Aveţi grijă, mă avertiză.

Circulaţia se înteţea deja pe şosea. Şi apoi se întâmplă şi un accident care o încetini şi mai tare.

M-am gândit că poate Franklin mă căuta. Şi el ar fi putut avea un accident. Poate n-aveam să ne mai vedem niciodată.

Nu m-am gândit la Gwen decât ca la o persoană care se vârâse între noi şi crease probleme absurde. Picioarele ei scurte şi solide, părul stupid, reţeaua de riduri. O caricatură, s-ar fi zis, cineva pe care nu-l puteai învinovăţi şi pe care nici n-ar fi trebuit să-l tei vreodată în serios.

Apoi am ajuns acasă. Casa noastră nu se schimbase. Am cotit pe alee şi am văzut maşina lui Franklin. Slavă Domnului că era aici!

Dar am observat că nu era parcată în locul ei obişnuit.

Din cauză că o altă maşină, a lui Gwen, fusese parcată acolo.

Nu puteam să înţeleg. Tot drumul mă gândisem la ea – dacă mă gândisem – ca la o persoană care fusese deja dată deoparte, care, după acea primă neplăcere, nu putea rămâne un personaj al vieţilor noastre. Mă simţeam încă inundată de uşurarea că eram acasă şi că el era acasă, teafăr. Sentimentul de siguranţă mi se răspândise în vine şi trupul îmi era încă gata să sară din maşină şi să o ia la fugă spre casă. Îmi pipăisem chiar buzunarele după cheia de la intrare, căci uitasem ce făcusem cu ea.

N-aş fi avut oricum nevoie de ea. Franklin deschidea uşa casei. Nu scoase nicio exclamaţie de surpriză sau de uşurare, nici măcar după ce am ieşit din maşină şi am luat-o spre el. Coborî doar treptele de la intrare cu pas măsurat, şi vorbele lui mă ţinură la distanţă când am ajuns lângă el.

— Stai! îmi spuse.

Să stau. Desigur. Ea era aici.

— Întoarce-te la maşină! Nu putem vorbi aici, e prea frig.

Am intrat amândoi în maşină.

— Viaţa e absolut imprevizibilă, zise el.

Vocea îi era neobişnuit de blândă şi de tristă. Nu se uita la mine, ci stătea cu privirea pironită asupra parbrizului, asupra casei noastre.

— N-are rost să-ţi ceri scuze, adăugă.

— Ştii, continuă, nici măcar nu e vorba de persoană. E un soi de aură. O vrajă. Bine, evident că e de fapt vorba de persoană, dar e ceva care o înconjoară, îi dă trup. Sau persoana o întrupează – nu ştiu. Înţelegi? Vine pe neaşteptate, ca o eclipsă sau mai ştiu eu ce.

Clătină din capul plecat. A disperare.

Tânjea să vorbească despre ea, era limpede. Dar discursul acesta era, cu siguranţă, un lucru care în mod normal i-ar fi făcut greaţă. Asta a fost ceea ce m-a făcut să-mi pierd speranţa.

Am simţit că mi se face cumplit de frig. Am vrut să-l întreb dacă-i semnalase şi celeilalte părţi transformarea aceasta. Apoi m-am gândit că trebuie s-o fi făcut, bineînţeles, şi că ea era cu noi, în bucătărie, cu borcanele pe care le lustruise.

Fascinaţia lui era atât de jalnică! Absolut comună. Jalnică.

— Nu mai spune nimic, am zis. Nu mai vorbi.

El se întoarse şi se uită la mine pentru prima dată, şi vorbi fără unda aceea întrebătoare din voce.

— Dumnezeule mare, glumesc! Am crezut că ai să te prinzi. Bine, bine. Ah, pentru numele lui Dumnezeu, taci din gură! Ascultă-mă!

Căci acum boceam de furie şi de uşurare.

— Bine, bine, am fost puţin supărat pe tine. Am vrut să te chinuiesc puţin. Ce-ar fi trebuit să cred când am venit acasă şi nu te-am găsit? Gata, sunt un nenorocit. Gata, gata!

Nu voiam să mă opresc. Ştiam că totul era în regulă acum, dar era atât de bine să urlu cât mă ţineau plămânii. Şi am găsit un nou motiv de a mă plânge.

— Ce caută maşina ei aici, atunci?

— N-au ce să-i mai facă, e o rablă.

— Dar de ce e aici?

El spuse că era aici pentru că părţile încă bune din ea, ceea ce nu mai însemna prea mult, îi aparţineau acum lui. Nouă.

Pentru că el îi cumpărase o maşină.

— O maşină? Nouă?

Suficient de nouă ca să meargă mai bine decât ceea ce avusese.

— Voia femeia să meargă la North Bay[56]. Are nişte rude acolo sau ceva şi acolo voia să se ducă atunci când ar fi avut o maşină cu care să poată merge.

— Are rude aici. Acolo unde locuieşte. Are nişte copii de trei ani de care trebuie să se îngrijească.

— Ei, se pare că cei din North Bay îi plac mai mult. Poate o să-i ia şi pe puşti.

— Te-a rugat ea să-i cumperi o maşină?

— Nu m-ar fi rugat nimic niciodată.

— Aşa deci, am spus. Deci acum face parte din viaţa noastră.

— E la North Bay acum. Hai să mergem în casă! Nu mi-am pus nici măcar geaca.

Pe drum l-am întrebat dacă îi spusese despre poezia lui. Sau poate i-o citise.

El spuse:

— O, nu, Doamne, de ce s-o fi făcut?

Primul lucru pe care l-am văzut în bucătărie a fost luciul borcanelor de sticlă. Am smucit un scaun de sub masă, m-am căţărat pe el şi am început să le aşez deasupra, pe dulap.

— Poţi să mă ajuţi? am spus, şi el mi le-a dat pe rând.

M-am întrebat dacă nu cumva minţise despre poezie. Oare era posibil ca ea să-l fi ascultat

citindu-i-o? Sau să fi fost lăsată s-o citească singură?

Dacă da, răspunsul ei nu fusese mulţumitor. Al cui ar fi putut fi, în general?

Să zicem că ea ar fi spus că era minunată. Lui asta i-ar fi displăcut profund.

Sau poate s-ar fi întrebat cu voce tare cum de acceptase lumea ca el să spună acolo ceea ce spusese. Neruşinarea, ar fi putut să explice. Asta ar fi fost mai bine, dar nu atât de bine pe cât s-ar fi putut crede.

Cine poate face vreodată poetului remarca ideală despre poezia lui? Fără să spună prea mult, nici prea puţin, ci exact atât cât trebuie.

El mă cuprinse în braţe şi mă coborî de pe scaun.

— Nu ne putem permite certuri.

Într-adevăr. Uitasem cât eram de bătrâni, uitasem totul. Crezusem că aveam tot timpul din lume să suferim şi să ne plângem.

Am văzut acum şi cheia căreia îi dădusem drumul prin fanta uşii. Era într-o crăpătură dintre preşul maroniu miţos de la intrare şi tocul uşii.

Trebuia să fiu cu ochii în patru şi după scrisoarea pe care o trimisesem cu poşta.

Şi dacă muream înainte să vină? Poţi să-ţi închipui că eşti în formă foarte bună şi apoi să mori pur şi simplu. N-ar fi trebuit să-i las lui Franklin un bilet, pentru orice eventualitate?

Dacă vine vreo scrisoare de la mine, rupe-o bucăţele.

El ar fi făcut ceea ce îl rugam. Eu, în locul lui, nu. Aş fi deschis-o cu înfrigurare, indiferent de promisiuni.

El m-ar fi ascultat.

Şi, la gândul că el era capabil să facă asta, am simţit un val de furie şi de admiraţie, care se revărsă înapoi peste toată viaţa noastră împreună.

FINAL

Ultimele patru texte din această carte nu sunt tocmai povestiri. Ele formează o unitate separată, care este autobiografică în spirit, deşi nu întotdeauna întrutotul în fapt. Cred că sunt primele şi ultimele – şi cele mai adevărate – lucruri pe care le am de spus despre propria mea viaţă.

OCHIUL

Când aveam cinci ani, părinţii mei au dat deodată la iveală un băieţel despre care mama a spus că era ceea ce eu îmi dorisem întotdeauna. Nu ştiam de unde scosese o asemenea idee. Broda destul de mult pe tema asta – lucruri inventate, dar greu de contrazis.

Apoi, un an mai târziu, s-a ivit o fetiţă, şi a fost iarăşi agitaţie, dar ceva mai puţină decât prima dată.

Până la apariţia primului bebeluş nu-mi dădusem niciodată seama că s-ar fi putut să mă simt altfel decât spunea mama că mă simt. Şi până la momentul acela toată casa era plină de mama, de paşii ei, de vocea ei, de mirosul ei prăfos, dar rău prevestitor, care popula toate camerele chiar şi atunci când nu se afla acolo.

De ce spun rău prevestitor? Eu nu mă simţeam înfricoşată. Nu că mama mi-ar fi spus de fapt cum trebuia să mă simt. Era o autoritate în materie fără să fie nevoie să-şi pună vreo problemă. Nu numai în privinţa fratelui meu, ci şi a cerealelor Red River[57] care erau bune pentru mine şi deci trebuiau să-mi placă. Şi a felului cum interpretam tabloul care atârna la picioarele patului meu, care-l arăta pe Iisus lăsându-i pe copii să vină la el. Mama mi-o arăta pe fetiţa care se ascundea după un colţ pentru că voia să vină la Iisus, dar era prea timidă. Asta eram eu, spunea mama, şi eu presupuneam că aşa e, deşi nu mi-aş fi dat seama de asta dacă nu-mi spunea ea şi deşi mi-aş fi dorit mai degrabă să nu fie aşa.

Ceea ce mă făcea să mă simt cu adevărat nenorocită era Alice în Ţara Minunilor, uriaşă, prinsă în gaura de iepure, dar râdeam pentru că mama părea încântată de ea.

Însă odată cu apariţia fratelui meu şi cu nesfârşitele sporovăieli aproape delirante ale

mamei despre cum el era un soi de cadou pentru mine am început să recunosc cât de mult puteau să difere de ale mele ideile ei despre mine.

Bănuiesc că toate acestea au făcut să fiu pregătită pentru Sadie, când a venit să lucreze la noi. Mama se retrăsese pe teritoriul limitat al bebeluşilor. Pentru că nu mai era atât de mult în jurul meu, puteam să mă gândesc la ceea ce era adevărat şi ce nu. Şi aveam suficientă minte ca să nu vorbesc despre asta cu nimeni.

Lucrul cel mai neobişnuit la Sadie – deşi nu remarcat în mod deosebit în casa noastră – era faptul că se bucura de renume. Orăşelul nostru avea o staţie locală de radio unde ea cânta la chitară şi în plus cânta cântecul din genericul emisiunii, compus chiar de ea.

Bună, bună, bună ziua tuturor…

Şi, o jumătate de oră mai târziu, era „Rămas, rămas, rămas bun tuturor”. Până atunci cânta cântecele care fuseseră cerute şi altele pe care le alegea ea. Oamenii mai sofisticaţi din oraş tindeau să facă glume pe seama muzicii ei şi a postului de radio despre care se spunea că e cel mai mic din Canada. Ei ascultau un post din Toronto care transmitea melodiile la modă – *three little fishes and a momma fishy too*[58] – şi pe Jim Hunter[59] care răcnea din toate puterile teribilele veşti de pe front. Dar oamenilor care locuiau la ferme le plăceau staţia locală şi genul de cântece pe care le cânta Sadie. Avea o voce puternică şi tristă şi cânta despre singurătate şi inimă rea.

Şi mă sprijin de o grindă
În şopron, şi iarăşi
Mă tot uit pe drumul serii
După un tovarăş…

Pământul pe care se aflau majoritatea fermelor de prin locurile noastre fusese desţelenit şi populat cam cu o sută cincizeci de ani în urmă, şi aproape

din orice casă, dacă te uitai pe fereastră, vedeai o altă casă la depărtare de numai câteva parcele. Şi totuşi, cântecele pe care şi le doreau fermierii erau toate despre văcari singuratici, despre atracţia şi deziluzia unor locuri îndepărtate, despre fărădelegile crude în urma cărora făptuitorii mureau cu numele mamei pe buze – sau al lui Dumnezeu.

Asta era ceea ce cânta Sadie cu vocea ei de alto pătrunzătoare, plină de suferinţă, dar în timpul cât venea la noi în casă era plină de energie şi de încredere în sine, bucuroasă să vorbească – în primul rând despre ea însăşi. De obicei nu prea avea cu cine în afara mea. Împărţirea sarcinilor între ea şi mama le ţinea răzleţite una de alta în cea mai mare parte a timpului, şi, oricum, nu ştiu de ce, cred că nu s-ar fi simţit bine să stea de vorbă împreună. Mama era o persoană serioasă, aşa cum am spus, care, înainte să mă înveţe pe mine, învăţase copii la şcoală. Poate că i-ar fi plăcut ca Sadie să fie o fiinţă pe care s-o poată ajuta, s-o înveţe să nu mai spună „acuşi”. Dar Sadie nu prea dădea semne că şi-ar fi dorit să o ajute cineva sau să vorbească altfel decât vorbise toată viaţa.

După masa de prânz, noi două rămâneam singure în bucătărie. Mama se retrăgea să tragă un pui de somn şi, dacă avea noroc, bebeluşii dormeau şi ei. Când se trezea, îmbrăca un alt gen de rochie, ca şi cum s-ar fi aşteptat la o după-amiază relaxată, deşi cu siguranţă aveau să mai fie scutece de schimbat, plus momentele acelea necuviincioase pe care nu încercam niciodată să le surprind, când cel mai mic înghiţea hulpav laptele de la sân.

Tata trăgea şi el un pui de somn – poate cincisprezece minute – pe verandă, cu *Saturday Evening Post* pe faţă, înainte să se întoarcă în şopron.

Sadie încălzea apă pe sobă şi spăla vasele, cu ajutor din partea mea şi cu storurile trase, ca să

împiedice căldura să intre. Când terminam, spăla podeaua cu mopul, şi eu o ştergeam, printr-o metodă pe care o inventasem singură – datul pe cârpe, de mai multe ori peste tot. Apoi dădeam jos rulourile de hârtie galbenă şi lipicioasă de muşte care fuseseră atârnate după masa de dimineaţă şi care erau deja grele de insecte negre, moarte sau bâzâind pe moarte, şi le atârnam pe cele noi, care aveau să se umple de alte muşte până la vremea cinei. Toate în timp ce Sadie îmi povestea despre viaţa ei.

Pe vremea aceea nu judecam cu uşurinţă vârsta altora. Oamenii erau fie copii, fie adulţi, şi pe Sadie o consideram adultă. Avea poate şaisprezece ani, poate optsprezece sau douăzeci. Indiferent cât, ne-a anunţat nu o dată că nu se grăbea deloc să se mărite.

Se ducea la dansuri la fiecare sfârşit de săptămână, dar singură. Singură şi pentru plăcerea ei, spunea.

Îmi povestea despre sălile de dans. Era una în oraş, în apropiere de strada principală, unde iarna se făcea terenul de curling{60}. Plăteai zece cenţi pentru un dans, apoi urcai şi dansai în ring, în timp ce oamenii din jur căscau ochii la tine, deşi ei nu-i păsa. Îi plăcea întotdeauna să-şi plătească singură dansurile, nu să fie datoare. Dar uneori se întâmpla s-o invite vreun băiat înainte. O întreba dacă vrea să danseze, şi primul lucru pe care ea îl spunea era „Tu ştii? Ştii să dansezi?”, îl întreba fără menajamente. Atunci el se uita la ea curios şi spunea da, adică de ce ar fi venit aici altfel? Şi de obicei se dovedea că ceea ce înţelegea el prin dans era târşâitul picioarelor în ring, în timp ce o apuca pe ea cu nişte palme transpirate cât lopeţile. Uneori, ea se desprindea şi îl lăsa baltă, se ducea să danseze singură – ceea ce oricum îi plăcea să facă. Termina dansul care fusese plătit, iar dacă încasatorul obiecta şi încerca s-o facă să plătească pentru două când fusese de fapt unul singur, ea îi

spunea că ar trebui s-o lase mai moale. N-aveau decât să râdă toţi de ea când dansa singură, dacă voiau.

Cealaltă sală de dans era chiar la ieşirea din oraş, pe şosea. Acolo plăteai la uşă şi nu pentru un singur dans, ci pentru toată noaptea. Se numea Royal-T. Şi acolo ea îşi plătea singură intrarea. Dansatorii erau în general ceva mai buni, dar ea oricum încerca să-şi dea seama cum se descurcau înainte să le dea voie să o conducă în ring. Erau de obicei locuitori de la oraş, în timp ce tipii de la cealaltă sală erau băieţi de pe la ferme. Se ţineau mai bine pe picioare – cei din oraş – dar nu întotdeauna la picioare trebuia să ai grijă. Ci la partea de care voiau să te apuce. Uneori, ea trebuia să le tragă un perdaf şi să le spună ce aveau să păţească dacă nu terminau. Le declara că venise acolo să danseze şi-şi plătise singură intrarea. Mai mult, ştia unde să-i lovească, şi asta avea să-i pună la locul lor. Uneori erau dansatori buni, şi ea reuşea să se simtă bine. Apoi, după ultimul dans, se grăbea să plece acasă.

Ea nu era ca altele, spunea. Nu voia să fie prinsă.

Prinsă. Când spunea asta, eu vedeam o plasă mare cu ochiuri de sârmă coborând asupra mea, nişte creaturi mici şi rele răsucind-o, şi răsucind-o, şi sugrumându-mă, încât nu mai puteam niciodată să ies de acolo. Sadie vedea probabil ceva din toate astea pe faţa mea, pentru că îmi spunea să nu mă sperii.

— Nu e nimic pe lumea asta de care să te sperii, trebuie doar să ai grijă de tine.

— Tu şi Sadie discutaţi mult, spuse mama.

Mi-am dat seama că urma ceva la care trebuia să fiu atentă, dar n-am ştiut ce.

— Îţi place de ea, nu?

Am spus că da.

— Ei, sigur că-ţi place. Şi mie îmi place.

Am sperat că asta avea să fie tot, şi pentru o clipă mi s-a părut că era.

Apoi:

— Noi două nu mai petrecem prea mult timp împreună acum că avem bebeluşii. Nu ne prea dau răgaz, nu? Dar îi iubim, nu?

Am spus da – repede.

Ea a zis:

— Sigur?

N-avea să înceteze până când nu spuneam „sigur”, aşa că am spus.

Mama îşi dorea foarte tare ceva. Oare nişte prietene drăguţe? Femei care jucau bridge şi ai căror soţi se duceau la muncă în costume cu vestă? Nu chiar, şi oricum de aşa ceva nicio şansă. Atunci pe mine aşa cum fusesem cândva, cu cârlionţii mei mari pentru care nu mă deranja să stau nemişcată şi cu răspunsurile mele perfecte la şcoala de duminică? Oricum n-ar mai fi avut timp să se ocupe de asta. Iar în mine lua avânt o latură trădătoare, deşi ea nu ştia de ce, şi nici eu nu ştiam de ce. Nu-mi făcusem nicio prietenă din oraş la şcoala de duminică. În schimb, o adoram pe Sadie. Am auzit-o pe mama spunându-i asta tatălui meu. „O adoră pe Sadie.”

Tata spunea că Sadie era un dar de la Dumnezeu. Ce însemna asta? O spunea cu veselie. Poate însemna că el n-avea să ia partea nimănui.

— Aş fi vrut să avem trotuare adevărate pentru ea, spunea mama. Poate, dacă am fi avut trotuare adevărate, ar fi învăţat să se dea cu rolele şi şi-ar fi făcut prietene.

Îmi doream într-adevăr nişte role. Dar acum, fără să am habar de ce, am ştiut că n-aveam să recunosc niciodată asta.

Apoi mama a spus ceva despre cum era mai bine când începea şcoala. Ceva despre cum îmi era mie mai bine sau ceva legat de Sadie care avea să fie mai bine. N-am vrut să aud.

Sadie mă învăţa câteva dintre cântecele ei, şi eu ştiam că nu mă pricepeam prea bine să cânt. Am sperat că nu asta trebuia să se amelioreze sau să înceteze. Nu voiam sub nicio formă să înceteze.

Tata nu avea prea multe de spus. Astea erau treburile mamei, în afară de perioada mai târzie, când am devenit cu adevărat guralivă şi trebuia să fiu pedepsită. Tata îl aştepta pe fratele meu să mai crească şi să fie al lui. Un băiat n-avea să se arate atât de complicat.

Şi, într-adevăr, fratele meu n-a fost. A crescut şi a fost exact ce trebuia.

Acum, şcoala începuse. Începuse de câteva săptămâni, înainte ca frunzele să devină roşii şi galbene. Acum, majoritatea căzuseră. Nu am îmbrăcat paltonul de şcoală, ci paltonul cel bun, cel cu manşete şi guler din catifea închisă la culoare. Mama poartă haina cu care se duce la biserică, şi un soi de turban îi acoperă aproape tot părul.

Ea conduce spre locul unde trebuie să ajungem. Nu conduce des, şi stilul ei e întotdeauna mai solemn şi totuşi mai nesigur decât al tatei. Sună din claxon la fiecare curbă.

— Acum, spune, dar îi ia puţin până când reuşeşte să parcheze maşina.

Am ajuns deci.

Vocea ei ar vrea parcă să fie încurajatoare. Îmi atinge mâna ca să-mi dea ocazia să i-o iau pe a ei, dar eu mă prefac că nu observ, şi ea şi-o retrage.

Casa nu are alee şi nici măcar trotuar. E decentă, dar simplă. Mama a ridicat mâna înmănuşată să bată la uşă, dar se dovedeşte că nu e nevoie. Uşa se deschide. Ea tocmai a început să-mi spună ceva încurajator – ceva de genul „O să treacă mai repede decât crezi” – dar nu apucă să termine. Tonul pe care mi-a vorbit a fost întrucâtva aspru, dar oarecum liniştitor. Iar când se deschide uşa, se

transformă în ceva mai discret, mai moale, ca şi cum mama şi-ar fi înclinat capul.

Uşa s-a deschis ca să lase câţiva oameni să iasă, nu doar ca să ne lase pe noi să intrăm. Una dintre femeile care ies strigă peste umăr, cu o voce care nu încearcă deloc să fie plăcută:

— Pentru ea a lucrat, şi pentru fetiţa asta.

Apoi o femeie destul de elegant îmbrăcată vine şi-i vorbeşte mamei, şi o ajută să-şi scoată haina. Mama îmi scoate apoi paltonul şi-i spune femeii că eu am fost foarte ataşată de Sadie. Speră că a făcut bine că m-a adus.

— Of, micuţa! spune femeia, şi mama mă atinge uşor ca să mă facă să salut.

— Sadie iubea copiii, spune femeia. Chiar îi iubea.

Observ că mai sunt doi copii acolo. Băieţi. Îi ştiu de la şcoală, căci unul e în clasa întâi cu mine, celălalt e mai mare. Trag amândoi cu ochiul din ceea ce bănuiesc că e bucătăria. Cel mai mic îşi vâră un fursec întreg în gură cu un gest caraghios, celălalt, cel mai mare, face o figură dezgustată. Nu la băiatul cu fursecul, ci la mine. Mă detestă, bineînţeles. Dacă te întâlneau undeva în afara şcolii, băieţii fie nu te băgau în seamă (nu te băgau în seamă nici la şcoală), fie făceau mutre din astea şi te strigau în toate felurile. Dacă trebuia să mă apropii de vreunul, mă crispam şi începeam să mă întreb ce să fac. Bineînţeles că lucrurile stăteau altfel dacă erau şi adulţi prin preajmă. Băieţii aceştia au stat cuminţi, dar eu am fost uşor nefericită până când cineva i-a tras pe amândoi înapoi în bucătărie. Apoi am devenit conştientă de vocea exagerat de blândă şi miloasă a mamei, mai feminină chiar decât a femeii cu care stătea de vorbă, şi m-am gândit că poate mutra aceea fusese făcută la adresa ei. Uneori, oamenii îi imitau vocea când mă striga la şcoală.

Femeia cu care vorbea şi care părea să fie un fel de şefă ne conducea către o latură a încăperii unde,

pe o canapea, stăteau un bărbat şi o femeie. Arătau de parcă nu prea înţelegeau de ce se află acolo. Mama se aplecă şi le vorbi foarte respectuos, şi le arătă cu mâna înspre mine.

— A iubit-o mult pe Sadie, spuse.

Ştiam că ar fi trebuit să spun ceva, dar, înainte să apuc, femeia care şedea acolo scoase un vaiet. Nu se uită la niciuna dintre noi, şi ţipătul ei fu ca şi cum ar fi muşcat-o sau ar fi mursecat-o un animal. Se lovi cu palmele pe braţe, vrând parcă să scape de el, dar nu reuşi. Şi se uită la mama ca şi cum mama era persoana care ar fi trebuit să facă ceva în cazul ăsta.

Bărbatul mai în vârstă de alături îi spuse să tacă din gură.

— E foarte afectată, spuse femeia care ne conducea. Nu-şi mai dă seama ce face. Se aplecă mai mult şi spuse: Gata, gata! O s-o sperii pe fetiţă.

— O sperii pe fetiţă, spuse ascultător bărbatul mai în vârstă.

Când el termină de vorbit, femeia deja nu mai scotea sunetul acela şi îşi atingea uşor braţele zgâriate, ca şi cum n-ar fi ştiut ce i se întâmplase.

— Biata femeie! spuse mama.

— A fost singurul copil, zise femeia călăuză.

— Apoi mi se adresă mie: Nu te speria!

Mă speriasem, dar nu din cauza planşetelor.

Ştiam că Sadie era acolo undeva şi nu voiam s-o văd. Mama nu spusese de fapt că aveam să fiu nevoită s-o văd, dar nu spusese nici că n-aveam.

Sadie fusese omorâtă când se întorcea acasă de la sala de dans Royal-T. O maşină dăduse peste ea chiar pe bucăţica aceea de drum cu pietriş dintre parcarea aparţinând sălii de dans şi începutul trotuarului din oraş. Probabil se grăbea exact aşa cum făcea întotdeauna, şi fără îndoială se gândea că maşinile o văd, sau că avea şi ea acelaşi drept ca şi ele, şi poate că şoferul maşinii din spatele ei trăsese brusc de volan sau poate că ea nu fusese

acolo unde credea că era. Fusese lovită din spate. Maşina care o lovise se dădea într-o parte ca să facă loc maşinii din spatele ei, iar această a doua maşină se pregătea să cotească la prima pe o stradă din oraş. În sala de dans se băuse, deşi acolo nu se vindea alcool. Şi întotdeauna, la sfârşitul dansului, se claxona, se ţipa, iar maşinile demarau brusc, în trombă. Sadie, care o pornise repede cu paşi mari, fără măcar o lanternă în mână, se comportase ca şi cum toată lumea trebuia să aibă grijă de ea s-o ferească.

— O fată fără iubit care se duce pe jos să danseze, spuse femeia care era încă prietenă cu mama.

Vorbea încet, şi mama murmură ceva plin de regret.

— Parcă ar fi căutat-o cu lumânarea, spuse femeia cea prietenoasă încă mai încet.

Auzisem acasă discuţii pe care nu le înţelesesem. Mama voia să se facă ceva în legătură poate cu Sadie şi cu maşina care o lovise, dar tata îi spusese să-o lase baltă. Nu ne amestecăm noi în treburile oraşului, spusese. Nici măcar nu încercasem să înţeleg, pentru că încercam să nu mă gândesc deloc la Sadie, şi cu atât mai puţin la faptul că era moartă. Când îmi dădusem seama că mergeam acasă la Sadie îmi dorisem să nu fi venit, dar nu văzusem niciun alt mod de a scăpa decât să mă comport absolut josnic.

Acum, după izbucnirea femeii aceleia în vârstă, mi se părea că puteam să ne întoarcem cu spatele şi să plecăm acasă. N-ar fi trebuit niciodată să recunosc adevărul, anume că, de fapt, mi-era cumplit de teamă de orice trup neînsufleţit.

Exact în clipa când mă gândeam la varianta aceasta, le-am auzit pe mama şi pe femeia cu care părea acum să comploteze vorbind despre lucrul cel mai rău.

Să mergem s-o vedem pe Sadie.

Da, spunea mama. Sigur că trebuie s-o vedem.

Pe Sadie moartă.

Îmi ţinusem ochii în cea mai mare parte plecaţi şi-i văzusem mai mult pe băieţii aceia care erau abia puţin mai înalţi ca mine şi pe cei doi bătrâni care şedeau. Dar acum mama mă luase de mână şi mă ducea într-o altă direcţie.

În încăpere fusese în tot timpul acesta un sicriu, dar eu crezusem că era altceva. Din cauza lipsei de experienţă, nu ştiam exact cum arăta un sicriu. Obiectul acesta de care ne apropiam ar fi putut să fie un raft pentru flori sau un pian închis.

Poate că oamenii din jurul lui îi mascaseră cumva adevăratele dimensiuni, şi forma, şi scopul. Dar acum, oamenii aceştia ne făceau loc cu respect, şi mama vorbi cu o voce nouă, foarte înceată.

— Vino! îmi spuse, iar mie blândeţea ei îmi sună odioasă, triumfătoare.

Se aplecă să mă privească în faţă, ca să mă împiedice – am fost sigură de asta – să fac ceea ce tocmai îmi venise în minte să fac, adică să-mi ţin ochii strâns închişi. Apoi îşi luă privirea de la mine, dar îmi păstră mâna făcută pumn într-a ei. Am reuşit totuşi să-mi cobor pleoapele de îndată ce ea şi-a luat ochii de la mine, dar nu i-am închis de tot, de teamă să nu mă împiedic sau să nu mă împingă cineva în vreun loc unde n-aş fi vrut să ajung. Vedeam doar, tulbure, florile ţepene şi luciul lemnului lustruit.

Apoi am auzit-o pe mama fornăind şi am simţit-o că mă trage de acolo. Geanta i se deschise cu un mic pocnet. Trebui să-şi vâre mâna acolo, aşa că strânsoarea îi slăbi, şi eu am reuşit să mă eliberez din mâna ei. Plângea. Faptul că se concentra asupra propriilor lacrimi şi smiorcăieli mă eliberase.

M-am uitat drept în sicriu şi am văzut-o pe Sadie.

Faţa şi gâtul ei nu avuseseră de suferit de pe urma accidentului, dar eu n-am văzut toate astea

imediat. Am avut doar impresia generală că nu era nimic atât de rău la ea cum mă temusem că va fi. Am închis repede ochii, dar m-am trezit că nu puteam să mă abţin şi a trebuit să mă uit încă o dată. Mai întâi la pernuţa galbenă aşezată sub ceafa ei, care reuşea să-i acopere gâtul, bărbia şi obrazul pe care i-l puteam vedea. Ideea era să mă uit la o parte mică din ea, apoi să mă întorc la pernuţă, iar data următoare să reuşesc să văd un pic mai mult din ceea ce nu mă speria. Şi apoi pe Sadie, întreagă – sau cel puţin tot ce puteam vedea de pe o latură.

Ceva se mişcă atunci. Am văzut cum pleoapa ei de pe partea mea se mişcă. Nu se deschidea, nici măcar nu se întredeschidea sau ceva asemănător, ci se ridica doar foarte foarte puţin, aşa încât, dacă ai fi fost ea, dacă ai fi fost înăuntrul ei, să poţi vedea afară printre gene. Poate doar ca să distingi ce era luminos şi ce era întunecat.

N-am fost surprinsă şi nici speriată câtuşi de puţin. Imaginea aceasta se potrivi brusc cu tot ce ştiam despre Sadie şi de asemenea, cine ştie de ce, cu ea. Şi nici nu mi-a trecut prin cap să atrag atenţia altcuiva asupra a ceea ce se întâmpla, pentru că nu era menit lor, era numai pentru mine.

Mama mă luase din nou de mână şi spuse că puteam să plecăm. Urmă din nou un schimb de replici, dar, cât ai bate din palme, cum mi s-a părut mie, ne-am trezit afară.

— Bravo! spuse mama. Îmi strânse mâna şi adăugă: Gata, s-a terminat!

Trebui să se oprească şi să schimbe câteva cuvinte cu o altă persoană care se pregătea să plece. Apoi am urcat în maşină şi am plecat spre casă. Aveam impresia că ar fi vrut să spun ceva, sau poate chiar să-i spun ei ceva, dar am tăcut.

N-am mai avut niciodată vreo viziune de soiul acela, şi de fapt imaginea lui Sadie a pălit destul de repede din mintea mea, din cauza şocului şcolii, unde am învăţat, cine ştie cum, să mă descurc,

amestecând în mod bizar o spaimă de moarte cu o atitudine ostentativă. De fapt, o parte din importanţa lui Sadie pălise încă în acea primă săptămână din septembrie când ne spusese că acum trebuia să stea acasă, să aibă grijă de mama şi de tatăl ei, aşa că nu avea să mai lucreze la noi.

Şi apoi mama aflase că lucra la lăptărie.

Şi totuşi, multă vreme de atunci încolo, când mă gândeam la ea, nu puneam niciodată la îndoială ceea ce credeam că mi se arătase. Încă foarte târziu după aceea, într-o vreme când nu eram interesată de niciun fel de manifestări supranaturale, aveam încă în minte ideea că aşa ceva se petrecuse cu adevărat. Crezusem pur şi simplu imediat, în felul în care poţi să crezi şi de fapt să-ţi aminteşti că ai avut cândva alţi dinţi, acum dispăruţi, şi totuşi nu mai puţin reali. Până când, într-o zi, pe vremea când eram poate deja adolescentă, mi-am dat seama, cu un fel de gol tulbure, abia simţit, în stomac, că nu mai credeam.

NOAPTEA

Când eram copil, toate naşterile, toate apendicitele acute şi orice alte evenimente fizice grave păreau să se întâmple întotdeauna în acelaşi timp cu o furtună de zăpadă. Drumurile se închideau, oricum nu se punea problema de a dezgropa maşina din zăpadă, şi, pentru a ajunge la spitalul din oraş, trebuiau înhămaţi nişte cai care să-şi croiască drum prin viscol. Era un noroc că mai existau cai pe vremea aceea – dacă lucrurile ar fi evoluat normal, s-ar fi renunţat la ei, dar războiul şi raţionalizarea benzinei schimbaseră situaţia, cel puţin pentru moment.

Când m-a apucat deci o durere într-o parte, a trebuit să fie pe la unsprezece noaptea şi să se dezlănţuie viscolul, şi, cum noi nu aveam în grajd niciun cal la vremea respectivă, a fost nevoie să împrumutăm echipajul vecinilor ca să fiu dusă la spital. O călătorie de cel mult trei kilometri, şi cu toate acestea o adevărată aventură. Medicul aştepta, şi, fără să uimească pe nimeni, se pregăti să-mi scoată apendicele.

Oare pe atunci se scoteau mai multe apendice? Ştiu că se practică încă şi că e necesar – ştiu chiar pe cineva care a murit pentru că nu i s-a scos la timp – dar îmi amintesc că era pe atunci un fel de rit prin care destul de mulţi copii de vârsta mea trebuiau să treacă, nu în număr mare, nicidecum, dar nici tocmai pe neaşteptate, şi poate nu chiar cu neplăcere, pentru că îţi oferea o pauză de şcoală şi un anumit statut – te însemna, pentru scurtă vreme, cu pecetea naturii noastre muritoare, într-un moment din viaţă când lucrul acesta putea fi o sursă de satisfacţie.

Aşa că am zăcut câteva zile, uşurată de apendice, privind pe fereastra spitalului la zăpada care se cernea grav printr-un pâlc de brazi. Nu cred că mi-a trecut vreodată prin cap să mă întreb cum

avea să plătească tatăl meu pentru această distincţie. (Cred că a trebuit să dea o parcelă de pădure pe care o păstrase când vânduse ferma tatălui său. Probabil atunci sperase s-o folosească la un moment dat pentru a pune capcane sau pentru arţari de sirop. Sau poate că simţise o nostalgie despre care nu putea vorbi.)

Apoi m-am întors la şcoală şi m-am simţit bine să fiu scutită de orele de sport mai mult decât a fost necesar. Şi, într-o sâmbătă dimineaţă, când eu şi mama eram singure la bucătărie, ea îmi spuse că la spital îmi fusese extras apendicele, exact aşa cum îmi imaginasem, dar că acela nu fusese singurul lucru extras. Doctorul găsise cu cale s-o scoată, dacă tot făcuse tăietura, căci cel mai tare îl îngrijorase tumora. O tumoră, spuse mama, de mărimea unui ou de curcan.

Dar nu te speria, adăugă, acum totul s-a terminat.

Ideea de cancer nu mi-a trecut nicio clipă prin cap şi nici ea n-a pomenit-o vreodată. Astăzi nu cred că s-ar putea face o asemenea descoperire fără vreun fel de investigaţie, fără o încercare de a testa dacă e sau nu cancer. Tumoră benignă sau malignă, am vrea să ştim imediat. Singurul mod în care îmi pot explica faptul că noi n-am vorbit despre asta este că asupra cuvântului aceluia trebuie să fi fost coborât un văl protector similar cu cel care învăluia ideea de sex. Mai rău. Sexul era dezgustător, dar în el trebuia să existe un soi de recompensă – noi într-adevăr am ştiut că există, deşi mamele noastre n-au cunoscut-o – în timp ce chiar şi numai cuvântul „cancer” te ducea cu gândul la o creatură întunecată, puturoasă, putridă, la care nu te-ai fi uitat nici măcar atunci când o dădeai deoparte cu piciorul.

Aşa că nu am întrebat, şt nu mi s-a spus, şi pot numai să bănuiesc că tumora fusese benignă sau că a fost eliminată cu foarte mare pricepere, căci iată-mă încă vie până în ziua de azi. Şi atât de puţin mă

gândesc la ea, încât toată viaţa mea, când mi s-a cerut să enumăr ce operaţii am făcut, am spus sau am scris automat numai „apendicită”.

Conversaţia aceasta cu mama trebuie să fi avut loc în jurul Paştelui, când toate viscolele şi mormanele de zăpadă dispăruseră, când pâraiele se năpusteau înspumate, luând cu ele tot ce le ieşea în cale, iar insolenta vară se întrezărea deja la orizont. Clima noastră nu se ţinea de fleacuri şi nu avea milă.

Am terminat şcoala pe căldura începutului de iunie, căci luasem note suficient de bune ca să nu mai fie nevoie să dau examenele finale. Eram în formă, făceam treabă în gospodărie, citeam cărţi, ca de obicei, nimeni nu ştia că de fapt cu mine se petrece ceva.

Trebuie să descriu acum felul cum dormeam în camera ocupată de mine şi de sora mea. Era un dormitor mic, în care nu încăpeau două paturi de o persoană unul lângă altul, aşa că soluţia fuseseră paturile suprapuse, dotate cu o scară pentru cea care urca să doarmă sus. Şi aceea eram eu. Pe vremea când fusesem mai mică şi mai tentată să-i necăjesc pe alţii, ridicam colţul saltelei subţiri şi o ameninţam pe sora mea, care zăcea neajutorată în patul de dedesubt, că o scuip. Bineînţeles că ea, Catherine, nu era tocmai neajutorată. Se putea ascunde sub pături, dar jocul meu era să o urmăresc până când nevoia de aer sau curiozitatea o făceau să scoată capul şi în momentul acela s-o scuip sau să mă prefac că o scuip în faţă, înfuriind-o.

Eram acum, cu siguranţă, prea mare pentru asemenea prostii. Sora mea avea nouă ani, iar eu, paisprezece. Relaţia dintre noi a fost întotdeauna tulburată. Atunci când n-o chinuiam, când n-o tachinam în cel mai stupid mod cu putinţă, adoptam rolul de consilier sofisticat sau de povestitor care-i băga spaima-n oase. O îmbrăcam frumos cu o parte din hainele vechi care fuseseră

puse deoparte în cufărul de zestre al mamei, căci erau de prea bună calitate ca să poată fi tăiate pentru a face cuverturi şi prea demodate ca să mai poată fi purtate. Îi dădeam pe faţă cu vechiul roşu de obraz şi vechea pudră a mamei, deja solidificate, şi îi spuneam cât de frumos arată. Era frumoasă, fără îndoială, deşi machiajul aplicat de mine o făcea să arate ca o păpuşă străină, vag înspăimântătoare.

Nu vreau să spun că deţineam complet controlul asupra ei şi nici măcar că vieţile noastre se împleteau tot timpul. Ea îşi avea propriile prietene, propriile jocuri, care gravitau mai degrabă către gospodărie decât către spectacol. Păpuşile erau scoase la plimbare în cărucioare de jucărie, alteori în locul păpuşilor erau gătite şi plimbate păpuşi, întotdeauna disperate să scape de acolo. Erau de asemenea jocuri în care cineva făcea pe profesoara şi avea voie să le plesnească pe celelalte peste încheieturi şi să le silească să simuleze plânsul pentru tot felul de mici delicte şi gesturi stupide.

În luna iunie, aşa cum am spus, eram deja scăpată de şcoală şi lăsată de capul meu, aşa cum nu-mi amintesc să mai fi fost în vreo altă perioadă a copilăriei. Făceam câte ceva în gospodărie, dar mama trebuie să fi fost suficient de sănătoasă încă la vremea aceea ca să se ocupe de majoritatea treburilor. Sau poate că aveam destui bani pe atunci ca să angajăm ceea ce mama numea o servantă, deşi tot restul lumii spunea fată în casă. Nu-mi amintesc în niciun caz să fi trebuit să mă ocup de vreuna dintre sarcinile care aveau să se adune în contul meu în verile care au urmat, când m-am străduit de bunăvoie să păstrez o aparenţă de decenţă în casă. Misteriosul ou de curcan părea să-mi fi acordat un oarecare statut de invalidă, aşa încât, o parte din timp, puteam să mă plimb ca un vizitator.

Deşi nu visam nimic imposibil. Nimănui în familia noastră nu i s-ar fi îngăduit aşa ceva. Totul

era lăuntric – sentimentul acela de inutilitate şi de stranietate pe care îl aveam. Şi nu o inutilitate continuă. Îmi amintesc cum mă aşezam pe vine să subţiez morcovii încă mărunţi, aşa cum trebuia să facem în fiecare primăvară pentru ca rădăcina să poată creşte până la o dimensiune decentă, bună de mâncat.

Probabil era doar faptul că nu aveam ceva de făcut în fiecare moment al zilei, aşa cum s-a întâmplat în verile de dinainte şi în cele de după.

Poate că acesta a fost motivul pentru care a început să-mi fie greu să adorm. La început cred că asta a însemnat că zăceam cu ochii larg deschişi până pe la miezul nopţii şi mă minunam de cât sunt de trează, când tot restul casei dormea. Citeam, oboseam ca întotdeauna, stingeam lumina şi aşteptam. Nimeni nu mă striga mai devreme, spunându-mi să închid veioza şi să merg la culcare. Pentru prima dată în viaţă (şi asta trebuie să fi însemnat de asemenea un statut special), eram lăsată să hotărăsc singură în privinţa asta.

Dura un timp până când casa se schimba de la lumina zilei şi de la luminile din gospodărie, aprinse târziu seara. Lăsând în urmă zăngănitul general al lucrurilor care trebuiau făcute, agăţate la locurile lor, terminate, casa devenea un loc mai straniu, în care oamenii şi munca de zi cu zi care le rânduia vieţile se estompau până la dispariţie, întrebuinţările pe care le dădeau tuturor obiectelor din jur se estompau şi ele, toată mobila se retrăgea în sine însăşi şi înceta să existe pentru că nimeni nu-i mai dădea nicio atenţie.

S-ar putea crede că era un fel de eliberare. Şi, la început, poate că a fost. Libertatea. Stranietatea. Dar, pe măsură ce se prelungea, se înstăpânea peste tot până când se preschimba în revărsatul zilei, neputinţa aceasta de a adormi mă tulbura tot mai mult. Am început să spun rime pentru copii, apoi poezii adevărate, mai întâi în încercarea de a-mi adormi conştiinţa, dar apoi prea puţin din

proprie iniţiativă. Activitatea părea să-şi râdă de mine. Îmi râdeam de mine însămi, iar vorbele mi se transformau în absurdităţi, într-un delir stupid şi aleatoriu.

Nu eram eu însămi.

Auzisem expresia asta, folosită despre alţii, când şi când toată viaţa, fără să mă gândesc ce putea să însemne.

Cine te crezi deci?

Auzisem şi asta, fără să-i asociez vreo nuanţă de ameninţare reală, luând-o doar drept un soi de împunsătură obişnuită.

Mai gândeşte-te.

La ora aceea nu mai căutam somnul. Ştiam că somnul – somnul pur şi simplu – avea prea puţine şanse să vină. Poate că nici nu era de dorit. Ceva mă lua în stăpânire, şi era treaba mea, speranţa mea să mă împotrivesc. Mă ducea mintea s-o fac, dar abia la limită, după cum se părea. Orice ar fi fost, acel ceva încerca să mă pună să fac anumite lucruri, nu neapărat dintr-un motiv anume, ci numai ca să vadă dacă erau posibile. Îmi declara că motivele nu erau necesare.

Nu era necesar decât să cedezi. Ce ciudat! Nu din dorinţă de răzbunare sau din orice alt motiv normal, ci pur şi simplu pentru că te gândiseşi la ceva.

Şi mă gândeam într-adevăr la ceva. Cu cât mai tare îmi alungam gândul din minte, cu atât mai intens revenea. Fără dorinţă de răzbunare, fără ură – după cum am spus, fără vreun alt motiv decât că un fel de gând adânc şi glacial, care abia dacă era un impuls, o nevoie, mai degrabă o stare de contemplaţie, putea să pună stăpânire pe mine. Nu aveam voie nici să mă gândesc la el, dar mă gândeam.

Gândul acela îmi rămânea acolo, suspendat în minte.

Gândul că aş fi putut-o sugruma pe sora mea mai mică, adormită în patul de sub mine şi pe care

o iubeam mai mult decât pe oricine altcineva pe lume.

Şi aş fi putut s-o fac nu din gelozie, din răutate sau de furie, ci împinsă de nebunia aceea care putea să zacă întinsă chiar lângă mine, în noapte. Nu o nebunie sălbatică, ci una aproape în joacă. O sugestie leneşă, somnoroasă, maliţioasă, care părea să aştepte acolo de multă vreme.

Şi care putea să-mi spună „de ce nu?”. De ce să nu încerci ce e mai rău?

Ce e mai rău. Aici, în spaţiul cel mai familiar, în camera unde ne culcaserăm toată viaţa noastră şi unde ne simţiserăm în cea mai mare siguranţă. Aş fi făcut-o fără un motiv pe care eu sau oricine altcineva să-l poată înţelege, doar fără să mă pot stăpâni.

Soluţia era să mă scol, să plec din camera aceea şi să ies din casă. Am coborât fuşteiele scării şi n-am aruncat nici măcar o singură privire către sora mea adormită. Apoi am luat-o încet în jos pe scări, fără să aud vreo mişcare în casă, până în bucătărie, unde totul îmi era atât de cunoscut încât puteam să-mi găsesc drumul fără lumină. Uşa de la bucătărie nu era cu adevărat încuiată – nici măcar nu sunt sigură că aveam o cheie la ea. Sub mânerul ei rotund era împins un scaun, aşa încât oricine ar fi încercat să intre ar fi făcut gălăgie mare. Dacă-l dădeai la o parte încet, cu grijă, puteai să nu faci niciun zgomot.

După prima noapte am fost în stare să mă mişc uşor, aproape fără sincope, aşa încât mi se părea că reuşeam să ajung afară în câteva secunde.

Bineînţeles că nu existau stâlpi de iluminat – eram prea departe de oraş.

Totul era mai mare. Copacilor din jurul casei le spuneam întotdeauna pe nume – fagul, ulmul, stejarul, despre arţari se vorbea întotdeauna la plural, nediferenţiat, pentru că erau un pâlc. Acum erau toţi negri ca smoala. La fel tufa de liliac alb (rămasă fără flori) şi tufa de liliac mov – cărora le

spuneam uneori copăcei, pentru că se înălţaseră prea mult.

Cu peluzele din faţa şi din spatele casei, şi de pe laturi mi-era uşor să mă acomodez, pentru că le tunsesem eu însămi cu ideea de a da casei o aură de onorabilitate urbană.

Latura de est a casei şi cea de vest dădeau spre două lumi diferite – sau mie aşa mi se părea. Partea de est era partea cu oraşul, deşi nu se zărea nici urmă de oraş. La mai puţin de trei kilometri depărtare se aflau deja case aliniate, cu stâlpi de iluminat şi apă curentă. Şi, deşi am spus că nimic din toate acestea nu se putea vedea, nu sunt de fapt sigură că, dacă ai fi scrutat orizontul în partea aceea, n-ai fi reuşit totuşi să distingi o vagă licărire.

Spre vest, cotul alungit al râului, câmpul, copacii şi apusul nu erau întrerupte de nimic. N-aveau nimic de-a face cu oamenii, în mintea mea, sau cu viaţa obişnuită, niciodată.

Umblam dintr-o parte într-alta, mai întâi aproape de casă, apoi aventurându-mă ici şi colo, pe măsură ce mă bizuiam mai mult pe vederea mea şi deveneam mai sigură că n-am să dau peste mânerul pompei de apă sau peste piedestalul care susţinea stâlpul cu funia de rufe. Păsările începeau să se foiască şi apoi să cânte – ca şi cum fiecare dintre ele s-ar fi gândit la asta separat, acolo sus în copaci. Se trezeau mult mai devreme decât mi-aş fi imaginat vreodată. Dar, la scurtă vreme după cântecele acelea cele mai timpurii, cerul începea să se albească uşor. Şi deodată mă simţeam copleşită de somnolenţă. Intram în casă, unde totul era brusc întunecat, şi, cu foarte mare grijă şi fără niciun zgomot, aşezam scaunul înclinat sub mâner, exact aşa cum fusese, şi mă duceam sus în linişte, trecând de uşi şi de praguri cu toată precauţia necesară, deşi păream pe jumătate adormită. Cădeam cu capul în pernă şi mă trezeam târziu – târziu în casa noastră însemnând ora opt dimineaţa.

Atunci îmi aminteam totul, dar era atât de absurd – răul acela era atât de absurd – încât scăpăm de el destul de uşor. Fratele şi sora mea erau deja la şcoală la ora aceea, dar castroanele lor stăteau încă pe masă, cu câţiva fulgi de orez expandat plutind în restul de lapte nebăut.

Absurd.

Când sora mea se întorcea de la şcoală ne dădeam în hamac, fiecare întinsă la un capăt.

*

De fapt, în hamacul acela îmi petreceam mare parte din zi, lucru care poate explica faptul că nu dormeam nopţile. Şi, pentru că nu vorbeam despre problemele mele nocturne, nimeni nu mi-a dat sugestia foarte simplă că ar fi fost mai bine să fac mai multă mişcare în timpul zilei.

Noaptea, necazurile reîncepeau, bineînţeles. Demonii mă pândeau din nou. Curând, mi-a fost limpede că trebuia să mă scol şi să-mi părăsesc patul fără să mă mai prefac că lucrurile aveau să se îndrepte şi că puteam de fapt să adorm dacă încercam suficient de tare. Mă strecuram prin casă tot atât de atent ca şi înainte. Am devenit capabilă să mă orientez mai bine în jur. Chiar şi interiorul camerelor mi-era mai vizibil şi în acelaşi timp mai straniu. Distingeam tavanul bucătăriei în lambă şi uluc, instalat atunci când fusese construită casa, poate cu o sută de ani înainte, şi cadrul ferestrei dinspre nord ros într-o parte de un câine care fusese închis în casă într-o noapte, cu mult înainte ca eu să mă fi născut. Îmi aminteam ceea ce uitasem complet – că avusesem cândva o cutie cu nisip, amplasată în curte în aşa fel încât mama să mă poată urmări pe fereastra aceea dinspre nord. Acum în locul ei creştea o tufă mare, lăţită peste măsură, de floarea-miresei, şi afară abia dacă mai vedeai.

În zidul de est al casei nu erau ferestre, dar era o uşă care se deschidea spre o mică prispă, de unde întindeam rufele grele abia spălate şi le trăgeam înapoi când erau uscate, mirosind proaspăt şi sărbătoresc, de la cearşafuri albe până la salopete grele, închise la culoare.

Uneori în plimbările mele nocturne mă opream la prispa aceea. Nu mă aşezam niciodată, dar faptul că mă uitam spre oraş mă făcea să mă simt mai bine, poate doar pentru că-i trăgeam în piept aerul raţional şi echilibrat. Toţi oamenii aceia care în curând se sculau, care-şi aveau prăvăliile lor unde să se ducă, uşile lor de descuiat, sticlele de lapte de luat din prag, treburile care-i ţineau ocupaţi.

Într-o noapte – nu pot să spun dacă era a douăzecea, sau a douăsprezecea, sau doar a opta sau noua de când începusem să mă ridic din pat şi să mă plimb – am avut sentimentul – prea târziu ca să-mi pot schimba pasul – că era cineva după colţ. Cineva aştepta acolo, şi eu nu mai puteam decât să păşesc exact înspre el. Dacă m-aş fi întors, aş fi fost prinsă, şi ar fi fost mai rău decât să-l înfrunt din faţă.

Cine era? Nimeni altul decât tatăl meu. Şedea pe prispă, uitându-se şi el spre oraş şi spre lumina aceea tulbure, improbabilă. Era îmbrăcat în hainele de zi – pantaloni de lucru închişi la culoare, prima treaptă sub salopetă, o cămaşă aspră, de culoare închisă, şi ghete. Fuma o ţigară. Şi-o rulase singur, bineînţeles. Poate fumul de ţigară îmi semnalase prezenţa altcuiva, deşi e posibil ca în zilele acelea mirosul fumului de tutun să fi plutit peste tot, înăuntru şi afară, aşa încât n-aveai cum să-l mai simţi.

Tata îmi spuse bună dimineaţa, într-un fel care ar fi putut părea firesc, doar că nu era nimic firesc aici. În familia noastră nu eram obişnuiţi să ne adresăm asemenea saluturi. Nu era nimic ostil în asta – bănuiesc că erau pur şi simplu considerate

inutile, din moment ce ne vedeam cu toţii, cu întreruperile de rigoare, toată ziua.

I-am răspuns şi eu bună dimineaţa. Şi trebuie să fi fost cu adevărat spre revărsat de zi, căci tatăl meu n-ar fi fost altfel îmbrăcat ca pentru o zi de muncă. Poate că cerul începuse să albească, dar undeva ascuns între copacii deşi. Păsările cântau şi ele. Mă deprinsesem să mă întorc în pat din ce în ce mai târziu, deşi nu mă mai simţeam atât de bine când urcam înapoi ca la început. Spiritele care invadau cândva numai dormitorul, paturile suprapuse, începuseră să se instaleze în toate colţurile casei.

Acum, că mă gândesc la asta, de ce oare tata nu era în salopetă? Se îmbrăcase ca şi cum avea să se ducă în oraş cu treabă la prima oră.

N-aş fi putut să mă mai plimb, pierdusem brusc cadenţa paşilor de până atunci.

— Nu poţi să dormi? spuse tata.

Primul meu impuls a fost să răspund „nu”, dar apoi m-am gândit că era dificil să explic că mă plimbam pur şi simplu, aşa că am spus „da”.

El observă că aşa se întâmpla de multe ori în nopţile de vară.

— Te duci la culcare obosit mort şi apoi, chiar când crezi că adormi, te pomeneşti că eşti perfect treaz. Nu-i aşa?

Am spus că da.

Şi mi-am dat seama că nu mă auzise sculându-mă şi umblând în jurul casei numai în noaptea aceea. Un om care avea vite în bătătură, care îşi ţinea toţi banii câştigaţi, atâţia câţi erau ei, acolo în casă, care păstra un pistol în sertarul biroului, era cu siguranţă deşteptat de cel mai uşor pas pe scară şi de cea mai neauzită răsucire a unui mâner.

Nu ştiu exact încotro voia el să îndrepte conversaţia atunci, despre neputinţa mea de a dormi. Părea s-o fi declarat o pacoste, dar asta avea să fie tot? Eu cu siguranţă nu intenţionam să-i spun mai mult. Dacă el ar fi dat chiar şi cel mai

mic semn că ştia că aveam ceva de spus, dacă ar fi făcut fie şi cea mai mică aluzie la faptul că venise aici ca să mă asculte, nu cred că ar fi scos nimic de la mine. A trebuit să rup tăcerea din proprie iniţiativă, spunând că nu pot dormi. Că trebuia să mă dau jos din pat şi să mă plimb.

De ce?

Nu ştiam.

Nu aveam coşmaruri?

Nu.

— Ce întrebare stupidă! spuse el. Nimeni nu s-ar da jos din pat de vise frumoase.

Mă lăsă să aştept să continui singură, nu mă întrebă nimic. Am vrut să bat în retragere, dar am continuat să vorbesc. Am mărturisit adevărul cu numai câteva schimbări insignifiante.

Am vorbit despre sora mea şi am spus că mă temeam să nu-i fac vreun rău. Credeam că asta are să fie de ajuns, că el avea să înţeleagă destul din ceea ce aveam în minte.

— Mă tem să n-o sugrum, am spus apoi.

Nu m-am putut abţine, până la urmă.

Acum nu mai puteam să-mi iau vorbele înapoi. Nu puteam să redevin cea care fusesem înainte.

Tata auzise. Auzise că mă credeam în stare să o strâng de gât pe micuţa Catherine în somn, fără niciun motiv.

— Aha, făcu el.

Apoi îmi zise să nu-mi fac griji. Oamenii aveau uneori asemenea gânduri.

O spuse foarte serios şi fără niciun fel de panică în voce sau de surprindere. Oamenii au gânduri de felul ăsta sau temeri, dacă vrei, dar n-ai de ce să-ţi faci griji, de fapt, nu mai mult decât din cauza unui vis, s-ar zice.

Nu mi-a spus, anume, că nu exista riscul să-mi pun gândul în practică. Părea mai degrabă să creadă de la sine înţeles că aşa ceva nu s-ar fi putut întâmpla. Era un efect al eterului, spuse el, chestia aia care ţi se dădea la spital. N-avea mai multă

semnificaţie decât un vis. Nu se putea întâmpla, la fel cum un meteor nu ne putea lovi casa (bineînţeles că putea, dar probabilitatea unui asemenea eveniment îl trecea din start în categoria celor imposibile).

Nu mă învinui însă că mă gândisem la asta. Nu e nimic deosebit, asta a spus.

Erau alte lucruri pe care ar fi putut să le spună. Ar fi putut să mă chestioneze mai departe în legătură cu atitudinea mea faţă de sora mea cea mică sau cu nemulţumirile mele generale faţă de viaţă. Dacă aşa ceva s-ar întâmpla azi, poate că mi-ar fi făcut o programare la un psihiatru. (Cred că asta aş fi făcut eu pentru un copil, o generaţie mai târziu şi cu un salariu în plus.)

Dar ceea ce a făcut el a funcţionat la fel de bine. M-a tras înapoi, fără să mă ridiculizeze şi fără să se sperie, în lumea în care trăiam.

Oamenii au gânduri pe care ar prefera să nu le aibă. Se întâmplă în viaţă.

Astăzi, dacă eşti părinte şi trăieşti suficient de mult timp, descoperi că ai făcut greşeli pe care nu ţi-ai bătut capul să le afli, pe lângă cele pe care le ştii foarte bine. Asta te face să te smereşti cumva, uneori să fii dezgustat de tine însuţi. Nu cred că tatăl meu simţea ceva din toate astea. Ştiu sigur că, dacă l-aş fi acuzat vreodată că folosise pe spinarea mea cureaua de ascuţit briciul sau pe cea de pantaloni, el mi-ar fi spus poate ceva de genul îţi place, nu-ţi place, asta e. Iar bătăile acelea, deci, ar fi rămas în mintea lui, dacă ar fi rămas, doar ca un mod necesar şi potrivit de a înfrâna pretenţiile unui copil cu gura prea mare că ar putea să facă el legea în casă.

— Te credeai prea deşteaptă, ar fi fost poate motivul pe care mi l-ar fi dat pentru pedepse, şi într-adevăr, aşa ceva auzeam des pe vremea aceea, când deşteptăciunea era un copil împieliţat căruia trebuia să-i scoţi impertinenţa pe nas. Altfel risca

să crească mare cu ideea că era deştept. Sau deşteaptă, după caz.

Dar, în dimineaţa aceea care stătea să înceapă, tata mi-a dat exact ceea ce aveam nevoie să aud şi ceea ce aveam să uit, de altfel, destul de curând.

Mă gândesc că poate purta hainele mai bune de lucru pentru că avea stabilită o întâlnire la bancă, unde urma să afle, fără să se mai mire, că împrumutul lui nu mai putea fi prelungit. Îşi dăduse toată silinţa, dar piaţa n-avea să se schimbe radical, şi el trebuia să găsească un nou mod de a ne întreţine şi de a plăti în acelaşi timp datoriile pe care le strânsesem. Sau poate aflase că faptul că mamei îi tremurau mâinile avea un nume şi că lucrurile n-aveau să se oprească aici. Sau că era îndrăgostit de o femeie imposibilă.

Nu contează. De atunci încolo am putut să dorm.

VOCILE

În adolescenţă, mama şi toată familia ei mergeau la dansuri. Dansurile se ţineau în clădirea şcolii sau uneori în câte o fermă cu o cameră de zi suficient de mare. Veneau acolo şi tineri, şi bătrâni. Cineva cânta la pian – pianul din casă sau cel de la şcoală – şi altcineva aducea o vioară. Dansul[61] avea paşi complicaţi, pe care o persoană cunoscută pentru iscusinţa sa îi striga întotdeauna din toate puterile (era întotdeauna un bărbat) şi cu un fel de grabă ciudată, disperată, deşi strigătele acestea nu-ţi erau de niciun folos decât dacă ştiai deja dansul. Pe care îl ştia toată lumea, căci toţi îl învăţaseră de pe la zece-doisprezece ani.

Măritată şi cu noi, trei copii, mama avea încă o vârstă şi un temperament care ar fi ajutat-o să meargă în continuare la dansuri dacă ar fi trăit cu adevărat la ţară, acolo unde tradiţia aceasta continua. I-ar fi plăcut şi dansurile în cerc, în perechi, care le înlocuiau într-o anumită măsură pe cele vechi. Dar mama era într-o situaţie ciudată. Noi toţi eram. Familia noastră locuia în afara oraşului, dar nu tocmai la ţară.

Tatăl meu, o persoană mult mai uşor acceptată decât mama, era un om care credea că trebuie să iei ceea ce ţi se oferă. Mama nu. Ea îşi depăşise condiţia de fată de la ţară şi devenise învăţătoare, dar asta nu-i era de ajuns, nu-i oferise poziţia pe care ar fi vrut s-o aibă sau prietenele pe care ar fi vrut să şi le facă în oraş. Poate pentru că nu locuia acolo unde trebuia şi nu avea destui bani, dar oricum n-ar fi fost de ajuns. Mama ştia să joace euchre, dar nu bridge. Imaginea unei femei fumând i se părea un afront. Cred că oamenii o considerau prea voluntară şi prea preţioasă. Folosea cuvinte de genul „aleatoriu” şi „neîndoielnic”. Suna ca şi cum ar fi crescut undeva într-o familie ciudată, care vorbea întotdeauna aşa.

Iar ea nu crescuse. Familia ei nu vorbea aşa. La fermele lor, mătuşile şi unchii mei vorbeau la fel ca toată lumea. Şi nici ei nu o plăceau prea mult.

Nu vreau să spun că îşi petrecea tot timpul visând ca lucrurile să fie altfel decât erau. Ca orice altă femeie care trebuia să tragă albia cu rufe până în bucătărie, care nu avea apă curentă şi era nevoită să-şi petreacă aproape toată vara preparând mâncare pentru iarnă, mama avea mereu ceva de făcut. Nu putea nici măcar să acorde timpul pe care l-ar fi acordat în alte circumstanţe dezamăgirii pe care i-o provocam, mirării că nu aduceam acasă prietenele potrivite, sau chiar niciun fel de prietene, de la şcoala din oraş. Că evitam să mai spun ceva la şcoala de duminică, unde înainte mă înghesuiam să vorbesc. Şi că veneam acasă cu buclişoarele complet smotocite – gest profanator pe care reuşeam să-l fac încă înainte să ajung la şcoală, pentru că nimeni altcineva nu mai purta părul aşa cum mi-l aranja ea. Sau chiar că învăţasem să-mi obliterez până şi memoria prodigioasă pe care o avusesem cândva la poezii, refuzând s-o mai folosesc vreodată ca să mă dau în spectacol.

*

Dar nu sunt totdeauna îmbufnată sau gata să-mi sară ţandăra. Nu încă. Pe la zece ani sunt nerăbdătoare să mă îmbrac frumos şi să o însoţesc pe mama la un dans.

Dansul se ţinea într-una dintre casele relativ decente, dar nu tocmai prospere, de pe drumul nostru. O casă mare de lemn, locuită de oameni despre care nu ştiam nimic, în afară de faptul că soţul lucra la turnătorie, deşi era suficient de bătrân ca să-mi fie bunic. Pe vremea aceea nu plecai de la turnătorie, lucrai acolo cât te ţineau curelele şi încercai să strângi bani pentru când nu te mai ţineau. Era o ruşine, chiar şi în toiul a ceea

ce mai târziu am învăţat să numesc Marea Criză economică, să te trezeşti că trebuie să accepţi pensia de bătrâneţe. Era o ruşine ca odraslele tale adulte să te lase s-o primeşti, indiferent cât de strâmtoraţi erau ei înşişi.

Îmi vin acum în minte nişte întrebări care atunci nu mi-au venit.

Oare oamenii care dădeau dansul acesta o făceau de dragul atmosferei festive? Sau luau bani pentru asta? Poate că se treziseră într-o situaţie financiară dificilă, cu toate că bărbatul avea slujbă. Consultaţii la doctori. Ştiam cât de greu pot apăsa ele asupra unei familii. Sora mea cea mică era firavă, cum spuneau oamenii, şi amigdalele îi fuseseră deja scoase. Eu şi fratele meu sufeream de o bronşită spectaculoasă în fiecare iarnă, care ni-l aducea pe medic acasă. Doctorii costau bani.

Un alt lucru despre care aş fi putut să mă întreb era de ce fusesem eu aleasă s-o însoţesc pe mama, şi nu tatăl meu. Dar asta nu e chiar o enigmă. Poate că tatei nu-i plăcea să danseze, în timp ce mamei da. În plus, cei doi copii mici rămaşi acasă trebuiau supravegheaţi, iar eu nu eram suficient de mare ca să fac asta. Nu-mi amintesc ca părinţii mei să fi angajat vreodată o bonă. Nu ştiu nici măcar dacă termenul era cunoscut pe vremea aceea. În adolescenţă eu am găsit de lucru ca bonă, dar timpurile se schimbaseră de atunci.

Eram îmbrăcate frumos. La dansurile de la ţară pe care şi le amintea mama, nimeni nu purta vreodată hainele acelea neruşinate pe care le-am văzut mai târziu la televizor. Toată lumea se îmbrăca în hainele cele mai bune, şi a face altfel – a apărea cu volănaşele şi cu eşarfele acelea la gât despre care se presupunea că ar fi costumele de la ţară – ar fi fost o insultă la adresa gazdelor şi a tuturor celorlalţi participanţi. Eu purtam o rochie pe care mi-o făcuse mama, din lână moale împletită. Fusta era roz, iar bluza, galbenă, cu o inimioară de lână roz cusută peste ceea ce într-o zi

avea să fie sânul meu stâng. Părul îmi fusese pieptănat, umezit cu apă şi apoi rulat în cârlionţii aceia lungi şi groşi ca nişte cârnăciori, de care scăpăm în fiecare zi în drum spre şcoală. Mă plânsesem că nu voiam să-i port la dansuri pe motiv că nimeni nu mai avea aşa ceva, iar replica mamei fusese că nimeni nu era atât de norocos. Renunţasem în cele din urmă la plângere pentru că voiam foarte mult să merg sau poate pentru că mă gândisem că nimeni de la şcoală n-avea să fie la dansuri, deci nu conta. Întotdeauna mă temeam cel mai mult de batjocura colegilor.

Rochia mamei nu era făcută de mână. Era cea mai bună rochie a ei, prea elegantă pentru biserică şi prea festivă pentru o înmormântare, şi din această cauză purtată foarte puţin. Era făcută din catifea neagră, cu mâneci până la coate şi cu un decolteu la baza gâtului. Minunată la ea era puzderia de mărgeluşe aurii, argintii şi de toate culorile, cusute pe tot corsajul şi care reflectau lumina, făcând ape de fiecare dată când mama se mişca sau doar respira. Îşi împletise părul, încă negru în cea mai mare parte, apoi şi-l fixase cu agrafe într-o coroniţă strânsă pe creştetul capului. Dacă ar fi fost oricine altcineva, aş fi fost fermecată de cât de bine arăta. Cred că oricum mi s-a părut că mama arată bine, dar, de îndată ce am intrat în casa aceea ciudată, a trebuit să observ că rochia ei cea mai bună nu semăna cu rochia nici unei alte femei, deşi probabil şi ele se îmbrăcaseră cu ce aveau mai bun.

Celelalte femei despre care vorbesc erau în bucătărie. Acolo ne-am oprit şi ne-am uitat la lucrurile aşezate pe o masă mare. Tot felul de tarte, de fursecuri, de plăcinte şi prăjituri. Mama puse şi ea jos ceva deosebit pregătit de ea şi începu să-şi facă de lucru cu el ca să arate mai bine. Făcu apoi un comentariu despre cât de apetisant arăta totul.

Oare a spus într-adevăr aşa – apetisant? Indiferent ce a spus, a sunat puţin ciudat. Mi-am

dorit atunci ca tatăl meu să fie acolo, el care spunea întotdeauna ceva perfect potrivit cu ocazia, chiar şi când vorbea corect. Acasă la noi făcea asta, dar în alte locuri, nu chiar atât de bucuros. Intra lin în orice fel de conversaţie – îşi dădea seama că nu trebuia niciodată să spună ceva special. Mama era exact invers. La ea totul era limpede, spus cu voce rezonantă şi menit să atragă atenţia.

Acum exact asta se întâmpla şi am auzit-o râzând, încântată, parcă în compensaţie pentru faptul că nimeni nu vorbea cu ea. Întreba unde ne putem pune paltoanele.

Se dovedi că le puteam pune oriunde, dar, dacă voiam, spuse cineva, puteam să le întindem pe patul de la etaj. La etaj se urca pe o scară închisă între doi pereţi şi care avea lumină doar sus, în capăt. Mama îmi spuse să o iau înainte, avea să vină şi ea imediat, aşa că m-am dus.

O întrebare aici este dacă ar fi putut exista cu adevărat o taxă pentru participarea la dans. Mama poate că rămăsese în urmă ca să plătească. Pe de altă parte, oare ar fi fost posibil ca oamenilor să li se ceară să plătească şi apoi tot ei să aducă prăjiturile acelea? Şi erau oare într-adevăr atât de multe cum ţin eu minte? Când toată lumea era atât de săracă? Dar poate că deja nu se mai simţeau atât de săraci, date fiind slujbele aduse de război şi banii pe care soldaţii îi trimiteau acasă. Dacă eu aveam într-adevăr zece ani la momentul respectiv, şi cred că aşa era, atunci asemenea schimbări trebuie să fi fost în desfăşurare în ultimii doi ani.

Scara pornea cu un capăt de jos de la bucătărie şi cu altul din sufragerie, unindu-se apoi într-un singur set de trepte care ducea sus la dormitoare. Mi-am scos haina şi ghetele în primul dormitor, unde se făcuse curăţenie, şi am auzit încă vocea mamei răsunând în bucătărie. Dar auzeam de asemenea muzică venind din sufragerie, aşa că am coborât într-acolo.

Din cameră fusese scoasă toată mobila, mai puţin pianul. La ferestre erau trase până jos nişte jaluzele de pânză verde-închis, care mi s-au părut absolut deprimante. Dar atmosfera din încăpere nu era nici pe departe deprimantă. Mulţi oameni dansau, ţinându-se cuviincios unul de altul, cu paşi mici, abia săltaţi de la podea, sau legănându-se în cercuri strânse. O pereche de fete de liceu dansau într-un fel care abia începuse să fie la modă, mişcându-se una în faţa alteia şi uneori ţinându-se de mână, alteori nu. Îmi zâmbiră de fapt în semn de salut când mă văzură, şi eu m-am topit de plăcere, aşa cum eram înclinată să fac ori de câte ori o fată mai mare şi mai încrezătoare în sine îmi dădea cât de puţină atenţie.

Se afla în sala aceea o femeie pe care nu se putea să n-o observi, a cărei rochie cu siguranţă ar fi pus-o în umbră pe a mamei. Era probabil semnificativ mai în vârstă ca mama – avea părul alb şi aranjat într-o coafură fluidă şi sofisticată de onduleuri aşa-numite Marcel, lipite de cap. Era o persoană planturoasă, cu umeri maiestuoşi şi coapse largi, şi purta o rochie din tafta galben-portocalie, cu un decolteu pătrat destul de adânc şi o fustă care abia îi acoperea genunchii. Mânecile scurte îi stăteau strânse pe braţe şi carnea de pe ele era grea, netedă şi albă ca untura.

Era o imagine memorabilă. Nu mi-aş fi imaginat niciodată că cineva putea să arate în acelaşi timp bătrână şi cizelată, greoaie şi graţioasă, puţin prea îndrăzneaţă şi totuşi emanând o demnitate copleşitoare. Ai fi putut spune că era impertinentă, şi poate că mama a şi spus aşa ceva mai târziu – era genul ei de cuvânt. Cineva mai binevoitor ar fi putut spune falnică. Nu-şi dădea propriu-zis aere, decât în culoarea şi în întreaga croială a rochiei. Ea şi bărbatul care era cu ea dansau împreună într-un fel respectuos, mai degrabă absent, ca nişte soţi.

Nu-i ştiam numele. N-o mai văzusem până atunci. Nu ştiam că era vestită în oraşul nostru, şi

poate, din câte îmi dau seama, şi mai departe.

Cred că, dacă aş fi scris o povestire în loc să rememorez ceva ce s-a întâmplat cu adevărat, n-aş fi îmbrăcat-o niciodată în rochia aceea. Era un fel de reclamă de care nu avea nevoie.

Bineînţeles, dacă aş fi locuit în oraş, în loc să mă duc doar zilnic acolo, la şcoală, aş fi ştiut poate că era o prostituată cunoscută. Aş fi văzut-o cu siguranţă pe undeva, deşi nu în rochia aceea portocalie. Şi n-aş fi folosit cuvântul „prostituată”. Femeie rea, mai degrabă. Aş fi ştiut că era în ea ceva dezgustător, primejdios, aţâţător şi îndrăzneţ, fără să ştiu exact ce anume. Dacă cineva ar fi încercat să-mi spună adevărul, nu cred că l-aş fi crezut.

Erau câţiva oameni în oraş care arătau mai puţin obişnuit, şi poate că ea mi s-ar fi părut doar unul dintre ei. Era ghebosul care lustruia în fiecare zi uşile primăriei şi, din câte ştiam, nu făcea nimic altceva. Şi femeia cu înfăţişare absolut cuviincioasă care vorbea într-una cu voce tare cu sine însăşi, ocărând nişte oameni care nu se vedeau nicăieri în jur.

Aş fi aflat cu timpul cum se numea şi până la urmă aş fi descoperit că făcea într-adevăr lucrurile pe care nu-mi venea să cred că le făcea. Şi că bărbatul pe care îl văzusem dansând cu ea şi al cărui nume nu l-am ştiut poate niciodată era proprietarul sălii de biliard. Într-o zi, când eram în liceu, două fete m-au provocat să intru în sala de biliard când am trecut pe acolo, şi eu am intrat, şi bărbatul acela era acolo. Deşi era mai chel şi mai corpolent, şi purta haine mai ponosite. Nu-mi amintesc să-mi fi spus ceva, dar nici nu a fost nevoie. Am ţâşnit afară înapoi la prietenele mele, care nu-mi erau chiar prietene până la urmă, şi nu le-am spus nimic.

Când l-am văzut atunci pe proprietarul sălii de biliard, mi-am amintit brusc întreaga scenă a dansului, pianul care duduia, scârţâitul viorii,

rochia portocalie, pe care la vârsta mea din momentul amintirii aş fi numit-o deja ridicolă, ca şi apariţia bruscă a mamei, cu paltonul pe ea, pe care probabil nu şi-l scosese până atunci.

Venise acolo şi mă striga prin valurile muzicii pe tonul acela care-mi displăcea cu precădere, tonul care părea să-mi amintească în mod special că numai mulţumită ei existam pe lume.

— Unde ţi-e haina? întrebă ea.

Ca şi cum mi-aş fi trântit-o cine ştie pe unde.

— Sus.

— Du-te atunci şi ia-o!

Ar fi văzut-o acolo dacă ar fi fost şi ea sus. Probabil că nu se dusese mai departe de bucătărie, se învârtise în jurul mâncării cu haina descheiată, dar fără să şi-o scoată, până când aruncase o privire în camera unde se dansa şi-şi dăduse seama cine era cântăreaţa cu rochie portocalie.

— Nu zăbovi! spuse.

Nici nu aveam de gând. Am deschis uşa către scară, am fugit sus pe primele trepte şi am descoperit că, acolo unde scara cotea, câţiva oameni şedeau pe jos, blocându-mi drumul. Nu mă văzură venind – erau, se părea, preocupaţi de ceva serios. Nu o ceartă propriu-zisă, ci un fel de conversaţie pe un ton imperios.

Doi dintre ei erau bărbaţi. Bărbaţi tineri, în uniformă de aviatori. Unul şedea pe o treaptă, celălalt se apleca înainte pe o treaptă mai joasă, cu o mână pe genunchi. Chiar deasupra lor stătea o fată, iar bărbatul cel mai apropiat de ea o bătea uşor pe picior cu un gest consolator. M-am gândit că poate căzuse pe treptele acestea înguste şi se lovise, pentru că plângea.

Peggy. Se numea Peggy. „Peggy, Peggy”, spuneau băieţii cei tineri, cu vocile lor insistente şi chiar tandre.

Ea zise ceva ce nu am reuşit să disting. Vorbea cu o voce copilărească. Se plângea, aşa cum te plângi de ceva care nu e drept. Repeţi într-una că

nu e drept, dar cu o voce deznădăjduită, ca şi cum nici nu te aştepţi ca lucrul care nu e drept să fie îndreptat. „Rău” e un alt cuvânt folosit în asemenea împrejurări. Atâta răutate. Cineva a fost atât de rău.

Ascultând ce-i spunea mama tatei când am ajuns acasă am aflat o parte din ceea ce se întâmplase, dar n-am reuşit să înţeleg totul. Doamna Hutchinson îşi făcuse apariţia la dans, adusă de bărbatul de la sala de biliard, pe care atunci nu-l cunoşteam ca atare. Nu ştiu cum îl numea mama, dar ea fusese descurajată şi îndurerată de comportamentul lui. Zvonurile despre dans se împrăştiaseră repede, şi câţiva băieţi din Port Albert – adică de la baza aeriană de acolo – hotărâseră să-şi facă şi ei apariţia. Bineînţeles că asta n-ar fi fost nicio problemă. Băieţii din aviaţie nu erau o problemă. Doamna Hutchinson era ruşinea. Şi fata.

Îşi adusese cu ea una dintre fete.

— Poate a avut chef de o ieşire, spuse tata. Poate îi place pur şi simplu să danseze.

Mama păru să nici nu-l fi auzit. Spuse că era o ruşine. Mergeai acolo cu gândul să te simţi bine, să faci un dans frumos între vecini, şi apoi totul se ducea pe apa sâmbetei.

Eu aveam obiceiul să evaluez înfăţişarea fetelor mai mari. Peggy nu mi se păruse cine ştie ce frumoasă. Poate că machiajul i se ştersese de plâns. Părul răsucit în sus, şaten spălăcit, începuse să i se desprindă din clame. Avea unghiile date cu ojă, dar oricum arătau ca şi cum şi le-ar fi ros. Nu părea mult mai matură decât oricare dintre fetele mai mari – plângăcioase, viclene şi veşnic nemulţumite – pe care le ştiam. Şi totuşi, bărbaţii aceia tineri o trataseră ca şi cum ar fi fost o persoană care nu merita să fi avut în viaţă nici măcar un moment neplăcut, o persoană care ar fi trebuit pe bună dreptate mângâiată şi răsfăţată şi în

faţa căreia toţi ar fi trebuit să umble cu capul plecat.

Unul dintre ei îi oferise o ţigară dintr-un pachet. Gestul acesta în sine era un lux, pentru că tata îşi rula singur ţigările şi la fel făceau toţi bărbaţii pe care-i cunoşteam. Dar Peggy clătinase din cap şi se plânsese cu vocea aceea răniță că ea nu fumează. Apoi celălalt tânăr îi oferise o gumă de mestecat, şi ea o acceptase.

Ce se petrecea? N-aveam de unde să ştiu. Băiatul care oferise guma mă observase în timp ce scotocea în buzunar şi spusese:

— Peggy! Peggy, e o fetiţă aici care cred că vrea să meargă sus.

Ea îşi aplecase capul ca să n-o pot privi în faţă. Când am trecut pe lângă ea am simţit miros de parfum. Am simţit în plus mirosul ţigărilor şi al uniformelor masculine de lână, al ghetelor lustruite.

Când am coborât cu haina pe mine, ei erau tot acolo, dar de data asta mă aşteptau, aşa că toţi rămaseră tăcuţi cât timp am trecut. Doar Peggy se smiorcăi zgomotos, iar băiatul cel mai aproape de ea continuă s-o bată uşor peste coapsă. Ea avea fusta ridicată şi i-am văzut clama care-i ţinea ciorapul.

Am ţinut multă vreme minte vocile. M-am gândit îndelung la ele. Nu la a lui Peggy. Ale bărbaţilor. Ştiu acum că unii dintre aviatorii staţionaţi la Port Albert la începutul războiului veniseră din Anglia şi se antrenau aici pentru lupta împotriva nemţilor. Aşa că mă întreb dacă ceea ce mi s-a părut atât de lin şi de captivant nu fusese cumva accentul din cine ştie ce regiune a Marii Britanii. Era cu siguranţă adevărat că niciodată în viaţă nu mai auzisem un bărbat vorbind astfel, tratând o femeie ca şi cum ar fi fost o fiinţă atât de frumoasă şi de preţioasă încât, indiferent ce se petrecuse, indiferent ce răutate o atinsese, gestul acela trebuia să fi fost o încălcare a legii, un păcat.

Ce am crezut atunci că o făcuse pe Peggy să plângă? Întrebarea nu mi se părea prea interesantă la vremea aceea. Nici eu însămi nu eram o persoană curajoasă. Plângeam când eram urmărită şi lovită cu bucăţi de şindrilă pe drumul de întoarcere de la prima mea şcoală acasă. Plânsesem când învăţătoarea de la şcoala din oraş îmi făcuse observaţie în faţa întregii clase, dezvăluind dezordinea incredibilă din banca mea. Şi la fel când o sunase pe mama pe această temă şi când mama, punând telefonul în furcă, plânsese ea însăşi, nefericită că nu-i făceam cinste. Unii oameni păreau să fie curajoşi de la natură, alţii, nu. Cineva trebuie să-i fi spus ceva lui Peggy, şi iat-o că se smiorcăia, pentru că, la fel ca mine, era uşor de rănit.

Femeia aceea în rochie portocalie trebuie să fi fost rea, m-am gândit, fără un motiv anume. Trebuia să fi fost o femeie. Pentru că, dacă ar fi fost un bărbat, vreunul dintre băieţii care acum o consolau l-ar fi pedepsit. I-ar fi spus să aibă grijă ce spune, poate l-ar fi târât afară şi l-ar fi bătut măr.

Deci nu Peggy mă interesa, nu lacrimile ei şi chipul ei mototolit. Ea îmi amintea prea mult de mine însămi. Băieţii care o alinau erau cei care mă fermecaseră. Felul în care păreau să pună un genunchi la pământ înaintea ei şi să-i ceară mâna.

Ce spuseseră anume? Nimic deosebit. N-are a face, spuneau. Nu-i nimic, Peggy, spuneau. Gata, Peggy! Nu-i nimic.

Atâta bunătate. Ca cineva să fie atât de bun.

E adevărat că tinerii aceştia, aduşi în ţara noastră ca să se antreneze pentru misiuni de bombardament în care atât de mulţi dintre ei aveau să fie ucişi, vorbeau poate cu accentul lor firesc de Cornwall sau Kent, sau Hull, sau Scoţia. Dar mie mi se păreau incapabili să deschidă gura fără să rostească vreun fel de binecuvântare – o binecuvântare asupra clipei. Nu mi-a trecut atunci

prin cap că viitorul lor se afla sub pecetea dezastrului sau că vieţile lor obişnuite fuseseră luate şi strivite într-o clipită de tăvălugul războiului. M-am gândit doar la binecuvântare, la cât de minunat era să fii cea care o primea, la cât de ciudat de norocoasă şi de nedemnă de ea era Peggy aceea.

Şi, pentru cine ştie cât timp pe urmă, m-am gândit la ei. În întunericul rece al dormitorului meu, vocile lor mă legănau până adormeam. Puteam să-i fac să apară la comandă, să le chem chipurile şi glasurile – şi, da, mai mult de atât, mult mai mult, vocile lor mi se adresau acum mie, şi nu vreunei intruse inutile. Mâinile lor binecuvântau coapsele mele subţiratice şi vocile lor mă încredinţau că şi eu eram demnă de a fi iubită.

Şi, în timp ce populau fanteziile mele încă nu întru totul erotice, ei, băieţii aceia, dispăreau. Unii dintre ei – mulţi – pentru totdeauna.

DRAGĂ VIAŢĂ

În copilărie locuiam la capătul unui drum lung – sau al unui drum care mie mi se părea lung. În spatele meu, în timp ce veneam acasă de la şcoala generală şi apoi de la liceu, rămânea adevăratul oraş, cu forfota lui, cu trotuarele, cu stâlpii de iluminat seara, după căderea întunericului. Două poduri peste râul Maitland marcau ieşirea din oraş: unul îngust, de fier, pe care şoferii se luau la harţă uneori care dintre ei să dea înapoi şi să-l aştepte pe celălalt, şi o punte de lemn din care se întâmpla să mai lipsească vreo scândură, şi atunci te puteai uita direct în jos, în apa iute şi precipitată. Îmi plăcea să mă uit, dar cineva venea întotdeauna şi înlocuia până la urmă scândura.

Urma o vâlcea, cu vreo două case şubrede care erau inundate în fiecare primăvară, dar în care veneau şi locuiau oricum oameni – mereu alţii. Şi apoi un alt pod, deasupra canalului de la moară, care era îngust, dar suficient de adânc ca să te îneci în el. După aceea, drumul se împărţea, o parte o lua spre sud, peste un deal şi apoi din nou peste râu, devenind o adevărată şosea, iar cealaltă ocolea leneş vechiul obor şi cotea spre vest.

Drumul acela spre vest era al meu.

Mai era un drum care mergea spre nord, care avea un trotuar scurt, dar valabil, şi câteva case apropiate una de alta, ca şi cum ar fi fost în oraş. La geamul uneia dintre ele, un afiş anunţa „Ceai Salada[62]”, dovadă că acolo fusese odată o băcănie. Apoi era o şcoală, la care mersesem timp de doi ani şi pe care îmi doream să n-o mai văd niciodată. După acei doi ani, mama îl convinsese pe tata să cumpere o magazie veche din oraş, ca să poată plăti taxe către primărie, iar eu să pot merge la şcoala din oraş. După cum se dovedi, n-ar fi fost nevoie, pentru că, în anul şi chiar în luna când am început şcoala la oraş, s-a declarat război

Germaniei şi, ca prin minune, şcoala cea veche, în care elevii mai mari îmi luau mâncarea la prânz şi mă ameninţau că mă bat şi în care nimeni nu părea să înveţe nimic în hărmălaia permanentă, se liniştise. În curând nu mai avea decât o singură încăpere şi o singură învăţătoare, care probabil nici măcar nu mai încuia uşile la plecare. Se dovedi că aceiaşi băieţi care mă întrebau întotdeauna retoric şi înspăimântător dacă voiam să mă fut erau tot atât de nerăbdători să capete slujbe pe cât erau fraţii lor mai mari să meargă în armată.

Nu ştiu dacă toaletele şcolii se îmbunătăţiseră pe atunci sau nu, dar ele fuseseră groaznice. Şi noi foloseam acasă o budă afară, dar aceea era curată şi avea chiar o podea de linoleum. La şcoala aceea, din dispreţ sau cine ştie de ce, nimeni nu părea să se sinchisească să nimerească gaura. În multe privinţe nici la oraş nu mi-a fost uşor, pentru că toţi ceilalţi fuseseră împreună din clasa întâi, şi erau multe lucruri pe care eu încă nu le învăţasem, dar a fost o uşurare să văd scaunele nepătate ale toaletelor şi să aud sunetul nobil şi urban al apei trase.

Pe parcursul perioadei cât am stat în prima şcoală, mi-am făcut totuşi o prietenă. O fată căreia am să-i spun Diane a venit în clasa mea la mijlocul celui de al doilea an. Era cam de vârsta mea şi locuia într-una dintre casele acelea cu trotuar. Într-o zi mă întrebă dacă puteam să dansez Highland fling[{63}], şi, când i-am spus că nu, se oferi să mă înveţe. Cu gândul la asta, ne-am dus amândouă acasă la ea după şcoală. Mama ei murise, şi ea venise să locuiască împreună cu bunicii. Ca să dansezi Highland fling, îmi spuse, era nevoie de nişte pantofi care păcăneau şi pe care ea îi avea, iar eu, bineînţeles, nu, dar, cum purtam cam aceeaşi măsură la picior, am putut face schimb de încălţări cât timp mă învăţă să dansez. Până la urmă ni se făcu sete, şi bunica ei ne dădu câte un pahar cu apă, dar era o apă îngrozitoare la gust, dintr-o

fântână săpată, exact ca la şcoală. I-am povestit despre apa mult mai bună pe care noi o scoteam acasă dintr-o fântână forată, şi bunica spuse, fără niciun fel de supărare, că şi-ar fi dorit şi ea una.

Dar apoi, prea curând, ne-am pomenit afară cu mama, care fusese la şcoală şi descoperise unde mă aflam. Sună din claxonul maşinii ca să mă cheme şi nici măcar nu răspunse când bunica îi făcu prietenos cu mâna. Mama nu conducea prea des, şi, când se întâmpla, situaţia căpăta o solemnitate nervoasă. Pe drumul spre casă mi s-a interzis să mai pun vreodată piciorul în casa aceea. (Lucru care s-a dovedit simplu, pentru că Diane a încetat să mai vină la şcoală câteva zile mai târziu – fusese trimisă undeva.) I-am spus mamei că mama lui Diane murise, şi ea spuse că da, ştia. I-am povestit despre Highland fling, şi ea răspunse că puteam să învăţ cum se dansează corect la un moment dat, dar nu în casa aceea.

Nu am aflat atunci – şi nu mai ştiu când am aflat – că mama lui Diane fusese prostituată şi că murise de o boală pe care se pare că o contactează prostituatele. Voise să fie îngropată acasă, şi slujba o ţinuse chiar pastorul bisericii noastre. Fuseseră anumite controverse legate de textul pe care-l folosise. Unii credeau că n-ar fi trebuit să-l includă, dar mama credea că pastorul făcuse ceea ce trebuie.

Răsplata păcatului este moartea.

Mama mi-a spus asta mult mai târziu, sau poate mi s-a părut mie că era mult mai târziu, în perioada în care uram o mare parte dintre lucrurile pe care le spunea, şi mai ales când le spunea cu vocea aceea vibrantă, aproape îmbătată de convingere.

Am continuat să mă întâlnesc întâmplător cu bunica, din când în când. Avea întotdeauna un mic zâmbet pentru mine. Spunea că e minunat că mergeam mai departe la şcoală şi-mi povestea pe scurt despre Diane, care a mers şi ea la şcoală destul de multă vreme, prin toate locurile pe unde

se muta – deşi nu tot atâţia ani ca mine. După spusele bunicii, şi-a luat apoi o slujbă într-un restaurant din Toronto, unde purta un costum cu paiete. Eram suficient de mare la momentul acela, şi suficient de rea, ca să presupun că era probabil genul de local unde îţi şi scoteai costumul cu paiete.

Bunica lui Diane nu era singura care credea că făceam multă şcoală. Pe drumul meu se găseau o serie de case mai depărtate între ele decât cele din oraş, dar care oricum n-aveau cine ştie ce teren în jur. Una dintre ele, ridicată pe un deluşor, îi aparţinea lui Waitey Streets, un veteran ciung din Primul Război Mondial. Ţinea nişte oi şi avea o soţie pe care am văzut-o o singură dată în toţi anii aceia, când umplea la un moment dat găleata cu apă potabilă de la pompă. Lui Waitey îi plăcea să glumească despre cât de mult mergeam la şcoală şi cum era păcat că nu reuşeam să-mi iau odată examenele şi să termin cu ea. Iar eu îi răspundeam tot în glumă, prefăcându-mă că ceea ce spune e adevărat. Nu ştiu sigur ce credea de fapt. Aşa îi cunoşteai pe oameni pe drum, iar ei te cunoşteau pe tine. Le spuneai bună ziua, şi ei îţi răspundeau, adăugau ceva despre vreme, şi, dacă aveau maşină, iar tu mergeai pe jos, te duceau cu maşina. Nu era chiar ca la ţară, unde oamenii cunoşteau de obicei fiecare ungher din casele vecinilor şi toată lumea avea mai mult sau mai puţin acelaşi mod de a-şi câştiga existenţa.

Nu-mi lua mai mult să termin liceul decât i-ar fi luat oricui care urma cei cinci ani întregi. Dar erau puţini cei care făceau asta. Nimeni nu se aştepta în zilele acelea ca toţi elevii care intraseră în clasa a noua să ajungă, burduşiţi de cunoştinţe şi de reguli de gramatică, până la sfârşitul clasei a treisprezecea. Tinerii îşi luau slujbe cu jumătate de normă care, treptat, se transformau în slujbe cu normă întreagă. Fetele se căsătoreau şi aveau copii, în această ordine sau invers. În clasa a

treisprezecea, în care rămâneau numai aproximativ un sfert dintre cei înscrişi la început, domnea un sentiment al erudiţiei, al realizărilor deosebite sau poate doar un soi de lipsă senină de pragmatism care persista, indiferent ce ţi se întâmpla după aceea.

Mă simţeam despărţită printr-o viaţă întreagă de majoritatea celor pe care îi cunoscusem în clasa a noua, ca să nu mai vorbim de prima şcoală.

Într-un colţ al sufrageriei noastre era ceva care mă uimea întotdeauna când scoteam Electroluxul să curăţ podeaua. Ştiam ce este – o geantă de golf care arăta nou-nouţă, cu crose şi cu mingi în ea. Mă întrebam doar ce caută în casa noastră. Nu ştiam aproape nimic despre joc, dar aveam propriile idei despre genul de oameni care-l jucau. Nu erau oameni care purtau salopete ca tata, deşi el îşi punea pantaloni de lucru mai buni când se ducea în oraş. Până la un punct, mi-o puteam imagina pe mama îmbrăcându-se cu hainele sportive pe care ar fi trebuit să le poarte la golf, legându-şi părul frumos, unduitor, cu o eşarfă. Dar nu dând lovitura care să trimită mingea într-o gaură. Frivolitatea unui asemenea gest o depăşea cu siguranţă.

Cândva trebuie să fi gândit totuşi altfel. Crezuse probabil că ea şi tata aveau să se transforme într-un alt fel de oameni, care să îşi permită un anumit grad de relaxare. Golf. Petreceri la cină. Poate că se convinsese pe ea însăşi că anumite limite nu existau de fapt. Reuşise să plece de la o fermă de pe dezolatul Platou Canadian – o fermă mult mai înapoiată decât cea din care provenea tatăl meu – şi devenise învăţătoare, dar vorbea într-un fel care le făcea chiar şi pe rudele ei să se simtă stânjenite în preajma ei. Poate ajunsese să creadă că, după o asemenea ispravă, putea să fie bine văzută oriunde.

Tata avea alte idei. Nu că ar fi crezut că oamenii de la oraş sau oricare alţii erau de fapt mai buni

decât el. Dar credea poate că asta era impresia lor. Şi prefera să nu le dea niciodată ocazia s-o dovedească.

Se părea că, în chestiunea golfului, câştigase tata.

Nu că ar fi fost mulţumit să trăiască aşa cum îşi doriseră părinţii lui să-l vadă trăind, preluând ferma lor, care nu era rea. Când el şi mama îşi părăsiseră comunităţile şi cumpăraseră o bucată de teren la capătul unui drum de lângă un oraş pe care nu-l cunoşteau, ideea lor fusese aproape sigur să devină prosperi crescând vulpi argintii şi, mai târziu, nurci. În copilărie, tata fusese mai fericit – şi, în plus, mai bogat – urmărind o linie de capcane decât muncind la fermă sau mergând la liceu, şi, când îi venise ideea, o adoptase, credea el, pe viaţă. Investise în ea toţi banii pe care reuşise să-i strângă, iar mama contribuise şi ea cu economiile ei de învăţătoare. El construise toate cuştile şi adăposturile în care aveau să trăiască animalele şi instalase pereţii de sârmă care aveau să le îngrădească viaţa în captivitate. Terenul, de doisprezece acri, era de dimensiunile potrivite, avea fâneaţă şi păşune pentru propria noastră vacă şi pentru caii bătrâni care aşteptau să fie daţi hrană la vulpi. Păşunea se întindea până jos, la râu, şi era străjuită de doisprezece ulmi.

Acum, că stau să mă gândesc, destul de multe animale erau omorâte la noi la fermă. Caii bătrâni trebuiau transformaţi în carne, iar dintre animalele cu blană, în fiecare toamnă rămâneau numai cele de prăsilă. Dar eu eram obişnuită cu toate astea şi puteam să le ignor cu uşurinţă, fabricându-mi o scenă purificată care să semene întrucâtva cu cea din cărţile mele preferate – precum *Anne de la Green Gables* şi *Pat de la Silver Bush*[64]. La asta contribuiau ulmii care atârnau deasupra păşunii, râul strălucitor şi un izvor neaşteptat care ţâşnea din coasta abruptă de deasupra păşunii, furnizând apă cailor condamnaţi şi vacii, dar şi mie, care

beam dintr-o cană de cositor special adusă acolo. În jur era mereu bălegar proaspăt, dar nu-l băgăm în seamă, aşa cum trebuie să fi făcut şi Anne la Green Gables.

Pe vremea aceea trebuia uneori să-l ajut pe tata, pentru că fratele meu nu era încă suficient de mare. Pompam apă proaspătă şi mă plimbam în susul şi în josul şirului de cuşti, curăţând recipientele din cositor din care beau animalele şi umplându-le la loc. Importanţa muncii şi singurătatea aproape permanentă îmi plăceau. Mai târziu a trebuit să stau în casă s-o ajut pe mama, şi pe atunci eram plină de resentimente şi de replici certăreţe. „A răspunde" se numea asta. Îi răneam sentimentele, spunea ea, şi rezultatul era că mama se ducea la şopron să mă spună tatei. Atunci el trebuia să se întrerupă din ceea ce avea de făcut şi să vină să-mi dea o mamă de bătaie cu cureaua. (Era o pedeapsă destul de obişnuită la vremea respectivă.) După care eu zăceam în pat, căinându-mă şi făcând planuri să plec de acasă. Dar faza aceasta a trecut şi ea, şi în adolescenţă am devenit mai flexibilă, chiar veselă, şi cunoscută pentru cât de haios povesteam ce auzisem în oraş sau ce se întâmplase la şcoală.

Casa noastră era suficient de mare. Nu ştiam exact când fusese construită, dar probabil cu mai puţin de o sută de ani înainte, pentru că primul colonist din regiunea noastră se oprise în 1858 într-un loc numit Bodmin – care dispăruse între timp – îşi construise o plută şi coborâse pe râu să taie copacii de pe terenul care apoi devenise un sat întreg. Satul acela timpuriu avea curând un joagăr, un hotel, trei biserici şi o şcoală – aceeaşi care a fost prima mea şcoală şi pe care am urât-o atât. Apoi, peste râu se construise un pod, şi oamenii începuseră să-şi dea seama că le-ar fi fost mult mai avantajos să locuiască pe malul celălalt, unde terenul era mai înalt, aşa încât localitatea iniţială se redusese cu timpul la mica adunătură de case, mai

întâi rău famată, apoi doar ceva mai aparte, despre care am vorbit.

Casa noastră nu fusese, probabil, chiar printre primele în acea localitate timpurie, pentru că era acoperită cu cărămidă, în timp ce toate celelalte erau numai din lemn, dar fusese pesemne ridicată relativ curând după aceea. Stătea cu spatele la sat şi cu faţa spre vest, către câmpia ce cobora lin până la meandrul ascuns unde râul făcea aşa numitul Cot Mare. Dincolo de râu era un pâlc de conifere închise la culoare, probabil cedri, dar prea îndepărtate ca să-ţi poţi da seama. Iar încă mai departe, pe o altă coastă de deal, se vedea o altă casă, măruntă de la distanţă, cu faţa spre noi, pe care noi n-aveam s-o vizităm sau s-o cunoaştem niciodată şi care pentru mine era ca o casă de pitic din poveste. Dar ştiam numele bărbatului care locuia acolo sau care a locuit acolo la un moment dat, pentru că acum s-ar putea să fi murit. Roly Grain se numea, şi el nu joacă niciun rol mai departe în ceea ce scriu acum, în ciuda numelui său de trol, pentru că aceasta nu este literatură, ci doar viaţă.

Mama pierduse două sarcini înainte să mă nasc eu, aşa că naşterea mea în 1931 a fost probabil prilej de satisfacţie. Dar vremurile se anunţau tot mai puţin promiţătoare. Adevărul era că tata intrase în industria blănurilor puţin cam târziu. Succesul pe care spera să-l aibă ar fi fost mai probabil undeva la mijlocul anilor douăzeci, când blănurile abia începuseră să fie la modă şi oamenii aveau bani. Dar el nu pornise pe atunci. Şi totuşi am supravieţuit – până la război şi pe toată perioada lui, iar la sfârşitul războiului trebuie să fi avut loc chiar o creştere bruscă şi încurajatoare a preţurilor, pentru că aceea a fost vara când tata a reparat casa, adăugând un strat de văruiala maronie peste cărămida tradiţională. Nu era mulţumit de felul în care fuseseră îmbinate cărămizile şi

scândurile; nu izolau casa de frig aşa cum ar fi trebuit. Se presupunea că stratul de vopsea o să ajute, dar eu nu-mi amintesc să fi fost aşa. Tot atunci am construit o baie, liftul pentru mâncare dintre parter şi etaj, nefolosit, a fost transformat în dulap de bucătărie, iar sufrageria mare, cu scara deschisă, a devenit o cameră obişnuită, cu o scară închisă. Această schimbare m-a consolat într-un mod neaşteptat, pentru că bătăile pe care mi le dăduse tata pe timpuri şi după care mie îmi venea să mor de necaz şi de ruşine, avuseseră loc în vechea cameră. Acum, datorită modificărilor apărute în structura casei, era greu chiar şi să-mi mai imaginez că se întâmplase aşa ceva. Eram în liceu şi mergeam din ce în ce mai bine cu şcoala, căci activităţi precum cusutul şi scrisul cu stiloul rămăseseră în urmă, în locul ştiinţelor sociale studiam istorie şi puteam deja să învăţăm latina.

După optimismul acelui anotimp al redecorărilor însă, afacerea tatei a pierdut din nou avântul, şi de data aceasta nu şi-a mai revenit niciodată. Tata a jupuit toate vulpile, apoi nutriile, a luat pe ele banii – revoltător de puţini – pe care a mai putut să-i ia, apoi a început să dărâme în timpul zilei adăposturile unde se născuse şi murise visul lui de prosperitate, iar după-amiaza să meargă la turnătorie, ca să-şi preia schimbul la ora cinci. Nu se mai întorcea acasă până pe la miezul nopţii.

De îndată ce veneam de la şcoală, eu mă duceam să-i pregătesc tatei prânzul. Îi prăjeam două felii de pastramă, pe care puneam mult ketchup, îi umpleam termosul cu ceai negru tare şi îi puneam o brioşă de tărâţe cu gem pe ea sau poate o bucată grea de plăcintă de casă. Uneori, sâmbăta, făceam plăcintă, alteori făcea mama, deşi, cu timpul, nu prea mai puteam avea încredere în ceea ce cocea ea.

Ni se întâmplase ceva încă mai neaşteptat şi care avea să devină mai devastator decât pierderea

venitului, deşi noi încă nu ştiam asta. Mama avea puţin peste patruzeci de ani când au apărut primele semne ale bolii Parkinson.

La început n-a fost prea rău. Ochii i se roteau rareori fără ţintă în cap, iar puful acela moale datorat unui exces de salivă abia dacă i se vedea în jurul buzelor. Se putea îmbrăca dimineaţa ajutată de cineva şi era încă în stare să facă anumite treburi în gospodărie. Şi-a păstrat o anumită forţă interioară un timp neaşteptat de lung.

S-ar putea crede că asta a fost picătura care a umplut paharul – afacerea pierdută, sănătatea mamei pălind treptat. Dar ciudat e faptul că eu nu-mi amintesc de vremurile acelea ca de o perioadă nefericită. În casă nu domnea o atmosferă neapărat dezolantă. Poate că pe atunci nu înţelegeam că situaţia mamei nu avea să se îmbunătăţească, ci din contră. Cât despre tatăl meu, el avea forţa lui şi avea s-o aibă încă multă vreme. Îi plăceau oamenii cu care lucra la turnătorie şi care erau, în mare parte, bărbaţi ca el, a căror viaţă luase o întorsătură dificilă sau fusese îngreunată la un moment dat de o povară suplimentară. Îi plăcea munca plină de provocări pe care o făcea, pe lângă faptul că era paznic în prima jumătate a nopţii. Munca aceea însemna turnarea metalului topit în matriţe. Turnătoria făcea sobe de modă veche care se vindeau în toată lumea. Era o muncă periculoasă, dar îţi revenea sarcina să te păzeşti singur, după cum spunea tata. Iar plata era decentă – lucru nou pentru el.

Cred că era bucuros să plece de acasă, chiar şi ca să facă munca aceasta grea şi riscantă. Să plece de acasă şi să fie în compania altor bărbaţi care aveau problemele lor, dar care încercau să ia lucrurile aşa cum erau.

După ce tata pleca, începeam să pregătesc cina. Puteam să fac mâncăruri care mi se păreau exotice, de pildă spaghete sau omletă, atâta timp cât nu erau scumpe. Iar după ce spălam vasele – sora mea

trebuia să le şteargă, iar fratele meu trebuia cicălit ca să arunce zoaiele afară, peste pajiştea întunecată (puteam s-o fac eu însămi, dar îmi plăcea să dau ordine) – mă aşezam cu picioarele în soba care se încălzea şi care rămăsese fără uşiţă şi citeam marile romane pe care le împrumutasem de la biblioteca din oraş: *Oameni independenţi,* despre viaţa în Islanda, mult mai grea decât a noastră, dar văzând o grandoare deznădăjduită, sau *În căutarea timpului pierdut,* despre lucruri pe care nu le înţelegeam deloc, dar care nu trebuia abandonată din acest motiv, sau *Muntele vrăjit,* o carte despre tuberculoză şi care înfăţişa o mare dispută între, pe de o parte, ceea ce părea a fi o viziune binevoitoare şi progresistă asupra vieţii şi, pe de alta, o disperare întunecată şi întrucâtva tulburătoare. Nu-mi făceam niciodată temele în acest timp preţios, dar, când veneau examenele, mă puneam cu burta pe carte şi lucram aproape toată noaptea, burduşindu-mi mintea cu tot ceea ce trebuia să ştiu. Aveam o memorie prodigioasă pe termen scurt, şi asta era mai mult decât suficient pentru ceea ce mi se cerea.

În ciuda mai multor dezavantaje, mă consideram o persoană norocoasă.

Uneori vorbeam cu mama, mai ales despre tinereţea ei. Obiectam acum rareori la modul ei de a privi lucrurile.

Mama mi-a spus de mai multe ori o poveste legată de casa aflată pe vremea noastră în proprietatea veteranului Waitey Streets – cel care se minuna de cât de mult îmi lua să termin şcoala. Povestea nu era despre el, ci despre cineva care locuise în casa aceea cu mult timp înainte de el, o bătrână nebună pe nume doamna Netterfield. Doamna Netterfield îşi făcea, ca toată lumea, cumpărăturile alimentare prin telefon şi marfa i se aducea acasă. Într-o zi, spunea mama, băcanul uitase să-i pună în sacoşă untul, sau ea uitase să-l comande, şi, când băiatul care făcea livrările

deschisese uşile din spate ale camionetei, ea observase greşeala şi se supărase. Şi era într-o anumită măsură pregătită. Avea toporişca la ea şi o ridicase ca şi cum ar fi vrut să-l pedepsească pe băiat – deşi, bineînţeles, nu fusese vina lui – iar el fugise în maşină şi demarase fără ca măcar să închidă uşile de la spate.

Anumite lucruri legate de povestea aceasta erau ciudate, deşi nu m-am gândit la ele pe vremea aceea şi nici mama nu s-a gândit. Cum putea bătrâna femeie să fie sigură că untul lipsea din cumpărăturile ei? Şi de ce să fi venit cu o toporişcă înainte să ştie că avea vreun motiv s-o folosească? O ducea cu ea oare tot timpul, pentru cazul general când ar fi fost provocată?

Se spunea că doamna Netterfield fusese o adevărată lady în tinereţe.

Mai era o poveste despre doamna Netterfield, care mi se părea mai interesantă pentru că apăream şi eu în ea şi pentru că acţiunea se petrecea în jurul casei noastre.

Era o zi foarte frumoasă de toamnă. Eu fusesem pusă să dorm în cărucior pe porţiunea de peluză nouă. Tata lipsea în după-amiaza aceea – poate îşi ajuta tatăl la ferma cea veche, aşa cum făcea uneori – iar mama spăla nişte rufe la chiuvetă. Avea, pentru primul copil, o mulţime festivă de hăinuţe împletite, de funde şi volane, care trebuiau spălate cu atenţie, de mână, în apă dedurizată. În faţa mamei, cum stătea la chiuvetă şi spăla şi storcea rufe, nu era nicio fereastră. Ca să te uiţi afară, trebuia să traversezi camera până la fereastra dinspre nord. De aici se vedea aleea de la intrare, care ţinea de la casă până la cutia de scrisori.

De ce se hotărâse mama să lase preţ de o clipă spălatul şi storsul ca să arunce o privire pe alee? Nu se aştepta la vizita nimănui. Tata nu era în întârziere. Poate îl rugase să cumpere ceva de la băcănie, ceva de care ea avea nevoie pentru masa de seară, şi se întreba acum dacă el avea să vină

suficient de devreme pentru ca ea să apuce să gătească. Pe vremea aceea era o bucătăreasă destul de originală – mai mult decât considerau necesar soacra ei şi celelalte femei din familia tatei. Dacă te luai după preţ, spuneau ele.

Sau poate că nu avea nicio legătură cu cina, ci poate tata lua de la cineva un tipar de haine sau o bucată de material pentru o rochie nouă pe care voia să şi-o facă mama.

N-a spus niciodată după aceea de ce.

Suspiciunile legate de felul cum gătea mama nu erau singurele probleme pe care le aveam cu familia tatei. Trebuie să fi existat anumite discuţii şi despre felul cum se îmbrăca mama. Probabil despre cum obişnuia să poarte o rochie de după-amiază, chiar şi dacă nu făcea decât să spele rufe la chiuvetă. Dormea o jumătate de oră după masa de prânz şi întotdeauna îşi punea o altă rochie atunci când se trezea. Când, mai târziu, m-am uitat la fotografii, mi s-a părut că moda timpului nu-i venea bine – nici ei, nici altcuiva. Rochiile n-aveau nicio formă, iar părul strâns în coc nu se potrivea cu faţa plină, cu trăsături rotunjite, a mamei. Dar nu asta ar fi fost obiecţia rudelor de parte feminină care locuiau suficient de aproape ca să-i ţină socoteala. Vina ei era că arăta a altceva decât era. Nu arăta ca o femeie care fusese crescută la fermă sau care avea de gând să rămână la fermă.

*

Mama n-a văzut maşina tatei venind pe alee. A văzut-o în schimb pe bătrână, pe doamna Netterfield. Probabil că venea dinspre casa ei. Casa în care, mulţi ani mai târziu, aveam să-l văd pe bărbatul ciung care mă tachina şi, o singură dată, pe soţia lui cu părul strâns în coc, la pompă. Casa din care, cu mult înainte ca eu să aflu ceva despre ea, bătrâna cea nebună îl urmărise pe

şoferul camionetei cu o toporişcă, din cauza untului.

Mama o văzuse probabil pe doamna Netterfield cu diferite ocazii înainte s-o zărească acum venind pe aleea noastră. Poate că nu vorbiseră niciodată. Poate totuşi că da. Poate că mama ţinuse în mod special s-o facă, deşi tata îi spusese că nu era nevoie. S-ar putea chiar să-ţi pară rău pe urmă, i-ar fi spus el, probabil. Mama nutrea o anumită simpatie pentru oamenii care erau ca doamna Netterfield, atâta vreme cât se purtau cuviincios.

Şi totuşi, acum nu se mai gândea la nicio atitudine cuviincioasă sau binevoitoare. Acum ieşea în fugă pe uşa de la bucătărie ca să mă scoată în grabă din cărucior. A lăsat căruciorul şi pledurile acolo unde erau şi s-a repezit înapoi în casă, încercând să încuie uşa în urma ei. De uşa din faţă nu trebuia să-şi facă griji – era întotdeauna încuiată.

Dar uşa de la bucătărie nu era tocmai în regulă. Din câte ştiu eu, nu avusese niciodată o încuietoare propriu-zisă. Noi obişnuiam doar să împingem noaptea unul dintre scaunele cu spătar din bucătărie în uşă şi să-l înclinăm, pentru ca spătarul să ajungă sub mânerul rotund, aşa încât oricine ar fi încercat să intre să trebuiască să facă mare gălăgie. Un mod destul de hazardat de a asigura securitatea casei, mi se pare acum, şi care nu se potrivea nici cu faptul că tata ţinea un revolver într-un sertar al biroului. Existau de asemenea în casă o puşcă cu ţeava lungă şi două cu ţeava mai scurtă (descărcate, desigur), aşa cum era firesc în locuinţa unui om care trebuia să împuşte cai în mod regulat.

Oare mama s-a gândit la vreo armă după ce a fixat mânerul cu spătarul scaunului? Oare luase vreodată în viaţa ei o armă în mână sau o încercase?

Îi trecuse oare prin cap că femeia cea bătrână ar fi putut doar să-i facă o vizită, ca între vecini? Nu

cred. Trebuie să fi fost ceva diferit în mersul ei, un soi de hotărâre în felul cum se apropia femeia aceasta care nu era un vizitator sosind pe alee, nu venea cu gânduri bune pe drumul nostru.

E posibil ca mama să se fi rugat atunci, dar n-a pomenit niciodată despre asta.

A ştiut că pledurile din cărucior fuseseră răscolite, pentru că, exact înainte de a trage în jos jaluzelele de la uşa bucătăriei, l-a văzut pe unul azvârlit la pământ. Iar după aceea mama n-a mai încercat să coboare jaluzelele la nicio fereastră, ci a rămas, cu mine în braţe, într-un colţ unde nu putea fi văzută.

Nu urmase nicio ciocănitură politicoasă la uşă. Dar nici uşa nu fusese împinsă, smucită sau lovită cu pumnul. Mama stătea în ascunzătoarea ei lângă liftul dintre etaje, sperând încă, cu disperare, că liniştea care se lăsase însemna că femeia se răzgândise şi plecase acasă.

Şi totuşi, nu. Ea se învârtea în jurul casei, încet, oprindu-se la fiecare fereastră de la parter. Cel de-al doilea rând de ferestre fusese scos acum, vara, aşa încât putea să-şi lipească faţa de fiecare geam. Jaluzelele erau de asemenea ridicate până sus de tot, pentru că ziua era frumoasă. Femeia nu era prea înaltă, dar nu trebuia să se ridice pe vârfuri ca să vadă înăuntru.

De unde ştia mama asta? Doar nu alerga cu mine în braţe de colo colo, ascunzându-se, pe rând, după diferite obiecte de mobilier, aruncând câte o privire afară, buimăcită de groază, întâlnind ochii aceia pironiţi asupra ei şi poate vreun rânjet neomenesc.

Rămăsese lângă lift. Ce-ar fi putut să facă altceva?

Mai era beciul, bineînţeles. Ferestrele de acolo erau prea mici pentru ca cineva să poată intra pe ele. Dar uşa beciului nu avea cârlig pe dinăuntru. Şi ar fi fost cumva mai groaznic să fii prizonier acolo, în întuneric, dacă femeia ar fi reuşit, până la

urmă, să împingă scaunul de la uşă şi să coboare treptele beciului.

Mai erau şi camerele de sus, dar, ca să ajungă acolo, mama ar fi trebuit să traverseze sufrageria cea mare – camera aceea unde aveau să aibă loc bătăile tatei în viitor, dar care apoi şi-a pierdut aerul răuvoitor când scara a căpătat o casă a ei.

Nu ştiu când mi-a spus mama prima dată povestea aceasta, dar mi se pare că versiunile iniţiale se opreau aici – în timp ce doamna Netterfield îşi apăsa faţa şi palmele de geam, iar mama se ascundea. Dar, în versiunile târzii, simplul privit înăuntru lua sfârşit. Izbucneau nerăbdarea sau furia şi apoi începeau bocăniturile în uşă şi scuturatul de mâner. Nimic despre ţipete. Poate că bătrâna nu avea suficient suflu sau poate că, odată ce rămăsese fără vlagă, uitase pentru ce venise.

În orice caz, renunţase; totul se oprise aici. După ce înconjurase toate ferestrele şi uşile, plecase. Mama îşi luase în sfârşit inima-n dinţi, se uitase în jur în tăcere şi concluzionase că doamna Netterfield se dusese în altă parte.

Nu a mutat însă scaunul de sub mânerul uşii până la întoarcerea tatei.

Nu vreau să sugerez că mama vorbea des despre asta. Întâmplarea nu făcea parte din repertoriul ei, pe care am ajuns să-l cunosc bine şi care, în cea mai mare parte, mi se părea interesant. Strădaniile ei de a merge la liceu. Şcoala unde predase, în Alberta, şi la care copiii ajungeau călare. Prietenele pe care le avusese la şcoala de învăţătoare, farsele inocente de atunci.

Întotdeauna înţelegeam ceea ce-mi spunea, deşi de multe ori, după ce vocea i s-a îngroşat, alţi oameni n-o mai înţelegeau. Eram interpreta ei, şi uneori mă simţeam teribil să trebuiască să-i repet expresiile complicate sau ceea ce ei i se părea a fi o glumă reuşită, când îmi dădeam seama că oamenii cumsecade care trecuseră pe la noi să mai

schimbe o vorbă cu ea ardeau de nerăbdare să plece.

Inspecţia bătrânei doamne Netterfield, cum o numea ea, nu a fost niciodată ceva despre care mi s-a cerut să vorbesc. Dar o ştiam probabil de multă vreme. Îmi amintesc întrebând-o la un moment dat dacă avea idee ce se mai întâmplase cu femeia aceea ulterior.

— Au luat-o de acolo, a spus. Da, aşa cred. N-au lăsat-o să moară singură.

După ce m-am căsătorit şi m-am mutat la Vancouver, primeam încă revista săptămânală care apărea în orăşelul unde m-am născut. Cred că cineva, poate tata şi a doua lui soţie, aveau grijă să mă aboneze. De multe ori abia dacă mă uitam la ea, dar o dată, când m-am uitat, am văzut numele Netterfield. Nu aparţinea cuiva care locuia acolo în prezent, ci fusese, se părea, numele de fată al unei femei care locuia acum în Portland, Oregon, şi care scrisese o scrisoare la redacţie. Femeia aceasta era, ca şi mine, încă abonată la revistă, şi scrisese o poezie despre copilăria ei acolo.

Cunosc tăpşanul verde
Deasupra apei line
Un loc tihnit şi paşnic
Plin de-amintiri senine…

Erau câteva strofe, şi, pe măsură ce citeam, am început să-mi dau seama că vorbea despre acelaşi câmp din jurul râului despre care crezusem întotdeauna că-mi aparţinea.

„Rândurile pe care le-am scris au fost scrise sub impresia amintirilor despre vechea costişă de deasupra râului”, spunea ea. „Dacă veţi considera că merită un colţ în venerabila dumneavoastră publicaţie, vă mulţumesc.”

Scânteie peste apă

Un soare singuratic,
Iar dincolo, pe cel'lalt ţărm,
Cresc flori de câmp, sălbatic.

Acela era malul nostru. Malul meu. O altă strofă era despre un pâlc de arţari, dar aici cred că memoria o înşela pe autoare – erau ulmi, care între timp muriseră deja toţi, atacaţi de o ciupercă[65].

Restul scrisorii limpezea lucrurile. Femeia spunea că tatăl ei – numele lui fusese Netterfield – cumpărase de la guvern o bucată de pământ în 1883, în ceea ce mai târziu avea să se numească Cartierul din Vale al oraşului. Terenul se întindea până la râul Maitland.

Lângă izvor, arţari umbroşi
Pe malul plin de stânjeni,
Iar pe oglinda apei trec,
În stoluri, albe gâşte.

Nu vorbea, cum n-aş fi făcut-o nici eu, despre cum tulburau copitele cailor izvorul şi-i umpleau malurile de noroi. Şi, bineînţeles, nu vorbea despre balegă.

De fapt, compusesem cândva eu însămi câteva poezii foarte asemănătoare, deşi între timp le pierdusem, şi poate că nici nu le pusesem vreodată pe hârtie. Strofe care elogiau Natura, dar care apoi erau puţin cam greu de dus la bun sfârşit. Probabil le compusesem chiar în perioada când eram intolerantă cu mama, iar tata îmi scotea gărgăunii din cap cu cureaua. Sau, cum spuneau cu jovialitate oamenii pe atunci, îmi trăgea o bătaie să-mi meargă fulgii.

Femeia aceasta spunea că se născuse în 1876. Îşi petrecuse tinereţea, până când se căsătorise, în casa tatălui ei, aşezată acolo unde se termina oraşul şi începea câmpul deschis, şi cu vedere spre răsărit.

Casa noastră.

Se poate oare ca mama să nu fi ştiut niciodată asta – să nu fi ştiut că familia Netterfield locuise înainte în casa noastră şi că femeia aceea bătrână privea pe ferestrele a ceea ce fusese propria ei locuinţă?

E posibil. La vârsta mea, am ajuns deja suficient de interesată ca să-mi bat capul cu documente vechi şi să practic plicticoasa îndeletnicire a căutării de informaţii, şi am aflat că mai multe familii au fost proprietare ale casei aceleia de când Netterfield o vânduse şi până când se mutase în ea familia mea. V-aţi putea întreba de ce fusese înstrăinată casa când femeia aceea avea încă ani de trăit. Rămăsese oare văduvă şi avea nevoie de bani? Cine ştie? Şi cine fuseseră cei care veniseră s-o ia pe doamna Netterfield, aşa cum spunea mama? Poate fata ei, aceeaşi care scrisese poeziile şi locuia în Oregon. Poate pe fiica aceea, crescută acum şi depărtată, o căuta bătrâna în căruciorul de copil. Imediat după ce mama mă smulsese de acolo – după cum spunea ea – speriată de moarte.

O perioadă, fiica n-a locuit prea departe de mine. Aş fi putut să-i scriu, poate să-i fac o vizită. Dacă n-aş fi fost atât de ocupată cu propria mea familie, cu copiii mici şi cu propriul scris, de care eram invariabil nemulţumită. Dar cea cu care mi-ar fi plăcut cu adevărat să vorbesc pe atunci era mama mea, care însă nu mai trăia.

Nu m-am dus acasă în perioada ultimei suferinţe a mamei şi nici la înmormântare. Aveam doi copii mici în Vancouver şi nu cunoşteam pe nimeni în grija căruia să-i pot lăsa. Abia dacă ne-am fi putut permite călătoria, iar soţul meu dispreţuia ocaziile solemne. Dar de ce să arunc vina pe el? Şi eu simţeam la fel. Ne spunem că anumite gesturi nu pot fi iertate sau că n-o să ni le iertăm niciodată. Dar iertăm. Iertăm întotdeauna.

Alice Munro s-a născut și a crescut în Wingham, Ontario, și a studiat la Universitatea Western Ontario. A publicat douăsprezece colecții de proză scurtă, un roman și un volum de *Povestiri alese*. De-a lungul remarcabilei sale cariere a primit numeroase premii și distincții, inclusiv, de trei ori, Premiul pentru Literatură al guvernatorului Canadei și două Premii Giller, Premiul Rea pentru proză scurtă, Premiul Lannan, Premiul W.H. Smith (Anglia), Premiul Pescara (Italia) și National Book Critics Circle Award (SUA). Povestirile ei au apărut în revistele *The New Yorker*, *Atlantic Monthly*, *The Paris Review* și în alte publicații, iar volumele ei de povestiri au fost traduse în treisprezece limbi. Alice Munro trăiește în Clinton, Ontario, lângă lacul Huron.
În 2009, pentru întreaga sa activitate literară, a fost distinsă cu Premiul Man Booker Internațional, iar în 2013 i s-a acordat Premiul Nobel pentru Literatură.

De aceeași autoare:
Prea multă fericire
(Litera, 2011, 2013)

„Gândul că aș fi putut-o sugruma pe sora mea mai mică, adormită în patul de sub mine și pe care o iubeam mai mult decât orice altceva pe lume. Nu o nebunie sălbatică, ci una aproape în joacă. O sugestie leneșă, somnoroasă, malițioasă, care părea să aștepte acolo de multă vreme.“ Acolo, adică în pivnița întunecoasă a ființei.

Gânduri cețoase, impulsuri obscure, vinovății fără vină, acuzații difuze. Inexplicabilul sau inavuabilul resimțite ca reacție firească. Benign demonism infantil, dincolo de logică și de orice explicație.

Și totul în caruselul Relației, cadrul obsedant al acestor istorii de viață amară, pestriță, derizorie. Relații între părinți și copii, surori și frați, bunici și nepoți, unchi, mătuși, vecini. Cu avorturi, adultere, accidente, sinucideri, apendicite, bovarism, sex aiurea, decizii pripite de nuntă și despărțire. Gelozie între surori, ura fetiței față de predicile mamei, Parkinson și Alzheimer, Toronto și Vancouver, baluri provinciale, paralizii, primele fantazări erotice ale vârstei nubile, rochia mamei, azilul, recuperări sentimentale după jumătate de veac, „apologia vieții neinhibate“, dar și rigorile inflexibile ale unui mediu intens irizat religios.

Pe scurt, viață. Mai precis: draga noastră viață. Cea pe care adesea uităm s-o trăim, necum s-o mai și gândim.

Dan C. Mihăilescu

„Un maestru al prozei scurte contemporane.“

Comitetul Nobel

Premiul Man Booker Internațional (2009)

Află mai mult pe:
www.litera.ro
ISBN 978-606-686-605-7
9 786066 866057
25
LITERA

{1} Lund este un sat la capătul principalei şosele care traversează vertical Columbia Britanică. (n.tr.)

{2} Lichior de fructe de producţie americană, foarte popular, între altele, la petrecerile din campusurile universităţilor britanice pe timpul verii. (n.tr.)

{3} Sectă religioasă rusească, apărută în secolul al XVIII-lea şi prigonită în Imperiul Ţarist. Majoritatea membrilor ei au emigrat, la sfârşitul secolului următor, în Canada. (n.tr.)

{4} Personaj al vestitelor cărţi cu ursuleţul Winnie the Pooh, dar şi al mai multor poezii pentru copii scrise de acelaşi A. A. Milne. (n.tr.)

{5} Tip de vagon de pasageri supraetajat, cu acoperişul în formă de cupolă făcută din geamuri, prin care călătorii pot privi în toate direcţiile în timpul mersului. (n.tr.)

{6} Vers dintr-un celebru poem pentru copii, *Green Eggs and Ham* (Ouă verzi cu şuncă), al tot atât de celebrului scriitor american Dr. Seuss. (n.tr.)

{7} În trenurile canadiene, compartimentele sunt aliniate pe ambele laturi ale vagonului şi sunt de fapt paturi aşezate paralel cu fereastra, înconjurate de draperii grele care se pot încheia. (n.tr.)

{8} După Arthur, duce de Connaught, guvernator general al Canadei între 1911 şi 1916. (n.tr.)

{9} *The Adventures of Reddy Fox* (Aventurile Vulpoiului Roşcat), povestire clasică pentru copii de T.W. Burgess. (n.tr.)

{10} Referire la Corpul de femei al armatei canadiene, înfiinţat în 1942. O parte dintre membrele lui au fost trimise să lucreze în SUA şi (în mai mică măsură, spre sfârşitul războiului) în ariergarda armatelor aliate în nord-vestul Europei. (n.tr.)

{11} Melodie de dans lansată în 1944 de cântăreţul american Tony Pastor. (n.tr.)

{12} Postul naţional de radio al Canadei. (n.tr.)

{13} Document din 1215 care limita puterile regelui Angliei. A avut un rol important în formularea principiilor de drept constituţional ale Angliei şi apoi ale coloniilor engleze. (n.tr.)

{14} Călătorie plăcută! (în limba franceză în original). (n.tr.)

{15} Cuplu de istorici americani, autori ai unei monumentale *Istorii a civilizaţiei* occidentale, rămasă neterminată (unsprezece volume, apărute între 1935 şi 1975). (n.tr.)

{16} Explorator britanic al ţinuturilor antarctice (1874-1922). În timpul uneia dintre expediţii, vasul său a fost prins între gheţuri şi zdrobit încet-încet. (n.tr.)

{17} E vorba de Benjamin Franklin (1705-1790), celebru om de ştiinţă, gânditor şi politician, unul dintre Părinţii Fondatori ai Americii. (n.tr.)

{18} Caravană de pionieri plecată spre California în 1846, care a fost surprinsă de iarnă în munţii Sierra Nevada. O parte dintre cei 81 de membri au pierit, iar, dintre cei rămaşi, câţiva au recurs la canibalism. Numai patruzeci şi cinci de oameni au ajuns în cele din urmă în California, (n.tr.)

{19} Masiv muntos între Afganistan şi Pakistan. Denumirea sa a dat naştere la tot felul de speculaţii istorice. (n.tr.)

{20} Teolog şi filosof german (1886-1965), emigrat în 1933 în SUA. Concepţia sa protestantă originală este considerată de unii teistă sau chiar ateistă. (n.tr.)

{21} Arie din opera comică *Vasul Pinafore sau Fata care iubea un marinar* (1878) de A. Sullivan şi W.S. Gilbert. (n.tr.)

{22} Joc de cărţi. (n.tr.)

{23} Comitate în sudul Canadei, la Marile Lacuri. (n.tr.)

{24} Personaj din *Macbeth* de William Shakespeare. (n.tr.)

{25} Serial longeviv pentru copii, difuzat de televiziunea naţională canadiană începând din 1958. (n.tr.)

{26} Revistă a absolvenţilor unei anumite facultăţi. (n.tr.)

{27} Denumirea colocvială în Canada a magazinelor care aparţineau organizaţiei creştine Armata Salvării (n.tr.)

{28} Muzician american (1903-1992), gazdă, timp de douăzeci şi şapte de ani (1955-1982), a unei emisiuni de televiziune cu muzică mai veche. (n.tr.)

{29} Un fel de tocăniţă cu sos roşu de ardei iuţi şi cu carne de vită (eventual şi cu fasole boabe şi/sau alte legume). (n.tr.)

{30} *Castle* („castel”) şi numele propriu Cassel se pronunţă identic în engleză. (n.tr.)

{31} Ghana este una dintre economiile de succes din Africa. Are un foarte bun sistem educaţional şi de asigurări de sănătate. Limba oficială este engleza. (n.tr.)

{32} Politician liberal canadian (1919-2000), prim-ministru în anii 1968-1979 şi 1980-1984. (n.tr.)

[33] Cântec religios extrem de popular în America de Nord în ultima jumătate a secolului al XX-lea. (n.tr.)

[34] Lac în sudul regiunii Ontario (sud-estul Canadei), destinaţie turistică. (n.tr.)

[35] Referire la aşa-numiţii hobo, muncitori itineranţi (în America de Nord), care, mânaţi de sărăcie, călătoreau deseori ascunşi în trenurile de marfă, îndreptându-se de multe ori spre regiunile sălbatice sau abia colonizate. În perioada Marii Crize Economice din anii 1930, numărul lor a sporit dramatic. (n.tr.)

[36] Celebru film britanic din 1942, despre influenţa războiului asupra unei familii din clasa de mijloc. (n.tr.)

[37] Referire la sunetele carilonului din Big Ben, care marcau întotdeauna ora exactă la postul de radio BBC, înainte de începerea buletinului de ştiri. (n.tr.)

[38] Până în 1949, insula Newfoundland şi provincia Labrador, pe continent, au fost dominion britanic, separat de Canada. (n.tr.)

[39] Insulă de agreement în Columbia Britanică. (n.tr.)

[40] Organizaţie nonguvernamentală, educaţională şi de sprijin reciproc a femeilor în ţările Commonwealth-ului britanic. (n.tr.)

[41] Bibliotecă publică ridicată cu sprijinul donaţiilor filantropului american Andrew Carnegie (1835-1919). Carnegie a construit peste 2.000 de biblioteci în lume, dintre care 125 în Canada. (n.tr.)

[42] District pitoresc din regiunea Ontario, cunoscut pentru lacurile şi pentru staţiunile sale turistice cochete. (n.tr.)

[43] În trenurile canadiene, pe tetiera fiecărui scaun există un mic cadru în care se poate introduce biletul, pentru a arăta că locul e ocupat. (n.tr.)

[44] Frumoasa eroină a romanului omonim al lui Henry James, apărut în 1886. (n.tr.)

[45] Epidemia de gripă din 1918 (ianuarie 1918 – decembrie 1920) a fost una dintre cele mai distrugătoare din istoria omenirii. Dintre cele aproximativ 500 de milioane de persoane afectate, au murit între 50 şi 100 de milioane, majoritatea, contrar aşteptărilor, adulţi sănătoşi şi în putere. (n.tr.)

[46] Personajele sunt Stephen de Blois (cca 1092 – 1154), rege al Angliei din 1135 până la moarte, şi verişoara sa, regina Matilda (Maud) (1102 – 1167), care a vrut să-i uzurpe tronul. Rivalitatea

dintre ei a marcat perioada aşa-numitei Anarhii (război civil) din istoria Angliei (1135 – 1153). (n.tr.)

{47} Fost lanţ de magazine universale din Canada (n.tr.)

{48} Ziarul a apărut până în 1971. (n.tr.)

{49} Formulă tipică în engleză pentru anunţurile mortuare *(...paper please copy),* care permitea ziarelor din localitatea menţionată să republice anunţul gratis, întrucât rude ale decedatului locuiau probabil acolo. (n.tr.)

{50} Joc de cuvinte: *bishop* în limba engleză înseamnă „episcop". (n.tr.)

{51} Île-de-France este regiunea foarte populată din jurul Parisului. (n.tr.)

{52} Fragment dintr-o poezie a scriitoarei britanice Minnie Louise Haskins, publicată în 1908. A devenit popular după ce regele George al VI-lea l-a citat în mesajul său de Crăciun către naţiune din 1939. (n.tr.)

{53} Oraş în provincia Ontario de Nord, la aproximativ 800 de kilometri de Toronto. (n.tr.)

{54} Joc de cuvinte: *hymen* şi *highman* se pronunţă identic în limba engleză. (n.tr.)

{55} Tip de case lungi şi joase, cu arhitectură simplă, fără ornamente, popular în rândul clasei mijlocii în anii 1940 – 1970. (n.tr.)

{56} Oraş în sudul provinciei Ontario. (n.tr.)

{57} Amestec de fulgi de grâu, ovăz şi cânepă din care se face caşă (n.tr.)

{58} Melodie populară în 1939. (n.tr.)

{59} Jurnalist şi apoi crainic al postului naţional de radio canadian din 1936 până în 1949 (n.tr)

{60} Joc de echipă pe gheaţă, în care sunt lansate spre o ţintă un soi de pucuri mari (cibleuri). (n.tr.)

{61} Originalul vorbeşte despre aşa-numitul *square dancing,* un dans de tip country. (n.tr.)

{62} Marcă de ceai populară în Canada. (n.tr.)

{63} Dans scoţian tradiţional. (n.tr.)

{64} Romane pentru adolescenţi ale scriitoarei canadiene Lucy Maud Montgomery (1874-1942), care descriu viaţa la fermă. (n.tr.)

{65} În original, muriseră de aşa-numita „boală a ulmului olandez" *(Dutch elm disease),* care însă în română nu are o denumire precisă.

(n.tr.)

Table of Contents

ŢĂRMUL JAPONIEI	4
AMUNDSEN	30
DESPĂRŢIREA DE MAVERLEY	64
CARIERA DE PIETRIŞ	86
REFUGIUL	103
MÂNDRIE	125
CORRIE	145
TRENUL	164
VEDERE SPRE LAC	202
DOLLY	217
FINAL	237
OCHIUL	238
NOAPTEA	251
VOCILE	265
DRAGĂ VIAŢĂ	277